

**VÝKLAD ZÁKONA O SOCIÁLNEJ EKONOMIKE
A SOCIÁLNYCH PODNIKOV
S VYBRANÝMI METODICKÝMI USMERNENIAMÍ
VRÁTENE KONKRÉTNÝCH PRÍKLADOV**

Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov z 13. marca 2018 v znení zákona č. 374/2019 Z. z. zo 16. októbra 2019, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Verzia I

Máj 2020

Odbor sociálnej ekonomiky MPSVaR SR

OBSAH

ÚVOD	6
I. KAPITOLA KONCEPT SOCIÁLNEJ EKONOMIKY (základné pojmy)	7
1. SOCIÁLNA EKONOMIKA	7
1.1 Pozitívny sociálny vplyv	7
1.2 Sociálna ekonomika ako súhrn aktivít	9
1.3 Hospodárska a nehospodárska činnosť	10
1.4 Nezávislosť od štátnych orgánov	11
2. SUBJEKT SOCIÁLNEJ EKONOMIKY	12
3. PODNIKY V ŠIRŠOM PRIESTORE SOCIÁLNEJ EKONOMIKY	13
3.1. Sociálny podnik	13
3.1.1 Základné atribúty sociálneho podniku	13
3.1.2 Sústavnosť hospodárskej činnosti sociálneho podniku	14
3.1.3 Ďalšie podmienky sociálneho podniku	14
3.2 Podnik so sociálnym dosahom	15
3.3 Socializácia zisku	16
3.3.1. Hlavný cieľ a percento zisku využité na jeho dosiahnutie	16
3.3.2. Spôsoby využitia zisku za účelom jeho socializácie	17
3.4 Zainteresované osoby	20
3.4.1 Priamo a nepriamo zainteresované osoby	20
3.5 Poradný výbor a demokratická správa	22
a) Poradný výbor	22
b) Demokratická správa	24
b.1 Podmienky pre družstvá a občianske združenia	25
b.2 Podmienky pre obchodné spoločnosti	25
b.3 Podmienky pre neziskové organizácie, nadácie a účelové zariadenia cirkvi	26
3.6 Zamestnanec	26
II. KAPITOLA PRIZNANIE ŠTATÚTU REGISTROVANÉHO SOCIÁLNEHO PODNIKU	27
1. SOCIÁLNY PODNIK A REGISTROVANÝ SOCIÁLNY PODNIK	27
2. AKO SA STAŤ REGISTROVANÝM SOCIÁLNYM PODNIKOM	27
2.1. Podmienky priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku podľa § 5 ods. 1 zákona	27
A. Všeobecné a osobitné podmienky	27
B. Podmienky z hľadiska zapájania zainteresovaných osôb (fungovanie poradného výboru alebo demokratickej správy)	29

C. Formálne podmienky (stanovy, štatút, nadačná listina, spoločenská zmluva, zakladateľská zmluva a ďalšie dokumenty)	30
1. Opis hlavného cieľa žiadateľa, ktorým je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu	30
2. Spôsob merania pozitívneho sociálneho vplyvu	31
3. Predmet hospodárskej činnosti	32
4. Opis, akým spôsobom tovary alebo služby, ktoré žiadateľ vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo spôsob ich výroby alebo poskytovania prispievajú k dosiahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu	32
5. Závazok žiadateľa využívať viac ako 50 % zisku na dosiahnutie hlavného cieľa spoločnosti, ktorým je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu a určenie postupov a pravidiel rozdeľovania zvyšnej časti zisku, ktoré nenarušia hlavný cieľ	33
6. Opis zapájania zainteresovaných osôb prostredníctvom poradného výboru alebo uplatňovaním demokratickej správy	33
D. Podmienka sídla/miesta podnikania	34
E. Podmienka dôveryhodnosti	34
F. Podmienka existencie projektu činnosti	35
G. Podmienka bezúhonnosti	35
H. Podmienka zamestnávania minimálneho počtu zamestnancov	35
I. Podmienka bezdlžnosti na poistení	36
J. Podmienka nulových nedoplatkov na dani	36
K. Podmienka neporušenia zákazu nelegálneho zamestnávania	36
L. Podmienka - žiadateľ nie je v konkurze, v reštrukturalizácii alebo v likvidácii	36
M. Podmienka - žiadateľ nemal zrušený štatút v období posledných troch rokov	37
2.2 Konanie o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku (§ 7 zákona)	37
2.3 Povinnosti registrovaného sociálneho podniku a výnimky z povinností	39
2.4 Povinnosť vedenia účtovníctva a vypracovania výročnej správy	41
3. DRUHY REGISTROVANÝCH SOCIÁLNYCH PODNIKOV	42
3.1 Integrovaný podnik	43
a) Znevýhodnené a zraniteľné osoby	44
b) Povinný podiel zamestnávania v integrovanom podniku	47
3.2 Sociálny podnik bývania	48
a) Oprávnené osoby	48
b) Pozitívny sociálny vplyv sociálneho podniku bývania	50
c) Obmedzenia sociálneho podniku bývania	51
3.3 Všeobecný registrovaný sociálny podnik	51
III. KAPITOLA PODPORA PODNIKOV V ŠIRŠOM PRIESTORE SOCIÁLNEJ EKONOMIKY	53
Pôsobnosť na území Slovenskej republiky	54
Povinnosť vrátenia podpory/pomoci	54

A. PRIAMA POMOC	55
A 1. Investičná pomoc	55
a) Investičná pomoc s dôrazom na nenávratné formy pomoci v podobe nenávratného finančného príspevku a dotácie.....	55
b) Špecifiká priamej Investičnej pomoci pre integračné podniky	57
A 2. Kompenzačná pomoc	59
Odstupňovanie kompenzačnej pomoci	60
A 3. Umiestňovací príspevok a vyrovnávacie príspevky integračnému podniku	61
a) Umiestňovací príspevok (§ 53f zákona č. 5/2004 Z. z.).....	61
b) Vyrovnávacie príspevky (§ 53 g zákona č. 5/2004 Z. z.)	63
b 1 Časti vyrovnávacieho príspevku poskytované integračnému podniku	64
b 1.1 Mzdové náklady spojené so zamestnávaním znevýhodnených osôb alebo zraniteľných osôb.....	64
b 1.2 Dodatočné náklady spojené so zamestnávaním osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcom v ich zdravotnom stave.....	67
b 1.3 Náklady vynaložené na pomoc zamestnaným znevýhodneným osobám okrem osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcom v ich zdravotnom stave	68
b 2 Čerpanie vyrovnávacích príspevkov a modelové prípady	69
B. NEPRIAMA POMOC	71
B 1. Úľava na dani z príjmu	71
B 2. Predaj nehnuteľnosti za nižšiu cenu ako je všeobecná hodnota majetku alebo nájmu nehnuteľnosti za nižšiu cenu ako je hodnota nájmu nehnuteľnosti stanovená znaleckým posudkom	72
B 3. Pomoc na podporu dopytu a servisné poukážky	73
a) Servisné poukážky a ich využitie.....	73
b) Príklady použitia a obeh servisných poukážok v praxi.....	76
B 4. Znížená sadzba DPH	78
B 5. Realizácia vyhradených zákaziek vo verejnom sektore	81
B 6. Výnimky z uplatňovania ustanovení zákona o verejnom obstarávaní	82
B 7. Povinnosť v najmenej 6% z verejných obstarávaní použiť sociálne hľadisko	83
B 8. Uplatnenie náhradného plnenia spôsobom vyhradenej zákazky	84
B 9. Podpora registrovaných sociálnych podnikov zo strany obcí, VÚC a štátu vo vybraných oblastiach ALEBO formy podpory zakotvené v osobitných predpisoch	85
a) Prijatie všeobecného záväzného nariadenia obce za účelom zníženia dane alebo oslobodenia od dane z pozemkov, zo stavieb, bytov a nebytových priestorov	85
b) Predaj alebo nájom nehnuteľného majetku obce, VÚC alebo štátu registrovanému sociálnemu podniku za nižšiu ako trhovú cenu, trhovú nájom, resp. výnimky pri uplatňovaní zákonných postupov pri takomto predaji a prenájme.....	86
1) OBEC.....	87

2) VÚC.....	88
3) ŠTÁT	88
c) Úlohy Obce a VÚC v procese zabezpečovania predaja a spätného výkupu servisných poukážok.....	91
C. ZAMEDZENIE ZNEUŽÍVANIA VEREJNEJ PODPORY PODNIKOV V ŠIRŠOM PRIESTORE SOCIÁLNEJ EKONOMIKY	92
C 1. Predmet § 24	92
C 2. Účel § 24	94
C 3. Obmedzenia a povinnosti v odsekoch 2 až 12	94
IV. KAPITOLA VÝKON ŠTÁTNEJ SPRÁVY V OBLASTI SOCIÁLNEJ EKONOMIKY	100
A. ORGANIZAČNÁ ŠTRUKTÚRA ŠTÁTNEJ SPRÁVY NA ÚSEKU SOCIÁLNEJ EKONOMIKY	100
A 1. § 25: Ministerstvo práce	100
A 2. § 26: Organizácie sektora sociálnej ekonomiky	102
B. § 27: REGISTER SOCIÁLNYCH PODNIKOV	104
C. § 28: POKUTY	105
PRÍLOHY	108
I. PRECHOD CHRÁNENEJ DIELNE NA SOCIÁLNY PODNIK	108
A. Rozdiel medzi chránenou dielňou a sociálnym podnikom	108
B. Možné spôsoby transformácie chránenej dielne na sociálny podnik.....	110
C. Príspevky integračným podnikom.....	112
Podpora sociálnym podnikom v porovnaní s podporou chránenej dielne.....	113
II. ZÁKLADNÉ CHARAKTERISTIKY SOCIÁLNYCH PODNIKOV A ICH ODLÍŠENIE OD BEŽNÝCH KOMERČNÝCH PODNIKOV	118
III. SOCIÁLNE PODNIKANIE V PRAKTICKÝCH PRÍKLADOCH	121
1. Kto je sociálny podnikateľ	121
2. Sociálny podnik alebo podnik so sociálnym dosahom.....	122
IV. MOŽNOSTI ÚČASTI OBCE A VÚC NA SOCIÁLNOM PODNIKANÍ.....	124
1. Obce a VÚC v kontexte prevádzkovania obchodných spoločností a neziskových organizácií	125
2. Obmedzenia obecných a VÚC sociálnych podnikov pri získavaní podpory z EŠIF	126
3. Starosta, resp. poslanec obecného zastupiteľstva ako štatutárny orgán sociálneho podniku založeného obcou alebo VÚC.....	127
4. Možnosť RSP založených obcou alebo VÚC zamestnávať osoby po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, resp. z výkonu ochrannnej výchovy	129

SLOVNÍK POJMOV A SKRATIEK

SPS: Spoločensky prospešná služba

PSV: Pozitívny sociálny vplyv

MNO: Mimovládna nezisková organizácia

VÚC: Vyšší územný celok

ADZ: Agentúra dočasného zamestnávania

EŠIF: Európske štrukturálne a investičné fondy

MSP: Malé a stredné podniky

SZČO: Samostatne zárobkovo činná osoba

ÚVOD

Cieľom zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch (ďalej aj ako „zákon o SE“ alebo „zákon“) je vytvoriť vhodné podmienky pre rozvoj sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania na Slovensku. S týmto cieľom zákon vo svojich častiach ustanovuje subjekty sociálnej ekonomiky, podniky v širšom priestore sociálnej ekonomiky (sociálny podnik a podnik so sociálnym dosahom), organizácie sektora sociálnej ekonomiky, poskytovanie podpory pre podniky v širšom priestore sociálnej ekonomiky a vymedzuje sektor sociálnej ekonomiky a štátnu správu v oblasti sociálnej ekonomiky.

Vo svojej podstate zákon pomenúva a reguluje nové spôsoby dosahovania spoločensky prospešných cieľov, pričom zásadným spôsobom upravuje základné podmienky fungovania, hodnotový rámec a vnútorné vzťahy subjektov, ktoré sa o dosahovanie týchto cieľov usilujú prostredníctvom ekonomickej činnosti, či už z pozície mimovládnych neziskových organizácií (ďalej aj ako MNO), firiem fyzických osôb - SZČO, účelových zariadení cirkví alebo obchodných spoločností a družstiev.

Zákon – ako právnu normu – tak možno označiť za sociálnu inováciu (i keď vo svojej podstate inšpirovanú alebo prenesenú zo zahraničia), pretože prináša do prostredia Slovenskej republiky nové a oproti dostupným alternatívam potenciálne účinnejšie a udržateľnejšie spôsoby riešenia spoločenských problémov a napĺňania spoločenských potrieb. Tieto prináša zvlášť (no nielen) prostriedkom **podnikania**, ktoré obohacuje o nové idey, ciele, hodnoty, a pre ktorých zhmotnenie zavádza do realizujúcich subjektov potrebné nové procesy, organizačné usporiadania, či role.¹

Zákon o SE s novelizáciou Obchodného zákonníka² priamo mení definíciu **podnikania**. **Obohacuje ho o rozmer spoločenskej prospešnosti** spôsobom, kedy sa podnikanie stáva okrem prostriedku tvorby zisku i nástrojom k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu. Znenie § 2, ods. 1 Obchodného zákonníka je s účinnosťou od 1.5.2018 nasledovné:

*Podnikaním sa rozumie **sústavná činnosť vykonávaná samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku alebo na účel dosiahnutia merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, ak ide o hospodársku činnosť registrovaného sociálneho podniku podľa osobitného predpisu.***

Obchodný zákonník tak po novom, možno povedať, prijíma do radov podnikateľov i tých aktérov, ktorí svojím podnikaním sledujú iné ciele ako sú ciele tvorby zisku a rozširuje reguláciu podnikania o tie činnosti podnikateľa, ktorými sleduje primárne napĺňanie verejného alebo komunitného záujmu [ak ide o hospodársku činnosť registrovaného sociálneho podniku].

Dostávame sa tým k unikátnemu rozšíreniu možností podnikania, kedy náš Obchodný zákonník otvára dvere k uplatneniu konceptu vo svete známom ako *sociálne podnikanie*.

¹ Podľa definície sociálnej inovácie, tak ako ju ponúka organizácia Ashoka (www.ashoka.org) vo svojej publikácii „Rozhýbme Slovensko. Sonda do ekosystému sociálnych inovácií na Slovensku“, Ashoka, Green Foundation, Svatobor, 2018.

² Zákon 513/1991 Z. z.: Obchodný zákonník

I. KAPITOLA

KONCEPT SOCIÁLNEJ EKONOMIKY

(základné pojmy)

Poznámka na úvod:

Vybrané základné pojmy, ktoré sú predmetom § 2 zákona, menovite: pozitívny sociálny vplyv, verejný záujem, komunitný záujem, spoločensky prospešná služba, znevýhodnená osoba, zraniteľná osoba a zainteresovaná osoba, sú v tomto dokumente vysvetlené v kontexte výkladu **§ 3 zákona: Sociálna ekonomika** (konkrétne: pozitívny sociálny vplyv, verejný záujem, komunitný záujem, spoločensky prospešná služba) a **§ 5 zákona: Sociálny podnik a podnik so sociálnym dosahom** (konkrétne: znevýhodnená osoba, zraniteľná osoba a zainteresovaná osoba).

1. SOCIÁLNA EKONOMIKA³

Rozhodujúcou a východiskovou definíciou v zákone o SE je definícia sociálnej ekonomiky.

Vo svojom § 3 zákon hovorí (zvýraznenie autor):

Sociálnou ekonomikou je súhrn produktívnych, distribučných alebo spotrebiteľských aktivít vykonávaných prostredníctvom hospodárskej činnosti alebo nehospodárskej činnosti nezávisle od štátnych orgánov, ktorých hlavným cieľom je dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu.

Vychádzajúc z uvedenej definície vysvetlíme základné pojmy, s ktorými zákon o SE pracuje, a ktoré sú jeho základnými piliermi.

1.1 Pozitívny sociálny vplyv

Pozitívnym sociálnym vplyvom (ďalej aj ako „PSV“) sa na účely tohto zákona rozumie napĺňanie **verejného alebo komunitného záujmu**, a to spôsobom poskytovania **spoločensky prospešnej služby**. Spoločensky prospešnou službou podľa § 2 ods. 4 zákona je:

- a) poskytovanie zdravotnej starostlivosti,
- b) poskytovanie sociálnej pomoci a humanitárna starostlivosť,
- c) tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt,
- d) ochrana ľudských práv a základných slobôd,
- e) vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry,

³ V Kapitole I metodika čerpá z textu: Mészáros, P. (2018) Spoločenská prospešnosť v novom šate alebo napĺňanie pozitívneho sociálneho vplyvu v kontexte zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, in Ročenka sociálneho podnikania, CSEV SAV, Bratislava, ISBN: 978-80-89524-31-0

- f) výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby,
- g) tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva,
- h) služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti,
- i) zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu,⁴
- j) poskytovanie finančných prostriedkov subjektom sociálnej ekonomiky na vykonávanie spoločensky prospešnej služby podľa písmen a) až i).⁵

Aktivita sociálnej ekonomiky, ktorej hlavným cieľom je dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu, tak v kontexte zákona č. 112/2018 vždy spadá do jednej z uvedených oblastí spoločenského (alebo ekonomického) života, pričom musí primárne slúžiť k benefitu spoločnosti ako celku alebo neobmedzeného okruhu fyzických osôb - tzv. **verejnoprospešná aktivita** - alebo k benefitu vybranej skupiny osôb, ktorú je možné ohraničiť a identifikovať podľa územného, členského, záujmového alebo iného objektívneho kritéria - tzv. **komunitnoprospesná aktivita**. (§ 2 ods. 2 a 3).⁶

Platí, že zákon týmto definične vymedzuje (možno povedať limituje) rozsah sociálnej ekonomiky na vymenované oblasti spoločenského a ekonomického života, ktoré sa ďalej stávajú určujúcimi pre pôsobnosť podnikov v širšom priestore sociálnej ekonomiky.

Tejto limitácii sa dalo vyhnúť spôsobom, kedy by zmienené oblasti zákon vymenúval príkladmo s použitím slova „najmä“, no v takom prípade by v situácii, kedy slovenská legislatíva bližšie nedefinuje pojem **všeobecne prospešnej** alebo **spoločensky prospešnej služby**, podstupoval zákonodarca riziko voľnej interpretácie s potenciálnym negatívnym dosahom do rozsahu pôsobnosti podnikov v širšom priestore sociálnej ekonomiky, ktoré zákon bližšie upravuje, a pre ktoré legisluje priame a nepriame formy pomoci.

Paragraf 2 ods. 2 a 3 zákona o SE zároveň presne vymedzuje, ktoré zo spoločensky prospešných služieb budú vždy verejnoprospešnými službami (tzv. pozitívne vymedzenie napĺňania verejného

⁴ Pre potreby zákona č. 112/2018 Z. z. sa vzhľadom na obsahový prienik javilo ako najvýhodnejšie inšpirovať sa „všeobecne prospešnými službami“ podľa zákona č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby; vzhľadom na potrebu autonómnej definície na účely navrhovaného zákona bol však ich obsah zhrnutý pod pojem „spoločensky prospešné služby“.

⁵ Ostatnou novelou zákona č. 112/2018 Z. z. sa rozšíril diapazón spoločensky prospešných služieb o službu poskytovania finančných prostriedkov subjektom sociálnej ekonomiky na vykonávanie spoločensky prospešnej služby podľa písmen a) až i). Táto nová spoločensky prospešná služba sa do zákona č. 112/2018 Z. z. dostala z dôvodu zosúladienia slovenskej právnej úpravy s európskou legislatívou, konkrétne s Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 346/2013 zo 17. apríla 2013 o európskych fondoch sociálneho podnikania, „*kde je v čl. 3 ods. 1 písm. d) definovaný „kvalifikovaný portfóliový podnik“ (t. j. sociálny podnik), pričom v bode ii) je okrem možností, ktoré sú konzistentné so súčasným znením zákona, definovaný aj podnik, ktorý „poskytuje finančnú podporu výlučne sociálnym podnikom vymedzeným v prvých dvoch zarážkach“*. Vzhľadom na štruktúru zákona o sociálnej ekonomike, ktorá postavenie sociálneho podniku definuje vo vzťahu k dosahovaniu merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, a tento vplyv je zase definovaný vo vzťahu ku spoločensky prospešnej službe, je nutné zahrnúť túto možnosť prostredníctvom definovania novej spoločensky prospešnej služby. Jej navrhovaná definícia v duchu citovaného Nariadenia hovorí o finančnej podpore poskytovanej subjektom sociálnej ekonomiky, a to na vykonávanie ostatných spoločensky prospešných služieb.“ (Dôvodová správa k návrhu zákona, osobitná časť)

⁶ Slovo „sociálny“ v slovnom spojení „pozitívny sociálny vplyv“ preto v tomto význame chápeme ako „sociálny“, teda spoločenský, v zmysle: pre spoločnosť, v záujme spoločnosti, pre jej benefit. Inými slovami tak ide o „pozitívny spoločenský vplyv“, ktorý možno v kontexte zákona preukázať v taxatívne vymedzených oblastiach spoločenského života, nielen v oblasti sociálnej - v zmysle poskytovania sociálnych služieb alebo sociálnej pomoci.

záujmu⁷) a ktoré zo spoločensky prospešných služieb nemôžu byť zaradené medzi komunitnoprošpešné služby (negatívne vymedzenie napĺňania komunitného záujmu⁸). Do kategórie napĺňania verejného záujmu sa v kontexte Zákona o SE vždy budú radiť tieto spoločensky prospešné služby⁹:

- poskytovanie spoločensky prospešných služieb znevýhodneným osobám alebo zraniteľným osobám,
 - tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva,
 - zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu
- a ďalej*
- poskytovanie finančných prostriedkov subjektom sociálnej ekonomiky na vykonávanie spoločensky prospešnej služby podľa §2 ods. 4 písmen a) až i) zákona

Tieto spoločensky prospešné služby (ďalej aj ako „SPS“) sa zároveň nesmú označovať za napĺňanie komunitného záujmu.

Príkladom napĺňania komunitného záujmu môže byť neziskovo orientované kino, ktoré slúži pre kultúrne vyžitie malej, od väčších sídiel vzdialenej obce, ktorej obyvatelia by inak prístup k takémuto vyžitiu nemali; alebo neziskovo orientované združenie, ktorého hlavným cieľom je poskytovať zamestnanie vlastným členom, ktorí však nie sú v zmysle Zákona č. 112/2018 Z. z. definovaní ako znevýhodnené alebo zraniteľné osoby. V prípade, ak združenie síce poskytuje zamestnanie svojim členom, ale týchto je možné označiť ako znevýhodnené alebo zraniteľné osoby, sa komunitný záujem mení na verejný.

Príkladom napĺňania verejného záujmu môže byť obecný podnik poskytujúci pracovnú integráciu dlhodobo nezamestnaným osobám, čím zmiernuje záťaž pre celú spoločnosť; alebo neziskovo orientovaná výroba energie z obnoviteľných zdrojov, prispievajúca k zmierneniu klimatických zmien.

1.2 Sociálna ekonomika ako súhrn aktivít

Z definície sociálnej ekonomiky možno jednoznačne vyvodiť, že táto **nie je množinou subjektov**. Sociálnu ekonomiku netvoria jednotlivci a/alebo organizácie, ktorých hlavným cieľom je

⁷ „Napĺňaním verejného záujmu na účely tohto zákona je poskytovanie spoločensky prospešnej služby pre spoločnosť ako celok alebo pre neobmedzený okruh fyzických osôb, poskytovanie spoločensky prospešnej služby znevýhodneným osobám alebo zraniteľným osobám a poskytovanie spoločensky prospešnej služby podľa § 2 odseku 4 písm. g), i) a j) zákona č. 112/2018 Z. z.

⁸ „Napĺňaním komunitného záujmu na účely tohto zákona je poskytovanie spoločensky prospešnej služby pre skupinu osôb, ktorú je možné ohraničiť a identifikovať podľa územného, členského, záujmového alebo iného objektívneho kritéria, okrem poskytovania spoločensky prospešnej služby znevýhodneným osobám alebo zraniteľným osobám a spoločensky prospešnej služby podľa § 2 odseku 4 písm. g), i) a j) zákona č. 112/2018 Z. z.

⁹ Ide o zosúladenie s chápaním Európskej únie, „kedy sa za „sociálne služby **všeobecného záujmu**“ považujú niektoré spoločensky prospešné služby ako sú pracovná integrácia znevýhodnených osôb alebo poskytovanie bývania pre sociálne znevýhodnené skupiny. Rovnako platí, že životné prostredie nemá žiadne reálne hranice, ktorými by bolo možné obmedziť ho iba na jednu komunitu“. Zdroj: Dôvodová správa k návrhu zákona č. 112/2018 Z. z. – osobitná časť

dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu. Sociálnu ekonomiku predstavujú **aktivity** - „**je súhrn aktivít**“.

Aktivity, ktoré patria do sociálnej ekonomiky, môže vykonávať akýkoľvek subjekt bez ohľadu na svoju právnu formu¹⁰, účel či primárne ciele svojej činnosti. Môže ísť o neziskové organizácie vrátane príspevkových a rozpočtových organizácií (pri zachovaní kritéria nezávislosti od štátnych orgánov), rovnako ako o obchodné spoločnosti, obce, VÚC, samostatne zárobkovo činné osoby a iné.

Podstatou aktivity sociálnej ekonomiky je fakt, že primárne (ako svoj hlavný cieľ) sleduje/realizuje **pozitívny sociálny vplyv**.¹¹ Aktivitu sociálnej ekonomiky tak môže viesť i komerčná firma napríklad spôsobom realizácie stratégií svojej spoločenskej zodpovednosti, v rámci ktorých sa prostredníctvom svojich zamestnancov zúčastňuje (dobročinných) spoločensky prospešných aktivít v oblastiach ako sú ochrana zdravia, životného prostredia, podpora vzdelávania, pomoc sociálne vylúčeným a zraniteľným a pod. Sociálna ekonomika tak podľa definície zákona nie je doménou činností len tých organizácií, ktoré vznikli primárne za účelom dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu (ako sú prevažne MNO), ale i bežných komerčných firiem a v podstate akýchkoľvek vyššie zmienených aktérov, ktorí realizujú aktivity s cieľom naplňovania PSV. **Do sociálnej ekonomiky tak majú svojimi aktivitami presah i subjekty**, ktoré primárne sledujú iné ciele ako sú ciele dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu.

V § 3 zákona sa ďalej postuluje, že v prípade sociálnej **ekonomiky** ide o priestor, ktorý je v širokom slova zmysle „ekonomický“ - zahŕňa preto aktivity, ktoré sa týkajú **produkcie, distribúcie alebo spotreby**.¹² Treba však zdôrazniť, že toto chápanie spomínaných aktivít je širšie než len bežné „trhové“, a možno ich vykonávať i spôsobom ne hospodárskej činnosti (viac pozri nižšie).

1.3 Hospodárska a ne hospodárska činnosť

Aktivita, ktorou subjekt primárne sleduje dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu, môže mať charakter **hospodárskej** alebo **nehospodárskej** činnosti. Zákon tu vychádza z definície hospodárskej činnosti v súlade so zákonom č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci, ktorý hospodársku činnosť definuje ako každú činnosť, ktorá spočíva v ponuke tovaru *alebo* služieb alebo v ponuke tovaru *a* služieb na trhu.¹³ Nehospodársku činnosť na druhej strane chápe ako tú, ktorá nie je hospodárska.

Pozitívny sociálny vplyv tak možno dosahovať vedením činnosti, ktorou subjekt umiestňuje (odbytuje) svoje tovary alebo služby na trhu v prostredí konkurenčných subjektov (hospodárska činnosť) ako aj prostredníctvom vedenia alebo realizácie činnosti, ktorej výsledný produkt (tovar alebo služba) je umiestnený (alebo ponúknutý) mimo trhu (nehospodárska činnosť) - napríklad v prostredí členov

¹⁰ Medzi nimi občianske združenia, nadácie, neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, neinvestičný fond, organizácia s medzinárodným prvkom, príspevková organizácia, rozpočtové organizácie, obec, združenie právnických osôb, obchodné spoločnosti, SZČO a iné.

¹¹ Bližšie pozri Kapitola I Koncept sociálnej ekonomiky, 1. Sociálna ekonomika, 1.1 Pozitívny sociálny vplyv

¹² Dôvodová správa k návrhu zákona, osobitná časť.

¹³ Hospodárskou činnosťou sa rozumie každá činnosť, ktorá spočíva v ponuke tovaru alebo služieb alebo v ponuke tovaru a služieb na trhu, a to v kontexte Oznámenia Komisie o pojme štátna pomoc (2016/C 262/01) bod 12 a v kontexte Zákona č. 358/2015 Z. z. o štátnej pomoci, § 5, ods. 2., ktorý prijíma i zákon č. 112/2018 sám nadväzujúci na oblasti štátnej pomoci v oblasti poskytovania priamej a nepriamej pomoci podnikom v širšom priestore sociálnej ekonomiky.

vzájomne prospešného spoločenstva ako sú členovia občianskych združení, družstiev, alebo inak záujmovo alebo územne vyšpecifikované komunity bez formálnej štruktúry.

Hospodárskou činnosťou zároveň zákonodarca (v zmysle zákona o SE) rozumie takú ponuku tovarov a/alebo služieb na trhu, ktorá je odplatná a je teda predmetom výnosu alebo príjmu. V tomto kontexte ju možno nazvať činnosťou zárobkovou. Táto môže mať ďalej charakter „inej zárobkovej činnosti“ alebo podnikania, pričom v prípade „inej zárobkovej činnosti“ nie je nevyhnutné dbať na sústavnosť jej vykonávania a môže ísť o činnosť nepravidelnú, občasnú alebo zriedkavú. Aktivita sociálnej ekonomiky tak môže (ako je tomu zvlášť v prípade podnikania), ale aj nemusí, mať charakter sústavnej činnosti.¹⁴

Aktivita sociálnej ekonomiky môže mať charakter nehospodárskej činnosti, inej zárobkovej činnosti, podnikateľskej činnosti alebo akejkoľvek inej činnosti, ktorou subjekt umiestňuje svoju spoločensky prospešnú službu (v podobe tovaru alebo služby) na trh alebo mimo neho, pričom nie je podstatná jej sústavnosť. Spoločným menovateľom aktivity sociálnej ekonomiky je, že jej hlavným cieľom je dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu [pričom musí byť vykonávaná nezávisle od štátnych orgánov].

1.4 Nezávislosť od štátnych orgánov

Jedným z významných atribútov definičného vymedzenia pojmu „sociálna ekonomika“ je to, že činnosť/aktivita, ktorá ju tvorí, je vykonávaná nezávisle od štátnych orgánov. Pojem nezávislosť od štátnych orgánov však zákon nedefinuje, a tak je potrebné využiť výklad tohto pojmu za použitia „per analogiam iurus“ a „per analogiam legis“.

V § 4 ods. 1 písm. a) zákona o SE sa uvádza, že subjektom sociálnej ekonomiky je občianske združenie, nadácia, neinvestičný fond, nezisková organizácia, účelové zariadenie cirkvi, obchodná spoločnosť, družstvo alebo fyzická osoba-podnikateľ, ktorá je zamestnávateľom¹⁵, ktorí *nie sú väčšinouvi riadení štátnym orgánom, štátny orgán ich z väčšej časti nefinancuje, nevymenúva ani nevolí štatutárny orgán ani viac ako polovicu jeho členov a nevymenúva ani nevolí viac ako polovicu členov riadiaceho orgánu alebo dozorného orgánu.*

Aj napriek tomu, že nejde o výslovnú definíciu pojmu „nezávislosť od štátnych orgánov“, zákonodarca v zmysle osobitnej časti dôvodovej správy k návrhu zákona mal v úmysle presne stanoviť, že sociálna ekonomika nie je podsektorom štátu a nepriamo (skrže § 4 ods. 1 písm. a) zákona) nastavil hranice aktivít sociálnej ekonomiky spôsobom, kedy vymedzil, že ich nositelia¹⁶ nesmú byť väčšinouvi riadení štátnym orgánom, žiadny štátny orgán ich z väčšej časti nefinancuje, nevymenúva ani nevolí štatutárny orgán ani viac ako polovicu jeho členov a nevymenúva ani nevolí viac ako polovicu riadiaceho orgánu alebo dozorného orgánu (napr. predstavenstvo alebo predsedníctvo, konateľov, komplementárov obchodnej spoločnosti, družstva, občianskeho združenia atď.).

¹⁴ Ak chce však subjekt naplniť atribúty sociálneho podniku, musí svoju hospodársku činnosť vykonávať sústavne (§ 5, písm. 1, odsek a)

¹⁵ Uvedený výpočet subjektov sociálnej ekonomiky je konečný, resp. taxatívny a nepripúšťa možnosť doplnenia tohto zoznamu subjektov.

¹⁶ Zákon hovorí konkrétne o subjektoch sociálnej ekonomiky, od týchto však pre účely porozumenia pojmu „nezávislosť od štátnych orgánov“ v kontexte vykonávania aktivít sociálnej ekonomiky možno abstrahovať všetkých potenciálnych aktérov, ktorí realizujú činnosť sociálnej ekonomiky.

Z uvedeného možno rovnako vyvodit', že aktéri vykonávajúci aktivity sociálnej ekonomiky nemôžu byť štátom majetkovo, finančne ani inak kontrolovaní – pričom sa vysvetľuje, že pod „kontrolou“ sa myslí „ovládanie“, nie „inšpekcia“; a že pod „financovaním“ sa nemyslí bežná dotačná podpora v protiklade napr. k financovaniu rozpočtových alebo príspevkových organizácií.¹⁷

2. SUBJEKT SOCIÁLNEJ EKONOMIKY

Podľa § 4 zákona o SE **realizácia aktivity sociálnej ekonomiky automaticky neznamená, že jej vykonávateľ je subjektom sociálnej ekonomiky**. Možno to ukázať na príklade obchodnej spoločnosti, ktorá v rámci svojej spoločenskej zodpovednosti vykonáva aktivitu v rámci aktivít sociálnej ekonomiky, no primárne (svojou hospodárskou činnosťou) sleduje cieľ tvorby zisku (a tento zároveň z väčšej časti neprerozdeľuje na podporu spoločensky prospešných cieľov). Takýto subjekt sa pri vykonávaní aktivity sociálnej ekonomiky, ktorá spĺňa podmienku nezávislosti od štátnych orgánov, nestáva subjektom sociálnej ekonomiky.¹⁸

Subjektom sociálnej ekonomiky podľa § 4 zákona môžu byť len tie mimovládne neziskové organizácie¹⁹, obchodné spoločnosti, družstvá, účelové zariadenia cirkví a SZČO²⁰, ktorých zárobková činnosť (ak ju vedú) nie je vykonávaná výhradne na účely dosiahnutia zisku, alebo zisk z nej použijú spôsobom, kedy aspoň 50% zisku po zdanení smeruje na dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu (§ 5 ods. 1 písm. d) bod 1) zákona).

Spoločným menovateľom subjektov sociálnej ekonomiky pritom prirodzene zostáva potreba vykonávať činnosť v rámci aktivít sociálnej ekonomiky (§ 4 ods. b zákona): *vykonávajú hospodársku činnosť alebo nehospodársku činnosť v rámci aktivít sociálnej ekonomiky*), a to nezávisle od štátnych orgánov (§ 4 ods. a) zákona): *tzn. nie sú väčšinou riadení štátnym orgánom, štátny orgán ich z väčšej časti nefinancuje, nevymenúva ani nevolí štatutárny orgán ani viac ako polovicu jeho členov a nevymenúva ani nevolí viac ako polovicu členov riadiaceho orgánu alebo dozorného orgánu*).

Medzi subjektami sociálnej ekonomiky zákon neuvádza Obce ani VÚC.²¹

¹⁷ Bežnou dotačnou podporou sa myslí napríklad investičná či kompenzačná pomoc, dotácia alebo pomoc na podporu dopytu vo forme odkúpenia servisných poukážok resp. príspevkov poskytovaných z európskych štrukturálnych a investičných fondov.

¹⁸ Na druhej strane MNO, ktoré vedú podnikateľské aktivity s cieľom tvorby zisku, sú subjektami sociálnej ekonomiky, lebo tento vytvárajú s cieľom jeho použitia na podporu svojej hlavnej (spoločensky prospešnej) činnosti. Spĺňajú tak podmienku, kedy min. 50% zo zisku použijú na dosiahnutia hlavného cieľa podľa § 5 ods. d) písm. 1) Zákona 112/2018 Z. z. – teda „zisk z nich používajú spôsobom podľa tohto zákona“ (§ 4, písm. 1, odsek c).

¹⁹ konkrétne: občianske združenia, nadácie, neinvestičné fondy a neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby

²⁰ SZČO: fyzická osoba – podnikateľ, ktorá je zároveň zamestnávateľom

²¹ Samotná obec a VÚC, keďže na účely Zákona nemôžu byť subjektom sociálnej ekonomiky, nemôžu byť ani sociálnym podnikom, ktorým podľa § 5 ods. 1 je subjekt sociálnej ekonomiky. Obec alebo VÚC sa však môže zúčastňovať na jeho podnikaní. Sociálny podnik tak inými slovami nemôže byť v obci alebo vo VÚC „zanorený“, ale musí mať formu samostatného podniku (subjektu). V tomto môžu mať obce alebo VÚC hlasovacie práva alebo majetkový podiel. Obce a VÚC sa tak môžu zúčastňovať na podnikaní tretích osôb, ktoré sú subjektami sociálnej ekonomiky alebo môžu byť zriaďovateľom subjektu sociálnej ekonomiky, pričom tieto musia mať jednu z právnych foriem, ktoré Zákon dovoľuje na seba zobrať subjektom sociálnej ekonomiky.

3. PODNIKY V ŠIRŠOM PRIESTORE SOCIÁLNEJ EKONOMIKY

Po ustanovení sociálnej ekonomiky (§ 3 zákona) a subjektu sociálnej ekonomiky (§ 4 zákona) zákon vo svojom § 5 ustanovuje podniky v širšom priestore sociálnej ekonomiky, konkrétne **sociálny podnik** a **podnik so sociálnym dosahom**. Týmto sú v ďalších častiach zákona ďalej priznané možnosti priamej a nepriamej podpory, ktorá im môže byť pri splnení vybraných podmienok poskytnutá z verejných zdrojov k napĺňaniu svojich spoločensky prospešných cieľov.

3.1. Sociálny podnik

3.1.1 Základné atribúty sociálneho podniku

Definícia sociálneho podniku „je inšpirovaná Článkom 2 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1296/2013 z 11. decembra 2013 o programe Európskej únie v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI). Toto nariadenie si osvojilo rovnaký prístup ako väčšina existujúcich zákonov v EÚ o sociálnej ekonomike alebo sociálnych podnikoch, kedy sa pre sociálne podnikanie nevytvára nová samostatná právna forma, ale vzniká kvalifikačný rámec pre subjekty akejkoľvek právnej formy, ktoré sa zaväzujú napĺňať podmienky sociálneho podnikania“^{22 23}.

V slovenskom zákonodarstve tieto [kvalifikačné] podmienky ustanovuje § 5 zákona, ktorý vo svojom prvom písmene hovorí, že **sociálnym podnikom môže byť iba subjekt sociálnej ekonomiky**. Znamená to, že sociálny podnik musí vykonávať aspoň jednu zo svojich činností v rámci aktivít sociálnej ekonomiky, teda činnosť ktorej hlavným cieľom je dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu. Túto musí ďalej vykonávať nezávisle od štátnych orgánov a môže sa tak diať spôsobom vedenia hospodárskej alebo nehospodárskej činnosti.

Je však podmienkou, aby sociálny podnik aspoň jednu zo svojich činností vykonával spôsobom hospodárskej činnosti, inak by sa v kontexte zákona o SE, ktorý v tomto vychádza zo zákona č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci, nemohol stať „podnikom“.²⁴ Zákon však nekladie podmienku, že to musí byť práve hospodárska činnosť, ktorou dosahuje pozitívny sociálny vplyv.

V praxi to znamená, že sociálny podnik môže napĺňať pozitívny sociálny vplyv aj nehospodárskou činnosťou (napr.: nezisková činnosť), pričom jeho hospodárska činnosť môže byť zameraná na tvorbu zisku²⁵. Kľúčové však je, že sociálny podnik musí vždy vykonávať činnosť smerujúcu k dosahovaniu merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, pričom jeho dosahovanie [v zmysle napĺňania verejného alebo komunitného záujmu] je jeho hlavným cieľom (§ 5 odsek 1, písm. b) zákona).

²² Pozri Dôvodová správa k návrhu Zákona 112/2018 – osobitná časť

²³ Termínom „sociálne podnikanie“ sa pomenúva samostatný spôsob alebo druh (spoločensky prospešného) podnikania, ktoré má svoje určujúce atribúty. V kontexte uvedeného je tak dôležité zdôrazniť, že slovo „sociálne“ nie je prívlastkom k slovu „podnikanie“, v zmysle označenia jeho kvality – napríklad že predmetné podnikanie je sociálne, resp. iné podnikanie nie je sociálne.

²⁴ Podniky sú subjekty vykonávajúce hospodársku činnosť bez ohľadu na ich právne postavenie a spôsob ich financovania, pričom subjekt vykonávajúci hospodárske aj nehospodárske činnosti sa pokladá za podnik len v súvislosti s vykonávaním hospodárskej činnosti. (Oznámení Komisie o pojme štátna pomoc (2016/C 262/01), bod 7 a 10)

²⁵ Tento scenár platí zvlášť pre mimovládne neziskové organizácie, ktoré popri vykonávaní neziskovej činnosti môžu viesť podnikateľskú aktivitu s cieľom tvorby zisku, z ktorého financujú svoje spoločensky prospešné ciele. Takáto mimovládna nezisková organizácia sa môže stať sociálnym podnikom.

3.1.2 Sústavnosť hospodárskej činnosti sociálneho podniku

Ak má sociálny podnik aspoň jednu zo svojich činností vykonávať spôsobom hospodárskej činnosti, znamená to, že musí najmenej jednu zo svojich služieb alebo jeden zo svojich tovarov vedieť umiestniť na trhu.

Samotné umiestnenie tovaru a/alebo služby na trhu však pre splnenie podmienok sociálneho podniku nestačí. Hospodárska činnosť na to, aby sa ňou subjekt sociálnej ekonomiky kvalifikoval na sociálny podnik, musí mať charakter činnosti **sústavnej**, to znamená nie nepravidelnej, občasnej alebo zriedkavej. Činnosť, ktorou sa napríklad nezisková mimovládna organizácia snaží predat' jednorazový výstup svojho výskumného projektu, prípadne speňažiť výsledky práce svojich znevýhodnených klientov, ktoré jednorazovo vzišli z ich pracovnej terapie, nie je považovaná za sústavnú činnosť a podnik ňou nenapĺňa podmienku § 5 odsek 1, písmena a).

Pri dodržaní podmienky sústavnosti môže mať hospodárska činnosť buď charakter **inej zárobkovej činnosti**²⁶ (zvlášť v prostredí MNO) alebo **podnikania**, v oboch prípadoch však smeruje na trh s cieľom ponuky tovaru alebo služby platiacemu zákazníkovi a je teda predmetom výnosu alebo príjmu.

Variant „inej zárobkovej činnosti“ pritom naznačuje, že sociálny podnik nemusí nevyhnutne podnikat'.²⁷ MNO, ktorá vykonáva [sústavne] „inú zárobkovú činnosť“, spĺňa podmienku vedenia hospodárskej činnosti podľa § 5 ods. 1 písm. a). Na druhej strane, ak sa táto MNO stane registrovaným sociálnym podnikom, jej hospodárska činnosť, ktorá mala dovtedy charakter *inej zárobkovej činnosti*, sa na základe § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka stane podnikaním:

„Podnikaním sa rozumie sústavná činnosť vykonávaná samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku alebo na účel dosiahnutia merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, **ak ide o hospodársku činnosť registrovaného sociálneho podniku podľa osobitného predpisu.**“

3.1.3 Ďalšie podmienky sociálneho podniku

Okrem primárneho cieľa napĺňania pozitívneho sociálneho vplyvu a realizácie sústavnej hospodárskej činnosti musí ďalej subjekt sociálnej ekonomiky na to, aby sa stal sociálnym podnikom, splniť ešte 3 podmienky:

- 1) k dosahovaniu [jeho] pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú tovary alebo služby, ktoré vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania (§ 5 odsek 1 písm. c) zákona).

²⁶ Uvedené nevyklučuje situáciu, kedy „iná zárobková činnosť“ môže mať charakter nepravidelnej alebo občasnej činnosti. Inými slovami „iná zárobková činnosť“ môže byť vykonávaná sústavne aj občasne.

²⁷ To prirodzene neplatí o **registrovaných** sociálnych podnikoch, ktorých hospodárska činnosť sa skrze novelizáciu § 2 Obchodného zákonníka stáva podnikaním.

- 2) ak zo svojej činnosti dosiahne zisk, **použije viac ako 50 % zo zisku po zdanení na dosiahnutie svojho hlavného cieľa** [ktorým je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu] (§ 5 ods. 1 písm. d, bod 1) zákona)²⁸ (ďalej pozri v časti 3.3 Socializácia zisku)²⁹
- 3) do spravovania svojej hospodárskej činnosti zapája **zainteresované osoby** (§ 5 ods. 1, písm. e) zákona) (ďalej pozri v časti b) Zainteresované osoby)

Pri absencii slovného spojenia „na trhu“ sa má za to, že sociálny podnik môže svoje tovary alebo služby podľa § 5 odsek 1 písm. c) zákona dodávať, poskytovať alebo distribuovať i bezodplatným spôsobom mimo trhu. Platí tak vyššie uvedené, kedy zákon dovoľuje [nielen subjektu sociálnej ekonomiky ale aj] sociálnemu podniku dosahovať svoj pozitívny sociálny vplyv nehospodárskou činnosťou. Zároveň však platí, že túto môže vykonávať iba v kombinácii s hospodárskou činnosťou. Hospodárska činnosť potom môže byť primárne zameraná i na tvorbu zisku, keďže podmienku v zmysle napĺňania pozitívneho sociálneho vplyvu subjekt v tomto prípade dosahuje spôsobom realizácie nehospodárskej činnosti.

V predmetnom ustanovení § 5 ods. 1 písm. c) zákona je ďalej potrebné bližšie vysvetliť časť, ktorá hovorí: „*alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania.*“ Táto časť zákonného ustanovenia znamená, že k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu nemusí vždy dochádzať „priamo“ konkrétnym výstupom činnosti podniku (v podobe samotného tovaru či služby). K napĺňaniu pozitívneho sociálneho vplyvu môže podľa § 5 ods. 1 písm. c) zákona dochádzať i „nepriamo“ a to **spôsobom** výroby alebo poskytovania týchto tovarov a/alebo služieb, čím sa má na mysli spôsob, kedy sa napríklad do ich výroby či poskytovania zapájajú znevýhodnené a/alebo zraniteľné osoby, čím podnik sleduje jeden z verejnoprospešných cieľov podpory zamestnanosti vybraných skupín obyvateľstva. V takomto prípade, kedy k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu dochádza **spôsobom** napríklad zamestnávania znevýhodnených a zraniteľných osôb, môže sociálny podnik vykonávať akúkoľvek ekonomickú činnosť bez ohľadu na oblasť spoločensky prospešných služieb vymenovaných v § 2 ods. 4 zákona.

3.2 Podnik so sociálnym dosahom

Zákon myslí na situáciu (§ 5 odsek 3), kedy podnikateľ, pri výkone viacerých svojich podnikateľských činností, nemusí byť pripravený prijať dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu za hlavný cieľ svojej **organizácie**, prípadne nemusí mať vôľu alebo byť pripravený na splnenie podmienky socializácie zisku (§ 5, odsek 1 písm. d) zákona), prípadne splnenie podmienky zapájania zainteresovaných osôb do spravovania svojej hospodárskej činnosti (§ 5, odsek 1 písm. e) zákona), tak ako sa tieto vyžadujú u sociálneho podniku.

Pre tento prípad zákon ponúka možnosť dosahovania spoločensky prospešných cieľov (alebo pozitívneho sociálneho vplyvu) v kontexte tzv. **podniku so sociálnym dosahom**³⁰, ktorí (rovnako ako sociálny podnik) vykonáva sústavne, samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť hospodársku činnosť, no na rozdiel od sociálneho podniku dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu

²⁸ Subjekt, ktorý časť zisku rozdeľuje podľa Obchodného zákonníka, túto rozdeľuje podľa postupov a pravidiel, ktoré nenarúšajú hlavný cieľ podľa § 5 ods. 1 písm. b) (§ 5 ods. 1 písm. d bod 2)

²⁹ Rovnako platí, že ak časť zisku rozdeľuje podľa Obchodného zákonníka, rozdeľuje ju podľa postupov a pravidiel, ktoré nenarúšajú hlavný cieľ podľa písmena b) (§ 5 ods. 1 písm. d) bod 2.)

³⁰ Týmto podľa § 5 odseku 3 zákona môže byť občianske združenie, nadácia, nezisková organizácia, účelové zariadenie cirkvi, obchodná spoločnosť, družstvo alebo fyzická osoba – podnikateľ

nemusi byť hlavným cieľom organizácie ako celku, ale stačí, ak je hlavným cieľom aspoň jednej jeho hospodárskej činnosti.

Ďalej, na rozdiel od sociálneho podniku si podnik sociálneho dosahu vyberá dve z troch možností: (§ 5 ods. 3 zákona):

- a) k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú tovary alebo služby, ktoré vyrábajú, dodávajú, poskytujú alebo distribuujú, alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania,
- b) použijú viac ako 50 % zisku po zdanení z hospodárskej činnosti, ktorej hlavným cieľom je dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu, na dosiahnutie tohto hlavného cieľa,
- c) do spravovania hospodárskej činnosti, ktorej cieľom je dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu, zapájajú zainteresované osoby.

Podmienka socializácie zisku sa pritom neaplikuje na všetku hospodársku činnosť, ale iba tú, ktorej hlavným cieľom je dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu. Rovnako podmienku participatívneho riadenia podnik aplikuje iba na tú hospodársku činnosť, ktorej cieľom je dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu, pričom podmienka podľa bodu a) zostáva nezmenená.

Pri voľbe dvoch podmienok z troch sa môžu zrodiť nasledovné varianty podniku so sociálnym dosahom:

- A. K dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú tovary alebo služby, ktoré podnik vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania, **a zároveň** podnik použije viac ako 50 % zisku po zdanení z hospodárskej činnosti, ktorej hlavným cieľom je dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu, na dosiahnutie tohto hlavného cieľa.
- B. K dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú tovary alebo služby, ktoré podnik vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania, **a zároveň** podnik do spravovania hospodárskej činnosti, ktorej cieľom je dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu, zapája zainteresované osoby.

Na podnik so sociálnym dosahom sa ďalej primerane vzťahujú ustanovenia § 4 ods. 1 písm. a) a ods. 2. zákona, ktoré určujú, že podnik (rovnako ako sociálny podnik a subjekt sociálnej ekonomiky) nesmie byť väčšinovo riadený štátnym orgánom, štátny orgán ho z väčšej časti nefinancuje, nevymenúva ani nevolí štatutárny orgán ani viac ako polovicu jeho členov a nevymenúva ani nevolí viac ako polovicu členov riadiaceho orgánu alebo dozorného orgánu, pričom financovaním nie je poskytovanie podpory podľa tohto zákona alebo osobitných predpisov.

3.3 Socializácia zisku

3.3.1. Hlavný cieľ a percento zisku využité na jeho dosiahnutie

Paragraf 5 odsek 1 písm. d bod 1 zákona znie, cit.: „... ak zo svojej činnosti dosiahne zisk, použije viac ako 50 % zo zisku po zdanení na dosiahnutie svojho hlavného cieľa.“

Bežné komerčné podniky sú primárne zamerané na tvorbu zisku, v zmysle jeho maximalizácie (§ 2 zákona č. 513/1991 Zb.), ktorý je následne prerozdeľovaný medzi vlastníkov/akcionárov.

Sociálne podniky, na druhej strane, sa pri svojej činnosti rovnako nevyhýbajú tvorbe zisku, no jeho maximalizácia nie je ich hlavným cieľom. Vo vybraných prípadoch tvorba zisku môže byť hlavným cieľom ich podnikateľskej aktivity, no sociálny podnik ako subjekt vždy primárne sleduje cieľ dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu, pričom [prípadný] zisk zo svojej činnosti používa (aspoň v stanovenej minimálnej výške) k posilňovaniu svojho hlavného cieľa. (§ 5 ods. 1 písm. d) bod 1 zákona).

Použitie zisku na dosiahnutie svojho hlavného cieľa (tiež ako: socializácia zisku) predstavuje jeden zo základných princípov sociálneho podnikania. Tento princíp môžeme nájsť v príslušných ustanoveniach Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1296/2013 z 11. decembra 2013 o programe Európskej únie v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI), ktorým sa mení rozhodnutie č. 283/2010/EÚ, ktorým sa zriaďuje európsky nástroj mikrofinancovania Progress v oblasti zamestnanosti a sociálneho začleňovania (ďalej v texte len „Nariadenia č. 1296/2013) a následne v príslušných ustanoveniach zákona o SE o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch.³¹

Sociálny podnik je podnik, ktorý bez ohľadu na svoju právnu formu využíva svoj zisk v prvom rade na dosiahnutie svojho hlavného cieľa a má vopred vymedzené postupy a pravidlá upravujúce akékoľvek rozdeľovanie zisku medzi akcionárov a majiteľov, ktoré zabezpečí, že takéto rozdeľovanie nenaruší jeho hlavný cieľ.

Nariadenie 1296/2013, Článok 2 ods. 1 predvetie a písm. b)

V kontexte § 5 ods. 1 písm. d) zákona o SE: Ak zo svojej činnosti dosiahne zisk, musí sociálny podnik použiť viac ako 50 % (nie minimálne 50%) zo zisku po zdanení na dosiahnutie svojho hlavného cieľa, ktorým je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu. Rovnako ak časť zisku sociálny podnik rozdeľuje podľa Obchodného zákonníka, rozdeľuje ju podľa postupov a pravidiel, ktoré nenarúšajú [jeho] hlavný cieľ, ktorým sa (inými slovami) rozumie napĺňanie verejného záujmu alebo komunitného záujmu, a to spôsobom poskytovania spoločensky prospešnej služby uvedenej v § 2 ods. 4 zákona o SE.

3.3.2. Spôsoby využitia zisku za účelom jeho socializácie

Účel, na ktorý sa príslušný zisk použije v zmysle dosahovania PSV, môže byť rôzny. Môže ísť napríklad o skvalitnenie vyrábaných produktov alebo poskytovaných služieb, na zvyšovanie zručností zamestnancov, ich odbornej kvalifikácie či ďalšie vzdelávanie, investície do pracovných pomôcok, strojového alebo iného vybavenia podniku, investície do kúpy alebo prenájmu vhodnejších priestorov na svoju činnosť, investície do skvalitňovania prostredia pre zamestnancov, alebo zavedenia finančných bonusov alebo iných zamestnaneckých výhod, ktoré v konečnom dôsledku prispievajú k posilneniu hlavného cieľa sociálneho podniku, ktorým je dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu.

Podmienka socializácie zisku, t.j. použitia viac ako 50 % zo zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa je (okrem vyššie uvedeného) rovnako splnená aj v prípade, ak sú finančné prostriedky vo výške zisku po zdanení použité jedným z nasledovných spôsobov:

³¹ § 4 ods. 1 písm. c) a § 5 ods.1 písm. d) bod 1 a 2 zákona č. 112/2018 Z. z.

a) na investíciu účelovo určenú na dosiahnutie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu (§ 5 odsek 5 písm. a) zákona)

Za investície v zmysle splnenia tejto podmienky sa považujú investície, ktoré pozostávajú z:

i. investícií do hmotných a/alebo nehmotných aktív, ktoré súvisia so založením novej prevádzkarne, s rozširovaním existujúceho podniku, investície, ktoré súvisia s diverzifikáciou prevádzkarne na ďalšie nové výrobky alebo so zásadnou zmenou celkového výrobného procesu existujúcej prevádzkarne, alebo

ii. nadobudnutia aktív, ktoré patria inej prevádzkarni,

ale len za podmienky, že sú kumulatívne splnené tieto podmienky:

1. prevádzkareň buď ukončila činnosť alebo by ju bola ukončila, ak by sa neuskutočnilo jej odkúpenie,
2. aktíva sa odkupujú od tretích strán, ktoré nie sú v žiadnom vzťahu voči nadobúdateľovi aktív,³²
3. celá transakcia sa uskutočňuje za trhových podmienok.³³

b) prevedené na osobitný účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky na ich budúce použitie na dosiahnutie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu.

Táto možnosť je jednou z ďalších legitímnych možností použitia zisku konkrétne v prípade, ak sa jedná o sumu úľavy na dani z príjmu, ktorá sa má použiť na dosiahnutie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu podľa § 30d ods. 3 písm. b) zákona č. 595/2003 o dani z príjmov. Túto úľavu na dani si môže uplatniť len **registrovaný sociálny podnik**, ktorý je **právnickou osobou** a zároveň **verejnoprospešným podnikom**.

Prevedenie zisku po zdanení na osobitný účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky na jeho budúce použitie na dosiahnutie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu sa nevzťahuje na akýkoľvek nerozdelený zisk, ale iba na tú sumu zisku, ktorá je výsledkom (alebo predmetom) daňovej úľavy.

Registrovaný sociálny podnik je v prípade uplatnenia si úľavy na dani povinný použiť sumu tejto úľavy na dosahovanie hlavného cieľa v príslušnom zdaňovacom období, za ktoré si uplatňuje túto úľavu. V prípade, že tak (z akýchkoľvek dôvodov) neurobí v príslušnom zdaňovacom období, alebo socializuje iba časť tejto sumy, zákon mu dáva možnosť previesť zostávajúce peňažné prostriedky vo výške kladného rozdielu medzi sumou úľavy a preukázateľne vynaloženými nákladmi na dosiahnutie hlavného cieľa na osobitný účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky, ktorý je určený len na prijatie týchto peňažných prostriedkov, a to do konca kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom

³² Od podmienky nadobudnutia aktív od tretích strán, ktoré nie sú v žiadnom vzťahu voči nadobúdateľovi aktív sa upustí, ak rodinný príslušník pôvodného majiteľa alebo zamestnanec podniku, ktorý vlastnil pôvodný majiteľ, prevezme malý podnik. Výhradné nadobudnutie akcií podniku nepredstavuje investíciu v zmysle vyššie uvedených podmienok. (Čl. 17 ods. 3 nariadenia Komisie (EÚ) č. 651/2014)

³³ Čl. 17 ods. 3 nariadenia Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy (Ú. v. EÚ L 187, 26. 6. 2014) v platnom znení.

uplynula lehota na podanie daňového priznania za zdaňovacie obdobie, v ktorom si daňovník uplatnil úľavu.

Inými slovami:

1. Registrovaný sociálny podnik socializuje sumu úľavy na dani z príjmu, ktorú získal práve pre účel jeho socializácie.
2. Je tak povinný urobiť ešte počas hospodárskeho roku, ktorého (potenciálne) kladný výsledok hospodárenia bude zdaňovať na základe daňového priznania podaného v termíne predkladania daňových priznaní v roku nasledujúcom po tomto hospodárskom roku.
3. Keďže podnik vynakladá prostriedky na dosiahnutie svojho hlavného cieľa v čase, keď ešte nepozná výšku svojho budúceho zisku, voči ktorého úľave na dani chce túto socializáciu uplatniť, môže sa stať, že pre posilnenie svojho hlavného cieľa použije prostriedky, ktoré a) budú menšie ako suma úľavy na dani, ktoré b) sa budú rovnať sume úľavy na dani, alebo c) presiahnu sumu úľavy na dani.
4. Porovnanie v predchádzajúcom bode 3 si bude podnik môcť urobiť až po vyčíslení zisku, a vyčíslení prislúchajúcej dane z príjmu a následnej úľavy na dani z príjmu vychádzajúcej z deklarovanej výšky socializácie zisku, ku ktorej sa podnik zaviazal vo svojich základných dokumentoch.
5. V prípade, že sú jeho náklady na dosiahnutie hlavného cieľa v príslušnom zdaňovacom období vyššie alebo sa rovnajú sume úľavy na dani je povinnosť socializácie zisku splnená podľa bodu § 30d odseku 3 písmena a) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov.
6. V prípade, že sa jeho náklady na dosiahnutie hlavného cieľa v príslušnom zdaňovacom období nižšie ako suma úľavy na dani, dáva mu vyššie zmienený zákon o dani z príjmov v nasledujúcom bode b) možnosť, aby [kladný] rozdiel tejto sumy previedol na osobitný účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky. Avšak musí tak urobiť do konca kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom uplynula lehota na podanie daňového priznania za zdaňovacie obdobie, v ktorom si uplatnil úľavu na dani z príjmu.³⁴

Ak dôjde k prevodu finančných prostriedkov na osobitný účet, je tieto finančné prostriedky (vrátane úrokov z nich plynúcich) možné použiť **iba na obstaranie hmotného majetku** (na rozdiel od finančných prostriedkov použitých podľa § 5 ods. 5 písm. a) zákona, podľa ktorého je možné obstaráť aj nehmotný majetok), a to najneskôr do piatich rokov odo dňa pripísania peňažných prostriedkov alebo úrokov na osobitný účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky. V prípade, ak podmienka piatich rokov nie je splnená, subjekt stráca nárok na úľavu na dani v príslušnom zdaňovacom období vo výške, ktorá nebola použitá na obstaranie hmotného majetku. Subjekt je následne povinný predložiť dodatočné daňové priznanie za zdaňovacie obdobie, v ktorom si túto úľavu na dani uplatnil, a splatiť dodatočne priznanú daň.

³⁴ Ak podnik (daňovník) nedodrží lehotu odvedenia finančných prostriedkov v požadovanej výške na osobitný účet, stráca nárok na uplatnenie úľavy, je povinný podať dodatočné daňové priznanie v zákonom určenej lehote a splatiť dodatočne priznanú daň.

c) vložené do rezervného fondu alebo nedeliteľného fondu na ich budúce použitie na dosiahnutie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu.

V prípade ak má registrovaný sociálny podnik zriadený rezervný fond alebo nedeliteľný fond, je možné zákonnú podmienku socializácie zisku splniť aj tak, že príslušné percento dosiahnutého zisku registrovaný sociálny podnik vloží do rezervného fondu alebo do nedeliteľného fondu na jeho ďalšie použitie, ktoré je v súlade s cieľom dosahovania merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu.

Zákon v tomto prípade neuvádza obdobie do kedy musia byť prostriedky uložené v rezervnom alebo nedeliteľnom fonde použité.

d) použité na prípadné krytie účtovnej straty do sumy daňovej straty

Krytie strát registrovaného sociálneho podniku zákon považuje sa jednu z možností nakladania so ziskom, ktorá spĺňa podmienku jeho socializácie.

Avšak, v prípade ak sa jedná o registrovaný sociálny podnik, ktorý dosahuje merateľný pozitívny sociálny vplyv výlučne nehospodárskou činnosťou, je podmienka socializácie zisku splnená uvedeným spôsobom najdlhšie počas piatich rokov odo dňa priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku.

*„Táto dodatočná podmienka zároveň špecifikuje, že podniky, dosahujúce merateľný pozitívny sociálny vplyv výlučne nehospodárskou činnosťou, teda inými slovami organizácie neziskového sektora, ktoré začali podnikat' iba s cieľom získať ďalšie príjmy na svoju neziskovú činnosť, by nemali umelo udržiavať [stratovú] podnikateľskú činnosť pri živote dlhšie ako päť rokov – nakoľko v takom prípade sa ich pôvodný zámer míňa účinkom a namiesto toho aby podnikateľská činnosť podporovala [činnosť] neziskovú, je de facto nutné podnikateľskú činnosť dotovať a tým ukracovať o zdroje [činnosť] neziskovú“.*³⁵

3.4 Zainteresované osoby

3.4.1 Priamo a nepriamo zainteresované osoby

Zapájaním zainteresovaných osôb do činnosti sociálnych podnikov dochádza k napĺňaniu jedného zo základných atribútov sociálneho podnikania. Zainteresované osoby sú tie, ktoré majú záujem na tom, aby sociálny podnik uspel v dosahovaní svojho pozitívneho sociálneho vplyvu, častokrát v oblastiach, ktoré sa ich bezprostredne týkajú. Je to práve ich záujem a ich úžitok, ktorým sociálny podnik podriaďuje svoje poslanie a s ním súvisiace aktivity.

Vychádzajúc z § 2 ods. 7 zákona zainteresované osoby sú:

a) priamo zainteresovaná osoba, ktorou je

1. zamestnanec príslušného sociálneho podniku,
2. spotrebiteľ tovaru alebo služby, ktoré vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje príslušný sociálny podnik,

³⁵ Dôvodová správa k novele zákona – osobitná časť

3. obyvateľ obce, v ktorej je umiestnená prevádzka príslušného sociálneho podniku,
4. fyzická osoba, ktorá pre príslušný sociálny podnik v predchádzajúcich 12 po sebe nasledujúcich mesiacoch vykonala dobrovoľnícku činnosť v rozsahu najmenej 150 hodín,

b) nepriamo zainteresovaná osoba, ktorou je

1. člen, zamestnanec, štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu občianskeho združenia, nadácie, neziskovej organizácie poskytujúcej všeobecne prospešné služby (ďalej len „nezisková organizácia“), neinvestičného fondu, alebo účelového zariadenia cirkvi alebo náboženskej spoločnosti s právnou subjektivitou (ďalej len „účelové zariadenie cirkvi“),
2. člen, zamestnanec, štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu iného sociálneho podniku alebo fyzická osoba, ktorá má majetkovú účasť v inom sociálnom podniku,
3. fyzická osoba, ktorá prispieva najmenej 1 % zo svojich zdaňovaných príjmov po zdanení na činnosť občianskeho združenia, nadácie, neziskovej organizácie, neinvestičného fondu, účelového zariadenia cirkvi alebo sociálneho podniku alebo ktorá vykonáva pre nich dobrovoľnícku činnosť; prispievaním nie je použitie podielu zaplatenej dane na osobitné účely podľa osobitného predpisu,
4. člen akademickej obce vysokej školy alebo fyzická osoba z odbornej verejnosti, ktorí vykonávajú pedagogickú činnosť, výskumno-pedagogickú činnosť alebo výskumnú činnosť v oblasti sociálnej ekonomiky, sociálnych podnikov alebo dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu sociálnym podnikom.“

Ustanovenie § 2 ods. 7 zákona o SE tak vymedzuje jednotlivé kategórie osôb, ktoré sa rôznym spôsobom zapájajú (alebo môžu zapájať) do činnosti sociálneho. Pozitívny výpočet priamo aj nepriamo zainteresovaných osôb je zvolený tak, aby pokryl čo najväčší počet aktérov, ktorých participácia na hospodárskej činnosti sociálneho podniku sa môže prejaviť v maximalizácii jeho PSV.

3.4.2 Iné osoby

Na druhej strane **ustanovenie § 2 ods. 8 zákona o SE** volí spôsob negatívneho vymedzenia zainteresovaných osôb a vymenúva tie kategórie osôb, ktoré sa za zainteresované osoby nepovažujú. Ich participácia na hospodárskej činnosti podniku sa tak nepovažuje za súčasť splnenia podmienky podľa zákona (viď poradný výbor alebo demokratická správa). Ide o členov (v prípade sociálnych podnikov, ktoré fungujú v režime organizácií, ktoré majú členskú základňu), štatutárne orgány alebo členov štatutárneho orgánu príslušného sociálneho podniku, fyzické osoby, ktoré majú v príslušnom sociálnom podniku majetkovú účasť, ktorá je jeho závislou osobou alebo ktorá je konečným užívateľom výhod.

Idé prirodzene o osoby, ktoré majú záujem na tom, aby sociálny podnik uspel v dosahovaní svojho pozitívneho sociálneho vplyvu. Tieto osoby sú však sociálnemu podniku vlastné, sú prirodzenou súčasťou jeho orgánov a rozhodovacích procesov a subjekt by bez nich nemohol existovať či vykonávať svoju činnosť. V situácii, kedy zainteresované osoby sú v zákone definované primárne pre potreby uplatnenia participatívneho spôsobu riadenia ako jednej z podmienok sociálneho podniku, tieto prirodzene nezahŕňajú jeho konštitutívnych aktérov.

3.5 Poradný výbor a demokratická správa

Vytvorenie a) **poradného výboru** ako špecifického orgánu v rámci vnútornej štruktúry orgánov RSP (bez ohľadu na jeho právnu formu), alebo b) uplatňovanie konkrétnych pravidiel vnútornej organizácie a fungovania v podobe **demokratickej správy**, predstavujú jednu zo základných podmienok, ktoré zákon o SE kladie na fungovanie registrovaných sociálnych podnikov v kontexte ustanovenia § 5 ods. 1 písm. e): v znení: „...ktorý do spravovania svojej činnosti zapája zainteresované osoby“.

Sociálny podnik uchádzajúci sa o štatút RPS si už v rámci tvorby základných dokumentov musí vybrať, či v rámci štruktúry svojich orgánov vytvorí **poradný výbor** alebo bude uplatňovať súbor pravidiel v rámci svojej vnútornej organizácie a fungovania spôsobom, ktorý zákon o SE nazýva **demokratickou správou**.

Povinnosť výberu medzi poradným výborom alebo demokratickou správou má len registrovaný sociálny podnik.³⁶

a) Poradný výbor

Poradný výbor predstavuje v registrovanom sociálnom podniku špecifický orgán, ktorého vytvorenie je základnou podmienkou pre jeho vznik a fungovanie. Poradný výbor sa povinné skladá len zo zainteresovaných osôb, pričom väčšinu členov poradného výboru musia tvoriť priamo zainteresované osoby. Okruh zainteresovaných osôb je vyšpecifikovaný v ustanovení § 2 ods. 7 zákona o SE. Iné osoby okrem tých, ktoré sú vymenované v príslušnom ustanovení, nemôžu byť členmi poradného výboru. Členom poradného výboru nesmie byť člen, štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu príslušného sociálneho podniku a rovnako ani fyzická osoba, ktorá má v príslušnom sociálnom podniku majetkovú účasť, ktorá je závislou osobou³⁷, alebo ktorá je konečným užívateľom výhod³⁸ RSP.

Vznikom tohto orgánu sa vytvára priestor na to, aby sa zainteresované osoby mohli v rámci svojich zákonných kompetencií zúčastňovať na dosahovaní pozitívneho sociálneho vplyvu RSP.

Poradný výbor musí mať minimálne troch členov. Zákonom je upravená len dolná hranica počtu členov. Horná hranica počtu členov upravená nie je, a je preto na rozhodnutí konkrétneho RSP, koľko členný poradný výbor vytvorí. Z aplikačnej praxe sa odporúča, aby mal poradný výbor nepárny počet členov, čím sa predíde vzniku možných komplikácií či už v rámci fungovania poradného výboru (hlasovanie a pod.) alebo v rámci napĺňania iných zákonných povinností zo strany poradného výboru.

V prípade ak má RSP zamestnancov, **minimálne** jeden z nich musí byť členom poradného výboru (§ 9 ods. 2 písm. a). Tým nie je vylúčená ani situácia, kedy všetci alebo väčšina členov poradného výboru budú zamestnanci RSP.

Ak je poradný výbor vytvorený v integračnom podniku, musí RSP spĺňať aj podmienku, že najmenej jeden člen poradného výboru musí byť jeho zamestnancom z radov znevýhodnených alebo

³⁶ Sociálny podnik, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom, môže voliť predmetný spôsob spravovania svojej hospodárskej činnosti aj akýmkoľvek iným zodpovedajúcim spôsobom. Povinnosť zapájať zainteresované osoby do spravovania svojej hospodárskej činnosti však zostáva nezmenená.

³⁷ V zmysle ustanovenia § 2 písm. n) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov je závislou osobou: blízka osoba RSP, ekonomicky, personálne alebo inak prepojená osoba alebo subjekt RSP a osoba alebo subjekt, ktorý je na účely konsolidácie súčasťou konsolidovaného celku.

³⁸ V zmysle ustanovenia § 6a zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 315/2016 Z. z.

zraniteľných osôb (§ 9 ods. 2 písm. b). Táto podmienka berie na zreteľ primárne poslanie integračného podniku, ktorým je zamestnávanie znevýhodnených a zraniteľných osôb. Danou podmienkou zabezpečuje tomuto okruhu zamestnancov právo zúčastňovať sa na spravovaní (hospodárskej) činnosti, ktorou RSP sleduje spoločensky prospešný cieľ ich pracovného a sociálneho začlenenia.

Všeobecné podmienky fungovania poradného výboru ako aj jeho práva a povinnosti upravujú príslušné ustanovenia § 9 zákona. Špecifické podmienky ako je napr. spôsob voľby alebo vymenovania členov poradného výboru, odmeňovanie členov poradného výboru a iné, si každý RSP musí upraviť vo svojom vnútornom predpise samostatne. Spôsob voľby alebo vymenovania členov poradného výboru však musí byť upravený tak, aby vo vzťahu k zainteresovaným osobám bolo zabezpečené jeho transparentné a spravodlivé vytváranie.

Poradný výbor sa v rámci svojej činnosti zúčastňuje na fungovaní RSP, na dosahovaní pozitívneho sociálneho vplyvu RSP a na hodnotení dosahovania tohto pozitívneho sociálneho prerokovaním informácií, právom na informácie a kontrolnou činnosťou vykonávanou v RSP.

Najzákladnejšou kompetenciou poradného výboru je kompetencia prerokovania zásadných a dôležitých otázok fungovania RSP s výkonnými orgánmi RSP.

RSP prerokuje s poradným výborom najmä:

- dôležité otázky viažuce sa k rozvoju podniku a napĺňaniu jeho hlavného cieľa,
- stav, štruktúru a predpokladaný vývoj zamestnanosti a plánované opatrenia, najmä v prípade ak je ohrozená zamestnanosť v rámci RSP,
- zásadné otázky sociálnej politiky a opatrenia na zlepšenie pracovných podmienok v RSP,
- rozhodnutia, ktoré môžu viesť k zásadným zmenám v organizácii práce alebo v zmluvných podmienkach,
- obmedzenie alebo zastavenie činnosti RSP alebo jeho časti, zlúčenie, splynutie, rozdelenie alebo zmenu právnej formy RSP,
- opatrenia na predchádzanie vzniku úrazov z povolania a na ochranu bezpečnosti a zdravia pri práci.

Okrem vyššie uvedených skutočností má poradný výbor právo prerokovávať s RSP aj iné dôležité otázky, hlavne tie, ktoré sa priamo dotýkajú zamestnanosti, pracovného prostredia zamestnancov a fungovania RSP.

Členovia poradného výboru majú ďalej právo byť informovaní o hospodárskej a finančnej situácii v RSP a o predpokladanom vývoji jeho hospodárskej a finančnej činnosti ako aj o vývoji zamestnanosti v RSP. Právo členov poradného výboru na informácie môže byť obmedzené vtedy, ak by poskytnuté informácie mohli RSP hospodársky alebo inak poškodiť, alebo ak sa jedná o informácie, ktoré sú objektívne považované za dôverné.

Členovia poradného výboru majú do tretice zo zákona dané právo kontroly a v rámci tejto činnosti sú oprávnení najmä:

- vstupovať v čase, ktorý si vopred dohodnú so zástupcami RSP, na pracoviská RSP. RSP je povinný členom poradného výboru umožniť vstup na dané pracoviská v dohodnutom čase.
- vyžadovať si od vedúcich zamestnancov RSP informácie a podklady, ktoré sa viažu k prerokovávaným skutočnostiam alebo k skutočnostiam, o ktorých majú byť členovia poradného výboru informovaní,
- podávať konkrétne návrhy na zlepšenie pracovných podmienok zamestnancov RSP,
- vyžadovať od registrovaného sociálneho podniku nápravu zistených nedostatkov a rovnako aj vyžadovať prijatie opatrení na zabránenie porušovania zákonných a zmluvných povinností RSP,
- vyžadovať od RSP informácie o tom, aké opatrenia boli vykonané na odstránenie nedostatkov zistených pri výkone kontroly zo strany členov poradného výboru.

Poradný výbor je ďalej zo zákona povinný zasadať najmenej jedenkrát za tri mesiace. Táto minimálna požiadavka nebráni tomu, aby poradný výbor zasadal aj častejšie, a to podľa svojej potreby. Z každého zasadnutia poradného výboru je poverený člen poradného výboru povinný vyhotoviť zápisnicu, ktorú je RSP povinný archivovať a v prípade vyžiadania je túto povinný poskytnúť príslušnému odboru Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Za členstvo v poradnom výbore je možné poskytovať dohodnutú odmenu.

V prípade, ak v registrovanom sociálnom podniku nepôsobia zástupcovia zamestnancov, ktorí sa nepriamo zúčastňujú na riadení, t.j. odborová organizácia alebo zamestnanecká rada, poradný výbor kontroluje aj dodržiavanie pracovnoprávných predpisov vrátane mzdových predpisov a rovnako kontroluje aj dodržiavanie záväzkov vyplývajúcich z kolektívnej zmluvy.

Zákon o SE vo svojich ustanoveniach ponúka možnosť, kedy sa alternatívou poradného výboru môže stať zamestnanecká rada³⁹ alebo, konkrétne v prípade družstva, osobitný orgán družstva volený členskou základňou.

(viac k poradnému výboru pozri v II. Kapitole, časť 2.1 B)

b) Demokratická správa

Alternatívou k povinnosti vzniku poradného výboru ako jednej z podmienok priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku je uplatňovanie demokratickej správy. Demokratickou správou sa rozumie súhrn pravidiel vnútornej organizácie a fungovania registrovaného sociálneho podniku, ktorých uplatňovaním sa zabezpečuje zodpovedné a transparentné spravovanie registrovaného sociálneho podniku. Na rozdiel od vytvorenia poradného výboru, ktorý funguje na základe zákonom vymedzených pravidiel, demokratickou správou sa nevytvára žiaden orgán, ale registrovaný sociálny podnik v rámci vnútornej organizácie funguje na základe určených pravidiel. Uplatňovanie konkrétnych pravidiel závisí od toho, o akú právnu formu sa v prípade konkrétneho registrovaného sociálneho podniku jedná, t.j. či sa jedná o družstvo, občianske združenie, obchodnú spoločnosť, neziskovú organizáciu, nadáciu alebo účelové zariadenie cirkvi. Podmienky demokratickej správy musí RSP spĺňať počas celej doby

³⁹ V zmysle ustanovenia § 233 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce.

jeho trvania. (Z dôvodu usporiadania vnútorných vzťahov nemožno demokratickú správu uplatniť u firmy fyzickej osoby - SZČO, ktorá si z tohto dôvodu môže zvoliť iba alternatívu poradného výboru.)

b.1 Podmienky pre družstvá a občianske združenia

V družstve a v občianskom združení, ktoré je registrovaným sociálnym podnikom, sa uplatňovaním demokratickej správy rozumie stav, kedy sú súbežne splnené nasledovné podmienky:

Zamestnanci tvoria väčšinu členov družstva alebo občianskeho združenia.

Z celkového počtu členov družstva alebo občianskeho združenia musia zamestnanci týchto subjektov počas celej doby, kedy má podnik štatút RSP, tvoriť nadpolovičnú väčšinu.

Väčšina zamestnancov je členom družstva alebo občianskeho združenia.

Z celkového počtu zamestnancov musí byť väčšina z nich zároveň aj členom družstva alebo občianskeho združenia, a to počas celej doby, kedy má podnik štatút RSP.

Pri hlasovaní na členskej schôdzi alebo obdobnom orgáne občianskeho združenia má každý člen jeden hlas.

Vo všetkých prípadoch v rámci hlasovania vo vyššie uvedených orgánoch má každý člen len jeden hlas, bez akýchkoľvek výnimiek.

Ak je registrovaným sociálnym podnikom občianske združenie, ktoré má menej ako piatich zamestnancov, podmienka uplatňovania demokratickej správy sa považuje za splnenú.

b.2 Podmienky pre obchodné spoločnosti

V obchodných spoločnostiach, ktoré sú registrovaným sociálnym podnikom, sa uplatňovaním demokratickej správy rozumie stav, kedy sú súbežne splnené nasledovné podmienky:

Väčšina zamestnancov vlastní podiel na obchodnej spoločnosti.

Väčšina zamestnancov obchodnej spoločnosti vlastní podiel na obchodnej spoločnosti, t.j. podiel na riadení, rozhodovaní a kontrole činnosti obchodnej spoločnosti. Nie je rozhodujúce aké veľké podiely zamestnanci vlastní, podstatné je, že podiely vlastní väčšina zamestnancov obchodnej spoločnosti.

Väčšinu majiteľov podielov tvoria zamestnanci.

Zo všetkých majiteľov podielov obchodnej spoločnosti musí byť väčšina z nich zamestnancami. Nie je podstatné aké percento podielov zo všetkých podielov tvoria takéto zamestnanci, dôležité je, že väčšina majiteľov podielov musí byť zamestnancami obchodnej spoločnosti.

Pri hlasovaní na valnom zhromaždení alebo obdobnom orgáne má každý majiteľ podielu jeden hlas bez ohľadu na veľkosť podielu.

V bežnej obchodnej spoločnosti, ktorá funguje za účelom dosiahnutia zisku, veľkosť obchodného podielu spoločníka obchodnej spoločnosti predstavuje veľkosť jeho práva a povinností na riadení

spoločnosti a teda aj veľkosť jeho hlasovacích práv. V prípade registrovaného sociálneho podniku s demokratickou správou má každý majiteľ podielu bez ohľadu na jeho veľkosť len jeden hlas a tým pádom každý jeden hlas má pri rozhodovaní rovnakú váhu.

b.3 Podmienky pre neziskové organizácie, nadácie a účelové zariadenia cirkvi

V neziskových organizáciách, nadáciách, v účelových zariadeniach cirkvi, ktoré sú registrovanými sociálnymi podnikmi, sa uplatňovaním demokratickej správy rozumie stav ak:

Má v štatúte, nadačnej listine alebo v stanovách ustanovené valné zhromaždenie, ktoré má právo voliť správnu radu

Táto podmienka je formálnou podmienkou, ktorá prikazuje, že všetky vyššie uvedené subjekty majú povinnosť ustanovenia valného zhromaždenia, ktoré musí byť upravené v základnom dokumente a rovnako, že tento orgán má právo voliť správnu radu. Valné zhromaždenie, ktoré nie je povinným orgánom podľa konštitutívnych zákonov uvedených právnych foriem, si vo svojich dokumentoch organizácia zakotví sama vychádzajúc z § 10 ods. 3 písm. a) zákona č. 112/2018. Z.z.

Zamestnanci majú väčšinu hlasov na valnom zhromaždení

Zo všetkých osôb/subjektov, ktoré majú právo hlasovania na valnom zhromaždení, majú zamestnanci väčšinu hlasov.

Väčšinu oprávnených hlasujúcich na valnom zhromaždení tvoria zamestnanci

Uvedené ustanovenie sa snaží predísť situácii, že síce väčšinu hlasov podľa §10 ods. písm. b) zákona na valnom zhromaždení majú zamestnanci, ale niektorí z nich sa hlasovania nezúčastnia. Zákonodarca preto na splnenie podmienky uplatňovania demokratickej správy vyžaduje okrem splnenia vyššie uvedenej podmienky aj ďalšiu, a to aby spomedzi všetkých hlasujúcich na valnom zhromaždení bola väčšina oprávnených hlasujúcich zamestnancami.

Pri hlasovaní na valnom zhromaždení ma každý oprávnený hlasujúci jeden hlas.

Každý z oprávnených hlasujúcich na valnom zhromaždení má vo všetkých prípadoch bez výnimky jeden hlas.

3.6 Zamestnanec

Na účely eliminácie pochybností pri uplatňovaní princípov demokratickej správy ako aj zriaďovania poradného výboru (či povinného podielu zamestnávania) zákon o SE v § 2 ods. 9 definuje pojem zamestnanec ako fyzickú osobu v pracovnom pomere. Týmto sú z rozhodovania a participácie na hospodárskej činnosti sociálneho podniku vylúčení zamestnanci pracujúci na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru a iné typy zamestnancov.

II. KAPITOLA

PRIZNANIE ŠTATÚTU REGISTROVANÉHO SOCIÁLNEHO PODNIKU

1. SOCIÁLNY PODNIK A REGISTROVANÝ SOCIÁLNY PODNIK

Subjekt, ktorý naplnil zákonné atribúty sociálneho podniku podľa § 5 ods. 1 zákona, sa môže, ale aj nemusí stať registrovaným sociálnym podnikom. V prípade, že sa tak rozhodne, môže registračný orgán - Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej ako „MPSVaR SR“ alebo „Ministerstvo práce“) požiadať o vydanie Osvedčenia o priznaní štatútu registrovaného sociálneho podniku. Ide o formálne potvrdenie a verejnú deklaráciu splnenia zákonom definovaných atribútov sociálneho podniku.

2. AKO SA STAŤ REGISTROVANÝM SOCIÁLNYM PODNIKOM

Aby sa subjekt, ktorý spĺňa atribúty sociálneho podniku a teda je sociálnym podnikom, mohol stať **registrovaným** sociálnym podnikom, musí o registráciu požiadať. Priznaním štatútu registrovaného sociálneho podniku a jeho registráciou v Registri sociálnych podnikov získava registrovaný sociálny podnik osvedčenie od štátu o tom, že spĺňa všetky zákonom dané podmienky na priznanie takéhoto štatútu a môže vykonávať hospodársku činnosť ako [registrovaný] sociálny podnik.

2.1. Podmienky priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku podľa § 5 ods. 1 zákona

A. Všeobecné a osobitné podmienky

Všetci **žiadatelia** o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku **musia byť subjektom sociálnej ekonomiky**:

- ktorý vykonáva, samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť hospodársku činnosť,
- ktorého hlavným cieľom je dosahovanie merateľného sociálneho vplyvu,
- v ktorom k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú tovary a služby, ktoré vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania,
- ktorý ak
 - zo svojej činnosti dosiahne zisk, použije viac ako 50 % zo zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa, ktorým je dosahovanie merateľného sociálneho vplyvu,
 - časť zisku rozdeľuje podľa Obchodného zákonníka, rozdeľuje ho podľa postupov a pravidiel, ktoré nenarúšajú hlavný cieľ, ktorým je dosahovanie merateľného sociálneho vplyvu,
- ktorý do spravovania svojej hospodárskej činnosti zapája zainteresované osoby.

Tieto všeobecné podmienky musia žiadatelia splňať bez ohľadu na to, o štatút ktorého druhu registrovaného sociálneho podniku sa uchádzajú (§ 11 Druhy registrovaných sociálnych podnikov).

Po všeobecných podmienkach nasledujú podmienky osobitné, ktorých splnenie sa vyžaduje práve v závislosti od zvoleného typu registrovaného sociálneho podniku. Skrze tieto podmienky sociálny podnik naplňa svoje základné atribúty konkrétnejším obsahom.

1. V prípade, ak sa jedná o žiadateľa o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku typu **integračného podniku**, musí ísť o:
 - podnik, ktorého pozitívnym sociálnym vplyvom je **podpora zamestnanosti** prostredníctvom zamestnávania znevýhodnených alebo zraniteľných osôb,
 - podnik, ktorého pozitívny sociálny vplyv sa meria percentom zamestnaných znevýhodnených a zraniteľných osôb, pričom pozitívny sociálny vplyv sa považuje za dosiahnutý, ak takýto podnik zamestnáva z celkového počtu zamestnancov najmenej 30 % znevýhodnených a zraniteľných osôb v pracovnom pomere dohodnutom najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času.
 - v prípade, ak ide o znevýhodnené osoby so zdravotným postihnutím (§ 2 ods. 5 písm. b), zákon umožňuje ich pracovný pomer dohodnúť najmenej v rozsahu štvrtiny ustanoveného týždenného pracovného času.

Berúc do úvahy charakter zvolenej spoločensky prospešnej služby, je integračný podnik verejnoprospešným podnikom, t.j. dosahuje pozitívny sociálny vplyv naplňaním verejného záujmu⁴⁰.

2. V prípade, ak sa jedná o žiadateľa o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku typu **sociálneho podniku bývania**, musí ísť o:
 - podnik, ktorého pozitívnym sociálnym vplyvom je zabezpečenie spoločensky prospešného nájomného bývania, ktoré predstavuje poskytovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu prostredníctvom výstavby, prestavby alebo obstarania bytov na účely ich nájmu fyzickým osobám špecifikovaným v ustanovení § 13 zákona o SE alebo prostredníctvom nájmu bytov týmto fyzickým osobám.
 - podnik, ktorého pozitívny sociálny vplyv sa meria počtom bytov vo výstavbe, prestavbe alebo obstaraných bytov alebo percentom prenajatých bytov. Presné a podrobné podmienky naplnenia pozitívneho sociálneho vplyvu sú uvedené v ustanovení odseku 4 § 13 zákona o SE.

Berúc do úvahy charakter zvolenej spoločensky prospešnej služby, je sociálny podnik bývania verejnoprospešným podnikom, t.j. dosahuje pozitívny sociálny vplyv naplňaním verejného záujmu.

⁴⁰ Podľa zvoleného typu aktivity (verejnoprospešná verus komunitnoprošpešná) zákon vo svojom § 11 (Druhy registrovaných sociálnych podnikov) hovorí o tzv. verejnoprospešnom [registrovanom sociálnom] podniku, ktorý dosahuje pozitívny sociálny vplyv naplňaním verejného záujmu alebo tzv. komunitnoprošpešnom [registrovanom sociálnom] podniku, ktorý dosahuje pozitívny sociálny vplyv naplňaním komunitného záujmu. Registrovaný sociálny podnik je tak vždy buď komunitnoprošpešný alebo verejnoprospešný podnik.

3. V prípade, ak sa jedná o žiadateľa o priznanie štatútu **všeobecného registrovaného sociálneho podniku**, ten musí spĺňať podmienku, kedy jeho podnik dosahuje väčší pozitívny sociálny vplyv ako podnik, ktorý obdobnú činnosť vykonáva na účely dosiahnutia zisku (§ 6 ods. 1 písm. a) bod 3). V tomto prípade na priznanie štatútu všeobecného registrovaného sociálneho podniku nebude stačiť taký pozitívny sociálny vplyv, ktorý je iba bežným vedľajším účinkom komerčného podnikania. Tento pozitívny sociálny vplyv musí byť jasne objektívne väčší (a jeho dosahovanie musí byť prirodzene hlavným cieľom podniku). To, či tomu tak skutočne je, posudzuje MPSVaR.

Všeobecný sociálny podnik dosahuje pozitívny sociálny vplyv napĺňaním verejného alebo komunitného záujmu spôsobom poskytovania ktorejkoľvek spoločensky prospešnej služby, ktorá je uvedená v § 2 ods. 4 písm. a) až j) zákona. (Bližšie pozri Časť: Typy registrovaných sociálnych podnikov, Všeobecný sociálny podnik).

B. Podmienky z hľadiska zapájania zainteresovaných osôb (fungovanie poradného výboru alebo demokratickej správy)

Ďalšou z podmienok pre získanie štatútu registrovaného sociálneho podniku (§ 6 ods. 1 písm. b) zákona) je, aby registrovaný sociálny podnik mal zriadený buď poradný výbor podľa § 9 zákona, alebo uplatňoval demokratickú správu podľa § 10 zákona o SE. Obe možnosti predstavujú spôsob splnenia jedného zo základných atribútov sociálneho podniku, ktorým je **zapájanie zainteresovaných osôb do spravovania svojej hospodárskej činnosti** (§ 5 ods. 1 písm. e). Poradný výbor, takisto ako demokratická správa, ustanovujú pravidlá vnútornej organizácie a fungovania registrovaného sociálneho podniku v zmysle vyjadrenia jeho zodpovedného a transparentného spravovania.

Zákon však umožňuje, aby v prípade ak v registrovanom sociálnom podniku pôsobí v zmysle príslušných ustanovení zákona č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“) zamestnanecká rada alebo v ňom pôsobí osobitný orgán družstva volený členskou schôdzou, sa podmienka zriadenia poradného výboru považovala za splnenú. (V prípade využitia zamestnaneckej rady ako alternatívy k zriadeniu poradného výboru, táto bude plniť úlohy podľa ustanovení Zákonníka práce.) Rovnako sa za splnenú považuje podmienka uplatňovania demokratickej správy v prípade, že sa jedná o RSP, ktoré je občianskym združením a má menej ako 5 zamestnancov.

Úlohy poradného výboru môžu plniť aj iné orgány podniku ako napríklad správna rada v prípade neziskových organizácií alebo občianskych združení v zmysle zákona č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení neskorších predpisov alebo zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov. Správna rada sa však (na rozdiel od zamestnaneckej rady) nestáva poradným výborom automaticky, ale až po tom, čo na seba vezme zákonom stanovené podmienky podľa § 9 zákona o SE Podľa toho istého paragrafu odsek 2 však zároveň platí, že člen poradného výboru môže byť len zainteresovaná osoba a podľa § 2 ods. 8 písm. a) nie je zainteresovanou osobou člen, štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu. Ak je teda [vybraný] člen Správnej rady zároveň členom organizácie alebo štatutárnym orgánom, Správna rada nemôže byť Poradným výborom.

C. Formálne podmienky (stanovy, štatút, nadačná listina, spoločenská zmluva, zakladateľská zmluva a ďalšie dokumenty)

Ďalšou z podmienok pre získanie štatútu registrovaného sociálneho podniku je, aby základný dokument žiadateľa o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku obsahoval náležitosti podľa § 6 ods. 1 písm. c bod 1 až 6 zákona. Tento základný dokument pritom môže mať rôznu podobu, a to v závislosti od právnej formy subjektu, ktorý sa uchádza o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku.

V prípade občianskych združení, účelového zariadenia cirkvi, družstva a akciovej spoločnosti sú týmto základným dokumentom **stanovy**. Ak sa jedná o neziskovú organizáciu poskytujúcu všeobecne prospešné služby, je týmto základným dokumentom **štatút**. V prípade nadácie je základným dokumentom **nadačná listina**. Ak sa jedná o verejnú obchodnú spoločnosť a komanditnú spoločnosť, základným dokumentom je **spoločenská zmluva** a v prípade spoločnosti s ručením obmedzeným je základným dokumentom buď **spoločenská zmluva** (ak spoločnosť s ručením obmedzeným zakladajú viacerí zakladatelia) alebo **zakladateľská listina** (ak spoločnosť s ručením obmedzeným zakladá jeden zakladateľ).

Základným dokumentom jednoduchej spoločnosti na akcie je **zakladateľská zmluva, zakladateľská listina** alebo **stanovy**. V prípade fyzickej osoby - podnikateľa, ktorá je zamestnávateľom a žiadateľom, ktorý má sídlo alebo miesto podnikania na území iného členského štátu, je to **iný dokument**.

Okrem všeobecných, obligatórnych náležitostí, ktoré upravujú príslušné právne predpisy, musí základný dokument žiadateľa pre potreby zákona o SE obsahovať aj:

1. Opis hlavného cieľa žiadateľa, ktorým je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu

V rámci tejto náležitosti základného dokumentu je žiadateľ povinný vyšpecifikovať poskytovaním akej spoločensky prospešnej služby v zmysle zákona o SE bude dosahovať merateľný pozitívny sociálny vplyv. Subjekt si pritom môže zvoliť jednu alebo viacero spoločensky prospešných služieb, ktoré bude v rámci predmetu činnosti poskytovať, a to v rozsahu § 2 ods. 4 písm. a) až j) zákona, v ktorom sú tieto taxatívne vymedzené.

Príklad opisu hlavného cieľa žiadateľa v základnom dokumente:

„Spoločnosť je verejnoprospešný podnik / komunitnoprospesný podnik⁴¹, ktorého hlavným cieľom je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu poskytovaním spoločensky prospešnej služby v oblasti: (tu si podnik vyberá zo zoznamu)

- a) poskytovanie zdravotnej starostlivosti a/alebo*
- b) poskytovanie sociálnej pomoci a humanitárna starostlivosť a/alebo*
- c) tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt a/alebo*
- d) ochrana ľudských práv a základných slobôd a/alebo*
- e) vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry a/alebo*

⁴¹ Žiadateľ vyberie druh podniku podľa toho, či poskytovaním svojej spoločensky prospešnej služby napĺňa verejný alebo komunitný záujem.

- f) výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby a/alebo
- g) tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva a/alebo
- h) služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti a/alebo
- i) zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu
- j) poskytovanie finančných prostriedkov subjektom sociálnej ekonomiky na vykonávanie spoločensky prospešnej služby podľa písm. a) až i)

2. Spôsob merania pozitívneho sociálneho vplyvu⁴²

Uvedenie spôsobu merania pozitívneho sociálneho vplyvu ako ďalšej obligatórnej náležitosti je závislé od zamerania činnosti, ktorú bude žiadateľ vykonávať. Spôsob merania pozitívneho sociálneho vplyvu je rozdielny v prípade integračného podniku, sociálneho podniku bývania a všeobecného registrovaného sociálneho podniku.

V prípade integračného sociálneho podniku a sociálneho podniku bývania sú spôsob merania pozitívneho sociálneho vplyvu a rovnako aj kritéria na dosiahnutie tohto vplyvu priamo uvedené v príslušných ustanoveniach zákona o SE, ktoré sa týkajú bližšieho vymedzenia uvedených podnikov (§ 12 a § 13 zákona): percentom zamestnaných znevýhodnených a zraniteľných osôb, resp. percentom prenajatých bytov za cenu zodpovedajúcu nákladom na byt.

V prípade všeobecného registrovaného sociálneho podniku je stanovenie spôsobu merania pozitívneho sociálneho vplyvu výlučne na žiadateľovi. Žiadateľ uvedie spôsob merania pozitívneho sociálneho vplyvu pri každej spoločensky prospešnej službe, ktorú poskytuje alebo plánuje poskytnúť. V prípade kvantitatívnych údajov je potrebné uviesť percentá, čísla, prípadne zlomky. Popri uvedení kvantitatívnych údajov môže žiadateľ uviesť aj kvalitatívne údaje v zmysle plánovaného dopadu. Žiadateľ uvádza rovnako aj akým spôsobom sa pozitívny sociálny vplyv považuje za dosiahnutý, a to použitím čísel, percent alebo iných číselných údajov.

Príklad opisu spôsobu merania pozitívneho sociálneho vplyvu v základnom dokumente:

„Pozitívny sociálny vplyv Spoločnosť meria v prípade spoločensky prospešných služieb nasledovne:

- **Tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt:** počtom návštevníkov (hostí) národnej kultúrnej pamiatky a múzea v prevádzke podniku. Pozitívny sociálny vplyv sa považuje za dosiahnutý, ak spoločnosť navštívi 1 000 návštevníkov za kalendárny rok.
- **Služby na podporu zamestnanosti:** percentom zamestnaných znevýhodnených osôb a/alebo zraniteľných osôb z celkového počtu zamestnancov Spoločnosti v zmysle príslušných ustanovení zákona č. 112/2018 Z. z.. Pozitívny sociálny vplyv sa považuje za dosiahnutý, ak Spoločnosť zamestnáva príslušné percento zraniteľných a/alebo znevýhodnených osôb v zmysle príslušných ustanovení zákona č. 112/2018 Z. z..
- **Tvorba a ochrana životného prostredia:** počtom obnovených alebo výrobou nových úľov a s tým súvisiacim nárastom počtu včelstiev v krajine s následkom priaznivého vplyvu na životné prostredie a v neposlednom rade na úrodnosť poľnohospodárskych plodín, stromov a rastlín v regióne.

⁴² Spôsobom merania sa tu nemá na mysli zvolená metodológia. Spôsobom merania PSV sa myslí spôsob dosahovania PSV.

Pozitívny sociálny vplyv sa považuje za dosiahnutý, ak Spoločnosť vyrobí alebo obnoví 50 úľov za kalendárny rok.

3. Predmet hospodárskej činnosti

Vzhľadom na skutočnosť, že najmä obchodné spoločnosti môžu a majú vo svojich základných dokumentoch pre potreby registrácie v obchodnom registri zapísaný rôzny predmet hospodárskej činnosti, ktorý reálne nevykonávajú, je v zmysle zákona potrebné v rámci základného dokumentu vyšpecifikovať, aké konkrétne činnosti bude žiadateľ v zmysle prevádzkovania svojej spoločnosti ako registrovaného sociálneho podniku vykonávať. Tieto činnosti je potrebné naformulovať tak, aby ich definícia pokrývala čo najširší rozsah aktivít. Vzhľadom na to, že žiadateľ môže časom svoje činnosti v rámci predmetu činnosti rozšíriť, odporúčame do tejto časti uvádzať všeobecnú formuláciu: „V budúcnosti môže subjekt vyvíjať aj iné činnosti v súlade s predmetom činnosti spoločnosti, ktorým bude dosahovať pozitívny sociálny vplyv“.

Príklad opisu hlavného cieľa žiadateľa v základnom dokumente:

„Spoločnosť sa s ohľadom na Článok „Predmet činnosti spoločnosti“ tejto zakladateľskej listiny a s ohľadom na príslušné ustanovenia zákona č. 112/2018 Z. z. venuje najmä prevádzkovaniu čistiarne, čisteniu a údržbe textilu, prevádzkovaniu múzea v národnej kultúrnej pamiatke a chovu včiel. Týmto činnosťami sleduje svoj hlavný cieľ dosahovania merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu.

V budúcnosti môže subjekt vyvíjať aj iné činnosti v súlade s predmetom činnosti spoločnosti uvedenom v tejto zakladateľskej listine, ktorými bude dosahovať pozitívny sociálny vplyv.

4. Opis, akým spôsobom tovary alebo služby, ktoré žiadateľ vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo spôsob ich výroby alebo poskytovania prispievajú k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu.

V zmysle tohto ustanovenia je potrebné vyšpecifikovať **opis**, akým spôsobom tovary alebo služby, ktoré žiadateľ vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo spôsob ich výroby alebo poskytovania prispievajú k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu.

Príklad opisu:

„Spoločnosť prispieva k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu nasledovnými spôsobmi:

- V zmysle poskytovania spoločensky prospešnej služby tvorby, rozvoja, ochrany, obnovy a prezentácie duchovných a kultúrnych hodnôt Spoločnosť prevádzkuje múzeum v priestoroch rekonštruovanej národnej kultúrnej pamiatky.“*
- V zmysle poskytovania spoločensky prospešnej služby podpory zamestnanosti Spoločnosť zamestnáva zraniteľné a znevýhodnené osoby. Ich zamestnávaním Spoločnosť sleduje cieľ ich (opätovného) sociálneho začlenenia.*
- V zmysle poskytovania spoločensky prospešnej služby tvorby a ochrany životného prostredia Spoločnosť napomáha uvádzaniu zdravých včelstiev do krajiny a k udržiavaniu potrebnej miery opel'ovačov v krajine. Týmto prispieva k zabezpečeniu úrodnosti a udržateľnosti rozmanitosti flóry v krajine.*

5. Závazok žiadateľa využívať viac ako 50 % zisku na dosiahnutie hlavného cieľa spoločnosti, ktorým je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu a určenie postupov a pravidiel rozdeľovania zvyšnej časti zisku, ktoré nenarušia hlavný cieľ.

Žiadateľ si v tejto časti zvolí konkrétne percento (nie minimálne ale viac ako 50 %) zisku po zdanení a po úhrade povinných zákonných úhrad a platieb, ktoré použije na dosiahnutie hlavného cieľa Spoločnosti. Rovnako v tejto časti žiadateľ určí postupy a pravidlá rozdeľovania zvyšnej časti zisku, ktoré nenarušia hlavný cieľ podniku v prípade, ak tento nepoužije na dosiahnutie hlavného cieľa spoločnosti 100 % zisku.

V prípade ak Spoločnosť použije 100 % svojho zisku po zdanení na dosahovanie hlavného cieľa, svoj PSV bude naplňať hospodárskou činnosťou a stane sa verejnoprospešným podnikom, môže využívať v zmysle príslušných ustanovení zákona o SE všetky druhy pomoci a podpory.

Príklad deklarácie podnikateľa o socializácii percenta zisku:

Verejnoprospešný podnik použije 60 % zo svojho zisku po zdanení a po úhrade povinných zákonných úhrad a platieb na dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, ktorý je hlavným cieľom spoločnosti."

Príklad záväzku žiadateľa a určenie postupov a pravidiel rozdeľovania zvyšnej časti zisku uvedeného v základom dokumente:

„Zisk spoločnosti sa použije v tomto poradí:

- a) na plnenie daňových povinností a iných zákonných platieb,
- b) na doplnenie príslušného fondu do výšky v zmysle príslušného článku,
- c) na uhradenie neuhradenej straty minulých období,
- d) na dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu v zmysle príslušných ustanovení zákona č. 112/2018 Z. z., v prípade, že podniku bude udelený štatút registrovaného sociálneho podniku v zmysle zákona č. 112/2018 Z. z.,
- e) na iné účely stanovené valným zhromaždením,
- f) na rozdelenie medzi spoločníkov, a to v pomere zodpovedajúcom ich splateným vkladom.

6. Opis zapájania zainteresovaných osôb prostredníctvom poradného výboru alebo uplatňovaním demokratickej správy

Jedným z princípov sociálneho podnikania a rovnako jedným zo znakov sociálneho podniku je zapájanie zainteresovaných osôb do svojej hospodárskej činnosti. Pre potreby zákona o SE je táto podmienka splnená vytvorením osobitného orgánu, ktorý nazývame poradný výbor alebo uplatňovaním určitých pravidiel vnútornej organizácie a fungovania registrovaného sociálneho podniku, ktoré predstavujú demokratickú správu.

V prípade vytvorenia poradného výboru je potrebné vychádzať z ustanovenia § 9 zákona o SE, kde sú uvedené všetky práva a povinnosti poradného výboru, práva a povinnosti členov poradného výboru, spôsob jeho fungovania, kreovania a iné. V rámci úpravy poradného výboru je dôležité upozorniť na **povinnosť vytvorenia vnútorného predpisu**, v ktorom je potrebné vymedziť spôsob voľby alebo vymenovania, ako aj spôsob odvolania člena poradného výboru.

V prípade uplatňovania demokratickej správy je potrebné vychádzať z ustanovenia § 10 zákona o SE, kde sú vymedzené podmienky vnútorného fungovania osobitne pre družstvá a občianske združenia, osobitne pre obchodné spoločnosti a osobitne pre neziskové organizácie, nadácie a účelové zariadenia cirkvi.

Príklad úpravy poradného výboru uvedeného v základom dokumente:

Poradný výbor tvoria minimálne 3 členovia. Členom poradného výboru môže byť len zainteresovaná osoba. Väčšinu členov poradného výboru musia tvoriť priamo zainteresované osoby. Najmenej jeden člen poradného výboru musí byť zamestnancom Spoločnosti.⁴³

Poradný výbor sa zúčastňuje na fungovaní Spoločnosti, na dosahovaní jej pozitívneho sociálneho vplyvu a na hodnotení dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu

- prerokovaním,
- právom na informácie,
- kontrolnou činnosťou.

Spôsob voľby alebo vymenovania a spôsob odvolania člena poradného výboru, ako aj riadneho fungovania poradného výboru, upraví Spoločnosť vo svojich vnútorných predpisoch.

D. Podmienka sídla/miesta podnikania

Žiadateľ o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku, ktorý je právnickou osobou, musí mať **sídlo** a v prípade ak sa jedná o fyzickú osobu, **miesto podnikania**:

- na území Slovenskej republiky alebo
- iného členského štátu Európskej únie alebo
- štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore, alebo Švajčiarskej konfederácie.

E. Podmienka dôveryhodnosti

Žiadateľ o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku musí rovnako spĺňať aj podmienku **dôveryhodnosti**. Dôveryhodnosť žiadateľa je v zákone o SE vymedzená negatívne. Za nedôveryhodného sa na účely zákona o SE považuje ten, u koho je preukázateľne spochybnené, že bude v súvislosti s vykonávaním hospodárskej činnosti registrovaného sociálneho podniku čestne a svedomito plniť povinnosti podľa zákona o SE alebo podľa osobitných predpisov.

Dôveryhodnosť žiadateľa sa okrem iného overuje aj prostredníctvom ústneho vypočutia, ktorého účelom je pomocou hĺbkového rozhovoru overiť najmä to, či ide naozaj o dôveryhodného žiadateľa.

V prípade, ak sa za žiadateľovu dôveryhodnosť zaručí prostredníctvom osvedčenia, ktoré môže tvoriť prílohu žiadosti o udelenie štatútu „Organizácia sektora sociálnej ekonomiky“, táto podmienka

⁴³ V prípade ak sa jedná o integračný podnik, namiesto danej vety je potrebné doplniť: *Najmenej jeden člen poradného výboru musí byť zamestnancom Spoločnosti, ktorý je znevýhodnenou alebo zraniteľnou osobou.*

sa považuje za splnenú. O vydanie osvedčenia musí žiadateľ požiadať a organizácia sektora sociálnej ekonomiky si za toto osvedčenie môže vyžiadať odplatu v dohodnutej výške.

F. Podmienka existencie projektu činnosti

Žiadateľ, ktorý existuje dlhodobo, ako aj žiadateľ, ktorý vykonáva aktivity v oblasti sociálnej ekonomiky najdlhšie jeden rok⁴⁴, musí mať vypracovaný **projekt činnosti** registrovaného sociálneho podniku vo vzťahu k činnosti, ktorou dosahuje merateľný pozitívny sociálny vplyv a vo vzťahu k hospodárskej činnosti.⁴⁵ V prípade ak sa jedná o žiadateľa, ktorý je novým podnikom (vykonáva aktivity v oblasti sociálnej ekonomiky najdlhšie jeden rok) alebo ak ide o iného žiadateľa, a na tento postup existujú dôvody osobitného zreteľa (§ 7 ods. 5), je tento žiadateľ povinný vypracovať projekt činnosti registrovaného sociálneho podniku, ktorý obsahuje aj kalkuláciu predpokladaných príjmov a výdavkov najmenej na tri hospodárske roky.

G. Podmienka bezúhonnosti

Žiadateľ musí byť **bezúhonný**. V prípade ak sa jedná o žiadateľa - fyzickú osobu, posudzuje sa bezúhonnosť tejto fyzickej osoby. Ak je žiadateľom právnická osoba, podmienku bezúhonnosti musí spĺňať nielen právnická osoba ako žiadateľ, ale aj štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu tejto právnickej osoby. Bezúhonnosť sa preukazuje výpisom z registra trestov. Za bezúhonného sa pre potreby zákona o SE nepovažuje ten, kto bol právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin, ak jeho odsúdenie nebolo zahladené, alebo ak sa na neho nehľadí, akoby nebol odsúdený.

H. Podmienka zamestnávania minimálneho počtu zamestnancov

Podmienka zamestnávania minimálneho počtu zamestnancov sa týka len žiadateľa, ktorý je obchodnou spoločnosťou alebo fyzickou osobou – podnikateľom, a ktorá žiada o priznanie štatútu **integračného podniku**. Žiadateľ o priznanie štatútu integračného podniku, ak je tento obchodnou spoločnosťou alebo fyzickou osobou – podnikateľom, musí mať v čase podania žiadosti najmenej dvoch zamestnancov v pracovnom pomere dohodnutom najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času. Títo v prípade obchodnej spoločnosti nesmú byť jej spoločníkmi. V prípade nového podniku⁴⁶ však Ministerstvo práce prizná štatút RSP aj bez splnenia tejto podmienky (§ 6 ods. 1 písm. h) avšak subjekt je povinný Ministerstvu preukázať jej následné splnenie do 12 mesiacov odo dňa priznania štatútu. Pre odloženie splnenia predmetnej podmienky sa Ministerstvo môže rozhodnúť i v prípade, ak na tento postup existujú (u žiadateľa, ktorý nie je novým podnikom) dôvody hodné osobitného zreteľa (§ 7 ods. 5).⁴⁷

⁴⁴ Tzv. nový podnik (§ 2 ods. 10 zákona č. 112/2018 Z. z.)

⁴⁵ V prípade kedy sociálny podnik napĺňa PSV svojou hospodárskou činnosťou sa projektom činnosti myslí jeho podnikateľský plán. V prípade kedy sociálny podnik (napríklad MNO) napĺňa PSV svojou neziskovou činnosťou, projekt činnosti vo vzťahu k činnosti, ktorou dosahuje PSV nie je podnikateľským plánom.

⁴⁶ Novým podnikom na účely tohto zákona je subjekt sociálnej ekonomiky, ktorý existuje alebo vykonáva aktivity v oblasti sociálnej ekonomiky najdlhšie jeden rok (§ 2 ods. 10)

⁴⁷ Na ostatné subjekty uchádzajúce sa o štatút integračného podniku sa podmienka zamestnávania najmenej dvoch zamestnancov v pracovnom pomere dohodnutom najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času

V prípade registrovaného sociálneho podniku, ktorému bol priznaný štatút registrovaného sociálneho podniku integračného typu pred 1. januárom 2020, musí byť podmienka zamestnávania minimálneho počtu zamestnancov splnená do 31. decembra 2021. Zákon o SE tak ustanovuje prechodné obdobie dvoch rokov na splnenie tejto podmienky.

I. Podmienka bezdlžnosti na poistení

Žiadateľ o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku nesmie mať **nedoplatky poistného** na povinné verejné zdravotné poistenie, poistného na sociálne poistenie a povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie v Slovenskej republike a v štáte sídla, ak ide o právnickú osobu alebo v štáte miesta podnikania, ak sa jedná o žiadateľa - fyzickú osobu.

J. Podmienka nulových nedoplatkov na dani

Žiadateľ o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku nesmie mať **nedoplatky na dani** v Slovenskej republike, ktorej správcom je daňový úrad alebo colný úrad a v štáte sídla, ak ide o právnickú osobu, alebo v štáte miesta podnikania ak sa jedná o žiadateľa - fyzickú osobu.

K. Podmienka neporušenia zákazu nelegálneho zamestnávania

Ďalšou z podmienok na priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku je podmienka, že žiadateľ neporušil zákaz **nelegálneho zamestnávania** v období troch rokov pred podaním žiadosti o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku.

L. Podmienka - žiadateľ nie je v konkurze, v reštrukturalizácii alebo v likvidácii

Štatút registrovaného sociálneho podniku je možné priznať žiadateľovi, ktorý nemá v čase podávania žiadosti o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku na svoj majetok vyhlásený konkurz, nebolo proti nemu zastavené konkurzné konanie pre nedostatok majetku, alebo na jeho majetok nebol zrušený konkurz pre nedostatok majetku, nie je v reštrukturalizácii a rovnako nie je ani v likvidácii.

neuplatňuje. Znamená to, že napríklad MNO ako žiadateľovi o priznanie štatútu integračného podniku stačí jeden zamestnanec v pracovnom pomere bez ohľadu na rozsah jeho pracovného úväzku. Rovnako platí, že v prípade nového podniku Ministerstvo práce prizná štatút RSP aj bez splnenia tejto podmienky (§ 6 ods. 1 písm. h) avšak subjekt je povinný Ministerstvu preukázať jej následné splnenie do 12 mesiacov odo dňa priznania štatútu. Pre odloženie splnenia predmetnej podmienky sa Ministerstvo môže rozhodnúť i v prípade, ak na tento postup existujú (u žiadateľa, ktorý nie je novým podnikom) dôvody hodné osobitného zreteľa (§ 7 ods. 5).

M. Podmienka - žiadateľ nemal zrušený štatút v období posledných troch rokov

Poslednou podmienkou je tá, že žiadateľ o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku nemal zrušený štatút v období troch rokov pred podaním žiadosti o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku.

2.2 Konanie o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku (§ 7 zákona)

Konanie o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku sa začína podaním žiadosti o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku (ďalej len „žiadosť o štatút“). Žiadosť o štatút sa podáva v elektronickej podobe prostredníctvom elektronického formulára zaslaného do informačného systému sociálnej ekonomiky, ktorého správcom je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

(bližšie pozri: IV. Kapitola – VÝKON ŠTÁTNEJ SPRÁVY V OBLASTI SOCIÁLNEJ EKONOMIKY)

Obligatórnymi prílohami k žiadosti o štatút sú :

a) údaje potrebné na vyžiadanie výpisu z registra trestov a súhlas s ich spracovaním alebo výpis z registra trestov, ktorý nesmie byť starší ako tri mesiace ku dňu podania žiadosti o štatút.

V prípade, ak sa žiadateľ rozhodne nepredkladať výpis z registra trestov, je povinný predložiť MPSVaR SR údaje na vyžiadanie výpisu z registra trestov.

Ak sa jedná o žiadateľa fyzickú osobu, týmito údajmi sú:

- meno, priezvisko, rodné priezvisko, pôvodné meno alebo priezvisko, ak došlo k zmene mena alebo zmene priezviska, prípadne prezývku osoby, ktorej sa žiadosť týka,
- dátum narodenia, rodné číslo, miesto a okres narodenia, adresu trvalého pobytu a u osoby narodenej v cudzine aj štát narodenia,
- štátne občianstvo,
- pohlavie,
- meno, priezvisko a rodné priezvisko rodičov.

Ak sa jedná o žiadateľa právnickú osobu, týmito údajmi sú:

- obchodné meno alebo názov a sídlo právnickej osoby,
- identifikačné číslo právnickej osoby, ak bolo pridelené,
- označenie registra, v ktorom je právnická osoba zapísaná.

b) základný dokument, ak ide o žiadateľa, ktorý

- nie je obchodnou spoločnosťou alebo družstvom alebo
- ak má sídlo, ak ide o právnickú osobu, alebo miesto podnikania, ak ide o fyzickú osobu, na území iného členského štátu.

V prípade, ak sa jedná o žiadateľa, ktorý je obchodnou spoločnosťou alebo družstvom a má sídlo na území Slovenskej republiky, splnenie tejto podmienka odpadá. Splnenie tejto povinnosti v tomto prípade zisťuje Ministerstvo práce z úradnej povinnosti.

c) projekt činnosti registrovaného sociálneho podniku

Projekt činnosti registrovaného sociálneho podniku musí obsahovať

- Názov žiadateľa alebo názov projektu žiadateľa
- Obsah projektu činnosti (napr. **podnikateľského plánu**), ktorého súčasťou je:
 - zhrnutie podnikateľského zámeru,
 - definícia problému,
 - opis produktu, služby, podnikateľskej aktivity
 - informácie o spoločenskom dopade
 - finančný plán
 - informácie o predaji, marketingu a konkurencii.

V prípade registrovaných sociálnych podnikov, ktorým bol priznaný štatút registrovaného sociálneho podniku pred 1. januárom 2020, a ktoré v súlade s predpismi účinnými do 31. decembra 2019 neboli povinné vypracovať projekt činnosti sociálneho podniku, platí právna fikcia, že podmienku vypracovať projekt činnosti registrovaného sociálneho podniku spĺňajú, t.j. hľadí sa na nich ako keby vypracovaný projekt činnosti sociálneho podniku vypracovaný mali.

Ak žiadateľ dosahuje PSV svojou hospodárskou činnosťou, projektom činnosti sa rozumie podnikateľský plán. Ak žiadateľ dosahuje PSV spôsobom nehospodárskej činnosti, predkladá (samostatne alebo spoločne) 1. projekt činnosti vo vzťahu k dosahovaniu PSV a 2. podnikateľský plán vo vzťahu k svojej hospodárskej (podnikateľskej) činnosti.

d) ak ide o žiadateľa, ktorý má sídlo, ak ide o právnickú osobu, alebo miesto podnikania, ak ide o fyzickú osobu, na území iného členského štátu, tento žiadateľ je povinný preukázať:

- splnenie podmienky bezúhonnosti,
- doklad o zriadení sídla, ak ide o právnickú osobu, alebo o mieste podnikania, ak ide o fyzickú osobu na území iného členského štátu Európskej únie alebo štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestore lebo Švajčiarskej konfederácie,
- že nemá nedoplatky poisťného na povinné verejné zdravotné poistenie, poistenie na sociálne poistenie a povinných príspevkoch na starobné dôchodkové sporenie v štáte sídla, ak ide o právnickú osobu, alebo v štáte miesta podnikania ak ide o fyzickú osobu,
- nemá nedoplatky na dani v štáte sídla, ak ide o právnickú osobu, alebo v štáte miesta podnikania, ak ide o fyzickú osobu,

- neporušil zákaz nelegálneho zamestnávania v období troch rokov pred podaním žiadosti o priznanie žiadosti o štatút,
- nemá na majetok vyhlásený konkurz, nebolo proti nemu zastavené konkurzné konanie pre nedostatok majetku, alebo nebol zrušený konkurz pre nedostatok majetku, nie je v reštrukturalizácii a nie je v likvidácii.

V prípade, ak štát mimo Slovenskej republiky hore uvedené doklady o splnení podmienok nevydáva, je ich možné nahradiť čestným vyhlásením.

e) Osvedčenie o dôveryhodnosti:

Fakultatívnou prílohou k žiadosti o štatút je osvedčenie o dôveryhodnosti vydanom organizáciou sektora sociálnej ekonomiky.

Organizácia sektora sociálnej ekonomiky, ak takáto v zmysle Zákona č. 112/2018 Z.z. existuje, môže žiadateľovi o priznanie štatútu na základe jeho žiadosti vydať osvedčenie o tom, že spĺňa podmienku dôveryhodnosti. Toto osvedčenie môže brať na zreteľ MPSVaR SR v prípade posudzovania subjektu v jeho žiadosti o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku a nemusí tak vykonať návštevu na mieste. Za vydanie takéhoto osvedčenia môže organizácia sektora sociálnej ekonomiky požadovať odplatu v dohodnutej výške.

Po podaní žiadosti o štatút, Ministerstvo vykonáva úkony na preverovanie splnenia formálnych ako aj reálnych požiadaviek o udelenie štatútu.

V rámci konania o priznanie štatútu Ministerstvo práce rozhoduje na základe vlastného overovania všetkých podmienok, ktoré žiadateľ podľa zákona o SE musí spĺňať, a na základe posúdenia predložených dokumentov zo strany žiadateľa. Ministerstvo práce je rovnako povinné prihliadať na osvedčenie organizácie sektora sociálnej ekonomiky o dôveryhodnosti žiadateľa.

Priznanie štatútu

V prípade, ak žiadateľ spĺňa všetky podmienky na priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku, táto skutočnosť sa len vyznačí v príslušnom spise. Rozhodnutie o splnení podmienky sa nevyhotovuje.

Ministerstvo práce po priznaní štatútu registrovaného podniku, ktorý je priznaný bez časového obmedzenia, doručí registrovanému sociálnemu podniku osvedčenie o priznaní štatútu registrovaného sociálneho podniku. Z osvedčenia o priznaní štatútu registrovaného sociálneho podniku musí vyplývať, ktorú spoločensky prospešnú službu registrovaný sociálny podnik poskytuje.

V prípade ak Ministerstvo práce v rámci konania zistí, že podmienky na priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku nie sú splnené, vydá rozhodnutie o nepriznaní štatútu registrovaného sociálneho podniku.

2.3 Povinnosti registrovaného sociálneho podniku a výnimky z povinností

Registrovaný sociálny podnik je po udelení štatútu registrovaného sociálneho podniku počas celej doby jeho existencie povinný spĺňať všetky podmienky, ktoré sa skúmajú počas konania o priznanie štatútu registrovaného podniku, a rovnako aj ďalšie podmienky v zmysle zákona o SE.

V rámci povinností splňať podmienky počas celej doby existencie podniku však zákon o SE ponúka aj niekoľko výnimiek.

1. Splnenie podmienok, že registrovaný sociálny podnik nemá nedoplatky na poistnom a nedoplatky na dani, sa nevzťahuje na obdobie troch mesiacov odo dňa doručenia výzvy na zaplatenie príslušného nedoplatku registrovanému sociálnemu podniku zo strany príslušnej poisťovne alebo príslušného úradu.
2. Ak sa jedná o **nový podnik**, splnenie podmienok v zmysle § 6 ods. 1, písm. a) bod 1 až 3 zákona, týkajúcich sa dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu, sa nevyžaduje počas prvých 12 mesiacov odo dňa priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku.
3. Rovnako v prípade **nového podniku** sa počas prvých 12 mesiacov odo dňa priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku nevyžaduje splnenie týchto dvoch podmienok:
 - a. podmienky podľa § 6 ods. 1, písm. b) týkajúcej sa zriadenia poradného výboru alebo uplatňovania demokratickej správy a
 - b. podmienky podľa § 6 ods. 1, písm. h) týkajúcej sa zamestnávania najmenej dvoch zamestnancov v pracovnom pomere dohodnutom najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času, ktorí nie sú spoločníkmi obchodnej spoločnosti ak sa jedná o žiadateľa, ktorým je obchodná spoločnosť alebo ak ide o žiadateľa, ktorý je fyzickou osobou – podnikateľom.
4. V prípade ak sa jedná o **nový podnik**, splnenie socializácie zisku a následného uplatňovania postupov a pravidiel v prípade rozdelenia časti zisku podľa ustanovení Obchodného zákonníka sa nevyžaduje počas 24 mesiacov odo dňa priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku.

Podľa bodov 2, 3 a 4 sa môže postupovať aj keď ide o iného žiadateľa ako je nový podnik, v prípade ak na tento postup existujú dôvody hodné osobitného zreteľa.

Nový podnik:

„Novým podnikom na účely tohto zákona je subjekt sociálnej ekonomiky, ktorý existuje alebo vykonáva aktivity v oblasti sociálnej ekonomiky najdlhšie jeden rok.“

V zmysle ostatnej novely zákona č. 112/2018 Z. z. sa do § 2 pridal odsek 10, ktorý zdefinoval tzv. nový podnik, a to za účelom lepšej identifikácie začínajúceho podniku v zmysle zákona č. 112/2018 Z. z., nakoľko touto ostatnou novelou sa zmenilo ustanovenie § 7 ods. 5 zákona č. 112/2018 Z. z. a pojem začínajúci podnik sa zmenil na nový podnik.

Registrovaný sociálny podnik je po udelení štatútu registrovaného podniku a po zapísaní v registri sociálnych podnikov povinný pri svojom obchodnom mene uvádzať označenie registrovaný sociálny podnik alebo skratku „r.s.p.“.

Každú zmenu skutočností, ktoré súvisia s plnením podmienok v zmysle ustanovenia § 6, ods. 1 písm. a), je registrovaný sociálny podnik povinný písomne oznámiť príslušnému oddeleniu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny do 10 dní odo dňa, kedy ku zmene podmienok došlo.

2.4 Povinnosť vedenia účtovníctva a vypracovania výročnej správy

Ďalšou povinnosťou registrovaného sociálneho podniku bez ohľadu na jeho právnu formu je povinnosť viesť účtovníctvo v **sústave podvojného účtovníctva** podľa príslušných ustanovení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov. Účtovným obdobím registrovaného sociálneho podniku je obdobie od 1. januára do 31. decembra v roku, t. j. obdobie kalendárneho roka. V prípade ak registrovaný sociálny podnik začne vykonávať svoju činnosť v priebehu roka, účtovným obdobím prvého roka je obdobie od začatia existencie registrovaného sociálneho podniku do 31. decembra daného roka.

Registrovaný sociálny podnik je vo svojom účtovníctve povinný osobitne sledovať tie činnosti, ktoré vykonáva ako registrovaný sociálny podnik za účelom dosahovania PSV. Tieto špecifické činnosti sociálnej ekonomiky sleduje prostredníctvom analytických účtov. Ak v účtovníctve nie je možné zabezpečiť preukázanie uvedených činností prostredníctvom tvorby analytických účtov, registrovaný sociálny podnik je v tomto prípade povinný viesť analytickú evidenciu alebo ďalšie pomocné evidencie. Má sa za to, že RSP:

- v prípade ak svoje PSV napĺňa spôsobom vykonávania hospodárskej činnosti, vedie samostatne v účtovnej evidencii túto hospodársku činnosť, alebo tieto hospodárske činnosti, či už spolu alebo jednotlivo (oddelene od možných ostatných druhov hospodárskej činnosti a oddelene od nehospodárskej činnosti).
- v prípade ak svoje PSV napĺňa spôsobom vykonávania nehospodárskej činnosti, vedie samostatne v účtovnej evidencii túto nehospodársku činnosť a samostatne činnosť hospodársku, pričom činnosti v každej kategórii činnosti môže viesť spolu alebo jednotlivo podľa vlastného uváženia a potreby.

Každý RSP v závislosti od svojej právnej formy sa okrem vyššie uvedeného riadi ustanoveniami zákonov, ktoré náležia danému subjektu práva.

Účtovná závierka a výročná správa

Zákon o SE ustanovuje podmienky, kedy musí mať registrovaný sociálny podnik účtovnú závierku a výročnú správu overenú štatutárnym audítorom v zmysle ustanovení zákona č. 423/2015 Z. z. o štatutárnom audite a o zmene a doplnení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

Účtovná závierka a výročná správa je povinne overovaná štatutárnym audítorom ak:

- príjem verejných prostriedkov a podielov zaplatenej dane v účtovnom období, za ktoré sa zostavuje účtovná závierka, presiahne 200 000 eur, alebo
- všetky príjmy registrovaného sociálneho podniku v účtovnom období, za ktoré je účtovná závierka zostavená, presiahnu 500 000 eur.

V prvom prípade je podmienka príjmu len z verejných prostriedkov a podielov zaplatenej dane (daňová asignácia, ľudovo tiež nazývané 2%), mimo vlastných príjmov alebo iných príjmov. V druhom prípade sa jedná o všetky príjmy, ktoré subjekt prijal v účtovnom období, ktorým je kalendárny rok.

Popri vypracovaní bežnej účtovnej závierky je registrovaný sociálny podnik povinný vypracovať aj výročnú správu za príslušný kalendárny rok, a to v termíne, ktorý určí štatutárny orgán podniku, alebo v termíne, ktorý je upravený jeho základným dokumentom. Ak termín upravený nie je, výročnú správu je podnik povinný vypracovať najneskôr do 30. júna nasledujúceho kalendárneho roka.

Výročná správa okrem náležitostí, ktoré si v nej upraví každý registrovaný sociálny podnik sám, obsahuje v zmysle zákona o SE najmä:

- a) zhodnotenie dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu, ktorý má registrovaný sociálny podnik uvedený vo svojom základnom dokumente, a prehľad činností vykonávaných v kalendárnom roku,
- b) účtovnú závierku a zhodnotenie základných údajov v nej obsiahnutých,
- c) správu audítora, ale len v prípade, ak má registrovaný sociálny podnik povinnosť vykonať štatutárny audit,
- d) prehľad o peňažných príjmoch a výdavkoch,
- e) prehľad príjmov v členení podľa zdrojov,
- f) stav a pohyb majetku a záväzkov,
- g) zloženie orgánov registrovaného sociálneho podniku a ich zmeny, ku ktorým došlo v priebehu kalendárneho roka,
- h) údaje určené valným zhromaždením, správnu radou alebo iným obdobným orgánom registrovaného sociálneho podniku.

Registrovaný sociálny podnik je povinný do 15. júla kalendárneho roka, ktorý nasleduje po kalendárnom roku, za ktorý bola výročná správa vyhotovená, predložiť výročnú správu Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Ministerstvo práce následne výročnú správu zverejňuje na svojom webovom sídle.

Ak má registrovaný sociálny podnik zriadené webové sídlo, je povinný výročnú správu zverejniť aj na svojom webovom sídle.

V osobitných prípadoch, akými sú nadácie a neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, ktorým vyplýva povinnosť vypracovať a predložiť výročnú správu aj zo zákona č. 34/2002 Z.Z. o nadáciách, resp. zo zákona č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich spoločensky prospešné služby, si registrovaný sociálny podnik môže splniť všetky vyššie uvedené povinnosti vzťahujúce sa k výročnej správe RSP vypracovaním jednej výročnej správy, samozrejme pod podmienkou, že táto obsahuje náležitosti kladené na výročnú správu v zmysle ustanovení zákona o SE, a je uložená vo verejnej časti registra účtovných závierok.

3. DRUHY REGISTROVANÝCH SOCIÁLNYCH PODNIKOV

Dôvodom širšej zákonnej úpravy pri niektorých vybraných druhoch registrovaných sociálnych podnikov je fakt, že je pri nich potrebné stanoviť dodatočnú reguláciu nad rámec všeobecnej regulácie platnej pre všetky registrované sociálne podniky. Konkrétne ide o integračný podnik, pri ktorom sa stanovuje minimálny povinný podiel zamestnávania znevýhodnených a zraniteľných osôb, a o sociálny podnik bývania, pri ktorom zákon bližšie definuje tzv. oprávnenú osobu, ktorá môže byť prijímateľom predmetnej spoločensky prospešnej služby a rozsah, v akom má byť táto služba

poskytovaná v zmysle podielu bytových jednotiek na celkovom počte bytov, ktoré je sociálny podnik povinný prenajímať za nájomné zodpovedajúce nákladom na byt.

Registrované sociálne podniky iné ako vyššie uvedené dva druhy (tzn. všeobecné registrované sociálne podniky podľa § 11 ods. 2 písm. c) sa môžu zaoberať širokým okruhom hospodárskej a nehospodárskej činností v zmysle a v rozsahu poskytovania spoločensky prospešných služieb uvedených v § 2 zákona č. 112/2018. Ich hlavným cieľom prirodzene zostáva dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu, ktorý musí byť väčší ako u podnikateľa, ktorý obdobnú činnosť vykonáva na účel dosahovania zisku (§ 6 ods. 1 písm. a) bod 3). Pri všeobecných registrovaných sociálnych podnikoch rovnako ako pri integračných podnikoch a sociálnych podnikoch bývania sa ďalej uplatňujú všeobecné ustanovenia zákona.

3.1 Integračný podnik

Integračný podnik je druhovo vymedzeným registrovaným sociálnym podnikom, ktorého dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu spočíva v zamestnávaní znevýhodnených osôb (§ 2 ods. 5) alebo zraniteľných osôb (§ 2 ods. 6). Nie všetky znevýhodnené a zraniteľné osoby podľa § 2 ods. 5 a 6 zákona, sú však nimi aj na účely naplňania pozitívneho sociálneho vplyvu integračného podniku. Platí tak situácia, kedy vo vybraných prípadoch osoba definovaná v § 2 ods. 5 a 6 zákona JE znevýhodnenou alebo zraniteľnou osobou, no NIE JE za ňu považovaná v kontexte poskytovania spoločensky prospešnej služby spôsobom **pracovnej integrácie v integračnom podniku**. Takáto osoba však naďalej zostáva znevýhodnenou alebo zraniteľnou osobou v kontexte príjemcu tovaru a služby, ktorých poskytovaním sociálny podnik odpovedá na špecifické potreby súvisiace so stavom jej znevýhodnenia alebo zraniteľnosti.⁴⁸

Pri definícii znevýhodnených osôb zákon č. 112/2018 Z. z. vychádza zo zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti a z nariadenia (EÚ) č. 651/2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy. Pojem „znevýhodnená osoba“ je tu chápaný predovšetkým vo vzťahu k trhu práce, i keď sociálny podnik (ako je uvedené vyššie) môže svoj pozitívny sociálny vplyv dosahovať okrem ich zamestnávania i spôsobom, kedy znevýhodneným osobám poskytuje svoje tovary a služby.⁴⁹

Pri definícii zraniteľných osôb zákon č. 112/2018 Z. z. vychádza z rôznych slovenských zákonov, ktoré popisujú osoby v najrôznejších ťažkých životných situáciách, ako sú zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách, zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine, atď. Zraniteľné osoby rovnako ako osoby znevýhodnené možno vnímať v kontexte ich sťaženého prístupu na trh práce ako aj v kontexte príjemcov tovarov a služieb, ktoré majú naplňať ich špecifické potreby súvisiace s ich štatútom zraniteľnosti.

Na znevýhodnené a zraniteľné osoby s cieľom ich zamestnania (na tento účel vytvorených pracovných miestach) sa zvlášť sústreďujú sociálne podniky typu integračného podniku, pričom sociálny podnik

⁴⁸ Bližšie pozri § 12 ods. 3 písm. c) a f).

⁴⁹ § 5 ods. 1 písm. c): Sociálnym podnikom je subjekt sociálnej ekonomiky, v ktorom k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú **tovary alebo služby, ktoré vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje (zvýraznenie autor)**, alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania.

bývania a všeobecné sociálne podniky budú znevýhodnené a zraniteľné osoby vnímať skôr v kontexte odberateľov ich tovarov a služieb.

a) Znevýhodnené a zraniteľné osoby

Znevýhodnená osoba:

„Znevýhodnenou osobou na účely tohto zákona je fyzická osoba, ktorá

a) v predchádzajúcich šiestich mesiacoch nebola zamestnaná okrem zamestnania v pracovnoprávnom vzťahu, ktorého trvanie nepresiahlo v úhrne 40 dní v kalendárnom roku, a ak jej zdaniteľné mesačné príjmy a mesačné príjmy zo starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku, vdovského dôchodku, vdoveckého dôchodku, výsluhového príspevku, výsluhového dôchodku, vdovského výsluhového dôchodku a vdoveckého výsluhového dôchodku nepresiahli v úhrne sumu životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu podľa osobitného predpisu, a ktorá

- 1. je mladšia ako 26 rokov veku, ukončila príslušným stupňom vzdelania sústavnú prípravu na povolanie v dennej forme štúdia pred menej ako 2 rokmi a od jej ukončenia nemala zamestnanie, ktoré trvalo najmenej 6 po sebe nasledujúcich mesiacov,*
- 2. je staršia ako 50 rokov veku,*
- 3. je vedená v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov,*
- 4. dosiahla vzdelanie nižšie ako stredné odborné vzdelanie podľa osobitného predpisu,*
- 5. žije ako osamelá plnoletá osoba s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na jej starostlivosť alebo sa stará aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky,*
- 6. patrí k národnostnej menšine alebo etnickej menšine a potrebuje rozvíjať svoje jazykové znalosti, odborné znalosti alebo nadobúdať pracovné skúsenosti na účely získania trvalého zamestnania, alebo*
- 7. má trvalý pobyt v najmenej rozvinutom okrese.*

U znevýhodnených osôb zákon nevyžaduje evidenciu v registri uchádzačov o zamestnanie.

Paragraf 2 ods. 5 písm. a) zákona o SE vymedzuje **pojmom znevýhodnená osoba** spôsobom, kedy pre túto kategóriu stanovuje ako prvoradé, že osoba nebola v predchádzajúcich 6tich mesiacoch zamestnaná a jej mesačné príjmy zároveň nepresiahli sumu životného minima. Až potom zákon prechádza k druhostupňovej charakteristike týchto osôb, ako vyplýva z jednotlivých bodov písmena a) odseku 5. Tu vychádza z už zmieňovaného nariadenia EÚ č. 651/2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy (ďalej len „nariadenie“) a jeho čl. 2 ods. 4, v rámci ktorého je definovaný tzv. „znevýhodnený pracovník“.⁵⁰

Druhou skupinou znevýhodnených osôb (§ 2 ods. 5 písm. b), u ktorých znevýhodnenie nie je podmienené nezamestnanosťou a príjmami nepresahujúcimi sumu životného minima, je skupina osôb

⁵⁰ „Spomínané nariadenie je dôležité, pretože ak sa sociálnym podnikom poskytujúcim službu pracovnej integrácie pre znevýhodnené osoby má poskytovať verejná podpora, táto musí byť v súlade s pravidlami štátnej pomoci – a teda pri absencii notifikovanej schémy štátnej pomoci musia byť kategórie znevýhodnených [osôb] konzistentné so spomínaným nariadením.“ (Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa novelizuje zákon č. 112/2018 Z. z. – osobitná časť.)

so zdravotným postihnutím, pričom je dôležité poznamenať, že sa nejedná len o osoby, ktoré sú uznané za invalidné.

Znevýhodnenou osobou so zdravotným postihnutím je osoba, ktorá:

1. je uznaná za invalidnú alebo

2. nie je uznaná za invalidnú, ale má dlhodobé zdravotné postihnutie znižujúce jej telesné, duševné a zmyslové schopnosti, ktoré bránia jej plnohodnotnému a účinnému zapojeniu sa do pracovného prostredia v porovnaní so zdravou fyzickou osobou podľa lekárskeho posudku o zdravotnej spôsobilosti na prácu nie staršieho ako jeden rok alebo podľa rozhodnutia o nepriznaní invalidného dôchodku, z ktorého vyplýva pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 20% v porovnaní so zdravou fyzickou osobou, nie staršieho ako dva roky; dlhodobé zdravotné postihnutie je také zdravotné postihnutie, ktoré má podľa poznatkov lekárskej vedy trvať najmenej dva roky.⁵¹

Ustanovenie zákona § 2 ods. 5 písm. b) upravuje i spôsob preukazovania takéhoto znevýhodnenia, a to na základe lekárskeho posudku o zdravotnej spôsobilosti na prácu podľa osobitného predpisu alebo na základe rozhodnutia o nepriznaní invalidného dôchodku Sociálnej poisťovne, v ktorom je uvedené, že ide o dlhodobé zdravotné postihnutie, ktoré trvá najmenej dva roky a miera funkčnej poruchy a s tým súvisiaci pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je v porovnaní so zdravou fyzickou osobou viac ako 20 %.

Osoba znevýhodnená z titulu svojho zdravotného postihnutia môže byť zároveň poberateľom starobného dôchodku, avšak maximálne počas dvoch rokov od dňa začatia poberania starobného dôchodku. Po uplynutí tejto lehoty prestáva byť znevýhodnenou osobou pre účely pracovnej integrácie v integračnom podniku. Inak svoje postavenie znevýhodnenej osoby v zmysle § 2 ods. 5 písm. b) zákona nestráca.

Zraniteľná osoba:

„Zraniteľnou osobou na účely zákona č. 112/2018 Z. z. je:

a) prijímateľ sociálnej služby podľa osobitného predpisu,

b) fyzická osoba v nepriaznivej sociálnej situácii,

c) dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa osobitného predpisu okrem dieťaťa alebo žiaka podľa osobitného predpisu,

d) dieťa alebo plnoletá fyzická osoba, pre ktorých sú vykonávané opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,

e) plnoletá fyzická osoba po skončení ústavnej starostlivosti dosiahnutím plnoletosti, plnoletá fyzická osoba, ktorej bola poskytovaná na základe dohody starostlivosť v zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately po skončení výkonu súdneho rozhodnutia dovŕšením plnoletosti, alebo plnoletá fyzická osoba, ktorá bola zverená do osobnej starostlivosti inej fyzickej osoby ako rodiča, do pestúnskej starostlivosti alebo ktorej bol súdom ustanovený poručník,

f) fyzická osoba odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby,

⁵¹ §2 ods. 5 písm. a) a b) zákona č. 112/2018 Z. z.

- g) fyzická osoba navracajúca sa na trh práce po skončení poberania materského alebo po skončení poberania rodičovského príspevku, a to 18 mesiacov od skončenia poberania materského alebo od skončenia poberania rodičovského príspevku,
- h) fyzická osoba navracajúca sa na trh práce po skončení vykonávania osobnej asistencie alebo po skončení poberania peňažného príspevku na opatrovanie, a to 18 mesiacov od skončenia vykonávania osobnej asistencie alebo od skončenia poberania peňažného príspevku na opatrovanie,
- i) fyzická osoba, ktorá je poberateľom starobného dôchodku,
- j) fyzická osoba – nepodnikateľ, ktorej mesačný príjem nepresahuje trojnásobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu podľa osobitného predpisu,
- k) fyzická osoba po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody alebo z výkonu ochrannnej výchovy, a to 36 mesiacov od prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody alebo z výkonu ochrannnej výchovy,
- l) fyzická osoba bez štátnej príslušnosti,
- m) azylant alebo cudzinec, ktorému sa poskytuje doplnková ochrana.⁵²

Zraniteľné osoby v kontexte § 2 a § 12 Zákona o SE

Oproti pôvodnému zneniu zákona č. 112/2018 ostatná novela zákona rozšírila okruh zraniteľných osôb v § 2 odsek 6 písm. g) aj na osoby, ktoré po skončení poberania materského príspevku ďalej poberajú rodičovský príspevok, a zároveň umožnila osobám po materskej a rodičovskej dovolenke a fyzickým osobám navracajúcim sa na trh práce po skončení výkonu osobnej asistencie alebo po skončení opatrovateľskej činnosti, aby nemuseli plniť podmienku zotrvania 6 mesiacov v evidencii uchádzačov o zamestnanie pre účely ich zamestnania v integračnom podniku. Uvedené osoby sú však z vyššie uvedeného titulu považované za zraniteľné len na obdobie 18-tich mesiacov od skončenia poberania materského alebo rodičovského príspevku alebo vykonávania osobnej asistencie, alebo poberania peňažného príspevku na opatrovanie. (Po tejto lehote samozrejme nie je vylúčené, že zotrvávajú v kategórii zraniteľných osôb z iného titulu, prípadne sa stanú znevýhodnenými osobami.)

Na príklade vyššie uvedeného je možné vidieť, že u vybraných skupín fyzických osôb zákon určuje lehotu, po uplynutí ktorej končí obdobie ich zraniteľnosti. Táto lehota však nie je vo všetkých prípadoch rovnaká. Fyzickým osobám po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody alebo z výkonu ochrannnej výchovy je štatút zraniteľnej osoby priznaný na obdobie 36 mesiacov (§ 2 ods. 6 písm. k). Na druhej strane obdobie zraniteľnosti sa neuplatňuje v prípade fyzickej osoby po skončení ústavnej starostlivosti, ktorá dosiahla plnoletosť (§ 2 písm. 6 ods. e)), čím sa jej zraniteľnosť v kontexte zákona stáva trvalou.

Ak sa uvedené zraniteľné osoby (s výnimkou osôb po skončení ústavnej starostlivosti) v období uvedených 18-tich resp. 36-tich mesiacov zamestnajú z titulu svojej zraniteľnosti v integračnom podniku, v tomto sú považované za zraniteľné na obdobie nie viac ako dva roky (§ 12 ods. 3 písm. e)). Po uplynutí tohto obdobia môžu prirodzene, ak im to zamestnávateľ umožní, v integračnom podniku pokračovať, nebude však možné ich započítavať do povinného 30%ného podielu znevýhodnených a zraniteľných osôb a RSP na ne prirodzene nebude môcť poberať vyrovnávací príspevok podľa zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti §53 g ods. 3 písm. c).

⁵² §2 ods. 6 zákona č. 112/2018 Z. z.

Na príklade možno uviesť, že napríklad osoba po výkone trestu alebo ochranej výchovy sa v rozmedzí 36 mesiacov môže zamestnať ako zraniteľná osoba v integračnom podniku. V tomto integračnom podniku je potom považovaná za zraniteľnú pre účely pracovnej integrácie na obdobie nie dlhšie ako dva roky odo dňa nástupu do zamestnania (§ 12 ods. 3 písm. e) a to bez ohľadu na to, v akom časovom úseku svojho 36 mesačného obdobia do zamestnania vstúpila. Na druhej strane, na účely prijatia služby napríklad zo strany (miestneho) sociálneho podniku poskytujúceho sociálnu pomoc pre zraniteľné osoby, je ako príjemca služby (zákazník) považovaná za zraniteľnú osobu iba na stanovené obdobie 36 mesiacov od prepustenia z výkonu trestu (§ 2 ods. 6 písm. k) bez ohľadu na svoj štatút zraniteľnej osoby v kontexte realizovaného pracovného pomeru v integračnom podniku.

Ďalej platí, že pre fyzickú osobu v nepriaznivej sociálnej situácii sa dvojiročná lehota v integračnom podniku uplatňuje odo dňa skončenia nepriaznivej sociálnej situácie. To znamená, že táto osoba nemusí stratiť štatút zraniteľnej osoby ani 2 roky po nástupe do zamestnania v integračnom podniku, pokiaľ jej nepriaznivá sociálna situácia pretrváva aj počas tohto zamestnania (napríklad z dôvodu prebiehajúceho exekučného konania).

Naopak, za zraniteľnú osobu na účely pracovnej integrácie registrovaného sociálneho podniku sa nepovažuje zraniteľná osoba podľa § 2 ods. 6 písm. i) a j) zákona, teda fyzická osoba, ktorá je poberateľom starobného dôchodku, a fyzická osoba – nepodnikateľ, ktorej mesačný príjem nepresahuje trojnásobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu podľa osobitného predpisu.

b) Povinný podiel zamestnávania v integračnom podniku

Integračný podnik na to, aby dosiahol pozitívny sociálny vplyv, musí zamestnávať najmenej 30% znevýhodnených a/alebo zraniteľných osôb z celkového počtu svojich zamestnancov. Znevýhodnené alebo zraniteľné osoby pritom musia byť v pracovnom pomere, ktorý je dohodnutý najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času.⁵³ V prípade osôb znevýhodnených z titulu zdravotného postihnutia (podľa § 2 ods. 5 písm. b) zákona), môže byť pracovný pomer dohodnutý najmenej v rozsahu štvrtiny ustanoveného týždenného pracovného času.

Do „celkového počtu zamestnancov“ z ktorého sa počíta 30%-ne povinný podiel zamestnávania sa z radov bežných zamestnancov započítavajú všetci, ktorí vykonávajú prácu v pracovnom pomere bez ohľadu na rozsah ich pracovného úväzku. Zamestnanci pracujúci na niektorú z dohôd o právach vykonávaných mimo pracovného pomeru sa do celkového počtu zamestnancov nezapočítavajú.

Ak v integračnom podniku počet zamestnávanych znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb klesne pod hranicu 30% na celkovom počte zamestnancov, a to z dôvodu **a)** skončenia pracovného pomeru, z dôvodu **b)** uplynutia vyššie definovaných lehôt (§ 12 ods. 3 zákona) alebo z dôvodu **c)** zvýšenia počtu zamestnancov v nadväznosti na investíciu, ktorá sa týka založenia novej prevádzkarne, rozšírenia výroby, diverzifikácie výroby alebo zásadnej zmeny výrobného procesu, sa podmienka naplnenia povinného podielu zamestnávania vo výške 30% považuje za splnenú najviac počas šiestich mesiacov odo **dňa skončenia pracovného pomeru, uplynutia lehôt podľa § 12 ods. 3 zákona** alebo

⁵³ Je dôležité ozrejmiť, že nástupom do zamestnania v integračnom podniku by **znevýhodnená osoba** (nevzťahuje sa na osoby so zdravotným postihnutím) logicky svoje postavenie znevýhodnenej osoby mala stratiť, ak zoberieme do úvahy fakt, že prestáva byť nezamestnanou osobou v kontexte § 2 ods. 5 písm. a) zákona. Pre tento účel však zákon zavádza tzv. *právnu fikciu*, na základe ktorej sa za znevýhodnenú osobu považuje aj zamestnanec počas dvoch rokov odo dňa nástupu v integračnom podniku, pravda za podmienky, že **v čase nástupu do zamestnania** bol znevýhodnenou osobou.

odo **dňa zvýšenia počtu zamestnancov**, ak integračný podnik počas týchto šiestich mesiacov prijme do zamestnania taký počet znevýhodnených osôb alebo zraniteľných osôb, aby splnil podmienku povinného podielu zamestnávania vo výške minimálne 30%.

Poznámka:

Integračným podnikom sa môže stať aj agentúra dočasného zamestnávania upravená v § 29 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti. Znamená to, že agentúra môže získať štatút integračného podniku. Neplatí to však opačne, kedy povolenie na vykonávanie činnosti agentúry dočasného zamestnávania nemôže byť podľa § 29 ods. 4 zákona o službách zamestnanosti predmetného zákona vydané integračnému podniku.⁵⁴

3.2 Sociálny podnik bývania

Prijatím zákona č. 112/ 2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch v znení neskorších predpisov sa vytvoril právny rámec pre vznik špecifického druhu registrovaného sociálneho podniku, tzv. sociálny podnik bývania, ktorý má za cieľ zabezpečiť primerané a dôstojné bývanie pre konkrétne vymedzený okruh fyzických osôb po splnení zákonných podmienok.

Vymedzením tohto druhu registrovaného sociálneho podniku v rámci ustanovení zákona o SE sa na Slovensku posilňuje priestor pre rozvoj nájomného bývania, ktorý je inšpirovaný najmä modelom z Rakúska. Vytváranie a následné fungovanie sociálnych podnikov bývania nemá nahrádzať a ani zasahovať do fungujúceho modelu sociálneho bývania na Slovensku, ktorý je založený na kombinácii dotácií z Ministerstva výstavby a dopravy Slovenskej republiky a výhodne dohodnutej pôžičky zo Štátneho fondu rozvoja bývania. V tomto prípade ide o doplnenie vyššie uvedeného modelu.

Zabezpečovanie spoločensky prospešného nájomného bývania, ktoré je v zmysle Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1304/2013 zo 17. decembra o Európskom sociálnom fonde a o zrušení nariadenia Rady (ES) „sociálnou službou všeobecného záujmu“, predstavuje poskytovanie bývania, správu tohto bývania, údržbu vykonávanú v rámci poskytnutého bývania alebo obnovu bytového fondu zo strany sociálneho podniku bývania, ktoré podnik zabezpečuje výstavbou, prestavbou alebo obstaraním bytov alebo bytových domov od tretích osôb a ich následné prenajímanie vymedzenému okruhu fyzických osôb.

Spoločensky prospešné bývanie podľa zákona o SE a v kontexte predmetného nariadenia je definované nasledovne: *poskytovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu prostredníctvom výstavby, prestavby alebo obstarania bytov na účely ich nájmu oprávneným osobám alebo prostredníctvom nájmu bytov týmto fyzickým osobám.* (§ 13 ods. 2)

a) Oprávnené osoby

Sociálna služba všeobecného významu, pod ktorú zabezpečenie spoločensky prospešného bývania patrí, je určená pre špecificky okruh fyzických osôb. Oprávnenými osobami, ktorým je v zmysle

⁵⁴ Paragraf 31 ods. 2 zákona č. 5/2004 Z.z. umožňuje zrušiť alebo pozastaviť povolenie na výkon činnosti Agentúry dočasného zamestnávania (ADZ) z troch dôvodov, medzi ktoré nepatrí situácia, kedy sa ADZ stala integračným podnikom: „Ústredie práce zruší povolenie na vykonávanie činnosti agentúry dočasného zamestnávania, [iba] ak agentúra dočasného zamestnávania: a) neprideľovala dočasných agentúrnych zamestnancov v období jedného roka, b) nespĺnila povinnosť podľa odseku 1 písm. f) alebo písm. g) alebo v správe o činnosti uviedla nepravdivé údaje, c) porušila zákaz nelegálneho zamestnávania.

zákona o SE možné poskytovať nájomné bývanie, sú (okrem iných podmienok) fyzické osoby, ktoré v zmysle zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka tvoria **spoločnú domácnosť**.

Spoločnú domácnosť tvoria fyzické osoby, ktoré spolu trvalé žijú a spoločne uhrádzajú náklady na svoje potreby. Podľa tohto vymedzenia domácnosť tvoria fyzické osoby nezávislé od toho, či sú navzájom blízkymi osobami⁵⁵, to znamená, že členmi domácnosti môžu byť aj osoby, ktoré si navzájom nie sú blízke, naopak, navzájom blízke osoby nemusia tvoriť spoločnú domácnosť. Základnými pojmovými znakmi domácnosti je spolužitie osôb, ktoré je trvalé, a spoločné uhrádzanie nákladov. Bývanie niekoľkých osôb v spoločnom byte ešte nie je spoločnou domácnosťou, aj keď všetky spolubývajúce osoby rovnakým dielom znášajú náklady na nájomné, plyn, elektrinu a iné platby spojené s užívaním bytu, ak však každý zo spolubývajúcich žije na svoj vlastný účet a k ostatným nemá bližší vzťah. Musí ísť o objektívne trvalé spolužitie, nie len o spolužitie prechodné. Uhrádzanie nákladov môžeme chápať ako hospodárske spolužitie, pri ktorom osoby spoločne hospodária so svojimi príjmami, nie sú presne oddelované finančnými prostriedkami a nerozlišuje sa, ktoré veci v domácnosti môžu tieto osoby užívať.

Podmienka, že oprávnené osoby sú fyzické osoby, ktoré tvoria spoločnú domácnosť, nie je jedinou podmienkou v rámci splnenia nároku na poskytnutie nájomného bývania. Ďalšou podmienkou je, že osoby, ktoré tvoria spoločnú domácnosť, majú spoločný mesačný príjem, ktorý v úhrne neprevyšuje štvornásobok sumy životného minima. Nominálna výška sumy životného minima za všetky spoločne posudzované osoby žijúce v spoločnej domácnosti sa odvíja od počtu osôb, ktoré túto domácnosť tvoria. V zmysle ustanovenia § 2 zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o životnom minime“) sa za životné minimum fyzickej osoby alebo fyzických osôb považuje k 1. júlu 2019 suma alebo úhrn súm v prípade jednej plnoletej fyzickej osoby vo výške 210,20 eur. V prípade ak ide o ďalšiu spoločne posudzovanú plnoletú fyzickú osobu v domácnosti, suma životného minima je 146,64 eur. Ak sa jedná o zaopatrené neplnoleté dieťa alebo o nezaopatrené dieťa, suma životného minima je v tomto prípade 95,96 eur.

(Zdroj: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/hmotna-nudza/zivotne-minimum/vyska-zivotneho-minima-od-1-jula-2019.html>)

Príklad 1:

V spoločnej domácnosti žijú dvaja plnoletí manželia spolu s dvoma zaopatrenými neplnoletými deťmi a nezaopatreným dieťaťom. Suma v prípade spoločne posudzovaných 5-tich osôb v domácnosti bude: 210,20 eur za jedného z plnoletých manželov, 146,64 eur za druhého z plnoletých manželov a za každé z ich troch detí po 95,96 eur. Úhrn súm životného minima pre túto domácnosť je 644,72 eur. V prípade ak táto rodina má splňať podmienky na poskytnutie nájomného bývania prostredníctvom sociálneho podniku bývania, musia mať spoločne posudzovaný príjem nižší ako je štvornásobok sumy 644,72 eur, čo je v tomto konkrétnom prípade suma nižšia ako je suma 2 578,88 eur.

Mesačný príjem na účely posudzovania nároku na nájomné bývanie v rámci sociálneho podniku bývania sa vypočítava z príjmu domácnosti za predchádzajúci kalendárny rok, a to ako podiel tohto príjmu a počtu mesiacov, za ktoré im tento príjem patril, t.j. mesiace, v ktorých tieto príjmy fyzické osoby dosiahli.

⁵⁵ Za blízku osobu sa v zmysle ustanovenia § 116 Občianskeho zákonníka pokladá príbuzný v priamom rade, súrodenc a manžel; iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom sa pokladajú za osoby sebe navzájom blízke, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá pocítovala ako vlastnú ujmu.

Ak je v rámci spoločnej domácnosti jej členom aj fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá nepatrí do okruhu spoločne posudzovaných osôb v zmysle ustanovenia § 3 zákona o životnom minime, pri výpočte príjmu sa fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím považuje za ďalšiu spoločne posudzovanú plnoletú osobu.

Príklad 2:

V spoločnej domácnosti žijú dvaja plnoletí manželia spolu s jedným zaopatreným neplnoletým dieťaťom a plnoletou sestrou jedného z plnoletých manželov s ťažkým zdravotným postihnutím. Suma v prípade spoločne posudzovaných 4 osôb v domácnosti bude: 210,20 eur za prvého z plnoletých manželov, 146,64 eur za druhého z plnoletých manželov, za zaopatrené neplnoleté dieťa 95,96 eur a za sestru jedného z manželov s ťažkým zdravotným postihnutím 146,64 eur. Úhrn súm životného minima pre túto domácnosť je 599,44 eur. V prípade ak členovia tejto domácnosti majú spĺňať podmienky na poskytnutie nájomného bývania prostredníctvom sociálneho podniku bývania, musia mať spoločne posudzovaný príjem nižší ako je štvornásobok sumy 599,44 eur, čo je v tomto konkrétnom prípade, suma nižšia ako je suma 2397,76 eur.

b) Pozitívny sociálny vplyv sociálneho podniku bývania

Pozitívnym sociálnym vplyvom sociálneho podniku bývania ako verejnoprospešného podniku je zabezpečovanie spoločensky prospešného bývania. Pozitívny sociálny vplyv sa v zmysle zákona o SE meria počtom bytov, ktoré sú vo výstavbe, ktoré prechádzajú prestavbou, počtom bytov, ktoré sociálny podnik obstará alebo percentom prenajatých bytov osobám, ktoré spĺňajú zákonom dané kritéria.

Za dosiahnutie pozitívneho sociálneho vplyvu sociálneho podniku bývania, t. j., že sociálny podnik bývania splní zákonné podmienky poskytovania spoločensky prospešnej služby zabezpečovania bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu, sa považujú nasledovné situácie:

- a) obdobie, kedy sociálny podnik bývania uskutočňuje výstavbu alebo prestavbu v súlade so stavebným povolením v období nepresahujúcom tri roky odo dňa vydania stavebného povolenia na výstavbu alebo prestavbu bytov alebo bytových domov. Lehota troch rokov v tomto prípade nie je nemenná. Na žiadosť sociálneho podniku bývania môže Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky danú lehotu predĺžiť, a to až na obdobie šiestich rokov. Pozitívny sociálny vplyv sa v prípade výstavby bytov alebo prestavby bytov považuje za splnený aj v období šiestich mesiacov odo dňa vydania kolaudačného rozhodnutia, ktorým sa povoľuje užívanie bytu.
- b) v prípade obstarania bytu alebo bytového domu sa pozitívny sociálny vplyv považuje za dosiahnutý aj v období šiestich mesiacov odo dňa obstarania tohto bytu alebo bytového domu, teda predtým než dôjde k samotnému prenájmu oprávnenej osobe. Uvedené obdobie môže slúžiť k príprave bytu na prenájom napríklad spôsobom jeho rekonštrukcie, reorganizácie, vyčistenia, či iným úkonom potrebným pre prípravu bytu k poskytnutiu služby.

Pozitívny sociálny vplyv sa ďalej prirodzene považuje za dosiahnutý pri samotnom prenájaní bytov, ak počas celého fungovania sociálneho podniku tento podnik prenájma najmenej **70 % bytov**, na ktoré bolo vydané kolaudačné rozhodnutie, ktorým sa povoľuje užívanie bytu, a ktoré sociálny podnik bývania vlastní, alebo ktoré má v nájme, a to [oprávneným] osobám, ktoré spĺňajú podmienky na nájom týchto bytov. Sociálny podnik bývania, ktorému bola poskytnutá podpora vo forme nenávratného

finančného príspevku alebo dotácie podľa § 17 ods. 1 písm. d) a e) zákona, je (okrem vyššie zmienenej podmienky) povinný oprávneným osobám prenajímať najmenej **70 % obytnej plochy bytov**, ktoré vlastní alebo má v nájme. Maximálne 30% bytov v prípadnej kombinácii s 30timi percentami obytnej plochy bytov môže sociálny podnik bývania prenajímať za bežné trhové ceny v zmysle zabezpečenia svojej ekonomickej udržateľnosti či ďalšieho rozvoja alebo investícií z vlastných zdrojov.

Ak sociálny podnik prestane spĺňať podmienku prenájmu najmenej 70 % bytov, ktoré vlastní alebo má v nájme, oprávneným osobám, z dôvodu, že týmto osobám, prípadne domácnostiam stúpol posudzovaný príjem nad zákonom povolenú hranicu, ktorá je štvornásobkom sumy životného minima, alebo ak tieto osoby prestali byť nájomcami bytu, podmienka dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu sociálnym podnikom bývania sa považuje za dosiahnutú maximálne počas šiestich mesiacov odo dňa, keď nastala jedna z týchto skutočností. To znamená, že podmienka dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu bude splnená, ak do šiestich mesiacov odo dňa, keď posudzované osoby prestanú byť nájomcami bytu alebo ak príjem domácnosti stúpne nad zákonom povolenú hranicu, sa daný byt obsadí inými nájomcami, ktorí spĺňajú zákonom dané požiadavky alebo pôvodný nájomcovia budú (opätovne) spĺňať podmienky.

Ak je sociálnym podnikom bývania družstvo a to prenajíma byty svojim členom, mesačný príjem, ktorý je dôležitý v rámci splnenia podmienok na získanie nájmu bytu, sa posudzuje ku dňu vloženia členského vkladu každého člena. V prípade, ak je sociálnym podnikom obchodná spoločnosť a táto prenajíma byty svojim spoločníkom, mesačný príjem sa posudzuje ku dňu vloženia vkladu spoločníka do obchodnej spoločnosti.

V zmysle § 13 ods. 5 zákona o SE je sociálny podnik bývania povinný prenajímať byty oprávneným osobám za nájomné zodpovedajúce nákladom na tento byt, ktorý konkrétne zahŕňa nevyhnutné náklady spojené s obstaraním tohto bytu a správou a prevádzkou bytovej budovy, v ktorej sa prenajímané byty nachádzajú.

c) Obmedzenia sociálneho podniku bývania

Sociálny podnik bývania podľa § 13 ods. 7 nesmie byty alebo bytové domy, ktoré vlastní a na ktorých výstavbu, prestavbu alebo obstaranie použil prostriedky získane z podpory podľa zákona o SE počas 30 rokov odo dňa určenia súpisného čísla, vydania kolaudačného rozhodnutia alebo obstarania týchto bytov previesť na inú osobu, s výnimkou existujúceho sociálneho podniku bývania. Obmedzenie predaja bytov alebo bytového domu po dobu 30 rokov sa na návrh poskytovateľa podpory zapisuje do katastra nehnuteľností ako poznámka o právach k nehnuteľnostiam. Zmluvy o prevode bytov a bytových domov na inú osobu ako sociálny podnik bývania v období skoršom ako 30 rokov odo dňa určenia súpisného čísla, vydania kolaudačného rozhodnutia alebo obstarania týchto bytov sú neplatné.

Tieto zákonné obmedzenia vytvárajú zábrany prípadným špekulatívnym postupom a zabezpečujú, že podporné bývanie, ktoré je financované aj z verejných prostriedkov, bude skutočne dostupné určeným cieľovým skupinám obyvateľstva a nebude pred zákonom stanovenom čase prevedené do súkromného vlastníctva.

3.3 Všeobecný registrovaný sociálny podnik

Všeobecným registrovaným sociálnym podnikom je podnik, ktorý nie je integračným podnikom a nie je sociálnym podnikom bývania podľa § 11 odsek 2 písm. a) a b) zákona. To zároveň neznamená,

že všeobecný registrovaný sociálny podnik nemôže poskytovať spoločensky prospešnú službu v oblasti zamestnávania alebo zabezpečovania bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu.

Podnik je nazvaný všeobecným z toho dôvodu, že môže napĺňať alebo dosahovať pozitívny sociálny vplyv spôsobom poskytovania spoločensky prospešnej služby všeobecne v ktorejkoľvek z oblastí spoločenského života podľa § 2 odsek 4 písm. a) až j) zákona.

Podnik sa pritom rovnako ako integračný podnik alebo sociálny podnik bývania musí zamerať na realizáciu zvolenej spoločensky prospešnej služby (alebo kombinácie spoločensky prospešných služieb) a poskytovaním týchto dosahovať pozitívny sociálny vplyv. Podnik prirodzene môže mať svoj konkrétny názov (napr. sociálny podnik ekologického poľnohospodárstva), no na účely zákonnej regulácie (a v zmysle priznania štatútu) bude považovaný za všeobecný registrovaný sociálny podnik.

Má sa za to, že ak v budúcnosti vyvstane potreba bližšej špecifikácie vybraného typu všeobecného registrovaného sociálneho podniku, zákon tento pomenuje a detailnejšie upraví, tak ako je tomu v prípade integračného podniku alebo sociálneho podniku bývania. Uvedené podniky zákon bližšie upravuje z dôvodu, kedy bolo potrebné bližšie definovať spôsob napĺňania ich pozitívneho sociálneho vplyvu či už v podobe 30%ného povinného podielu zamestnávania znevýhodnených a zraniteľných osôb (v prípade integračného podniku) alebo v podobe definovania oprávnených osôb, či stanovenia percenta bytov, ktoré je podnik povinný prenajímať za nájomné zodpovedajúce nákladom na byt (pri sociálnom podniku bývania).

III. KAPITOLA PODPORA PODNIKOV V ŠIRŠOM PRIESTORE SOCIÁLNEJ EKONOMIKY

Sociálnemu podniku, registrovanému sociálnemu podniku a podniku so sociálnym dosahom (podnikom v širšom priestore sociálnej ekonomiky) **zákon vo svojom znení a v zmenách a doplnení vybraných zákonov ponúka priamu a nepriamu formu pomoci**. Jej poskytovanie je odstupňované podľa toho, či je podnik sociálnym podnikom, podnikom sociálneho dosahu, registrovaným sociálnym podnikom či registrovaným sociálnym podnikom podľa § 16, ods. 4 zákona, ktorý dosahuje pozitívny sociálny vplyv spôsobom hospodárskej činnosti a 100% zisku po zdanení využíva na dosiahnutie svojho hlavného cieľa, alebo uplatňuje demokratickú správu vo svojom vnútornom usporiadaní vzťahov⁵⁶.

Medzi **priamu pomoc** radíme nasledovné formy pomoci:

- Investičná pomoc (podľa § 17 zákona), a to konkrétne v podobe:
 - o finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky návratnou formou pomoci
 - o finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky kombináciou návratnej formy pomoci a nenávratnej formy pomoci⁵⁷
 - o podmienčne vratného finančného príspevku,
 - o nenávratného finančného príspevku, a
 - o dotácie.
- Kompenzačná pomoc (podľa § 19 zákona)
- Umiestňovací príspevok podľa § 53f a Vyrovnávací príspevok podľa § 53g zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov.

Medzi **nepriamu pomoc** radíme:

- Investičnú pomoc v podobe:
 - o úľavy na dani z príjmov⁵⁸
 - o predaja nehnuteľnosti za nižšiu cenu ako je všeobecná hodnota majetku alebo nájmu nehnuteľnosti za nižšiu cenu ako je hodnota nájmu nehnuteľnosti stanovená znaleckým posudkom,⁵⁹

⁵⁶ Bližšie pozri tabuľku nižšie „Formy podpory podnikov v širšom priestore sociálnej ekonomiky“

⁵⁷ Medzi nimi podpory kombinovanej do jednej operácie s finančným nástrojom ako sú napríklad technická podpora pri príprave investičného projektu, bonifikácia úrokov, odpustenie záručných poplatkov a iné.

⁵⁸ V znení § 30d zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov. Predmetná úľava na dani z príjmov sa vzťahuje iba na registrovaný sociálny podnik, ktorý je právnickou osobou, a ktorý je verejnoprospešným podnikom podľa § 11 ods. 1 písm. a)

⁵⁹ Zákon č. 138/1991 Zb. o majetku obcí (§ 9a ods. 8 písm. f) a § 9a ods. 9 písm. d)); Zákon č. 446/2001 Z.z. o majetku vyšších územných celkov (§ 9a ods. 8 písm. f), § 9a ods. 9 písm. d)); Zákon č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu) § 8e písm. f), § 11 ods. 2 písm. c) a § 13 ods. 6 písm. g))

- Pomoci na podporu dopytu (§ 22 a § 23 zákona)
- Zníženej sadzby DPH⁶⁰
- Možnosti realizácie vyhradených zákaziek pre RSP⁶¹
- Uplatnenia výnimiek z ustanovení zákona o verejnom obstarávaní⁶²
- Povinnosti v najmenej 6% z verejných obstarávaní použiť sociálne hľadisko⁶³
- Podpory zo strany obcí, VÚC a štátu⁶⁴ podľa osobitných predpisov
- Uplatnenia náhradného plnenia u integračných podnikov spôsobom vyhradenej zákazky⁶⁵

Na čerpanie priamej a nepriamej pomoci poskytovanej z verejných zdrojov sa viaže súbor povinností a obmedzení, ktoré musia jej príjemcovia z radov podnikov v širšom priestore sociálnej ekonomiky dodržiavať. Tieto sú predmetom § 24 zákona o SE. Cieľom týchto povinností a obmedzení je zamedziť zneužívaniu pomoci (pozri nižšie časť C: *Zamedzenie zneužívania verejnej podpory podnikov v širšom priestore sociálnej ekonomiky*).

Pôsobnosť na území Slovenskej republiky

Podporu podniku v širšom priestore sociálnej ekonomiky je podľa § 16 ods. 2 možné poskytnúť, len ak podnik vykonáva činnosť, na ktorú sa podpora poskytuje, na území Slovenskej republiky.⁶⁶ Ďalej je túto podporu možné poskytnúť iba v súlade s osobitnými predpismi v oblasti štátnej pomoci.

Povinnosť vrátenia podpory/pomoci

Okrem prípadov, keď je podnik v širšom priestore sociálnej ekonomiky povinný vrátiť poskytnutú podporu podľa osobitného predpisu⁶⁷, je povinný vrátiť poskytnutú podporu alebo jej pomernú časť (po odpočítaní daňových odpisov, zakúpeného dlhodobého nehmotného majetku alebo dlhodobého hmotného majetku), aj vtedy ak podľa § 16 ods. 7 písm. a) a b):

- a) poruší povinnosti a obmedzenia podľa § 24 ods. 2 až 12 zákona, ak ide o registrovaný sociálny podnik alebo ak ide o sociálny podnik, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom, ktorému bola v zmysle prechodných ustanovení podľa § 31 ods. 3 poskytnutá investičná pomoc vo forme nenávratného finančného príspevku podľa § 17 ods. 1 písm. d),

⁶⁰ V znení § 27 ods. 2 Zákona č. 222/2004 Z.z. o dani z pridanej hodnoty

⁶¹ V znení § 36a, § 108 ods. 2 písm. a) zákona č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní

⁶² V znení § 1 ods. 12 písm. v) a § 1 ods. 13 a) zákona č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní

⁶³ V znení § 10 ods. 7 a 8 a § 2 ods. 5 písm. p) Zákona č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní

⁶⁴ Bližšie pozri časť „Nepriame formy podpory registrovaných sociálnych podnikov zo strany obcí, VÚC a štátu vo vybraných oblastiach“.

⁶⁵ V znení § 63 ods. 1 písm. d) a § 64 a) zákona o službách zamestnanosti a § 36a, § 108 ods. 2 písm. a) zákona č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní

⁶⁶ Vzťahuje sa rovnako na všetku priamu a nepriamu podporu, ktorá je predmetom ustanovení zákona č. 112/2018 Z. z. a ustanovení v zmysle zmeny a doplnení niektorých zákonov.

⁶⁷ Napríklad zákon č. 523/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov, zákon č. 323/2015 Z. z.

b) prestane spĺňať podmienky sociálneho podniku podľa § 5 ods. 1 zákona alebo podniku so sociálnym dosahom podľa § 5 ods. 3 zákona pred uplynutím obdobia, na ktoré sa podpora poskytuje.

A. PRIAMA POMOC

A 1. Investičná pomoc

Investičná pomoc sa poskytuje na účel podpory investície alebo prípravy projektu investície a poradenských služieb súvisiacich s touto prípravou (§ 17 ods. 1 zákona).

Za investičné náklady sa podľa §17 ods. 4 považujú najmä:

- a) náklady investície na obstaranie dlhodobého hmotného majetku alebo dlhodobého nehmotného majetku,
- b) odhadované mzdové náklady na pracovné miesta vytvorené v priamej súvislosti s investičným projektom, a
- c) iné prevádzkové náklady, režijné náklady a náklady na služby vzniknuté v priamej súvislosti s investičným projektom.⁶⁸

a) Investičná pomoc s dôrazom na nenávratné formy pomoci v podobe nenávratného finančného príspevku a dotácie

Ako je uvedené vyššie, priama investičná pomoc predstavuje formy návratnej pomoci, kombináciu návratnej a nenávratnej pomoci, podmienene vratnú pomoc a **nenávratnú** pomoc.

Podmienkou na poskytnutie priamej investičnej pomoci ako **nenávratnej** pomoci v podobe nenávratného finančného príspevku a dotácie (§ 17 ods. 1, písm. d) a e) zákona) je schválenie⁶⁹ investičnej pomoci vo forme finančného nástroja podľa § 17 ods. 1 písm. a) a b), alebo schválenie inej formy financovania, ktorá je spojená s povinnosťou vrátiť stanovené percento poskytnutých finančných prostriedkov. Uvedená **nenávratná pomoc** je tak podmienená návratnou pomocou, to znamená, že musí za každých okolností obsahovať prvok návratnej pomoci, ktorá je zároveň podrobená pravidlám štátnej pomoci.

Inými slovami, sociálny podnik, ktorý sa uchádza o nenávratný finančný príspevok alebo dotáciu, musí mať najprv **schválený** (napríklad) úver (ako príklad finančného nástroja), a to buď úver poskytovaný finančným sprostredkovateľom pre finančné nástroje podporované Európskymi štrukturálnymi a investičnými fondami, alebo úver poskytovaný právnickou osobou podľa § 17 ods. 3 písm. b), ktorý môže byť i mimo rámca týchto finančných nástrojov. Uvedené znamená, že investičný zámer podniku musí prejsť hodnotením finančnej inštitúcie alebo hodnotením inej na tento účel spôsobilej právnickej osoby. Týmto by malo byť zaručené, že investičný zámer,

⁶⁸ Zákon tak v rámci investičných nákladov dáva možnosť financovať i náklady ako sú nájom vrátane energií, náklady na komunikáciu (telefón), či náklady spojené s využívaním právnych služieb, marketingových služieb a iných externých služieb súvisiacich s realizáciou investičného zámeru.

⁶⁹ „Schválenie“ v zmysle kedy sociálny podnik **získal**, alebo **má prísľub získania** uvedenej pomoci.

na ktorý podnik žiada investičnú podporu, bude nezávisle posúdený kvalifikovaným subjektom na základe kritérií ekonomickej udržateľnosti. Zákonodarca tak stavia sociálny podnik do pozície, kedy nemôže byť plne závislý na verejnej podpore a musí generovať aspoň minimum trhových zdrojov príjmu.

Výška schválenej investičnej pomoci vo forme finančného nástroja od finančného sprostredkovateľa musí byť najmenej 20% z celkovej výšky nákladov investičného zámeru (§ 17, ods. 3 zákona). Výška schválenej investičnej pomoci od právnickej osoby podľa § 17 ods. 3 písm. b) musí byť najmenej 10% z celkovej výšky nákladov investičného zámeru. Kvalifikovanou právnickou osobou podľa § 17 ods. 3 písm. b) je právnická osoba, ktorá najmenej počas dvoch rokov pred poskytnutím tejto formy financovania:

- disponuje finančnými prostriedkami v sume najmenej 500 000 eur,
- má na základe písomnej zmluvy úverovú linku od banky alebo pobočky zahraničnej banky najmenej na 500 000 eur, alebo
- spravuje na základe písomnej zmluvy pre fyzickú osobu alebo právnickú osobu investičný fond v sume najmenej 500 000 eur.

Nenávratný finančný príspevok alebo dotácia môže byť poskytnutá iba sociálnemu podniku podľa 16 ods. 4 zákona, ktorý pozitívny sociálny vplyv dosahuje prostredníctvom svojej hospodárskej činnosti a zároveň dosahuje buď maximálnu možnú mieru socializácie zisku alebo maximálnu možnú mieru participácie, inými slovami, sa na dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu zaväzuje vynaložiť buď 100 % svojho zisku po zdanení, alebo je priamo demokraticky spravovaný svojimi zamestnancami.⁷⁰

V rámci prechodného obdobia (§ 31), konkrétne do 31. decembra 2023, zákon umožňuje poskytnúť nenávratný finančný príspevok podľa § 17 ods. 1 písm. d) (nie dotáciu) aj registrovanému sociálnemu podniku podľa § 16 ods. 5, teda registrovanému sociálnemu podniku, ktorý:

- svoj pozitívny sociálny vplyv nevyhnutne nedosahuje spôsobom vykonávania hospodárskej činnosti,
- reinvestuje na dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu menej ako 100 % zisku (vždy však viac ako 50%),
- a nevyhnutne neuplatňuje pri vedení svojej hospodárskej činnosti demokratickú správu⁷¹.

Okrem registrovaných sociálnych podnikov sa predmetné ustanovenie paragrafu 31 vzťahuje aj na sociálny podnik, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom.

Zároveň však zákon stanovuje, že oba registrovaný sociálny podnik podľa § 16 ods. 5 zákona a sociálny podnik, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom, sú podľa § 31 povinné vrátiť investičnú pomoc poskytnutú podľa § 17 ods. 1 písm. d) zákona a to v sume zisku, ktorý dosiahli počas piatich rokov od poskytnutia tejto investičnej pomoci, a ktorý nepoužili na dosiahnutie svojho

⁷⁰ Nepatria sem tak napríklad tie MNO, ktoré síce reinvestujú 100 % zisku, ale ich hospodárska činnosť je bežnou komerčnou činnosťou a sama o sebe neprináša pozitívny sociálny vplyv – ten prináša ich nehopodárska činnosť, ktorú prostredníctvom zisku financujú.

⁷¹ Zatiaľ čo registrovanému sociálnemu podniku zostáva poradný výbor, sociálny podnik, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom, môže voliť ľubovoľný spôsob zapájania zainteresovaných osôb do spravovania svojej hospodárskej činnosti.

merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu. Prirodzene však nevracajú viac ako sumu poskytnutej investičnej pomoci.⁷²

Na doplnenie:

Registrovanému sociálnemu podniku podľa § 16 ods. 4 možno okrem vyššie uvedeného nenávratného príspevku a dotácie poskytnúť **priamu investičnú pomoc** aj podľa § 17 ods. 1 písm. a) až c) zákona, menovite formou:

- a) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky návratnou formou pomoci,
- b) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky kombináciou návratnej formy pomoci a nenávratnej formy pomoci,
- c) podmiennečne vratného finančného príspevku,

Registrovanému sociálnemu podniku podľa § 16 ods. 5 zákona je ďalej možno poskytnúť **priamu investičnú pomoc** aj podľa § 17 ods. 1 písm. a) až c) zákona, menovite formou:

- a) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky návratnou formou pomoci,
- b) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky kombináciou návratnej formy pomoci a nenávratnej formy pomoci,
- c) podmiennečne vratného finančného príspevku,

Sociálnemu podniku, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom, a podniku so sociálnym dosahom je možné poskytnúť **priamu investičnú pomoc** aj podľa § 17 ods. 1 písm. a) a b) zákona, menovite formou:

- a) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky návratnou formou pomoci,
- b) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky kombináciou návratnej formy pomoci a nenávratnej formy pomoci,

b) Špecifiká priamej Investičnej pomoci pre integračné podniky

Registrovaný sociálny podnik bývania a všeobecný sociálny podnik nemajú v absolútnych číslach stanovenú maximálnu výšku nenávratnej zložky investičnej pomoci podľa § 17 od. 1 písm. d) a e). To neplatí, pre integračné podniky. Podľa § 18 ods. 2 investičná pomoc podľa § 17 ods. 1 písm. d) a e) pre integračné podniky nesmie presiahnuť sumu, ktorou je súčet sumy 50 000 eur a sumy, ktorou je súčin počtu pracovných miest, ktoré majú byť touto podporou vytvorené⁷³, a sumy

⁷² Na uvedené sociálne podniky, ktorým bola poskytnutá investičná pomoc podľa § 17 ods. 1 písm. d) zákona, sa rovnako vzťahuje § 24 zákona.

⁷³ Čím sa myslia všetky pracovné miesta, nielen pracovné miesta pre znevýhodnené a/alebo zraniteľné osoby, prostredníctvom ktorých integračný podnik naplňa svoj hlavný cieľ.

30 000 eur. Suma 30 000 eur pritom zodpovedá pracovnému pomeru dohodnutému na ustanovený týždenný pracovný čas. Ak je rozsah týždenného pracovného času kratší ako je ustanovený týždenný pracovný čas, suma 30 000 eur sa pomerne zníži.

V prípade znevýhodnených a zraniteľných osôb však musí ísť o pracovný pomer dohodnutý najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času s výnimkou znevýhodnených osôb podľa § 2 ods. 5 písm. b), kedy tento musí byť najmenej v rozsahu štvrtiny ustanoveného týždenného pracovného času, a to za podmienky kedy sa tieto osoby majú započítavať do povinného 30% minimálneho podielu zamestnávania znevýhodnených a zraniteľných osôb podľa §12 ods. 2.

Zákon v predmetnom ustanovení § 18 ods. 2 neustanovuje minimálny rozsah práce pre priznanie investičnej pomoci v prípade bežných zamestnancov, či v prípade znevýhodnených a zraniteľných osôb, ktoré nie sú súčasťou povinného 30% podielu zamestnávania. Je predpoklad, že tento rozsah bude ustanovený v konkrétnej schéme pomoci Ministerstva práce, na základe ktorej bude realizovaná investičná pomoc.

Dotácia: vysvetlenie § 20 a § 21*

Dotácia je formou investičnej pomoci alebo kompenzačnej pomoci poskytovaná registrovanému sociálnemu podniku. Dotácie môžu poskytovať ministerstvá v rozsahu svojej pôsobnosti, pričom zákon č. 112/2018 Z. z. ustanovuje základné náležitosti žiadosti o poskytnutie dotácie, postup pri jej posudzovaní a náležitosti zmluvy, na základe ktorej možno dotáciu poskytnúť.

Ustanovenia § 20 a § 21 zákona obsahujú osobitnú dotačnú schému v súlade s § 8a zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy, pričom táto nepredstavuje vstup do existujúcich dotačných schém ministerstiev. Túto dotačnú schému môže v súlade s § 20 ods. 2 zákona č. 112/2018 Z. z. použiť Ministerstvo práce, ale aj Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, a takisto iné ministerstvo, ako je Ministerstvo práce, ak dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu vybraného registrovaného sociálneho podniku spadá do pôsobnosti daného ministerstva.

V prípade, že sa ministerstvo rozhodne poskytovať podporu podľa dotačnej schémy zákona č. 112/2018 Z. z., stáva sa poskytovateľom v zmysle spomínaného § 20 ods. 2. V takomto prípade sa ministerstvo rozhodne aj vyčleniť na dotáciu prostriedky podľa svojho uváženia. Nestanovuje sa mu však žiadna povinnosť podľa tohto zákona postupovať – práve preto návrh zákona neobsahuje formuláciu, že „iné ministerstvo poskytuje“ dotáciu podľa tohto zákona.

Upozorniť treba ďalej na § 20 ods. 8 písm. e) zákona č. 112/2018, kde sa hovorí o „podmienkach zúčtovania dotácie a podmienkach jej vrátenia“. Podľa predposlednej vety § 8a ods. 1 zákona č. 523/2004 o rozpočtových pravidlách verejnej správy platí, že „poskytovateľ dotácie môže ustanovené podmienky podrobnejšie určiť, prípadne môže určiť ďalšie podmienky, ktorými sa zabezpečí maximálna hospodárnosť a efektívnosť použitia dotácie.“ V súlade s tým sa v prípade dotácie podľa zákona č. 112/2018 ustanovuje princíp, že dotácia môže byť štruktúrovaná ako návratná nielen v prípade porušenia zmluvných podmienok, ale naopak, v prípade naplnenia dopredu dohodnutých podmienok. Takýmto spôsobom možno napríklad zabezpečiť, že dotácia bude návratná v prípade, ak registrovaný sociálny podnik dosiahne zisk nad vopred stanovenú hranicu, keďže sa tým preukáže, že istú časť nenávratnej pomoci v skutočnosti nepotreboval, a teda maximálna hospodárnosť a efektívnosť použitia dotácie sa dosiahne opätovným využitím prostriedkov na podporu ďalších podnikov.

* Dôvodová správa k návrhu zákona – osobitná časť

A 2. Kompenzačná pomoc

Kompenzačná pomoc môže mať podobu návratnej alebo nenávratnej formy pomoci, konkrétne:

- a) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky návratnou formou pomoci,
- b) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky kombináciou návratnej formy pomoci a nenávratnej formy pomoci,
- c) nenávratného finančného príspevku,
- d) dotácie

Kompenzačnú pomoc je podniku v širšom priestore sociálnej ekonomiky možné poskytnúť „ak je v dôsledku dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu znevýhodnený oproti podnikateľom, ktorí obdobnú činnosť vykonávajú za účelom dosiahnutia zisku“ (§ 19, ods. 1 zákona).

Podmienkou pre získanie kompenzačnej pomoci formou nenávratného príspevku alebo dotácie podľa § 19 ods. 2 písm. c) a d) **nie je** schválenie pomoci vo forme finančného nástroja alebo schválenie inej formy financovania, ktorá je spojená s povinnosťou vrátiť stanovené percento poskytnutých finančných prostriedkov.

Potreba kompenzačnej pomoci sa môže vzťahovať na situáciu, kedy zohľadňuje napríklad nedostatočnú kúpyschopnosť vybranej znevýhodnenej alebo zraniteľnej skupiny osôb, ku ktorej smerujú tovary alebo služby podniku v širšom priestore sociálnej ekonomiky. V situácii, kedy je pre danú komunitu životne dôležité, aby v nej takýto podnik i za sťažených ekonomických podmienok svoje tovary a služby poskytoval (ak túto funkciu nezabezpečuje štát alebo bežný trh) môže byť poskytnutie kompenzačnej pomoci zo strany štátu primerané. Kúpyschopnosť zákazníka je navyše častokrát kombinovaná obmedzenou veľkosťou trhu, ktorá tak bráni fungovaniu podniku v udržateľnom režime (pri dosiahnutí bodu zlomu), a na ktorom bežný komerčný podnikateľ, ktorý sleduje štandardný podnikateľský cieľ tvorby zisku, nemá záujem alebo dokonca nedokáže fungovať. Samozrejme, takáto situácia musí byť objektívne preukázateľná na to, aby kompenzačná pomoc mohla byť na tento účel poskytnutá, a bude na zvážení poskytovateľa, aby takúto pomoc priznal.

Kompenzačnú pomoc vo forme finančného nástroja a prípadne s ním kombinovaných foriem podpory podľa nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 o spoločných ustanoveniach (teda dotácie úrokových sadzieb, dotácie záručných poplatkov či technickej podpory) možno registrovaným sociálnym podnikom poskytnúť z dôvodu, kedy takéto podniky majú výrazne sťažený prístup k úverom, zárukám a ďalším formám návratného financovania – vzhľadom na to, že sú „netypickými podnikmi“, s ktorými ratingové modely finančných inštitúcií nepočítajú, nevedia ich správne ohodnotiť, a preto sú posudzované ako nefinancovateľné. Finančné nástroje a s nimi kombinovaná podpora sú určené práve na to, aby ošetrili takéto zlyhanie trhu a medzeru vo financovaní vyplnili.

Spomínanými príkladmi sa priestor pre kompenzačnú pomoc nevyčerpáva a Ministerstvo práce v rámci výkonu štátnej správy v oblasti sociálnej ekonomiky môže vyhodnotiť ako žiadúce alebo potrebné aj iné druhy tohto typu pomoci. Podobne ako v prípade investičnej pomoci je možné rôzne formy kompenzačnej pomoci kombinovať.

Vyrovňavací príspevok podľa § 53 g zákona č. 5/2004 Z.z., ktorý je poskytovaný integračnému podniku nie je formou kompenzačnej pomoci podľa § 19 zákona č. 112/2018 Z. z.. Vychádzajúc z kontextu zákona č. 5/2004 Z.z., ide o nástroj aktívnych opatrení na trhu práce.

Odstupňovanie kompenzačnej pomoci

Registrovanému sociálnemu podniku podľa 16 ods. 4 zákona, ktorý pozitívny sociálny vplyv dosahuje prostredníctvom svojej hospodárskej činnosti a zároveň dosahuje buď maximálnu možnú socializáciu zisku alebo maximálnu možnú participáciu, inými slovami sa na dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu zaväzuje vynaložiť 100 % svojho zisku po zdanení, alebo je priamo demokraticky spravovaný svojimi zamestnancami, možno poskytnúť kompenzačnú pomoc vo všetkých zákonom stanovených formách podľa § 19 ods. 2:

- a) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky návratnou formou pomoci,
- b) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky kombináciou návratnej formy pomoci a nenávratnej formy pomoci,⁵⁴⁾
- c) nenávratného finančného príspevku,
- d) dotácie.

Registrovanému sociálnemu podniku podľa § 16 ods. 5 zákona, teda registrovanému sociálnemu podniku, ktorý:

- svoj pozitívny sociálny vplyv nevyhnutne nedosahuje spôsobom vykonávania hospodárskej činnosti,
- reinvestuje na dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu menej ako 100 % zisku (vždy však viac ako 50%),
- a nevyhnutne neuplatňuje demokratickú správu

... je možné poskytnúť kompenzačnú pomoc podľa § 19 ods. 2 písm. a) a b) zákona, teda formou a) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky návratnou formou pomoci, a b) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky kombináciou návratnej formy pomoci a nenávratnej formy pomoci.

Sociálnemu podniku, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom, a podniku so sociálnym dosahom, je rovnako možné poskytnúť kompenzačnú pomoc podľa § 19 ods. 2 písm. a) a b) zákona formou:

- a) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky návratnou formou pomoci,
- b) finančného nástroja, pri ktorého vykonávaní sú poskytované finančné prostriedky kombináciou návratnej formy pomoci a nenávratnej formy pomoci

A 3. Umiestňovací príspevok a vyrovnávacie príspevky integračnému podniku

Prijatím zákona o SE bol medzi inými novelizovaný zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“). Najpodstatnejšia zmena sa týkala zavedenia nových aktívnych opatrení na trhu práce a to možnosti čerpania umiestňovacieho príspevku a čerpania vyrovnávacích príspevkov zo strany integračných podnikov. Hlavným cieľom týchto príspevkov je podpora zamestnanosti znevýhodnených a zraniteľných osôb.

Oba príspevky poskytuje Úrad práce sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „Úrad“) výlučne [registrovanému] integračnému sociálnemu podniku, ktorého dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu spočíva v zamestnávaní znevýhodnených osôb alebo zraniteľných osôb.

Na poskytnutie oboch príspevkov má integračný podnik právny nárok, to znamená, že ak integračný podnik má o čerpanie príspevkov záujem a splní všetky hmotnoprávne podmienky uvedené v zákone, Úrad je povinný mu tieto príspevky poskytnúť.

a) Umiestňovací príspevok (§ 53f zákona č. 5/2004 Z. z.)

Účelom zavedenia umiestňovacieho príspevku je zvýšenie motivácie pre integračné podniky v snahe umiestniť znevýhodnenú osobu, ktorú zamestnáva, a ktorej ešte neuplynulo obdobie, počas ktorého sa považuje za znevýhodnenú osobu, na otvorený trh práce (nevzťahuje sa na osoby zraniteľné). Predmetným príspevkom sa zákon snaží primäť integračný podnik, aby bol účastný procesu umiestnenia svojho znevýhodneného pracovníka u zamestnávateľa na bežnom otvorenom trhu práce, ktorý nie je integračným podnikom, závislou osobou tohto integračného podniku ani chránenou dielňou alebo chráneným pracoviskom.

Integračný podnik má právny nárok na poskytnutie umiestňovacieho príspevku po splnení zákonom stanovených podmienok. Všetky podmienky musia byť splnené kumulatívne, t.j. súčasne. V prípade ak niektorá z podmienok splnená nie je, integračný podnik umiestňovací príspevok nezíska.

Na to aby boli zákonom stanovené podmienky splnené, integračný podnik musí so zamestnancom integračného podniku ukončiť pracovný pomer na základe **dohody o skončení pracovného pomeru**. Pri tejto forme skončenia pracovného pomeru dochádza k zhodnému prejavu vôle zamestnanca ako aj zamestnávateľa skončiť pracovný pomer k určitému dňu. Celková dĺžka trvania pracovného pomeru od vzniku tohto pracovného pomeru až ku dňu skončenia pracovného pomeru **nesmie presiahnuť dva roky**. Dohoda o skončení pracovného pomeru sa tak nemôže dohodnúť s ktorýmkoľvek zamestnancom integračného podniku, ale len so zamestnancom, ktorý je **znevýhodnenou osobou** v zmysle ustanovenia § 2 ods. 5 zákona o SE a ustanovenia § 12 ods. 3 písm. a) rovnakého zákona. Znevýhodnenej osobe musí najneskôr **do jedného mesiaca** od skončenia pracovného pomeru v integračnom podniku vzniknúť pracovný pomer u zamestnávateľa, ktorý **nie je** integračným podnikom, závislou osobou⁷⁴ tohto integračného podniku ani chránenou dielňou alebo chráneným pracoviskom (ďalej len „iný zamestnávateľ“) pričom pracovný

⁷⁴ Závislou osobou je v zmysle ustanovenia § 2 písm. n) zákona č. 595/2003 Z. z. blízka osoba, ekonomicky, personálne alebo inak prepojená osoba alebo subjekt, ktorý je na účely konsolidácie súčasťou konsolidovaného celku.

pomer je u tohto zamestnávateľa dohodnutý najmenej v rozsahu **polovice** ustanoveného týždenného pracovného času.

Obsadené pracovné miesto u nového zamestnávateľa nesmie byť žiadnym spôsobom **dotované** príspevkami na mzdové náklady, to znamená, že zamestnávateľ, ktorý prijme túto znevýhodnenú osobu, nesmie na ním obsadené pracovné miesto poberať príspevky na mzdové náklady v zmysle zákona o SE a ani v zmysle osobitného právneho predpisu⁷⁵.

Pre získanie príspevku musí integračný podnik uskutočniť formálne podanie písomnej žiadosti o poskytnutie umiestňovacieho príspevku. Písomnú žiadosť integračný podnik adresuje Úradu, v ktorého územnom obvode má integračný podnik sídlo, ak sa jedná o právnickú osobu alebo trvalý pobyt, ak sa jedná o fyzickú osobu.

Splnenie podmienok o poskytnutie umiestňovacieho príspevku posudzuje Úrad a v prípade, že sú všetky podmienky na poskytnutie príspevku zo strany integračného podniku, splnené, Úrad s integračným podnikom uzatvorí písomnú dohodu o poskytnutí umiestňovacieho príspevku.

Dohoda o poskytnutí umiestňovacieho príspevku obsahuje:

- identifikačné údaje účastníkov dohody,
- počet zamestnancov, ktorí sú znevýhodnenými osobami a ktorí sa zamestnali u zamestnávateľa, ktorý nie je integračným podnikom, závislou osobou integračného podniku, ani chránenou dielňou,
- výška príspevku,
- podmienky a termín zúčtovania príspevku,
- ďalšie dohodnuté náležitosti.

Umiestňovací príspevok poskytuje Úrad integračnému podniku v priebehu 12tich kalendárnych mesiacov od skončenia pracovného pomeru zamestnanca v integračnom podniku a jeho výška sa odvíja v závislosti od počtu mesiacov, počas ktorých trvá jeho pracovný pomer u nového zamestnávateľa. Ako základ pre výpočet výšky umiestňovacieho príspevku slúži výška priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky zverejnenej Štatistickým úradom Slovenskej republiky za prvý až tretí štvrt'rok kalendárneho roka, ktorý predchádza kalendárnemu roku, v ktorom sa príspevok poskytuje.

Modelový príklad mesačného príspevku vyplácaného v roku 2020 je uvedený v tabuľke nižšie. Výška príspevku sa v jednotlivých rokoch odlišuje, nakoľko jej výpočet je naviazaný na priemernú mzdu zamestnanca v hospodárstve SR, ktorá sa každoročne mení.

⁷⁵ Zákon č. 292/2014 Z. z. o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Tabuľka: Výška umiestňovacieho príspevku pre integračný podnik na jedného zamestnanca integračného podniku za rok 2020⁷⁶:

Obdobie poskytnutia príspevku od skončenia pracovného pomeru:	1.- 3. mesiac	4. - 6. mesiac	7. - 9. mesiac	10. - 12. mesiac
% výška príspevku	5 %	15%	25%	35 %
Nominálna mesačná výška príspevku v roku 2020	53,20 eur	159,60 eur	266,00 eur	372,40 eur

Príspevok za umiestnenie poskytuje Úrad v sume, ktorá predstavuje súčet všetkých príspevkov na všetkých zamestnancov, ktorých pracovný pomer u iných zamestnávateľov trvá.

V prípade ak v priebehu sledovaných 12 mesiacov od skončenia pracovného pomeru v integračnom podniku vznikne zamestnancovi ďalší pracovný pomer u iného zamestnávateľa (inými slovami ak zamestnanec vymení zamestnávateľa), Úrad v poskytovaní príspevku pokračuje vtedy, ak k novému pracovnému pomeru došlo najneskôr do jedného mesiaca odo dňa skončenia predchádzajúceho pracovného pomeru. Ak vznikne zamestnancovi pracovný pomer u ďalšieho iného zamestnávateľa až po uplynutí jedného mesiaca, v poskytovaní príspevku sa nepokračuje.

b) Vyrovňavacie príspevky (§ 53 g zákona č. 5/2004 Z. z.)

Hlavným cieľom poskytovania vyrovnávacieho príspevku je podpora zamestnávania znevýhodnených osôb, značne znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb v integračných podnikoch. Vyrovnávacie príspevky slúžia na kompenzáciu zníženej schopnosti zamestnancov vykonávať určitú pracovnú činnosť a s tým spojenou zníženou produktivitou práce. Tak ako v prípade umiestňovacieho príspevku, prijímateľom vyrovnávacieho príspevku môže byť len integračný podnik.

Cieľovou skupinou, zamestnávateľmi ktorej integračný podnik čerpá vyrovnávacie príspevky, sú **znevýhodnené osoby** podľa § 2 ods. 5 písm. a) a b) zákona č. 112/2018 Z. z., a **zraniteľné osoby**. Výpočet fyzických osôb, ktoré sa považujú za zraniteľné osoby, je uvedený v ustanovení § 2 ods. 6 zákona č. 112/2018 Z. z.

Do cieľovej skupiny znevýhodnených osôb podľa § 2 odsek 5 písm. a) zákona sú zaradené aj niektoré značne znevýhodnené osoby, ktorých výpočet upravuje článok 2, ods. 99 Nariadenia komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy (ďalej len Nariadenie č. 651/2014). V zmysle uvedeného Nariadenia č. 651/2014 a v kontexte zákona o SE sa **značne znevýhodnenou osobou** rozumie:

⁷⁶ Výška príspevku je vypočítaná z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky zverejnenej Štatistickým úradom Slovenskej republiky za prvý až tretí štvrtrok roku 2019, kedy dosiahla 1064.- eur mesačne.,

- osoba, ktorá počas najmenej 24 mesiacov nemala pravidelne platené zamestnanie a osoba, ktorá počas najmenej 12 mesiacov nemala pravidelne platené zamestnanie a osoba podľa ustanovenia § 2 ods. 5 písm. a)⁷⁷ Zákona č. 112/2018 Z. z. a je zároveň osobou:
 - ktorá dosiahla vzdelanie nižšie ako stredné odborné vzdelanie podľa osobitného predpisu,
 - ktorá je mladšia ako 26 rokov veku, ukončila príslušným stupňom vzdelania sústavnú prípravu na povolanie v dennej forme štúdia pred menej ako 2 rokmi a od jej ukončenia nemala zamestnanie, ktoré trvalo najmenej 6 po sebe nasledujúcich mesiacov
 - ktorá je staršia ako 50 rokov veku,
 - ktorá žije ako osamelá plnoletá osoba s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na jej starostlivosť,
 - ktorá patrí k národnostnej menšine alebo etnickej menšine a potrebuje rozvíjať svoje jazykové znalosti, odborné znalosti alebo nadobúdať pracovné skúsenosti na účely získania trvalého zamestnania.

b 1 Časti vyrovnávacieho príspevku poskytované integračnému podniku

b 1.1 Mzdové náklady spojené so zamestnávaním znevýhodnených osôb alebo zraniteľných osôb

Oprávnenými mzdovými nákladmi sú náklady na celkovú cenu práce konkrétnych osôb, ktoré spadajú do niektorej z kategórií osôb, ktorými sú **znevýhodnené osoby** (vrátane značne znevýhodnených osôb) a **zraniteľné osoby**. Od zaradenia zamestnanca do konkrétnej kategórie osôb sa následne odvíja aj **dĺžka** obdobia, počas ktorého sa integračnému podniku poskytuje vyrovnávací príspevok a rovnako aj **výška** príspevku, ktorá predstavuje percentuálny podiel na oprávnených nákladoch skutočne vynaložených integračným podnikom na daného zamestnanca. Tento percentuálny podiel na oprávnených nákladoch má vždy svoju maximálnu možnú výšku, ktorá je percentuálne vyjadrená a vypočítava sa z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za prvý až tretí štvrtrok kalendárneho roka, ktorý predchádza kalendárnemu roku, v ktorom sa príspevok poskytuje (ďalej len „CCP“).

V prípade zamestnávania **znevýhodnenej osoby** sa vyrovnávací príspevok poskytuje mesačne najviac počas 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov. V prípade, ak zamestnanec patrí do kategórie **značne znevýhodnených osôb**, je maximálna dĺžka poskytovania vyrovnávacieho príspevku 24 mesiacov, v oboch prípadoch začínajúc kalendárnym mesiacom, v ktorom pracovný pomer vznikol.

Vyrovnávací príspevok je poskytovaný vo výške najviac 50 % oprávnených nákladov skutočne vynaložených na zamestnanca, ktorý je **znevýhodnený z dôvodu dlhodobej nezamestnanosti alebo dosiahnutého nižšieho vzdelania**, avšak maximálne do výšky 50 % z CCP (§ 53g písm. 3 ods. a) bod 1). V prípade osoby dlhodobo nezamestnanej ide o značne znevýhodnenú osobu a príspevok preto

⁷⁷ Osoba, ktorá v predchádzajúcich šiestich mesiacoch nebola zamestnaná okrem zamestnania v pracovnoprávnom vzťahu, ktorého trvanie nepresiahlo v úhrne 40 dní v kalendárnom roku, a ak jej zdaniteľné mesačné príjmy a mesačné príjmy zo starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku, vdovského dôchodku, vdoveckého dôchodku, výsluhového príspevku, výsluhového dôchodku, vdovského výsluhového dôchodku a vdoveckého výsluhového dôchodku nepresiahli v úhrne sumu životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu podľa osobitného predpisu.

možno poskytovať počas 24 po sebe nasledujúcich mesiacov. U osoby s dosiahnutým nižším vzdelaním ide o znevýhodnenú osobu, ktorej možno príspevok poskytnúť počas 12 po sebe nasledujúcich mesiacov v prípade, ak jej znevýhodnenie nie je kombinované s dlhodobou nezamestnanosťou. Ak ide o uvedenú kombináciu, má táto osoba nárok na príspevok v období 24 mesiacov.

Pre rok 2020 je maximálna výška vyrovnávacieho príspevku na mzdové náklady spojené so zamestnávaním znevýhodnených osôb z dôvodu dlhodobej nezamestnanosti alebo dosiahnutého nižšieho vzdelania **719,26 eur**.

Ak je **osoba znevýhodnená z iného dôvodu ako z dôvodu dlhodobej nezamestnanosti alebo dosiahnutého nižšieho vzdelania a ak znevýhodnenie nespočíva v jej zdravotnom stave**, sa vyrovnávací príspevok poskytuje najviac vo výške 40% oprávnených nákladov na celkovú cenu práce zamestnanca, avšak maximálne do výšky 40 % z CPP (§ 53g písm. 3 ods. a) bod 2). Príspevok v tejto kategórii môže byť poskytovaný najviac počas 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov vzhľadom na to, že do tejto skupiny nespadá žiadna z kategórií značne znevýhodnených osôb, keďže u týchto je buď jedinou alebo jednou z podmienok dlhodobá nezamestnanosť v zmysle Nariadenia komisie (EÚ) č. 651/2014, Článok 2 ods. 99.

Pre rok 2020 je maximálna výška vyrovnávacieho príspevku na mzdové náklady spojené so zamestnávaním znevýhodnených osôb, ak je osoba znevýhodnená z iného dôvodu ako z dôvodu dlhodobej nezamestnanosti alebo dosiahnutého nižšieho vzdelania a ak znevýhodnenie nespočíva v jej zdravotnom stave, **575,41 eur**.

Ak sa jedná o kategóriu **znevýhodnených osôb, ktorých znevýhodnenie spočíva v ich zdravotnom stave**, t.j. o osoby, ktoré spĺňajú podmienky v zmysle ustanovenia § 2 ods. 5 písm. b), dĺžka poskytovania vyrovnávacieho príspevku nie je časovo obmedzená a príspevok sa poskytuje počas celej dĺžky trvania pracovného pomeru tejto znevýhodnenej osoby v integračnom podniku. Výnimku tvorí poberateľ starobného dôchodku, ktorý sa pre účely pracovnej integrácie za znevýhodnenú osobu v zmysle predmetného ustanovenia § 2 ods. 5 písm. b) bod 2) nepovažuje uplynutím dvoch rokov po začatí poberania starobného dôchodku (§ 12 ods. 3 písm. c). Maximálna výška vyrovnávacieho príspevku je vo výške 75 % oprávnených nákladov skutočne vynaložených integračným podnikom na tohto zamestnanca, zároveň však maximálne do výšky 75 % CCP.

Pre rok 2020 je maximálna výška vyrovnávacieho príspevku na mzdové náklady spojené so zamestnávaním znevýhodnených osôb, ktorých znevýhodnenie spočíva v ich zdravotnom stave **1078,89 eur**.

Ak je zamestnancom **zraniteľná osoba**, maximálna dĺžka poskytovania vyrovnávacieho príspevku je 12 mesiacov, najviac vo výške 25 % oprávnených nákladov skutočne vynaložených na tohto zamestnanca, avšak maximálne do výšky 25 % z CCP.

Pre rok 2020 je maximálna výška vyrovnávacieho príspevku na mzdové náklady spojené so zamestnávaním zraniteľných osôb **359,63 eur**.

V nasledujúcej tabuľke je uvedený prehľad kategórií osôb s maximálnou dĺžkou čerpania príspevku, maximálny percentuálny podiel oprávnených nákladov na celkovú cenu práce

na zamestnanca integračného podniku, maximálne percento celkovej ceny práce a rovnako aj maximálna nominálna hodnota príspevku na jedného zamestnanca za kalendárny rok 2020.

Tabuľka: Štruktúra vyrovnávacích príspevkov na mzdové náklady podľa kategórií osôb za rok 2020

Kategória osoby	Maximálna dĺžka poskytovania príspevku ¹	% oprávnených nákladov ² / maximálne % ³	Maximálna výška podpory (rok 2020)
Značne znevýhodnená osoba	24 mesiacov	50 % / 50 %	719,26 eur
Znevýhodnená osoba (iba) s dosiahnutým nižším vzdelaním	12 mesiacov	50% / 50%	719,26 eur
Znevýhodnená osoba	12 mesiacov	40 % / 40 %	575,41 eur
Znevýhodnená osoba z dôvodu spočívajúcim v zdravotnom stave	celá doba zamestnávania ⁷⁸	75 % / 75 %	1078,89 eur
Zraniteľná osoba	12 mesiacov	25 % / 25%	359,63 eur

¹ Maximálna dĺžka poskytovania príspevku začína kalendárnym mesiacom, v ktorom pracovný pomer vznikol.

² Oprávnené skutočne vynaložené náklady na zamestnanca zo strany integračného podniku

³ Maximálne % z celkovej práce vypočítanej z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky za prvý až tretí štvrt'rok kalendárneho roka, ktorý predchádza kalendárnemu roku, v ktorom sa príspevok poskytuje.

Pre sumu oprávnených nákladov skutočne vynaložených na zamestnanca integračného podniku nemá vplyv rozsah úväzku zamestnanca ale výška mzdových nákladov spojená so zamestnávaním tohto zamestnanca. V určitých prípadoch by mohol byť príspevok na zamestnanca so skráteným úväzkom rovnaký, ako pre zamestnanca, ktorý má plný pracovný úväzok, a to za predpokladu, že zamestnanec s nižším úväzkom má vyššiu hodinovú mzdu ako zamestnanec s úväzkom plným.

Z pohľadu poskytovania štátnej pomoci je vyrovnávací príspevok **pre znevýhodnené osoby** poskytovaný v kontexte nariadenia (EÚ) č. 651/2014 o skupinových výnimkách, ktoré z uvedených dvoch kategórií (znevýhodnené osoby a zraniteľné osoby) umožňuje poskytovať príspevky iba na zamestnávanie znevýhodnených osôb. Znevýhodnenie integračného podniku z pohľadu jeho zamestnávania **zraniteľných osôb** je kompenzované („vyrovnávané“) v kontexte Nariadenia (EÚ) č. 1407/2013 o pomoci de minimis. Znamená to, že vyrovnávacie príspevky integračnému podniku sú v prípade zamestnávania zraniteľných osôb limitované sumou 200 tisíc eur na obdobie troch rokov na jediný podnik.

⁷⁸ Zamestnanec, ktorý je znevýhodnený z titulu zdravotného postihnutia a stal sa poberateľom starobného dôchodku, sa za znevýhodnenú osobu nepovažuje uplynutím dvoch rokov po začatí poberania starobného dôchodku, čím zamestnávateľ stráca nárok na vyplácanie vyrovnávacieho príspevku.

b 1.2 Dodatočné náklady spojené so zamestnávaním osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcim v ich zdravotnom stave

Dodatočné náklady spojené so zamestnávaním osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcim v ich zdravotnom stave, je možné chápať ako určité doplnkové náklady, ktoré súvisia so zamestnávaním zamestnancov so zdravotným postihnutím (§2 ods. 5 písm. b) body 1 a 2). Takéto náklady, ktoré vzniknú integračnému podniku, musia bezprostredne súvisieť a byť priamym dôsledkom prijatia občana so zdravotným postihnutím do pracovného pomeru alebo priamym dôsledkom zamestnávania občana so zdravotným postihnutím. Rovnako však platí aj podmienka, že tieto náklady musia byť dodatočnými nákladmi k nákladom, ktoré by príjemca pomoci znášal, ak by zamestnal zamestnanca, resp. zamestnancov, ktorí nemajú zdravotne postihnutie.⁷⁹

V prípade oprávnených nákladov, ktoré spĺňajú podmienku dodatočných nákladov spojených so zamestnávaním osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcim v ich zdravotnom stave, sa vychádza z článku 34 ods. 2 Nariadenia Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy (ďalej len „Nariadenie č. 651/2014“).

V zmysle tohto článku sú oprávnenými nákladmi:

- a. náklady na úpravu priestorov,
- b. náklady na zamestnávanie zamestnancov výlučne na čas venovaný pomoci pracovníkom so zdravotným postihnutím a náklady na odbornú prípravu takýchto zamestnancov týkajúcu sa pomoci pracovníkom so zdravotným postihnutím,
- c. náklady na úpravu alebo získanie vybavenia alebo na získanie a validáciu softvéru pre pracovníkov so zdravotným postihnutím vrátane upravených alebo pomocných technologických zariadení, ktoré sú dodatočnými nákladmi k nákladom, ktoré by príjemca pomoci znášal, keby zamestnal pracovníkov, ktorí nie sú zdravotne postihnutí,
- d. náklady priamo spojené s dopravou pracovníkov so zdravotným postihnutím do miesta práce a na činnosti súvisiace so zamestnaním,
- e. mzdové náklady za hodiny, počas ktorých je pracovník so zdravotným postihnutím na rehabilitácii,
- f. náklady na výstavbu, inštaláciu alebo modernizáciu výrobných jednotiek príslušného podniku a akékoľvek administratívne náklady a náklady na dopravu, za predpokladu, že sú priamym dôsledkom zamestnávania pracovníkov so zdravotným postihnutím, v prípade ak príjemca pomoci poskytuje chránené zamestnanie.

Integračný podnik, ktorý si uplatňuje vyššie uvedené výdavky, si môže zároveň uplatňovať aj výdavky na príspevok na činnosť pracovného asistenta v zmysle ustanovenia § 59 zákona a službách zamestnanosti. V praxi to znamená, že integračný podnik môže požiadať o poskytnutie pomoci prostredníctvom dvoch rôznych nástrojov aktívnych opatrení trhu práce, avšak oprávnené náklady musia byť rozdielne. Vzhľadom na vyššie uvedené, nie je vylúčené, aby si jeden integračný podnik podal

⁷⁹ Bližšie pozri: Príloha, I. Prechod chránenej dielne na sociálny podnik, 1. Príspevky integračným podnikom, a) Podpora sociálnym podnikom v porovnaní s podporou chránenej dielne

viacero žiadostí o pomoc v rámci aktívnych opatrení trhu práce, no je potrebné, aby Úrad zabezpečil, aby nedošlo k duplicite pomoci medzi viacerými žiadosťami o pomoc navzájom.

Výška príspevku za jeden rok na dodatočné náklady spojené so zamestnávaním osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami spočívajúcom v ich zdravotnom stave, na jedného takéhoto zamestnanca je 100 % skutočne vynaložených oprávnených nákladov, avšak:

- počas prvých troch rokoch zamestnania maximálne do výšky 2,5 násobku CCP, čo pre rok 2020 predstavuje sumu **3 596,30 eur**,
- počas štvrtého a každého ďalšieho roka zamestnania maximálne do výšky 1,2 násobku CCP, čo pre rok 2020 predstavuje sumu **1 726,22eur**.

V niektorých prípadoch sa výška individuálneho (nie celkového) príspevku odvíja aj od výšky úväzku zamestnanca, ktorý je znevýhodnenou osobou z dôvodu spočívajúcom v jeho zdravotnom stave. Deje sa tak v prípade nákladov na zamestnávanie zamestnancov, ktorý svoj čas venujú výlučne pomoci pracovníkom so zdravotným postihnutím a v prípade nákladov na odbornú prípravu takýchto zamestnancov týkajúcu sa pomoci pracovníkom so zdravotným postihnutím. V tomto prípade sa bude výška príspevku odvíjať od výšky úväzku zamestnanca.

b 1.3 Náklady vynaložené na pomoc zamestnaným znevýhodneným osobám okrem osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcom v ich zdravotnom stave

Pomoc na kompenzáciu nákladov vynaložených integračným podnikom na pomoc zamestnancom, ktorí sú znevýhodnenými osobami okrem osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcom v ich zdravotnom stave, pozostáva z opatrení na podporu samostatnosti znevýhodneného pracovníka a jeho prispôsobenia sa pracovnému prostrediu, zo sprevádzania tohto pracovníka pri sociálnych a administratívnych procedúrach a iných oprávnených činnostiach, ktoré vykonáva zamestnanec v rámci pomoci znevýhodnenej osobe.

Kategória osôb, ktorých zamestnávanie je pre poskytnutie tohto príspevku rozhodujúce, sú znevýhodnené osoby v zmysle ustanovenia § 2 ods. 5 písm. a) zákona č. 112/2018 Z. z, t. j. znevýhodnené osoby mimo osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcom v ich zdravotnom stave v zmysle § 2 ods. 5 písm. a) zákona č. 112/2018 Z. z.

Zákon o službách zamestnanosti vo svojich ustanoveniach explicitne nedefinuje oprávnené náklady, na ktoré sa poskytuje tento príspevok. V rámci zadefinovania týchto nákladov vychádzame z článku 35 ods. 2 Nariadenia č. 651/2014, podľa ktorého oprávnenými nákladmi sú náklady na:

- a. zamestnávanie zamestnancov výhradne na dobu strávenú poskytovaním pomoci znevýhodneným pracovníkom počas obdobia maximálne 12 mesiacov po prijatí znevýhodneného pracovníka do zamestnania alebo počas obdobia maximálne 24 mesiacov po prijatí značne znevýhodneného pracovníka do zamestnania,
- b. výškolenie zamestnanca na pomoc znevýhodneným pracovníkom.

Za oprávnené výdavky sa považujú len tie výdavky, ktoré vznikli integračnému podniku v súvislosti so zamestnávaním zamestnancov z oprávnenej cieľovej skupiny, najskôr od doby priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku, boli integračným podnikom vynaložené, sú riadne odôvodnené a preukázané a súvisia výlučne s realizáciou podpory zamestnávania uchádzačov o zamestnanie z oprávnenej cieľovej skupiny, pričom spĺňajú podmienky hospodárnosti, efektívnosti a účinnosti.

Výška mesačného vyrovnávacieho príspevku na náklady vynaložené integračným podnikom na pomoc zamestnancom, ktorí sú znevýhodnenými osobami okrem osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcom v ich zdravotnom stave predstavuje na jedného znevýhodneného zamestnanca 50 % skutočne vynaložených oprávnených nákladov integračného podniku, najviac však 50 % z CCP, v nominálnej hodnote najviac pre rok 2020 vo výške **719,26 eur**.

Dĺžka poskytovania tohto príspevku sa odvíja od toho, či je cieľovou skupinou v rámci poskytovania príspevku znevýhodnená osoba v zmysle ustanovenia § 2 ods. 5 písm. a) zákona č. 112/2018 Z. z, alebo značne znevýhodnená osoba v zmysle článku 2, ods. 99 Nariadenia č. 651/2014 v kontexte § 2 ods. 5 písm. a) zákona.

V prípade znevýhodnenej osoby sa tento príspevok poskytuje najviac počas 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov, počínajúc kalendárnym mesiacom, v ktorom pracovný pomer vznikol.

V prípade značne znevýhodnenej osoby je tento príspevok poskytovaný v dlhšom trvaní, a to 24 po sebe nasledujúcich mesiacov.

b 2 Čerpanie vyrovnávacích príspevkov a modelové prípady

Integračný podnik, ktorý má záujem o čerpanie niektorého z vyrovnávacích príspevkov, je povinný podať na mieste príslušnom Úrade práce žiadosť o poskytnutie vyrovnávacieho príspevku. V prípade ak integračný podnik spĺňa všetky zákonom dané podmienky, Úrad uzatvorí s integračným podnikom dohodu o poskytnutí vyrovnávacieho príspevku, ktorá obsahuje náležitosti v zmysle ustanovenia § 53g ods. 8 zákona č. 5/2004 Z. z.. Vyplácanie príspevku má na starosti Úrad, v ktorého územnom obvode má integračný podnik sídlo, ak sa jedná o právnickú osobu alebo trvalý pobyt, ak je integračný podnik fyzickou osobou. Vyrovnávací príspevok sa poskytuje integračnému podniku, ktorý má priznaný štatút registrovaného sociálneho podniku. V prípade, ak pracovný pomer zamestnanca, ktorý je znevýhodnená osoba, zraniteľná osoba alebo značne znevýhodnená osoba, vznikol pred priznaním štatútu registrovaného sociálneho podniku, vyrovnávací príspevok môže byť priznaný len do 12 mesiacov (resp. 24 mesiacov pri značne znevýhodnenej osobe) od vzniku tohto pracovného pomeru, nie od priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku. (viď modelový prípad č. 1).

Vyrovnávací príspevok je úradom poskytnutý do 30 dní odo dňa preukázania trvania zamestnania znevýhodnenej osoby, zraniteľnej osoby alebo značne znevýhodnenej osoby a preukázania výšky oprávnených nákladov, ktoré vznikli integračnému podniku. V tomto prípade je potrebné upozorniť na to, že písomná dohoda o poskytnutí vyrovnávacieho príspevku musí byť uzatvorená tak, aby vyrovnávací príspevok mohol byť poskytnutý v stanovenej 30-dňovej lehote. Na preukázanie trvania zamestnania a výšky oprávnených nákladov má integračný podnik najviac 60 dní od skončenia mesiaca, za ktorý sa príspevok poskytuje (zákon č. 5/2004 Z.z. § 53g ods. 7).

Modelový prípad č. 1:

Dňa **17.1.2020** bol integračnému sociálnemu podniku priznaný štatút registrovaného sociálneho podniku. Žiadosť o poskytnutie vyrovnávacích príspevkov bola podaná **22.2.2020**. Integračný podnik žiada o príspevok na 3 zamestnancov, ktorí sú osobami so zdravotným postihnutím a sú zamestnaní nasledovne: prvý od 1.5.2009, druhý dvaja od **17.12.2018**.

Otázka č. 1:

Od kedy (za aké prvé obdobie) má Úrad začať vyplácať vyrovnávacie príspevky? Za 1/2020 (za mesiac, v ktorom bol vydaný štatút, tzn. výdavky od 17.1.2020.) alebo za 2/2020 (za mesiac kedy bola predložená žiadosť tzn. výdavky od 22.2.2020)

Odpoveď na otázku č. 1:

Vyrovnávací príspevok sa vypláca v súlade s ustanovením § 53g ods. 7 zákona, t. j. do 30 dní od preukázania trvania zamestnania a výšky oprávnených nákladov, ak boli tieto skutočnosti preukázané v zákonom stanovenej lehote. Vyrovnávacie príspevky sa vyplácajú za obdobia počnúc obdobím 01/2020 vrátane. Oprávnené obdobie poskytovania príspevku je teda od 17.1.2020 (za mesiac január predloží žiadateľ požadované doklady v zmysle ustanovenia § 53g ods. 7 zákona t.j. do 60 dní od skončenia mesiaca, za ktorý sa príspevok poskytuje).

Modelový prípad č. 2:

Dňa 17.2.2019 bol priznaný štatút integračnému podniku. Žiadosť o poskytnutie vyrovnávacích príspevkov bola podaná dňa 17.2.2020. Podnik zamestnáva 1 značne znevýhodnenú osobu od 17.2.2019 a 1 zraniteľnú osobu tiež od 17.2.2019.

Otázka č. 1:

Od kedy (za aké obdobie) má Úrad začať vyplácať vyrovnávacie príspevky? Bude úrad vyplácať príspevky aj spätne?

Odpoveď na otázku č. 1:

Vyrovnávací príspevok sa vypláca v súlade s ustanovením § 53g ods. 7 zákona, t. j. do 30 dní od preukázania trvania zamestnania a výšky oprávnených nákladov, ak boli tieto skutočnosti preukázané v zákonom stanovenej 60-dňovej lehote. V modelovom prípade by v prípade zamestnávania značne znevýhodnenej osoby bol vyplácaný príspevok už len zostávajúce obdobie do 24 **kalendárnych mesiacov od kalendárneho mesiaca**, v ktorom vznikol pracovný pomer vrátane. V prípade znevýhodnenej osoby (okrem osoby so zdravotným znevýhodnením, na ktorú príspevok poberá bez časového obmedzenia s výnimkou poberateľa starobného dôchodku) alebo zraniteľnej osoby, by bol príspevok vyplácaný už len zostávajúce obdobie **do 12 kalendárnych mesiacov od kalendárneho mesiaca**, v ktorom vznikol pracovný pomer vrátane.

Konkrétne: príspevok na značne znevýhodnenú osobu môže požadovať za oprávnené obdobie, ktoré končí 31.1.2021. Príspevok na zraniteľnú osobu môže požadovať za oprávnené obdobie, ktoré končí 31.1.2020.

Pri podaní žiadosti 17.2.2020, ak vie žiadateľ vydokladovať oprávnené náklady do 60 dní od konca decembra 2019, môže žiadať už za december 2019 do 31.1.2021, resp. 31.1.2020 (podľa toho o ktorého zamestnanca ide).

Modelový prípad č. 3:

Dňa 1.2.2020 bol podniku priznaný štatút integračného podniku. Žiadosť o poskytnutie vyrovnávacích príspevkov bude podaná 1.3.2020. Integračný podnik žiada o príspevok na 2 osoby, ktoré sú znevýhodnenými (avšak nie značne znevýhodnenými) osobami z iného dôvodu ako dôvodu spočívajúcim v zdravotnom stave a sú zamestnaní od 1.3.2019 a 1.4.2019.

Otázka č. 1:

Od kedy a za aké obdobie má Úrad začať vyplácať vyrovnávacie príspevky? Aké je oprávnené obdobie poskytovania vzhľadom na to, že pracovný pomer vznikol 1.3.2019 a 1.4.2019?

Odpoveď na otázku č. 1:

Zamestnanci, ktorí sú znevýhodnenými osobami z iného dôvodu ako z dôvodu spočívajúcim v ich zdravotnom stave, boli prijatí do zamestnania už 1.3. 2019 a 1.4.2019. V zmysle ustanovenia § 12 ods. 3 písm. a) zákona sú títo zamestnanci posudzovaní ako znevýhodnené osoby počas dvoch rokov odo dňa nástupu. Úrad im začne vyplácať príspevok najskôr dňom priznania štatútu registrovaného sociálneho podniku (za splnenia ostatných podmienok ustanovených zákonom pre poskytovanie vyrovnávacieho príspevku) avšak už len do obdobia zostávajúceho do dovŕšenia 12 kalendárnych mesiacov od kalendárneho mesiaca, v ktorom vznikol pracovný pomer, t.j. v tomto konkrétnom prípade:

1.2.2020 – 29.2.2020

1.2.2020 – 31.3.2020

Teda ešte 1 a 2 mesiace, pri dodržaní podmienok ustanovených v ustanovení § 53g ods. 7 zákona.

Podotázka č 1:

Môže integračný podnik požiadať o vyrovnávacie príspevky podľa § 53g zákona na znevýhodnených pracovníkov, ktorých už má prijatých v pracovnom pomere napr. od roku 2009? Je uvedené v súlade s nariadením, keď nariadenie hovorí o pomoci na prijímanie pracovníkov?

Odpoveď na podotázku č. 1:

Integračný podnik **nemôže** požiadať o vyrovnávacie príspevky podľa § 53g ods.1 písm. a) zákona na tých znevýhodnených pracovníkov, ktorých znevýhodnenie nespočíva v ich zdravotnom stave, a ich má v pracovnom pomere už od roku 2009, a to preto, že takíto pracovníci už nie sú znevýhodnenými pracovníkmi, nakoľko už nie je možné uplatniť fikciu ustanovenú v § 12 ods. 3 zákona č. 112/2018 Z. z.

B. NEPRIAMA POMOC

B 1. Úľava na dani z príjmu

Registrovaný sociálny podnik, ktorý je právnickou osobou a ktorý je verejnoprospešným podnikom, si podľa § 30d zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov môže uplatniť nárok na úľavu na dani z hospodárskej činnosti (dani z príjmu), a to vo výške percentuálneho vyjadrenia záväzku využitia zisku na dosiahnutie svojho hlavného cieľa. Tento [nárok] si môže uplatniť za zdaňovacie obdobie, v ktorom k poslednému dňu zdaňovacieho obdobia má priznaný štatút registrovaného sociálneho podniku. Podnik, ktorý si uplatňuje takúto úľavu na dani, je povinný sumu danej úľavy použiť na:

- dosiahnutie hlavného cieľa v príslušnom zdaňovacom období, za ktoré uplatňuje túto úľavu, alebo
- na prevod peňažných prostriedkov na osobitný účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky vo výške kladného rozdielu medzi úľavou na dani a nákladmi na dosiahnutie hlavného cieľa

v zmysle bodu vyššie. Previesť tieto finančné prostriedky na osobitný účet možno len do konca kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, v ktorom uplynula lehota na podanie daňového priznania za zdaňovacie obdobie, v ktorom si daňovník uplatnil úľavu na dani. Peňažné prostriedky na osobitnom účte v banke alebo pobočke zahraničnej banky je ďalej možné použiť iba na obstaranie hmotného majetku, a to najneskôr do piatich rokov odo dňa pripísania peňažných prostriedkov alebo úrokov na osobitný účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky.

Nárok na danú úľavu v príslušnom zdaňovacom období má podnik, ktorý si neuplatňuje úľavu na dani pre príjemcov investičnej pomoci, úľavu na dani pre prijímateľa stimulov, neuplatňuje si odpočet výdavkov (nákladov) na výskum a vývoj a rovnako daňovník, ktorý nie je prijímateľom podielu zaplatenej dane podľa § 50 zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov (ľudovo 2%).

Úľava na dani z príjmov je podľa § 17 zákona o SE formou investičnej pomoci. Z uvedeného vyplýva, že môže byť použitá len na podporu investície alebo prípravy projektu investície alebo poradenských služieb súvisiacich s touto prípravou (§ 17 ods. 1 zákona).

Subjekt, ktorý si uplatňuje príslušnú úľavu na dani, túto úľavu stráca a je zároveň povinný zvýšiť základ dane vo výške úhrnu úľav na dani, ktoré si uplatnil za päť bezprostredne po sebe nasledujúcich zdaňovacích období predchádzajúcich zdaňovaciemu obdobiu, v ktorom daňovník stráca nárok na úľavu na dani, a to v prípade ak:

- a) sa spoločnosť zrušuje likvidáciou, v zdaňovacom období ukončenom ku dňu predchádzajúcemu dňu jeho vstup do likvidácie,
- b) sa spoločnosť zrušuje bez likvidácie, v zdaňovacom období ukončenom ku dňu predchádzajúcemu rozhodnému dňu. Táto skutočnosť sa nevzťahuje na zrušenie bez likvidácie v prípade ak sa registrovaný sociálny podnik zlúči alebo splynie s iným registrovaným sociálnym podnikom a rovnako aj ak sa registrovaný sociálny podnik rozdelí, pričom osoby, na ktoré prechádza jeho imanie, musia byť tiež registrované sociálne podniky,
- c) je na daňovníka vyhlásený konkurz, v zdaňovacom období ukončenom ku dňu predchádzajúcemu dňu účinnosti vyhlásenia konkurzu,
- d) daňovník vrátil štatút registrovaného sociálneho podniku alebo mu bol štatút registrovaného sociálneho podniku zrušený, v zdaňovacom období, v ktorom vrátil štatút registrovaného sociálneho podniku alebo v ktorom mu bol štatút registrovaného sociálneho podniku zrušený.

Viac k téme daňovej úľavy pozri I. Kapitola časť 3.3.2 bod b).

B 2. Predaj nehnuteľnosti za nižšiu cenu ako je všeobecná hodnota majetku alebo nájmu nehnuteľnosti za nižšiu cenu ako je hodnota nájmu nehnuteľnosti stanovená znaleckým posudkom

Pre kompletnú informáciu pozri časť B9. Podpora registrovaných sociálnych podnikov zo strany obcí, VÚC a štátu vo vybraných oblastiach alebo formy podpory zakotvené v osobitných predpisoch, odsek b)

B 3. Pomoc na podporu dopytu a servisné poukážky

Ako jednu z foriem podpory podnikov v širšom priestore sociálnej ekonomiky zákon o SE vo svojom § 22 a 23 ponúka pomoc na podporu dopytu. Táto sa realizuje odkúpením servisnej poukážky od registrovaného sociálneho podniku, ktorému ju ako odplatu za vykonanú službu starostlivosti o domácnosť a záhradu poskytla fyzická osoba alebo fyzická osoba, ktorá má právoplatné rozhodnutie o odkázanosti na sociálnu službu (ďalej v texte len „odkázaná osoba“)⁸⁰.

Pomoc na podporu dopytu je určená registrovaným sociálnym podnikom.⁸¹ Musia však vykonávať činnosť, na ktorú sa podpora poskytuje, na území Slovenskej republiky, a táto musí zodpovedať službe starostlivosti o domácnosť a záhradu.

Sociálnemu podniku, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom, a podniku so sociálnym dosahom tento druh podpory zákon neponúka.

Systém pomoci na podporu dopytu je realizovaný tak, že fyzické osoby, resp. fyzické osoby, ktoré sú na základe posudku o odkázanosti na sociálnu službu odkázané na pomoc inej fyzickej osoby, majú právo na zakúpenie tzv. servisnej poukážky v sume jej nominálnej hodnoty, prípadne hodnoty zníženej o sumu 5 Eur oproti jej nominálnej hodnote (v prípade odkázaných osôb). Registrovaný sociálny podnik, ktorý za svoje služby dostal zaplatené prostredníctvom servisnej poukážky, má následne nárok na odkúpenie tejto servisnej poukážky za sumu rovnajúcu sa jej nominálnej hodnote, prípadne sumu zvýšenú o 3 Eurá oproti jej nominálnej hodnote.⁸²

Účelom navrhovanej úpravy je vytvoriť právny rámec pre vytváranie dopytu po službách sociálnych podnikov prostredníctvom dotovaných poukážok. Ide o osvedčený model, ktorý sa využíva v rôznych členských štátoch EÚ, a ktorého dôsledkom je medzi inými potlačanie nelegálnej práce. Spotrebiteľ, ktorý dostane poukážku napríklad od svojho zamestnávateľa alebo si kupuje poukážku za dotovanú cenu, má motiváciu neplatiť za službu starostlivosti o domácnosť a záhradu „načierno“ v hotovosti.⁸³

a) Servisné poukážky a ich využitie

Servisné poukážky predstavujú platobný prostriedok na realizáciu pomoci na podporu dopytu, ktorý má formu ceniny, a ktoré v rámci svojej kompetencie vydáva Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.⁸⁴

Ministerstvo práce zabezpečuje tlač, distribúciu, likvidáciu a správu zásob servisných poukážok, dozerá na ich ochranu a bezpečnosť a kontroluje nakladanie so servisnými poukážkami pri ich distribúcii, predaji, odkúpení, spätnom výkupe (vrátane výkupu poškodených servisných poukážok

⁸⁰ Vid' príslušné ustanovenia zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov.

⁸¹ Registrované sociálne podniky podľa § 16 ods. 4 a ods. 5 zákona č. 112/2018

⁸² Nominálna hodnota servisnej poukážky je v zmysle §23 ods. 3 zákona č. 112/2018 Z. z. 10 Eur.

⁸³ K tomu pozri: Dôvodová správa k zákonu č. 112/2018 Z. z. – osobitná časť.

⁸⁴ Ministerstvo práce má v rámci svojich zákonných kompetencií celý rad ďalších zákonom určených povinností, ktoré však môže delegovať v zmysle príslušných ustanovení zákona č. 112/2018 Z. z. na inú právnickú alebo fyzickú osobu, ktorá bude tieto činnosti zabezpečovať. Ministerstvo práce môže zabezpečiť plnenie úloh prostredníctvom právnickej osoby alebo fyzickej osoby, ktorú na tento účel vyberie podľa zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

a servisných poukážok, ktoré nie sú platné) a pri ich likvidácii. Subjekty spôsobilé na predaj, odkúpenie a spätný výkup servisných poukážok sú Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, Obce a VÚC.

V prípade predaja, odkúpenia a spätného výkupu servisných poukážok zo strany Úradov práce, obcí a VÚC platí, že sú na vykonávanie predmetných činností oprávnené, nie povinné a je na zvážení konkrétneho úradu práce, obce alebo VÚC, či sa tieto služby rozhodne poskytovať alebo nie. V prípade ak sa úrad práce, obec alebo VÚC rozhodne, že vstúpi do systému servisných poukážok a bude vyššie uvedené služby poskytovať, je v prvom kroku takýto subjekt povinný adresovať Ministerstvu práce žiadosť o distribúciu servisných poukážok. Po podaní žiadosti o distribúciu Ministerstvo práce žiadosť spracuje a následne servisné poukážky distribuuje úradu práce, obci alebo VÚC najneskôr do konca kalendárneho mesiaca, ktorý nasleduje po mesiaci, v ktorom bola podaná žiadosť o distribúciu servisných poukážok.

Príklad 1:

Obec požiada Ministerstvo práce o distribúciu servisných poukážok 15. februára. Ministerstvo práce má povinnosť dodať servisné poukážky najneskôr do konca marca.

Úrad práce, obec a VÚC, ktorý po podaní žiadosti o distribúciu servisných poukážok Ministerstvu práce tieto poukážky obdržal, ich môže následne ponúknuť občanom, ktorí si ich zo zákona majú právo kúpiť. Občan, ktorý má záujem o kúpu servisných poukážok, má slobodnú voľbu, u ktorého z týchto subjektov (Úrad práce, obec alebo VÚC) si danú poukážku zakúpi. Príspevok na zakúpenie servisných poukážok môže fyzická osoba - zamestnanec dostať napríklad aj od svojho zamestnávateľa prostredníctvom ním zriadeného sociálneho fondu v kontexte realizácie jeho vnútornej sociálnej politiky.⁸⁵

Servisné poukážky Ministerstvo práce vydáva s platnosťou na jeden kalendárny rok a ich nominálna hodnota predstavuje sumu 10 eur. V rámci systému pomoci na podporu dopytu prostredníctvom servisných poukážok rozoznávame dva druhy servisných poukážok:

- a) Prvou kategóriou sú servisné poukážky modrej farby pre fyzické osoby, ktoré nie sú odkázanými osobami. Kúpna cena týchto poukážok v sume 10 eur predstavuje zároveň aj jej nominálnu hodnotu. Tieto poukážky môžu používať všetky fyzické osoby bez rozdielu, teda aj odkázané osoby, a to ako odplatu za poskytnutie služby starostlivosti o domácnosť a záhradu zo strany registrovaného sociálneho podniku.
- b) Druhou kategóriou sú servisné poukážky ružovej farby pre odkázané osoby, ktoré môžu byť používané len jednou kategóriou fyzických osôb, a to odkázanými osobami. Poukážky sú rovnako ako v prvom prípade používané ako odplata za poskytnutie služby starostlivosti o domácnosť a záhradu zo strany registrovaného sociálneho podniku. Kúpna cena servisnej

⁸⁵ V zmysle § 7 ods. 2 zákona 152/1994 Z. z. o sociálnom fonde a o zmene a doplnení zákona č. 286/1992 Z. z. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov možno príspevok na servisné poukážky poskytnúť aj manželovi (manželke) zamestnanca, nezaopatrenému dieťaťu zamestnanca a poberateľovi starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku, invalidného dôchodku, výsluhového dôchodku alebo invalidného výsluhového dôchodku, ktorého zamestnávateľ zamestnával v pracovnom pomere alebo v obdobnom pracovnom vzťahu ku dňu odchodu do starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku, invalidného dôchodku, výsluhového dôchodku alebo invalidného výsluhového dôchodku.

poukážky pre odkázanú osobu v nominálnej hodnote 10 eur je v tomto prípade znížená o sumu 5 eur.

Za poskytnutie služieb starostlivosti o domácnosť a záhradu, ktoré registrovaný sociálny podnik dodáva fyzickej osobe alebo odkázanej osobe môžeme považovať napr. bežné upratovanie domácnosti, umývanie okien, pranie, žehlenie, donášku uhlia, donášku dreva, prípravu palivového dreva alebo drevnej štiepky, kosenie, orezávanie kríkov a stromov, prípravu jedla, varenie a iné.

Príklad 2:

Obec predá servisnú poukážku fyzickej osobe, ktorá príde na obecný úrad za účelom kúpy tejto servisnej poukážky. Utížené peniaze za predané servisné poukážky poukazuje obec mesačne na samostatný účet Ministerstva práce. Povinnosťou obce je mimo peňažného odvodu aj zaslanie „evidencie“ o predaných servisných poukážkach Ministerstvu práce.

Vecne príslušným na **odkúpenie** servisných poukážok sú rovnako ako pri predaji Úrady práce sociálnych vecí a rodiny, obce a VÚC. Registrovaný sociálny podnik, ktorému je pomoc na podporu dopytu prostredníctvom servisných poukážok určená, má na výber, u ktorého z vecne príslušných subjektov na odkúpenie servisných poukážok si uplatní nárok na ich odkúpenie. Uplatnenie nároku na odkúpenie servisných poukážok sa realizuje prostredníctvom písomnej žiadosti registrovaného sociálneho podniku, ktorú podáva u vecne príslušného subjektu v lehote piatich dní od skončenia kalendárneho štvrťroka, v ktorom bola servisná poukážka registrovaným sociálnym podnikom prijatá. Registrovaný sociálny podnik, ktorý žiada o odkúpenie servisných poukážok, v žiadosti okrem svojej identifikácie uvedie, aké konkrétne služby boli za každú servisnú poukážku poskytnuté, celkový počet servisných poukážok, z toho počet servisných poukážok pre odkázanú osobu, a celkovú sumu servisných poukážok predložených k odkúpeniu. Prílohou tejto žiadosti sú servisné poukážky, faktúry a dodacie listy, ktoré dokazujú reálne vykonanie poskytnutej služby.

Servisná poukážka v nominálnej hodnote 10 eur sa odkupuje za sumu 13 eur. Celá suma za odkúpenie, t.j. 13 eur predstavuje podľa súčasného výkladu pomoc zo strany štátu (štátnu pomoc), ktorá je určená pre registrovaný sociálny podnik. Servisná poukážka pre odkázanú osobu v nominálnej hodnote 10, predávaná za sumu 5 eur sa odkupuje za sumu 10 eur. Odkupná suma 10 eur predstavuje výšku pomoci zo strany štátu (štátnu pomoc) pre registrovaný sociálny podnik.

Ministerstvo práce po prijatí žiadostí spolu s prílohami od úradu práce, obcí, VÚC, prekontroluje pravosť a platnosť predložených listín. V prípade ak je žiadosť spolu s prílohami formálne a vecne v poriadku, vyplatenie finančných prostriedkov registrovaným sociálnym podnikom za odkúpené servisné poukážky Ministerstvo práce vykoná do konca kalendárneho mesiaca, ktorý nasleduje po kalendárnom štvrťroku, v ktorom boli servisné poukážky prijaté registrovaným sociálnym podnikom ako platby sa poskytnuté služby.

Príklad 3:

Registrovaný sociálny podnik podá žiadosť o odkúpenie servisných poukážok za druhý kalendárny štvrťrok na obci 4. júla v kalendárnom roku. Obec potvrdí registrovanému sociálnemu podnikovi prevzatie žiadosti o odkúpenie a všetky listiny zašle s prílohami na Ministerstvo práce. Ministerstvo práce následne prevezme žiadosť s prílohami, vykoná finančnú kontrolu a vyplatí zodpovedajúcu sumu do 31. júla kalendárneho roka.

V prípade ak si fyzická osoba alebo odkázaná osoba zakúpi servisnú poukážku, ktorú ale v priebehu kalendárneho roka nestihne použiť, má právo si u vecne príslušných subjektov, ktorými sú úrady práce, obce a VÚC, ktoré uskutočňovali predaj, požiadať o spätný výkup nepoužitých servisných poukážok. Túto žiadosť je fyzická osoba alebo odkázaná osoba povinná podať do 31. januára kalendárneho roka, ktorý nasleduje po kalendárnom roku, v ktorom bola servisná poukážka platná. Prílohou k žiadosti o spätný výkup predaných nepoužitých servisných poukážok sú nepoužité servisné poukážky. V prípade nepoužitých servisných poukážok, sa tieto vykupujú za jej kúpnu cenu. Vyplatenie finančných prostriedkov za nepoužité servisné poukážky sa vykoná do konca kalendárneho mesiaca, ktorý nasleduje po mesiaci, v ktorom bola prevzatá žiadosť o spätný výkup predaných nepoužitých servisných poukážok priamo žiadateľovi o spätný výkup.

Distribúované servisné poukážky, ktoré neboli úradom práce, obcou alebo VÚC predané, prevezme Ministerstvo práce od týchto subjektov do 31. marca kalendárneho roka, ktorý nasleduje po kalendárnom roku, v ktorom boli tieto servisnej poukážky platné.

V prípade ak sa servisné poukážky z určitého dôvodu poškodia, Ministerstvo práce ich vymení na základe písomnej žiadosti o výmenu poškodených servisných poukážok podanej fyzickou osobou alebo odkázanou osobou. Poškodená servisná poukážka sa vymieňa za novú servisnú poukážku rovnakej nominálnej hodnoty a rovnakého druhu. Žiadosť o výmenu poškodených servisných poukážok spolu s prílohou, ktorú tvoria poškodené poukážky, je fyzická osoba alebo odkázaná osoba oprávnená podať u ktoréhokoľvek, na to oprávneného, subjektu. Týmito oprávnenými subjektami sú rovnako ako v prípade predaja servisných poukážok úrady práce, obce alebo VÚC.

Ak je servisná poukážka poškodená tak, že z jej plochy časť chýba, poškodená servisná poukážka sa vymení za novú servisnú poukážku len v prípade, ak chýbajúca časť predstavuje menej ako 50 % plochy servisnej poukážky. V prípade ak chýbajúca časť servisnej poukážky predstavuje viac ako 50 % plochy servisnej poukážky, túto poukážku nie je možné vymeniť.

Ministerstvo práce na svojom webovom sídle zverejňuje všetky žiadosti spojené s distribúciou, odkúpením, spätným výkupom, ako aj s výmenou servisných poukážok.

b) Príklady použitia a obeh servisných poukážok v praxi

Servisná poukážka

Fyzická osoba, ktorá nie je odkázanou osobou, si prostredníctvom subjektov, ktoré zabezpečujú predaj servisných poukážok, zakúpi servisnú poukážku v nominálnej hodnote

10 eur, za cenu 10 eur. Následne si prostredníctvom registrovaného sociálneho podniku objedná poskytnutie konkrétnej služby starostlivosti o domácnosť a záhradu ako napr. kosenie trávnik. Po objednaní služby, registrovaný sociálny podnik vykoná službu podľa dohody s fyzickou osobou, ktorá si danú službu objednala. Fyzická osoba po vykonaní objednanej služby za poskytnutú službu zaplatí prostredníctvom servisnej poukážky v nominálnej hodnote 10 eur, prípadne kombináciou servisnej poukážky a hotovosti. Registrovaný sociálny podnik po vykonaní služby dbá na to, aby mu občan, ktorý si službu objednal, potvrdil dodací list za poskytnutú službu.

Registrovaný sociálny podnik následne požiada v stanovenom termíne ktorúkoľvek z oprávnených osôb o odkúpenie týchto servisných poukážok. Po odkúpení servisnej poukážky Ministerstvo práce vyplatí registrovanému sociálnemu podniku nie 10 eur, ako je jej nominálna hodnota, ale dotovanú sumu 13 eur.

Dotácia zo strany štátu pre registrovaný sociálny podnik pri modrej servisnej poukážke predstavuje celú sumu vyplatenú za odkúpenie servisnej poukážky, t.j. 13 eur:

nominálna hodnota servisnej poukážky: 10 €

kúpna cena servisnej poukážky: 10 €

suma, za ktorú sa servisná poukážka odkupuje od registrovaného sociálneho podniku: 13 €

Servisná poukážka pre odkázanú osobu

Fyzická osoba, ktorá je odkázanou osobou (posúdenou v zmysle zákona č. 443/2008 Z.z. o sociálnych službách) si prostredníctvom subjektov, ktoré zabezpečujú predaj servisných poukážok, zakúpi servisnú poukážku pre odkázanú osobu v nominálnej hodnote 10 eur, za zvýhodnenú cenu 5 eur. Následne si prostredníctvom registrovaného sociálneho podniku objedná poskytnutie konkrétnej služby starostlivosti o domácnosť a záhradu ako napr. umývanie okien. Po objednaní služby registrovaný sociálny podnik vykoná službu podľa dohody s fyzickou osobou, ktorá si danú službu objednala. Fyzická osoba po vykonaní konkrétnej služby za poskytnutú službu zaplatí prostredníctvom servisnej poukážky pre odkázanú osobu v nominálnej hodnote 10 eur, prípadne kombináciou servisnej poukážky pre odkázanú osobu a hotovosti. Registrovaný sociálny podnik po vykonaní služby dbá na to, aby mu občan, ktorý si službu objednal, potvrdil dodací list za poskytnutú službu.

Registrovaný sociálny podnik následne požiada oprávnené osoby, t. j. tie isté osoby, ktoré servisné poukážky predávajú (úrady práce, obce a VÚC), o odkúpenie servisných poukážok. Po odkúpení servisnej poukážky pre odkázanú osobu Ministerstvo práce vyplatí registrovanému sociálnemu podniku za odkúpenie jednej servisnej poukážky 10 eur.

V prípade odkúpenia servisnej poukážky pre odkázanú osobu je finančne zvýhodnený objednávateľ služby, t.j. odkázaná osoba, napriek tomu však ide o pomoc registrovanému sociálnemu podniku nakoľko sa tým podporuje zvýšenie dopytu po jeho službách. Registrovaný sociálny podnik v tomto prípade „iba“ získal zákazníka. Dotácia zo strany štátu pre registrovaný sociálny podnik pri ružovej poukážke predstavuje celkovú sumu za odkúpenie servisnej poukážky, t.j. 10 eur.

nominálna hodnota servisnej poukážky pre odkázanú osobu: 10 €

kúpna cena servisnej poukážky pre odkázanú osobu: 5 €

suma, za ktorú sa servisná poukážka pre odkázanú osobu odkupuje od registrovaného sociálneho podniku: 10 €

B 4. Znížená sadzba DPH

Jednou z nepriamych foriem podpory sociálnym podnikom je i možnosť uplatnenia **zníženej sadzby dane z pridanej hodnoty** podľa zákona č. 222/2001 Z.z. o dani z pridanej hodnoty (§ 27 ods. 2), a to vo výške 10 % zo základu dane. Podmienkou je, že musí ísť o registrovaný sociálny podnik, ktorý 100% svojho zisku po zdanení používa na dosiahnutie svojho hlavného cieľa (tzv. 100% socializácia zisku).

Uplatnenie zníženej sadzby DPH vo výške 10% sa ďalej viaže na nasledovné podmienky:

- znížená sadzba dane sa uplatňuje na tovary a služby, ktoré v rámci aktivít sociálnej ekonomiky registrovaný sociálny podnik dodáva oprávnenému zákazníkovi,
- dodaním oprávnenému zákazníkovi nedochádza k narušeniu hospodárskej súťaže nezlučiteľnému s vnútorným trhom

... pričom oprávneným zákazníkom je osoba iná ako zdaniteľná osoba, ak je fyzickou osobou, subjektom sociálnej ekonomiky alebo subjektom verejnej správy⁸⁶.

Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty vo svojom § 3 ods. 1 definuje zdaniteľnú osobu ako každú osobu, ktorá vykonáva nezávisle akúkoľvek ekonomickú činnosť definovanú v § 3 ods. 2 predmetného zákona bez ohľadu na účel alebo výsledky tejto činnosti. Zdaniteľnými osobami sú tak osoby, ktoré vykonávajú činnosť, z ktorej dosahujú príjmy, a to bez ohľadu na ich právnu

⁸⁶ „Štátne orgány a ich rozpočtové organizácie, štátne fondy, orgány územnej samosprávy a ich rozpočtové organizácie a iné právnické osoby, ktoré sú orgánmi verejnej moci, sa nepovažujú za zdaniteľné osoby, keď konajú v rozsahu svojej hlavnej činnosti, a to ani v prípade, ak prijímajú v súvislosti s touto činnosťou platby, s výnimkou, ak táto činnosť výrazne narušuje alebo môže výrazne narušiť hospodársku súťaž, a s výnimkou, ak vykonávajú činnosti uvedené v prílohe č. 8 [zákona č. 222/2004] a tieto činnosti nevykonávajú v zanedbateľnom rozsahu.“ (§ 3 ods. 4 zákona č. 222/2004 o dani z príjmu)

formu. Môžu nimi tak byť organizácie zriadené ale aj nezriadené za účelom podnikania, teda podnikatelia rovnako ako aj mimovládne neziskové organizácie.

Zníženú sadzbu DPH **v prípade integračného podniku**, ktorý sleduje svoj hlavný cieľ v oblasti zamestnávania znevýhodnených a zraniteľných osôb, možno uplatniť na akékoľvek tovary a služby, ktoré poskytuje svojim zákazníkom. Tovary a služby, ktoré tento registrovaný sociálny podnik dodáva oprávnenému zákazníkovi, totiž dodáva primárne s cieľom dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu v oblasti pracovnej integrácie vyššie zmienených osôb, čo uvedenú činnosť kvalifikuje ako činnosť vykonávanú v rámci aktivít sociálnej ekonomiky.

Typy podnikov	Formy podpory podnikov v širšom priestore sociálnej ekonomiky v zmysle zákona č. 112/2018 Z. z. a zákona č. 5/2004			Znížená sadzba DPH 10 % zo základu dane
	Investičná pomoc (formy)	Kompenzačná pomoc (formy)	Pomoc na podporu dopytu (formy)	
RSP * ¹ podľa § 16 ods. 4, ktorý volí možnosť využívať 100 % zisku na dosiahnutie hlavného cieľa v zmysle § 5 ods. 1 písm. b) zákona č. 112/2018 Z. z.	§ 17 ods. 1 písm. a) - g)	§ 19 ods. 2 písm. a) - d)	odkúpenie servisnej poukážky	áno* ³
RSP podľa § 16 ods. 4, ktorý volí možnosť uplatňovania demokratickej správy v zmysle § 10 zákona č. 112/2018 Z. z.	§ 17 ods. 1 písm. a) - g)	§ 19 ods. 2 písm. a) - d)	odkúpenie servisnej poukážky	-
RSP podľa § 16 ods. 5 zákona č. 112/2018 Z. z.	§ 17 ods. 1 písm. a) až c), d)* ² , g)	§ 19 ods. 2 písm. a), b)	odkúpenie servisnej poukážky	-
Sociálny podnik , ktorý nie je RSP	§ 17 ods. 1 písm. a), b), d)* ²	§ 19 ods. 2 písm. a), b)	-	-
Podnik so sociálnym dosahom	§ 17 ods. 1 písm. a), b)	§ 19 ods. 2 písm. a), b)	-	-

*¹ Registrovaný sociálny podnik

*² V období od 1. januára 2020 do 31. decembra 2023 je podľa § 31 zákona č. 112/2018 Z. z. možné poskytnúť investičnú pomoc vo forme podľa § 17 ods. 1 písm. d) zákona aj registrovanému sociálnemu podniku podľa § 16 ods. 5 a sociálnemu podniku, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom, pričom ustanovenie § 17 ods. 3 zákona sa vzťahuje rovnako. Na oba sociálne podniky sa rovnako vzťahuje aj ustanovenie § 24 zákona. Uvedené sociálne podniky sú v tomto prípade povinné poskytovateľovi podpory túto investičnú pomoc vrátiť v sume zisku po zdanení, ktorý podnik dosiahol počas piatich rokov od poskytnutia tejto investičnej podpory a ktorý nepoužil na dosiahnutie hlavného cieľa podľa ustanovenia § 5 ods. 1 písm. b) zákona najviac v sume poskytnutej investičnej pomoci.

*³ Znížená sadzba dane sa uplatňuje na tovary a služby, ktoré v rámci aktivít sociálnej ekonomiky registrovaný sociálny podnik, ktorý 100 % svojho zisku po zdanení používa na dosiahnutie svojho hlavného cieľa, dodáva oprávnenému zákazníkovi, ak tým nedochádza k narušeniu hospodárskej súťaže nezlučiteľnému s vnútorným trhom, pričom oprávneným zákazníkom je osoba iná ako zdaniteľná osoba, ak je fyzickou osobou, subjektom sociálnej ekonomiky alebo subjektom verejnej správy.

B 5. Realizácia vyhradených zákaziek vo verejnom sektore

Za účelom podpory integračných sociálnych podnikov bol prijatím zákona o SE novelizovaný zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní. V zmysle uvedených zmien boli do zákona č. 343/2015 Z.z. vložené ustanovenia, ktoré ponúkajú možnosť realizovať vyhradené zákazky **aj v prospech registrovaných sociálnych podnikov**, resp. integračných sociálnych podnikov. Hovoríme o novom § 36a (integračný podnik) s názvom „Vyhradené zákazky“, ale aj zmene § 108 ods. 2 písm. a) (registrovaný sociálny podnik) a § 117 ods. 1 zákona o verejnom obstarávaní.

Uvedené ustanovenia zákona o verejnom obstarávaní rozlišujú to, či ide o nadlimitné zákazky alebo koncesie alebo zákazky podlimitné, resp. zákazky s nízkou hodnotou.

Podľa § 36a zákona o verejnom obstarávaní Verejný obstarávateľ a obstarávateľ môžu vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní **v rámci nadlimitných zákaziek a koncesií len pre registrované integračné sociálne podniky**, chránené dielne, fyzické osoby so zdravotným postihnutím, ktoré prevádzkujú alebo vykonávajú samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku, alebo môžu vyhradiť realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest za predpokladu, že aspoň 30 % zamestnancov registrovaných integračných sociálnych podnikov, zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielnach alebo zamestnancov programov chránených pracovných miest tvoria **osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby**. Ak chce verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ realizovať takúto vyhradenú zákazku, je nutné aby uvedené uviedol v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania, oznámení použitom ako výzva na súťaž, oznámení o koncesii, oznámení o vyhlásení súťaže návrhov alebo vo výzve na predkladanie ponúk.

Tento spôsob vyhradených zákaziek (podľa § 36a zákona o verejnom obstarávaní) je možný **len pri nadlimitných zákazkách a pri podlimitných koncesiách, nadlimitných koncesiách a koncesiách s nízkou hodnotou**⁸⁷ s tým, že subjektom oprávneným na prihlásenie sa do súťaže môže byť, čo sa týka druhov sociálnych podnikov, len integračný sociálny podnik a nie ostatné druhy registrovaných sociálnych podnikov. Navyše integračný podnik musí spĺňať vyššie uvedenú podmienku, kedy aspoň 30% jeho zamestnancov musí byť z radov osôb so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnených (nie zraniteľných) osôb. Uvedené nevyklučuje integračné podniky zamestnávajúce zraniteľné osoby, stanovuje však podmienku, kedy tieto musia byť v podniku zamestnané v kombinácii so znevýhodnenými osobami, ktorých počet spĺňa uvedený podiel.

Čo sa týka **podlimitných zákaziek a zákaziek s nízkou hodnotou**, uplatňujú sa na ne ustanovenia § 108 ods. 2 a § 117 ods. 1 zákona o verejnom obstarávaní.

⁸⁷ Keďže § 36a zákona č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní (zákon o VO) ustanovuje, že Verejný obstarávateľ môže vyhradiť právo účasti pre integračné podniky (teda uplatniť vyhradené zákazky), v spojení s § 1 ods. 12 písm. v) – neuplatňovanie zákona o VO na podlimitné zákazky a zákazky s nízkou hodnotou, ak je dodávateľom RSP - tak z uvedeného vyplýva, že vyhradené zákazky sa v prípade verejného obstarávania formou zákazky uskutočňujú len pri nadlimitných zákazkách. Na druhej strane, keďže § 1 ods. 12 písm. v) neustanovuje, že sa zákon o VO nevzťahuje ak ide o podlimitnú koncesiu, tak v prípade koncesií je možné vyhradené zákazky, t.j. vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní, uplatniť aj pri podlimitných koncesiách, nadlimitných koncesiách či koncesiách s nízkou hodnotou. Skutočnosť, kedy je možné predmetné uplatniť aj v prípade koncesie, vyplýva z § 36a ods. 2, kde je explicitne uvedené, že ak sa uplatňuje výhrada účasti, je nevyhnutné to uviesť v oznámení o koncesii.

Na rozdiel od nadlimitných zákaziek a koncesií tu môže byť oprávneným subjektom, ktorý sa môže prihlásiť do súťaže, akýkoľvek typ registrovaného sociálneho podniku, a nemusí ísť len o integračný sociálny podnik.

V zásade platí, že pokiaľ ide o **podlimitné zákazky alebo zákazky s nízkou hodnotou**, verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ má možnosť vyhradiť právo účasti na verejnom obstarávaní okrem iných aj **akémukoľvek typu registrovaného sociálneho podniku**. Takéto vyhradené verejné obstarávanie však môže byť realizované len vo forme:

- podlimitnej zákazky bez využitia elektronického trhoviska,
- podlimitnej zákazky s využitím elektronického trhoviska,
- podlimitnej zákazky priamym rokovacím konaním, ale len v prípade, predchádzajúce dve formy boli neúspešné,
- zadanie zákazky s nízkou hodnotou (aj vo forme elektronického trhoviska alebo bez neho).

Zákonodarca pristúpil v § 108 ods. 3 zákona o verejnom obstarávaní k obmedzeniu realizácie týchto vyhradených zákaziek spôsobom, kedy nie je možné pri vyhradených zákazkách zadať koncesiu, a rámcovú dohodu je možné uzavrieť na dobu najviac 12 mesiacov.

Pre informáciu k zadávaniu zákaziek formou vyhradenej zákazky na účely plnenia povinného podielu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím pozri časť nižšie v časti B 8: Uplatnenie náhradného plnenia spôsobom vyhradenej zákazky.

B 6. Výnimky z uplatňovania ustanovení zákona o verejnom obstarávaní

Ďalším z radu nepriamych foriem podpory fungovania registrovaných sociálnych podnikov v kontexte zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní je aj zmena týkajúca sa pôsobností zákona o verejnom obstarávaní na podlimitné zákazky a zákazky s nízkou hodnotou, ktorej účinnosť nastala 1. 5. 2018.

V zmysle § 1 ods. 12 písm. v) zákona o verejnom obstarávaní, sa zákon o verejnom obstarávaní nevzťahuje na **podlimitné zákazky⁸⁸ a zákazky s nízkou hodnotou^{89,90}** ktorých predmetom je dodanie

⁸⁸ Ide o podlimitné civilné zákazky, ktorých predpokladaná hodnota je vyššia ako 70 000 eur, ak ide o zákazku na dodanie tovaru, okrem potravín podľa prílohy č. 1 zákona o verejnom obstarávaní; 260 000 eur, ak ide o zákazku na dodanie služby podľa prílohy č. 1; 180 000 eur, ak ide o zákazku na uskutočnenie stavebných prác. V zmysle prílohy č. 1 zákona o verejnom obstarávaní sa finančné limity vzťahujú napr. na zdravotnícke, sociálne a súvisiace služby; administratívne sociálne, vzdelávacie, zdravotnícke a kultúrne služby, služby týkajúce sa poskytovania dávok, iné služby pre verejnosť, sociálne služby a osobné služby vrátane služieb poskytovaných odborovými zväzmi, politickými organizáciami, mládežníckymi združeniami a iné služby členských organizácií; hotelové a reštauračné služby okrem zabezpečovania sprostredkovaného stravovania zamestnancov prostredníctvom stravovacích poukážok; právne služby; poštové služby; pátracie a bezpečnostné služby a pod.

⁸⁹ Sú civilné zákazky, ktorých predpokladaná hodnota je nižšia ako finančný limit pri podlimitných zákazkách, resp. nadlimitných zákazkách, a súčasne rovnaká alebo vyššia ako 5.000,- € počas kalendárneho roka alebo doby trvania zmluvy, pokiaľ bola uzavretá na viac ako 1 rok.

⁹⁰ Pre správne pochopenie limitov pri podlimitných zákazkách a zákazkách s nízkou hodnotou je potrebné vedieť, čo sa považuje už za nadlimitnú zákazku. Nadlimitná zákazka je zákazka, ktorej predpokladaná hodnota sa rovná alebo je vyššia ako finančný limit ustanovený všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorý vydá Úrad pre verejné obstarávanie. Finančný limit pre nadlimitnú zákazku pre rok 2020 je pri verejnom obstarávateľovi v závislosti od súťaženého tovaru, alebo služby

tovaru alebo poskytnutie služieb pre verejného obstarávateľa, zo strany (no nielen) registrovaného sociálneho podniku⁹¹. Treba však upozorniť, že táto výnimka pre registrované sociálne podniky sa nevzťahuje na osobitný typ zákazky, ktorou je koncesia.

Rovnako sa zákon o verejnom obstarávaní nepoužije v prípade **zákaziek s nízkou hodnotou**, ktorej predmetom je uskutočnenie stavebných prác pre verejného obstarávateľa v zmysle § 1 ods. 13 zákona o verejnom obstarávaní, pokiaľ dodávateľom týchto prác bude okrem iných uvedených subjektov registrovaný sociálny podnik.

Uvedené znamená, že na podporu podnikania v rámci sociálnej ekonomiky nie je nutné, aby štát a ďalšie subjekty verejnej správy a verejnej moci ako aj iní verejní obstarávatelia a obstarávatelia vypisovali verejné obstarávania na služby alebo práce v prípade, že takouto zákazkou chcú priamo podporiť činnosť a fungovanie registrovaného sociálneho podniku a tým sa spolupodieľať na dosahovaní pozitívneho sociálneho vplyvu.

B 7. Povinnosť v najmenej 6% z verejných obstarávaní použiť sociálne hľadisko

Dotknutá právna úprava: § 10 ods. 7 a 8 zákona o verejnom obstarávaní.

Účinnosť právnej úpravy: 1.1.2020

Ďalšou z nepriamych foriem podpory dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu a udržania konkurencieschopnosti sociálnych podnikov je zavedenie povinnosti pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov, ktorí v kalendárnom roku realizovali alebo začali realizovať najmenej desať verejných obstarávaní okrem zákaziek s nízkou hodnotou, aby v najmenej 6% týchto verejných obstarávaní použili sociálne hľadisko⁹² v opise predmetu zákazky ako osobitnú podmienku plnenia zmluvy alebo ako kritérium na vyhodnotenie ponúk. Do týchto 6% sa započítavajú aj verejné obstarávania realizované formou vyhradenej zákazky.

Pre splnenie uvedenej povinnosti verejného obstarávateľa a obstarávateľa je nutné zrealizovanie takéhoto verejného obstarávania s použitím sociálneho hľadiska, pričom verejné obstarávanie, ktoré začalo v jednom kalendárnom roku a skončilo v druhom, sa môže započítavať len do jedného z nich podľa výberu obstarávateľa.

suma 139.000, resp. 214.000, resp. 750.000 a viac EUR a pri obstarávateľovi je to 428.000, resp. 1.000.000 a viac EUR. Pri stavebných prácach sa za nadlimitnú zákazku považuje súťaž na viac 5.350.000 EUR pre oba typy obstarávateľov.

⁹¹ Medzi ďalšie subjekty, na ktoré sa pri podlimitných zákazkách a zákazkách s nízkou hodnotou nevzťahuje zákon o verejnom obstarávaní, patria 1) fyzická osoba so zdravotným postihnutím, ktorá prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku; 2) chránená dielňa alebo v rámci programov chránených pracovných miest, ak aspoň 30 % zamestnancov vykonávajúci prácu v chránených dielňach alebo v rámci programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

⁹² Pojem sociálne hľadisko bol zavedený v §2 ods. 5 písm. p) zákona o verejnom obstarávaní s účinnosťou od 1. 5. 2018, pričom vyjadruje účel a zmysel predmetu zákazky, ktorý má viesť k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu v prospech verejnosti alebo komunity, najmä k vytvoreniu alebo podpore tvorby pracovných príležitostí, dôstojným, spravodlivým a uspokojivým pracovným podmienkam nad rámec zákonom vyžadovanej povinnosti ich zabezpečenia, začleneniu znevýhodnených, ohrozených alebo vylúčených osôb a skupín osôb do spoločenských vzťahov a zjednodušeniu ich prístupu na trh práce, zvýšeniu dostupnosti a použiteľnosti tovarov, služieb a stavebných prác pre zdravotne postihnuté osoby, etickému a spravodlivému obchodovaniu, zabezpečeniu rastu ekonomiky založenej na vedomostiach a inováciách, udržateľnosti zdrojov a sociálnej a územnej súdržnosti, k zvyšovaniu zodpovednosti dodávateľov vo vzťahu k záujmom spoločnosti, najmä integrovaním sociálne prospešných aktivít do činnosti dodávateľa a spoluprácou s jeho činnosťou dotknutými subjektmi alebo zmierneniu dôsledkov ekonomického a sociálneho zaostávania najmenej rozvinutých okresov.

Dôvodom zavedenia tejto povinnosti sú jednak odporúčania Európskej komisie, ktorá očakáva, že sa vo väčšej miere začne vo verejnom obstarávaní na Slovensku používať ako kritérium **ekonomicky najvýhodnejšia ponuka**, t. j. že zohľadnené budú aj iné kritériá, ako cena; a jednak potreba rozšíriť na Slovensku používanie sociálneho hľadiska ako takého.⁹³

Výhody verejného obstarávania s použitím sociálneho hľadiska sa prejavujú najmä v nasledovných oblastiach⁹⁴:

- zlepšenie sociálneho postavenia marginalizovanej alebo inak sociálne vylúčenej alebo znevýhodnenej časti obyvateľstva v rámci daného regiónu/oblasti,
- pracovné príležitosti v mieste realizácie zákazky,
- začleňovanie do spoločnosti tých obyvateľov obce/mesta/régiónu, ktorí sú dlhodobo sociálne vylúčení, alebo sociálnym vylúčením ohrození,
- predchádzanie nekalej súťaži pri nelegálnom zamestnávaní,
- motivácia k legálnemu zamestnávaniu,
- prevencia pred nedodržiavaním pracovnoprávných predpisov, predpisov z oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a oblasti sociálneho práva.

B 8. Uplatnenie náhradného plnenia spôsobom vyhradenej zákazky

Realizácia vyhradených zákaziek je právnym inštitútom doplnujúcim možné spôsoby náhradného plnenia týkajúceho sa povinného podielu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím, ktorú zamestnávateľom zamestnávajúcim viac ako 20 osôb určuje Zákon 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti. Povinnosť je známa aj pod pojmom „kvótny systém zamestnávania občanov so ZP“.

Kvótny systém je spôsob, akým štát umožňuje občanom so zdravotným postihnutím uplatniť sa na trhu práce spôsobom, kedy každému zamestnávateľovi v zmysle § 63 ods. 1 písm. d) zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti, ktorý zamestnáva najmenej 20 zamestnancov, ukladá povinnosť zamestnávať takýchto občanov v počte, ktorý predstavuje 3,2% z celkového počtu jeho zamestnancov. Uvedené platí v prípade, ak Úrad práce sociálnych vecí a rodiny vedie občanov so zdravotným postihnutím v evidencii uchádzačov o zamestnanie.

V prípade, že zamestnávateľ, ktorý zamestnáva najmenej 20 zamestnancov, avšak z akéhokolvek dôvodu nemôže alebo nechce zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím (ekonomické náklady, nevhodná práca a pod.), má možnosť si túto povinnosť alternatívne splniť zaplatením tzv. odvodu za neplnenie povinného podielu zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím, resp. tzv. zadávaním zákaziek na účely plnenia povinného podielu zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím chráneným dielňam alebo chráneným pracoviskám zriadeným občanom so zdravotným postihnutím, ktorý prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú

⁹³ K tomu pozri: Dôvodová správa k zákonu č. 112/2018 Z. z. – osobitná časť.

⁹⁴ IA MPSVR SR: *Spríevodca verejným obstarávaním: Uplatnenie sociálneho hľadiska*, Verzia január 2020 (https://socialnaekonomika.sk/wp-content/uploads/manualne/sprievodca_socialnym_verejnym_obstaravanim_verzia%2001_2020.pdf)

zárobkovú činnosť. Tieto možnosti boli donedávna jedinými alternatívami v prípade nesplnenia povinnosti z kvótného systému.

Prijatím zákona o SE s účinnosťou od 1. 5. 2018, ktorým sa novelizoval § 64 a pridal § 64a zákona 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti, sa rozšírila možnosť zadávania zákaziek na účely náhradného plnenia aj na integračné sociálne podniky. V zmysle uvedeného si zamestnávateľ splní svoju povinnosť zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím vo výške povinného podielu aj zadaním zákazky integračnému podniku, u ktorého najmenej 30 % zamestnancov tvoria občania so zdravotným postihnutím.

V kontexte pridaného § 64 a) zákona môže ďalej zamestnávateľ, ktorý je verejným obstarávateľom alebo obstarávateľom, splniť predmetnú povinnosť aj spôsobom vyhradenej zákazky podľa § 36a, § 108 ods. 2 a § 117 ods. 1 zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní, pričom výška súťažnej ceny vo verejnom obstarávaní na započítanie jedného občana so zdravotným postihnutím je 2 000 eur. To znamená, že ak má verejný zamestnávateľ povinnosť zamestnávať napríklad troch občanov so zdravotným postihnutím, výška tzv. vyhradenej zákazky musí byť minimálne 6 000 Eur. Realizácia vyhradenej zákazky vo verejnom obstarávaní sa preukazuje kópiou súťažných podkladov verejného obstarávania a kópiou zmluvy o realizácii vyhradenej zákazky vo verejnom obstarávaní.

B 9. Podpora registrovaných sociálnych podnikov zo strany obcí, VÚC a štátu vo vybraných oblastiach ALEBO formy podpory zakotvené v osobitných predpisoch

Fungovanie a životaschopnosť každého podniku v trhovom hospodárstve závisí nielen na ochote a schopnosti jeho zakladateľov a štatutárnych orgánov podnik viesť a zveľaďovať, ale rovnako tak na finančných prostriedkoch, resp. na inej peniazmi oceneľnej hodnote (zákazník, trh), ktorú podnik vlastní, resp. ňou disponuje, či môže disponovať v podpore svojej podnikateľskej aktivity a v prípade sociálnych podnikov k posilneniu svojho sociálneho dosahu.

V prípade sociálnych podnikov je takáto podpora zo strany štátu, resp. štátnych orgánov, či orgánov verejnej správy všeobecne, súčasťou ich podnikateľského modelu a častokrát je pre ne nevyhnutná, ak majú efektívne dosahovať svoje spoločensky prospešné ciele. Je však potrebné poznamenať, že táto podpora je zároveň viac než prirodzená, nakoľko registrovaný sociálny podnik a orgány verejnej správy zdieľajú spoločný cieľ: primárne slúžiť prospechu spoločnosti ako celku alebo jej vybraných komunit.

Nástroje zo strany verejnej správy na podporu fungovania [registrovaných] sociálnych podnikov je možné rozdeliť do dvoch kategórií a to na tie, ktorých pravidlá sú upravené v samotnom zákone o SE a tie, ktoré sú zakotvené a upravujú ich osobitné predpisy.

V nasledujúcom výklade sa zameriame na tie formy podpory, ktoré sú zakotvené v osobitných predpisoch.

a) Prijatie všeobecného záväzného nariadenia obce za účelom zníženia dane alebo oslobodenia od dane z pozemkov, zo stavieb, bytov a nebytových priestorov

Ide o jeden z právnych inštitútov podpory fungovania registrovaných sociálnych podnikov.

Možnosť prijatia všeobecne záväzného nariadenia Obce (ďalej len „VZN“) za účelom **zníženia** dane z pozemkov alebo **oslobodenia** od dane z pozemkov bola zavedená do právneho poriadku prijatím zákona o SE, ktorým sa zmenil zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady (ďalej len „zákon o miestnych daniach“). Uplatňovanie tejto podpory je účinné od 1. 5. 2018.

Dotknutá právna úprava: § 17 ods. 2 písm. m) a § 17 ods. 3 písm. g) zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach.

Splnomocneným na vydanie takéhoto VZN je akákoľvek obec v SR s pôsobnosťou VZN na celom území obce. Pôsobnosť predmetného VZN je možné obmedziť aj na určitú časť obce a to s ohľadom na miestne pomery a podmienky v obci.

Registrovaný sociálny podnik nemusí na území obce ani pôsobiť. Prijatie uvedeného VZN tak môže plniť účel vytvorenia podmienok pre budúcu činnosť registrovaných sociálnych podnikov, resp. nalákania subjektov, ktoré majú záujem registrovaný sociálny podnik prevádzkovať.

Predmetom VZN je vymedzenie rozsahu **zníženia** dane z pozemkov alebo **oslobodenie** od dane z pozemkov a/alebo vymedzenie rozsahu **zníženia** dane alebo **oslobodenie** od dane zo stavieb, bytov a nebytových priestorov, ktoré sú vo vlastníctve registrovaného sociálneho podniku.

Rozsah **zníženia** dane z pozemkov, stavieb, bytov alebo nebytových priestorov nie je zákonom limitovaný, a tak je možné znížiť povinnosť registrovaných sociálnych podnikov platiť dane z bytov, pozemkov, stavieb alebo nebytových priestorov na minimum (pozor, v prípadoch zníženia dane nie je možné túto daň znížiť na 0 €. Je nutné, aby bola uvedená aspoň nejaká peňažná suma). V prípade **oslobodenia** od miestnej dane z pozemkov, bytov, stavieb a nebytových priestorov ide o vymedzenie, že registrované sociálne podniky sú oslobodené od platenia miestnych daní za pozemky, stavby alebo byty a nebytové priestory.

Tak zníženie ako aj oslobodenie od dane za stavby, pozemky, byty a nebytové priestory vo vlastníctve registrovaných sociálnych podnikov je možné realizovať vo forme samostatného VZN, ktorým sa mení a dopĺňa pôvodné VZN o miestnych daniach a poplatkoch.

Na prijatie takéhoto VZN je nutný súhlas trojpäťinovej väčšiny prítomných poslancov obecného zastupiteľstva s tým, že sa hlasovania musí zúčastniť minimálne nadpolovičná väčšina všetkých poslancov.

b) Predaj alebo nájom nehnuteľného majetku obce, VÚC alebo štátu registrovanému sociálnemu podniku za nižšiu ako trhovú cenu, trhovú nájom, resp. výnimky pri uplatňovaní zákonných postupov pri takomto predaji a prenájme

Ide o jednu z foriem investičnej pomoci zakotvenej v § 17 ods. 1 písm. f) zákona o SE, ktorej účelom je podpora investície alebo prípravy projektu investície a poradenských služieb súvisiacich s touto prípravou.

Oprávnenými subjektmi na predaj alebo prenájom nehnuteľného majetku registrovanému sociálnemu podniku bez uplatnenia striktných pravidiel predaja alebo prenájmu a určovania hodnoty nehnuteľnosti alebo trhovej hodnoty prenájmu sú: 1) Obec, 2) VÚC, 3) Štát.

1) OBEC

Hlavným predmetom tohto nástroja na podporu registrovaných sociálnych podnikov je možnosť obce pomôcť investičnému zámeru registrovaného sociálneho podniku spôsobom odpredaja **nehnutel'ného** majetku obce za nižšiu ako trhovú cenu, resp. formou poskytnutia **nehnutel'ného** majetku obce do nájmu registrovanému sociálnemu podniku za nižšie ako trhové nájomné, ako aj neuplatnením striktných pravidiel uplatňovaných pri prevode nehnuteľného majetku z obce na iný subjekt, resp. prenájmu nehnuteľného majetku obce inému subjektu (v našom prípade RSP).

Pravidlá pri predaji alebo prenájme majetku (aj nehnuteľností) obce iným subjektom, upravené § 9a ods. 8 písm. f) a § 9a ods. 9 písm. d) zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov, sú nasledovné:

- a) povinnosť prevody vlastníctva alebo nájom realizovať prostredníctvom obchodnej verejnej súťaže, dobrovoľnej dražby alebo priamym predajom,
- b) zverejnenie zámeru predaja majetku na úradnej tabuli, internetovej stránke a v regionálnej tlači,
- c) dodržanie zákonom stanovenej lehoty na zverejnenie obchodnej verejnej súťaže (15 dní) alebo priameho prevodu (15 dní) majetku,
- d) nemožnosť previesť vlastníctvo majetku obce na iný subjekt, ak všeobecná hodnota majetku je vyššia ako 40.000,- €
- e) dodržanie stanovenia hodnoty majetku obce na základe Vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 492/2004 Z. z. o stanovení všeobecnej hodnoty nehnuteľnosti v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorej všeobecnú hodnotu nehnuteľnosti⁹⁵ môže určiť len znalec z príslušného odboru formou znaleckého posudku.
- f) zákaz predaja alebo prenájmu majetku obce obecne exponovaným osobám (starosta, poslanec, štatutárny orgán právnickej osoby zriadenéj obcou, prednostom obecného úradu, zamestnancom obce, hlavným kontrolórom obce, resp. ich blízkou osobou. Zákaz platí aj na právnickú osobu zriadenú niektorou z vyššie menovaných osôb, pokiaľ nejde o právnickú osobu zriadenú obcou, alebo v ktorej má obec obchodný podiel.

Uvedené pravidlá sa nemusia použiť v prípade, ak sa majetok obce (môže ísť len o nehnuteľnosť) prevádza v rámci investičnej pomoci v zmysle § 17 ods. 1 písm. f) zákona o SE do vlastníctva registrovaného sociálneho podniku alebo sa registrovanému sociálnemu podniku prenájma.

Na uplatnenie uvedeného postupu nie je nutné prijímať žiadne všeobecne záväzné právne predpisy vo forme osobitných VZN a pod. Pre uplatnenie tohto osobitného postupu postačí schválenie predaja alebo prenájmu nehnuteľnosti vo vlastníctve obce registrovanému sociálnemu podniku jednoduchou nadpolovičnou väčšinou prítomných poslancov obce za predpokladu, že na hlasovaní sa zúčastní najmenej polovica všetkých poslancov obce v zmysle § 12 ods. 7 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov.

⁹⁵ Všeobecná hodnota je výsledná objektivizovaná hodnota nehnuteľností a stavieb, ktorá je znaleckým odhadom ich najpravdepodobnejšej ceny ku dňu ohodnotenia, ktorú by tieto mali dosiahnuť na trhu v podmienkach voľnej súťaže, pri poctivom predaji, keď kupujúci aj predávajúci budú konať s patričnou informovanosťou i opatrnosťou a s predpokladom, že cena nie je ovplyvnená neprimeranou pohnútkou.

Uvedený postup v prípade odpredaja nehnuteľného majetku obce alebo jeho prenájmu registrovanému sociálnemu podniku je možné uplatniť s účinnosťou od 1. 5. 2018.

2) VÚC

Rovnaké pravidlá ako pri prenájme alebo prevode vlastníctva k nehnuteľnosti vo vlastníctve obce vo forme investičnej pomoci na registrovaný sociálny podnik platia aj v prípade nehnuteľnosti vo vlastníctve vyšších územných celkov. Účinnosť právnej úpravy oprávňujúcej tento postup je od 1. 5. 2018.

Dotknutá právna úprava: § 9a ods. 8 písm. f), § 9a ods. 9 písm. d) zákona č. 446/2001 Z.z. o majetku vyšších územných celkov

V zmysle uvedeného a na základe predmetných právnych predpisov nemusí VÚC pri odpredaji svojho nehnuteľného majetku ani pri jeho prenájme registrovanému sociálnemu podniku tento predaj alebo prenájom realizovať ani vo forme dobrovoľnej dražby, ani elektronickej aukcie, ale postačí priamy predaj predmetnej nehnuteľnosti registrovanému sociálnemu podniku, resp. uzavretie nájomnej zmluvy, a to aj v hodnote nižšej ako je hodnota nehnuteľného majetku VÚC na základe Vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 492/2004 Z. z. o stanovení všeobecnej hodnoty majetku v znení neskorších predpisov⁹⁶.

Na uplatnenie uvedeného postupu nie je nutné prijímať žiadne všeobecne záväzné právne predpisy vo forme osobitných VZN a pod. Pre uplatnenie tohto osobitného postupu postačí schválenie predaja alebo prenájmu nehnuteľnosti vo vlastníctve VÚC registrovanému sociálnemu podniku prijatím uznesenia jednoduchou nadpolovičnou väčšinou prítomných poslancov VÚC za predpokladu, že na hlasovaní sa zúčastní najmenej polovica všetkých poslancov VÚC v zmysle § 11 ods. 4 zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov a § 9 ods. 3 zákona č. 446/2001 Z. z. o majetku vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov.

3) ŠTÁT

Podobne ako v prípade obcí a VÚC, môže aj štát ako formu investičnej pomoci registrovanému sociálnemu podniku uplatniť výnimky pri predaji alebo prenájme nehnuteľností v jeho vlastníctve.

Pravidlá pri predaji nehnuteľného majetku štátu iným subjektom upravuje § 8e písm. f), § 11 ods. 2 písm. c) a § 13 ods. 6 písm. g) zákona č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu v znení neskorších predpisov:

- a) Štát môže predať iba prebytočný nehnuteľný majetok, ktorý sa eviduje v registri ponúkaného majetku štátu.
- b) Pred predajom prebytočného majetku štátu musí byť prebytočná nehnuteľnosť ponúknutá do užívania iným správcom štátneho majetku v rámci ponukového konania.
- c) Až v momente, keď prebytočná nehnuteľnosť vo vlastníctve štátu nie je prevedená na iného správcu, môže byť nehnuteľnosť odpredaná, a to v rámci osobitného ponukového konania alebo elektronickej aukcie.

⁹⁶ K tomu pozri bod 2 tejto časti metodiky v časti OBEC.

Na základe prijatia zákona o SE došlo k novelizácii zákona o správe majetku štátu a v prípade, ak sa správca nehnuteľnosti vo vlastníctve štátu rozhodne formou investičnej pomoci podporiť činnosť registrovaného sociálneho podniku, tak nie je nutné pri predaji takejto nehnuteľnosti postupovať spôsobom osobitného ponukového konania alebo prostredníctvom elektronickej aukcie, ale predaj môže byť realizovaný napriamo prostredníctvom prevodu vlastníctva k nehnuteľnosti uskutočnenom zmluvami podľa zákona č. 40/1064 Zb. Občianskeho zákonníka (§ 8e písm. f) zákona o správe majetku štátu).

V prípade, že štát predáva prebytočné nehnuteľnosti, prevod nehnuteľného majetku štátu musí byť vždy odplatný, okrem zákonom stanovených prípadov. Jedným z prípadov, kedy nemusí byť prevod nehnuteľnosti vo vlastníctve štátu odplatný, je práve prevod nehnuteľného majetku štátu do vlastníctva registrovaného sociálneho podniku (§ 11 ods. 2 zákona o správe majetku štátu), čo znamená, že je možné previesť vlastníctvo nehnuteľnosti zo štátu na registrovaný sociálny podnik bezodplatne, čiže zadarmo formou darovacej zmluvy.

Pravidlá pri nájme a výpožičke nehnuteľného majetku štátu iným subjektom:

- a) Prenajať je možné nehnuteľnosť vo vlastníctve štátu iba v prípade, že je označená za dočasne prebytočnú nehnuteľnosť.
- b) Prenajať nehnuteľnosť vo vlastníctve štátu je možné len za trhové nájomné.
- c) Ponuka na prenájom dočasne prebytočného nehnuteľného majetku musí byť zverejnená v registri ponúkaného majetku štátu.
- d) Prenajať nehnuteľnosť vo vlastníctve štátu je možné najdlhšie na 5 rokov.

V prípade ak sa štát prostredníctvom správcu nehnuteľnosti vo vlastníctve štátu rozhodne pomôcť registrovanému sociálnemu podniku v rámci investičnej pomoci podľa § 17 ods. 1 písm. f) zákona č. 112/2018 Z. z., tak v prípade prenájmu nehnuteľnosti nemusí štát ponuku na prenájom nehnuteľnosti zverejňovať v registri ponúkaného majetku a rovnako nemusí nehnuteľnosť prenajať za trhové nájomné, ale môže dohodnúť nižšie ako trhové nájomné (§ 13 ods. 6 písm. g) zákona o správe majetku štátu), a to v závislosti od miestnych pomerov a akýchkoľvek ďalších subjektívnych faktorov.

V prípade prenájmu je potrebné zdôrazniť, že nie je možné prenajať nehnuteľnosť vo vlastníctve štátu registrovanému sociálnemu podniku bezodplatne. Uvedené by sa priečilo základnej zásade existencie nájomnej zmluvy, že nájom je vždy odplatný. Je preto nutné, aby nájomná zmluva medzi štátom a registrovaným sociálnym podnikom znela aspoň na (akékoľvek) minimálne nájomné, napríklad aj 0,01 € za kalendárny rok a pod.

Podstatné náležitosti kúpnej alebo nájomnej zmluvy pri poskytnutí investičnej pomoci podľa § 17 ods. 1 písm. f) zákona o SE upravuje špecificky oproti všeobecným náležitostiam podľa Občianskeho zákonníka, zákona o majetku obcí, zákona o správe majetku štátu a zákona o majetku vyšších územných celkov zákon o SE v § 18 ods. 3 až 7. Z právneho hľadiska ide o tzv. vzťah „lex specialis ku legi generali“, čo v podstate znamená, že zákon o SE presne stanovuje špeciálne náležitosti kúpnej a nájomnej zmluvy v prípade poskytovania tohto druhu investičnej pomoci oproti náležitostiam podľa osobitných predpisov.

V zmysle uvedeného musí kúpna zmluva okrem všeobecných náležitostí obsahovať aj

- hodnotu nehnuteľnosti stanovenú znaleckým posudkom;
- kúpnu cenu (okrem bezodplatného prevodu nehnuteľnosti, k tomu pozri vyššie);
- dohodu o lehote, počas ktorej kupujúci musí mať štatút registrovaného sociálneho podniku, ktorá nesmie byť kratšia ako desať rokov odo dňa prevodu vlastníckeho práva;
- dohodu o zriadení predkupného práva k nehnuteľnosti v prospech predávajúceho v trvaní 30 rokov odo dňa prevodu vlastníckeho práva, pričom kúpna cena pri predkupnom práve je rovnaká ako kúpna cena podľa druhého bodu (§ 18 ods. 3 písm. a) bod 2.), pričom toto predkupné právo musí byť ako podmienka platnosti jeho dojednania, zapísané na liste vlastníctva, na ktorom je zapísaná predmetná nehnuteľnosť, v katastri nehnuteľností;
- kúpna cena pri predkupnom práve môže byť dohodou zmluvných strán zvýšená o preukázané zhodnotenie nehnuteľnosti, ktoré vykonal kupujúci; dohoda o tom, že pri uplatnení predkupného práva sa predaj uskutoční do dvoch mesiacov odo dňa dohody o výške preukázaného zhodnotenia nehnuteľnosti, ak sa kúpna cena na základe dohody zvyšuje o výšku preukázateľného zhodnotenia nehnuteľnosti;
- záväzok kupujúceho, že pri zániku alebo zrušení jeho štatútu registrovaného sociálneho podniku v lehote podľa tretieho bodu, pri jeho vstupe do likvidácie, vyhlásení konkurzu na jeho majetok, povolení jeho reštrukturalizácie alebo pri prevode vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ak predávajúci neuplatní predkupné právo alebo ak uplynie lehota na uplatnenie predkupného práva, vráti predávajúcemu rozdiel medzi cenou určenou znaleckým posudkom podľa prvého bodu a kúpnu cenu podľa druhého bodu.

Oproti kúpnej zmluve musí nájomná zmluva obsahovať

- hodnotu nájmu stanovenú znaleckým posudkom;
- dohodnutú cenu nájmu (nesmie byť 0 €);
- dobu nájmu, ktorá nesmie byť dlhšia ako desať rokov;
- záväzok nájomcu, že neprenehá prenajímanú nehnuteľnosť do užívania inej osobe a záväzok nájomcu, že na prenajíatej nehnuteľnosti nezriadi stavbu.

Zákon zároveň pre prípad zrušenia štatútu RSP upravuje nový dôvod zániku nájomnej zmluvy, ktorým je zánik alebo zrušenie štatútu RSP nájomcu.

Ako ďalšiu povinnú náležitosť kúpnej alebo nájomnej zmluvy pri poskytovaní tohto typu investičnej pomoci zákon prikazuje povinnosť mať ako prílohu týchto zmlúv znalecké posudky o hodnote nehnuteľnosti pri predaji nehnuteľnosti a o stanovení hodnoty nájmu nehnuteľnosti.

Nakoľko so zánikom resp. zrušením štatútu RSP zákon o SE spája závažné dôsledky v kontexte platnosti kúpnych alebo nájomných zmlúv uzavretých v rámci investičnej pomoci podľa § 17 ods. 1 písm. f) zákona, tak zároveň v § 18 ods. 7 zákona ustanovil povinnosť, že každý RSP, ktorému bola poskytnutá takáto forma investičnej pomoci, je viazaný informačnou povinnosťou. **Kupujúci RSP** musí informovať predávajúceho, a **RSP ako nájomca** prenajímateľa, že jeho štatút registrovaného sociálneho podniku zanikol alebo bol zrušený. **Kupujúci RSP** musí ďalej predávajúceho okrem vyššie uvedeného bezodkladne informovať aj o tom, že vstúpil do likvidácie, resp. na jeho majetok bol vyhlásený konkurz alebo bola povolená jeho reštrukturalizácia.

c) Úlohy Obce a VÚC v procese zabezpečovania predaja a spätného výkupu servisných poukážok

Významnú úlohu v oblasti podpory podnikov v širšom priestore sociálnej ekonomiky môžu Obce a VÚC zohrať aj v prípade poskytovania pomoci na podporu dopytu podľa § 16 ods. 1 písm. c).

Pomocou na podporu dopytu sa v zmysle § 22 a 23 zákona o SE rozumie odkúpenie servisnej poukážky od registrovaného sociálneho podniku, ktorému ju poskytla, výmenou za poskytnutie služby starostlivosti o domácnosť a záhradu, fyzická osoba, alebo fyzická osoba, ktorá je na základe posudku o odkázanosti na sociálnu službu odkázaná na pomoc inej fyzickej osobe⁹⁷.

Obce a VÚC môžu vstúpiť a zohrať dôležitú úlohu v systéme podpory dopytu ako tie subjekty, ktoré sú popri Ministerstve práce a Úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny vecne príslušné na predaj, odkúpenie a spätný výkup servisných poukážok.

Účasť Obcí a VÚC na systéme predaja, kúpy a spätného výkupu servisných poukážok nie je obligatórna, čiže povinná. Ich účasť je dobrovoľná. Obce a VÚC tak do systému vstupujú v momente, keď písomne požiadajú Ministerstvo práce o distribúciu servisných poukážok.

Na základe písomnej žiadosti Obce alebo VÚC Ministerstvo práce doručí týmto kompetentným subjektom servisné poukážky. Obce a VÚC následne spustia predaj servisných poukážok fyzickým osobám v ich regióne za účelom ich následného použitia ako ceniny za poskytnuté služby v oblasti starostlivosti o domácnosť a záhradu. Tieto nimi môžu za poskytnuté služby platiť registrovaným sociálnym podnikom, ktoré po ich prijatí na základe písomnej žiadosti požiadajú opäť Obec, resp. VÚC o ich následne odkúpenie.

Pokiaľ sa Obec alebo VÚC rozhodla na podporu sociálneho podnikania ako aj pomoci fyzickým osobám v jej regióne vstúpiť do systému servisných poukážok, tak následne už musí byť kompetentným subjektom aj na ich odkúpenie. Registrovaný sociálny podnik, ktorý disponuje servisnými poukážkami, pritom môže o odkúpenie žiadať ktorýkoľvek kompetentný subjekt, ktorý vykonáva predaj servisných poukážok bez ohľadu na príslušnosť k obci.

Rovnakú povinnosť ako pri odkúpení od RSP majú Obec a VÚC (v roli kompetentného subjektu) aj v prípade spätného výkupu predaných no nepoužitých servisných poukážok od osôb, ktoré si síce servisné poukážky od Obce alebo VÚC kúpili, ale nestihli ich použiť, resp. pri výmene poškodených servisných poukážok.

Obce a VÚC sa tak môžu rozhodnúť vstúpiť do systému servisných poukážok ako kompetentné subjekty na základe toho, že v ich administratívnoprávnej pôsobnosti budú svoju činnosť rozvíjať registrované sociálne podniky.

Právnym predpisom, ktorý upravuje postavenie ako aj úlohy Obcí a VÚC v systéme servisných poukážok, je Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 115/2019 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch s účinnosťou od 1. 5. 2019.

⁹⁷ Pre systém pomoci na podporu dopytu podľa § 22 a 23 zákona pozri Kapitulu III. B Nepriama pomoc časť 3 Pomoc na podporu dopytu a servisné poukážky

C. ZAMEDZENIE ZNEUŽÍVANIA VEREJNEJ PODPORY PODNIKOV V ŠIRŠOM PRIESTORE SOCIÁLNEJ EKONOMIKY

Pri pomerne rozsiahlom systéme priamej a nepriamej podpory, výnimiek a úľav, ktorý zákon o SE ponúka podnikom v širšom priestore sociálnej ekonomiky v kontexte štátnej pomoci, kladie predmetná právna norma silný dôraz na zamedzenie jej zneužívania, a to zvlášť v prípade registrovaných sociálnych podnikov (RSP). Dôkazom toho je samostatných 12 odsekov v závere tretej časti zákona, konkrétne v § 24 zákona pod názvom „**Povinnosti a obmedzenia registrovaného sociálneho podniku pri poskytnutí podpory**“. Je dôležité podotknúť, že tieto sa vzťahujú len na tie RSP, ktorým bola poskytnutá podpora v zákonom vymenovaných formách. To znamená, že zákonom stanovené obmedzenia sa nevzťahujú na RSP, ktoré nie sú poberateľmi takejto podpory⁹⁸.

C 1. Predmet § 24

„Registrovaný sociálny podnik, ktorému bola poskytnutá podpora podľa § 17 ods. 1 písm. c) až g) alebo podľa § 19 ods. 2 písm. c) a d), ktorému bol poskytnutý príspevok podľa osobitného predpisu alebo ktorému bola poskytnutá iná výhoda určená registrovanému sociálnemu podniku podľa osobitných predpisov⁹⁹, je povinný počas trvania zmluvy o poskytnutí podpory, počas jedného roka odo dňa poskytnutia podpory alebo verejných prostriedkov, ktoré sa poskytujú jednorazovo, alebo počas doby poskytovania verejných prostriedkov, ktoré sa poskytujú opakovane, počas poskytovania výhody určenej registrovanému sociálnemu podniku podľa osobitných predpisov a počas jedného roka od skončenia poskytovania tejto výhody dodržiavať povinnosti a obmedzenia ustanovené v odsekoch 2 až 12.“

Predmetom § 24 zákona o SE je tak úprava povinností a obmedzení pre RSP, ktorému sa poskytne podpora vo forme dotácie, podmienenečne vratného finančného príspevku, nenávratného finančného príspevku, alebo ktorému boli nenávratnou formou poskytnuté iné verejné prostriedky alebo výhody podľa osobitných predpisov. Tieto bude musieť dodržiavať počas trvania zmluvy o poskytnutí podpory, počas jedného roka odo dňa poskytnutia podpory alebo verejných prostriedkov, ktoré sa poskytujú jednorazovo, alebo počas doby poskytovania verejných prostriedkov, ktoré sa poskytujú opakovane. Rovnaké sa vzťahuje na obdobie poskytovania výhody určenej registrovanému sociálnemu podniku podľa osobitných predpisov a počas jedného roka od skončenia poskytovania tejto výhody.

Z uvedeného vyplýva, že zákonodarca mal v úmysle zamedziť RSP v zneužívaní podpory zo strany štátu. Uložil tak RSP povinnosť dodržiavania pravidiel zakotvených v § 24 zákona o SE.

⁹⁸ V zmysle prechodných ustanovení zákona č. 112/2018 Z. z. sa povinnosti a obmedzenia podľa § 24 vzťahujú rovnako na neregistrované sociálne podniky (§ 31 ods. 3: *V období od 1. januára 2020 do 31. decembra 2023 je možné registrovanému sociálnemu podniku podľa §16 ods. 5 a sociálnemu podniku, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom, poskytnúť investičnú pomoc vo forme podľa §17 ods. 1 písm. d); ustanovenie §17 ods. 3 sa vzťahuje rovnako. Na sociálny podnik, ktorému bola poskytnutá investičná pomoc podľa prvej vety, sa rovnako vzťahuje §24...*)

⁹⁹ § 53f a 53g zákona č. 5/2004 Z. z. v znení zákona č. 112/2018 Z. z., čiže Umiestňovací príspevok integračnému podniku a Vyrovnávacie príspevky integračnému podniku a výhody podľa § 27 ods. 2 písm. b) zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov; § 9a ods. 8 písm. f) a § 9a ods. 9 písm. d) Zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí; § 9a ods. 8 písm. f), § 9a ods. 9 písm. d) Zákona č. 446/2001 Z.z. o majetku vyšších územných celkov; § 8e písm. f), § 11 ods. 2 písm. c) a § 13 ods. 6 písm. g) Zákona č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu; § 30d zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov, § 1 ods. 12 písm. v) prvý bod a ods. 13 písm. a), § 36a, § 108 ods. 2 písm. a) zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 112/2018 Z. z.“.

RSP sa tak ukladajú povinnosti pri poberaní týchto konkrétnych príspevkov:

A.

- v rámci investičnej pomoci **podľa § 17 zákona č. 112/2018 Z. z.:**
 - podmienčne vratného finančného príspevku;
 - nenávratného finančného príspevku;
 - dotácie pre registrovaný sociálny podnik (ďalej len „dotácia“);
 - predaja nehnuteľnosti za nižšiu cenu ako je všeobecná hodnota majetku alebo nájmu nehnuteľnosti za nižšiu cenu ako je hodnota nájmu nehnuteľnosti stanovená znaleckým posudkom¹⁰⁰;
 - úľavy na dani z príjmov podľa § 30d zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov
- v rámci kompenzačnej pomoci **podľa § 19 zákona č. 112/2018 Z. z.:**
 - nenávratného finančného príspevku;
 - dotácie

B.

- pri poberaní umiestňovacieho príspevku integračnému podniku a vyrovnávacieho príspevku integračnému podniku **podľa paragrafov 53f a 53g zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti.**

C.

- pri uplatnení zníženej sadzby dane z pridanej hodnoty (DPH) vo výške 10% zo základu dane na tovary a služby, ktoré v rámci aktivít sociálnej ekonomiky registrovaný sociálny podnik, ktorý 100 % svojho zisku po zdanení používa na dosiahnutie svojho hlavného cieľa, dodáva oprávnenému zákazníkovi, ak tým nedochádza k narušeniu hospodárskej súťaže nezlučiteľnému s vnútorným trhom, pričom oprávneným zákazníkom je osoba iná ako zdaniteľná osoba, ak je fyzickou osobou, subjektom sociálnej ekonomiky alebo subjektom verejnej správy **podľa § 27 ods. 2 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty** v znení neskorších predpisov.

D.

- pri poskytnutí výhody určenej registrovanému sociálnemu podniku **podľa § 1 ods. 12 písm. v) prvý bod a ods. 13 písm. a), § 36a, § 108 ods. 2 písm. a) zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 112/2018 Z. z.“.

Ide konkrétne o nasledovné:

- upustenie od vecnej pôsobnosti zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní v znení neskorších predpisov pri podlimitných zákazkách a zákazkách s nízkou hodnotou podľa § 1 ods. 12 písm. v) prvý bod a § 1 ods. 13 písm. a) zákona o verejnom obstarávaní. Znamená to, že pokiaľ verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ chce, aby mu službu alebo tovar pri podlimitných zákazkách a zákazkách s nízkou hodnotou a ďalej stavebných prácach pri zákazkách s nízkou hodnotou dodal RSP, tak je vylúčená pôsobnosť zákona o verejnom

¹⁰⁰ podľa § 9a ods. 8 písm. f) a § 9a ods. 9 písm. d) zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov, ďalej podľa § 9a ods. 8 písm. f), § 9a ods. 9 písm. d) zákona č. 446/2001 Z.z. o majetku vyšších územných celkov a napokon podľa § 8e písm. f), § 11 ods. 2 písm. c) a § 13 ods. 6 písm. g) zákona č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu v znení neskorších predpisov.

obstarávaní na takéto účely. Obstarávateľ pri takýchto zákazkách nemusí postupovať podľa zákona o verejnom obstarávaní, pokiaľ mu to neprikazuje iný právny predpis napríklad v prostredí investícií financovaných z prostriedkov Európskych štrukturálnych a investičných fondov.

- vyhradené zákazky podľa § 36a zákona o verejnom obstarávaní, a
- vyhradenie práva účasti vo verejnom obstarávaní pre konkrétne subjekty podľa § 108 od. 2 písm. a) zákona o verejnom obstarávaní, pričom jedným z nich je aj registrovaný sociálny podnik.

E.

- pri oslobodení od platenia miestnych daní z nehnuteľností alebo stavieb a bytov, resp. pri ich znížení formou všeobecne záväzného nariadenia obce alebo mesta a to na nehnuteľnosti, stavby a byty v ich vlastníctve. Obec takto smie postupovať **podľa § 17 ods. 2 písm. m) a ods. 3 písm. g) zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady** v znení zákona č. 112/2018 Z. z..

Poznámky:

1. Predmet § 24 sa nevzťahuje na pomoc na podporu dopytu podľa § 16 ods. 1 písm. c) zákona o SE
2. V prechodnom období od 1. januára 2020 do 31. decembra 2023 sa povinnosti podľa § 24 rovnako vzťahujú na sociálny podnik, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom a je mu poskytnutá investičná pomoc vo forme podľa § 17 ods. 1 písm. d) pri dodržaní ustanovenia § 17 ods. 3 zákona o SE. (§ 31 zákona).

C 2. Účel § 24

Účelom § 24 zákona o SE je urobiť čo najviac pre to, aby bola nenávratná (alebo čiastočne nenávratná) podpora alebo iné výhody poskytované RSP v kontexte verejných zdrojov – či už podľa tohto zákona alebo podľa iných predpisov – využívané čo najefektívnejšie, a aby sa zabránilo najrôznejším druhom zneužívania takejto podpory.

C 3. Obmedzenia a povinnosti v odsekoch 2 až 12

§ 24 ods. 2 zákona č. 112/2018 Z. z.: pôvodným znením tohto ustanovenia bolo to, že RSP nesmie tvoriť jediný podnik s právnickými osobami, ktoré nie sú RSP. Ostatná novela zákona o SE toto ustanovenie zrušila.

§ 24 ods. 2 zákona č. 112/2018 Z. z.: „*Celkové náklady na mzdy a ďalšie peňažné plnenia spojené s pracovnoprávnym vzťahom (ďalej len „mzdové náklady“)* registrovaného sociálneho podniku v kalendárnom roku nesmú presiahnuť súčin päťnásobku mzdových nákladov pri použití minimálnej mzdy a počtu zamestnancov a zároveň súčin trojnásobku mzdových nákladov pri použití priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve Slovenskej republiky zverejnenej Štatistickým úradom Slovenskej republiky

za predchádzajúci kalendárny rok a počtu zamestnancov, pričom suma najvyššej mzdy môže byť najviac päťnásobkom sumy najnižšej mzdy. Na žiadosť registrovaného sociálneho podniku môže Ministerstvo práce povoliť zvýšenie sumy najvyššej mzdy podľa prvej vety na desaťnásobok sumy najnižšej mzdy. Iné náklady ako mzdové náklady registrovaného sociálneho podniku nesmú presahovať obvyklú cenu na trhu; obvyklou cenou na trhu sa rozumie cena bežne používaná v mieste a v čase plnenia alebo spotreby, a to podľa druhu, kvality, prípadne miery opotrebenia predmetného plnenia.“

Predmetom tohto ustanovenia je stanovenie pravidiel pre mzdové a nemzdové náklady v podniku. Aby nebolo možné verejnú podporu zneužiť na neoprávnené vysoké platové ohodnotenie, stanovuje sa na mzdové náklady strop. Zároveň sa určuje maximálny možný pomer medzi najvyššou a najnižšou mzdou v podniku, aby nebolo možné obísť tento strop na celkové mzdové náklady pomocou nízkych miezd pre väčšinu zamestnancov a neúmerne vysokých plátov vedúcich pracovníkov. V prípade nemzdových nákladov sa stanovuje, že musia zodpovedať cenám, ktoré sú na trhu obvyklé.

§ 24 ods. 3 zákona č. 112/2018 Z. z.: „*Registrovaný sociálny podnik musí svojim zamestnancom vyplácať mzdu najmenej v sume, ku ktorej sa zaviazal pri poskytnutí podpory alebo verejných prostriedkov podľa osobitných predpisov.*¹⁰¹“

Podstatou tohto ustanovenia je zamedziť RSP zneužívaniu verejných peňažných prostriedkov spôsobom, kedy pri žiadosti o príspevky bude RSP uvádzať iné hodnoty ako bude v praxi realizovať, čo sa týka odmeňovania jeho zamestnancov. Povinnosť reálne vyplácaných finančných prostriedkov svojim zamestnancom je následne veľmi ľahko skontrolovateľná prostredníctvom odvodov a preddavkov na daň z príjmu, ktoré má každý zamestnávateľ povinnosť zrážať zo mzdy zamestnancov.

§ 24 ods. 4 zákona č. 112/2018 Z. z.: „*Registrovaný sociálny podnik, ktorý nie je zapísaný v registri partnerov verejného sektora a ktorý nepoužije 100 % zisku po zdanení na dosahovanie svojho pozitívneho sociálneho vplyvu, je povinný písomne oznámiť ministerstvu práce zoznam konečných užívateľov výhod v rozsahu meno, priezvisko, adresa trvalého pobytu, dátum narodenia, štátna príslušnosť a údaj, či konečný užívateľ výhod je verejným funkcionárom vykonávajúcim funkciu v Slovenskej republike.“*

Každá fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá akýmkoľvek spôsobom participuje na prijímaní peňažných zdrojov z verejných rozpočtov, resp. plnení, ktorých predmetom je majetok štátu, VÚC, obce a pod., ktorá je poskytovateľom zdravotnej starostlivosti a pod.,¹⁰² má v zmysle zákona č. 315/2016 Z. z. o registri partnerov verejného sektora a o zmene a doplnení niektorých zákonov povinnosť sa registrovať v registri partnerov verejného sektora.

Povinnosť RSP oznámiť ministerstvu práce zoznam konečných užívateľov výhod sa ukladá každému RSP, ktorý sa nezapisuje do registra partnerov verejného sektora, a ktorý nepoužije 100% zisku po zdanení na dosahovanie svojho PSV. Účelom tohto ustanovenia je poznať skutočných majiteľov podniku alebo inými slovami osoby profitujúce na zisku zo sociálneho podnikania, resp. činnosti, ktorej cieľom je dosahovanie PSV. Podobne ako v prípade boja proti daňovým únikom, aj v tomto prípade ide o opatrenie na posilnenie transparentnosti.

¹⁰¹ Opäť ide o príspevok integračnému podniku, resp. vyrovnávací príspevok integračnému podniku podľa § 53f a § 53g zákona č. 112/2018 Z. z.

¹⁰² K výpočtu FO a PO, ktoré zaradujeme medzi tzv. partnerov verejného sektora, pozri: §2 ods. 1 zákona č. 315/2016 Z. z. o registri partnerov verejného sektora a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

§ 24 ods. 5 a 6 zákona č. 112/2018 Z. z.: „Registovaný sociálny podnik **nesmie dodávať** tovar alebo poskytovať služby závislej osobe, ktorá nie je registrovaným sociálnym podnikom; to neplatí, ak ide o:

- a) integračný podnik, v ktorom má obec alebo vyšší územný celok podiel viac ako 50 %, alebo
- b) registrovaný sociálny podnik, ktorý nie je integračným podnikom a v ktorom má podiel len obec alebo vyšší územný celok, a dodávaním tovaru alebo poskytovaním služieb nejde o plnenie zákonom ustanovenej samosprávnej pôsobnosti obce alebo vyššieho územného celku,
- c) dodávanie tovaru alebo poskytovanie služby

1. poskytovateľovi sociálnej služby alebo

2. zahraničnej osobe so sídlom v štáte, ktorý je zmluvným štátom Európskeho hospodárskeho priestoru, ktorá je podľa právnych predpisov tohto štátu, štátnym orgánom tohto štátu alebo týmto štátom uznanou organizáciou v sektore sociálnej ekonomiky uznaná za sociálny podnik a ktorá používa 100% svojho zisku na dosiahnutie pozitívneho sociálneho vplyvu,

d) integračný podnik, ktorý využíva 100 % zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa podľa § 5 ods. 1 písm. b).“

„Registovaný sociálny podnik **nesmie byť odberateľom** tovaru alebo služieb od závislej osoby, ktorá je právnickou osobou a nie je registrovaným sociálnym podnikom; to neplatí, ak ide o:

a) nájom alebo podnájom poskytovaný najviac za obvyklú cenu na trhu medzi prenajímateľom a inými nájomníkmi alebo podnájomníkmi,

b) registrovaný sociálny podnik, v ktorom má obec alebo vyšší územný celok podiel viac ako 50%,

c) odoberanie tovaru alebo služieb od

1. poskytovateľa sociálnej služby alebo

2. zahraničnej osoby so sídlom v štáte, ktorý je zmluvným štátom Európskeho hospodárskeho priestoru, ktorá je podľa právnych predpisov tohto štátu štátnym orgánom tohto štátu alebo týmto štátom uznanou organizáciou v sektore sociálnej ekonomiky uznaná za sociálny podnik a ktorá používa 100% svojho zisku na dosiahnutie pozitívneho sociálneho vplyvu,

d) integračný podnik, ktorý využíva 100 % zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa podľa § 5 ods. 1 písm. b).“

Inými slovami, RSP nesmie **dodávať** tovar alebo poskytovať služby závislej osobe,¹⁰³ ktorá nie je registrovaným sociálnym podnikom; to však neplatí, ak ide o integračný podnik, ktorý využíva 100% zisku po zdanení na dosiahnutie svojho hlavného cieľa; integračný podnik, v ktorom má obec alebo vyšší

¹⁰³ Za závislú osobu sa v zmysle §2 písm. n) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov považuje blízka osoba (príbuzný v priamom rade, súrodenec a manžel; iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom sa pokladajú za osoby sebe navzájom blízke, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pociťovala ako vlastnú ujmu); ekonomicky, personálne alebo inak prepojená osoba alebo subjekt (môže ísť o ďalšiu spoločnosť založenú obcou alebo VÚC, resp. spoločnosti a subjekty v rámci ktorých v pozícii štatutárnych orgánov vystupujú osoby, ktoré sú prepojené s RSP, resp. obcou alebo VÚC; a osoba alebo subjekt, ktorý je na účely konsolidácie súčasťou konsolidovaného subjektu (obchodná spoločnosť, štátny podnik, družstvo alebo účtovná jednotka verejnej správy, ktorá má rozhodujúci vplyv v inej účtovnej jednotke, ktorá je obchodnou spoločnosťou).

územný celok podiel viac ako 50 %; alebo registrovaný sociálny podnik, ktorý nie je integračným podnikom, a v ktorom má podiel len obec alebo vyšší územný celok, a dodávaním tovaru alebo poskytovaním služieb nejde o plnenie zákonom ustanovenej samosprávnej pôsobnosti obce alebo vyššieho územného celku. Predmetné ustanovenie rovnako neplatí v prípade, kedy RSP dodáva tovar alebo poskytuje služby poskytovateľovi sociálnej služby alebo zahraničnej osobe, ktorá je podľa právnych predpisov domovského štátu, štátnym orgánom alebo štátom uznanou organizáciou v sektore sociálnej ekonomiky uznaná za sociálny podnik a ktorá používa 100% svojho zisku na dosiahnutie pozitívneho sociálneho vplyvu.

Pravidlá o zákaze obchodovania RSP sa uplatňujú aj v prípade **odoberania** tovaru alebo služieb od závislej osoby, v tomto prípade závislej osoby, ktorá je právnickou osobou a nie je registrovaným sociálnym podnikom. Zákon však i tu ponúka výnimky, a to v prípadoch, kedy sa zákaz nevzťahuje na nájom a podnájom poskytovaný najviac za obvyklú cenu na trhu. Uvedený zákaz ďalej neplatí pre RSP, v ktorom má obec alebo VÚC podiel väčší ako 50% a pre integračný podnik, ktorý využíva 100% zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa. Odoberanie tovaru alebo služieb je ďalej možné od závislej osoby, pokiaľ je táto poskytovateľom sociálnej služby alebo je zahraničnou osobou. Uvedené tak umožňuje napríklad odoberanie tovaru alebo služby zo strany slovenského registrovaného sociálneho podniku od svojej materskej spoločnosti v zahraničí, pričom táto je podľa právnych predpisov domovského štátu, štátnym orgánom alebo štátom uznanou organizáciou v sektore sociálnej ekonomiky uznaná za sociálny podnik a používa 100 % svojho zisku na dosiahnutie pozitívneho sociálneho vplyvu.

Účelom týchto ustanovení je zabrániť, aby podnik umenšoval svoj potenciálny zisk, napríklad spôsobom predaja svojich tovarov a služieb závislej osobe pod bežnú trhovú cenu, resp. aby potenciálny zisk vyviedol prostredníctvom umelo navýšených nákladov, ak by napríklad od závislej (právnickej) osoby odoberal subdodávky za neprimerane vysoké ceny.

§ 24 ods. 7 zákona č. 112/2018 Z. z.: „*Ak je registrovaný sociálny podnik odberateľom tovaru alebo služieb od závislej osoby, ktorá je fyzickou osobou, celkové náklady na tieto tovary alebo služby nesmú za obdobie 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov presiahnuť najvyššiu mzdu v registrovanom sociálnom podniku za to isté obdobie.*“

Tak ako v prípade § 24 ods. 5 a 6 zákona aj v tomto prípade zákon reguluje, resp. obmedzuje obchodovanie RSP, v tomto prípade s fyzickými osobami, konkrétne reguluje odoberanie tovaru alebo služby od fyzickej osoby. Navzdory možným zvýhodneniam spriaznených SZČO zákon v tomto prípade umožňuje RSP obchodovanie s nimi, avšak za podmienky kedy celkové náklady na obstarané tovary alebo služby nepresiahnu za obdobie 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov najvyššiu mzdu v registrovanom sociálnom podniku za to isté obdobie.

§ 24 ods. 8 zákona č. 112/2018 Z. z.: „*Registrovaný sociálny podnik si nesmie vziať úver alebo pôžičku od závislej osoby, pri ktorých by úrok presahoval základnú úrokovú sadzbu podľa osobitného predpisu, ktorým je Čl. 9 nariadenia Komisie (ES) č. 794/2004 z 21. apríla 2004, ktorým sa vykonáva nariadenie Rady (EÚ) 2015/1589 stanovujúce podrobné pravidlá na uplatňovanie článku 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (Ú. v. EÚ L 140, 30. 4. 2004) v platnom znení.*“

Aj v prípade tohto ustanovenia ide o obmedzujúce pravidlo pre RSP a jeho účelom je zamedzenie umelého vyvážania potenciálneho zisku z podniku prostredníctvom navýšených úrokových nákladov. Podnik môže mať v princípe dobré dôvody požičať si od „spriaznenej“ právnickej, fyzickej či súkromnej osoby, ale aby týmto spôsobom nedošlo k zneužitiu, zákon limituje výšku úrokov. Tento

limit sa odvodzuje od referenčnej sadzby Európskej komisie¹⁰⁴, ktorou stanovuje pomyselnú „bežnú trhovú cenu“ úveru.

§ 24 ods. 9 zákona č. 112/2018 Z. z.: „*Registrováný sociálny podnik nesmie previesť majetok, ktorý bol získaný z dotácie alebo nevrátenej časti podmienične vratného finančného príspevku a ktorý nebol vyradený z obchodného majetku; to neplatí, ak ide o prevod majetku na iný registrovaný sociálny podnik. Ak registrovaný sociálny podnik prevedie majetok, ktorý bol získaný z dotácie alebo nevrátenej časti podmienične vratného finančného príspevku na iný registrovaný sociálny podnik, je povinný vrátiť poskytovateľovi dotácie alebo nevrátenej časti podmienične vratného finančného príspevku sumu zodpovedajúcu zostatkovej cene majetku, najviac však sumu zodpovedajúcu poskytnutej dotácii alebo nevrátenej časti podmienične vratného finančného príspevku.*“

Ide o ďalšie z obmedzujúcich opatrení, ktoré má zabrániť zneužitiu príspevkov z verejných zdrojov spôsobom vyvedenia časti nenávratnej pomoci tým, že by RSP pod cenu predal aktívum nadobudnuté vďaka tejto pomoci. Vo všeobecnosti sa jednoducho zakazuje, aby RSP takéto aktívum prevádzal. Umožňuje sa však, aby ho previedol na iný RSP – pod tou podmienkou, že poskytovateľovi pomoci vráti zostatkovú cenu aktíva. Podnik teda má motiváciu, aby ani inému RSP nepredával takéto aktívum pod cenu.

§ 24 ods. 10 zákona č. 112/2018 Z. z.: „*Registrováný sociálny podnik nesmie vyradiť z obchodného majetku majetok, ktorý bol získaný z podpory alebo z verejných prostriedkov podľa osobitných predpisov, a ktorý má nulovú zostatkovú hodnotu, bez predchádzajúceho písomného súhlasu poskytovateľa podpory.*“

Tak ako v prechádzajúcom prípade, kedy zákon RSP zakazuje scudzovať majetok získaný z verejných prostriedkov, v tomto prípade RSP zakazuje vyradiť aktívum zo svojho obchodného majetku, pokiaľ z účtovného hľadiska nebude mať nulovú hodnotu bez predchádzajúceho písomného súhlasu poskytovateľa podpory. „V odseku 11 sa [tak] zabraňuje inému typu zneužitia, pri ktorom podnik fiktívne „vyradí“ v skutočnosti stále funkčné aktívum (napr. stroj), aby ho následne predal. Aby k takýmto prípadom nedochádzalo, podnik je povinný požiadať poskytovateľa podpory o povolenie aktívum vyradiť (ak nemá nulovú zostatkovú cenu) – aby mal poskytovateľ podpory možnosť presvedčiť sa, či skutočne ide o aktívum, ktoré je zrelé na vyradenie.“¹⁰⁵

§ 24 ods. 11 zákona č. 112/2018 Z. z.: „*Ak nejde o plnenie podmienky podľa § 17 ods. 3, registrovaný sociálny podnik nesmie prijať verejné prostriedky podľa osobitných predpisov na tie isté oprávnené náklady alebo na ten istý účel, na aké sa mu poskytuje podpora vo forme dotácie, nenávratného finančného príspevku alebo podmienične vratného finančného príspevku.*“

Účelom tohto ustanovenia je ochrániť verejné prostriedky spôsobom, kedy sa RSP zakazuje žiadať verejné zdroje na ten istý účel dva- a viackrát.

§ 24 ods. 12 zákona č. 112/2018 Z. z.: „*Sociálny podnik bývania, ktorému bola poskytnutá podpora vo forme podľa § 17 ods. 1 písm. d) alebo písm. e), je povinný prenajímať najmenej 70% obytnej plochy bytov, ktoré vlastní alebo má v nájme, za nájomné zodpovedajúce nákladom na byt.*“

¹⁰⁴ Referenčné platby sú pravidelne aktualizované úrokové sadzby, ktoré sú verejne dostupné. Sú užitočným podkladom rôznych finančných kontraktov, ako sú hypotekárne úvery, kontokorentné úvery a iné, zložitejšie finančné transakcie.

¹⁰⁵ K tomu pozri: Dôvodová správa k zákonu č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov – Osobitná časť.

Uvedené novelizované ustanovenie sa dotýka len hospodárskej činnosti sociálneho podniku bývania teda verejnoprospešného podniku, ktorého pozitívnym sociálnym vplyvom je zabezpečovanie spoločensky prospešného nájomného bývania, teda poskytovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu prostredníctvom výstavby, prestavby alebo obstarania bytov na účely ich nájmu oprávneným osobám alebo prostredníctvom nájmu bytov týmto fyzickým osobám.

Sociálny podnik bývania tak dostal zákonom stanovenú povinnosť prenajímať nielen minimálne percento bytov podľa § 13 ods. 4, ale aj minimálne percento (70%) obytnej plochy bytov, ktorých je vlastníkom, alebo ktoré má v nájme, a na ktorých výstavbu, rekonštrukciu a pod. mu bola poskytnutá pomoc z verejných zdrojov, za nájomné zodpovedajúce nákladom na byt.

IV. KAPITOLA

VÝKON ŠTÁTNEJ SPRÁVY V OBLASTI SOCIÁLNEJ EKONOMIKY

V zmysle § 15 ods. 1 písm. i) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy bola oblasť sociálnej ekonomiky pridelená do kompetencie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Jednoducho povedané – sociálna ekonomika je spôsobilým predmetom činnosti orgánu štátnej správy na úrovni Ministerstva práce, a to aj napriek tomu, že obsahovo táto problematika presahuje rámec činnosti Ministerstva práce a zasahuje do kompetencií množstva ďalších ústredných orgánov štátnej správy ako sú Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, atď.

A. ORGANIZAČNÁ ŠTRUKTÚRA ŠTÁTNEJ SPRÁVY NA ÚSEKU SOCIÁLNEJ EKONOMIKY

Vo svojom § 25 zákon o SE kvalifikuje v zmysle výkonu štátnej správy na úseku sociálnej ekonomiky dvoch aktérov:

1. Ministerstvo práce na základe splnomocňovacieho ustanovenia § 15 ods. 1 písm. i) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy.
2. Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny, ktoré vypracúva a realizuje národné projekty v oblasti sociálnej ekonomiky (§ 25 ods. 4 zákona č. 112/2018)

V realizácii opatrení sociálnej ekonomiky však môžu brať účasť aj iní aktéri z prostredia orgánov štátnej správy, medzi nimi napríklad Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny (napr. v oblasti poskytovania nenávratnej zložky investičnej pomoci pre registrované sociálne podniky, umiestňovacích príspevkov integračnému podniku, vyrovnávacích príspevkov integračnému podniku a iných foriem príspevkov) prípadne iné orgány štátnej správy, v ktorých kompetencii sú otázky poskytovania rôznych foriem priamej alebo nepriamej podpory v dosahovaní pozitívneho sociálneho vplyvu, napríklad i prostredníctvom sociálnych podnikov (Ministerstvo vnútra v oblasti pomoci marginalizovaným rómskym komunitám, Ministerstvo kultúry v kontexte obnovy národných kultúrnych pamiatok za účasti integračných podnikov a pod.)

A 1. § 25: Ministerstvo práce

Ústredným orgánom štátnej správy na úseku sociálnej ekonomiky je Ministerstvo práce. Ako je uvedené vyššie, toto splnomocnenie mu prináleží na základe § 15 ods. 1 písm. i) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy. Keďže v tomto prípade ide len o splnomocňujúce ustanovenie, tak na to, aby Ministerstvo práce mohlo vykonávať štátnu správu na tomto úseku, bolo nutné prijať osobitný právny predpis so silou zákona, resp. podzákonný predpis, ktorý stanoví konkrétne úlohy a kompetencie Ministerstva

práce na tomto úseku. Týmto osobitným zákonom je **zákon č. 112/2018 Z. z.**, teda zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch.

V zmysle § 25 ods. 1 zákona o SE vykonáva štátnu správu na úseku sociálnej ekonomiky Ministerstvo práce.

Paragraf 25 zákona o SE Ministerstvo práce zmocňuje na výkon viacerých kompetencií na úseku sociálnej ekonomiky:

- Zastrešenie priebehu konania o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku s tým, že Ministerstvu práce zákon priznáva všetky kompetencie týkajúce sa konania, od preberania žiadosti o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku, cez samotné konanie o priznanie štatútu až po kompetencie súvisiace s konaním o zrušení štatútu registrovaného sociálneho podniku,
- Priznanie postavenia strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky a najvyššej strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky a konanie s tým spojené. Ministerstvo práce má zároveň kompetenciu zrušiť týmto subjektom ich postavenie,
- Kompetencie a právomoci na úseku ukladania pokút sociálnemu podniku alebo registrovanému sociálnemu podniku a organizácií sektora sociálnej ekonomiky za porušovanie povinností vyplývajúcich pre tieto subjekty zo zákona o SE,
- Ďalšou z celého radu kompetencií Ministerstva práce na úseku sociálnej ekonomiky je to, že Ministerstvo práce vedie register sociálnych podnikov, zapisuje do tohto registra zákonom stanovené údaje a rovnako tieto údaje aj bezplatne zverejňuje na informačné účely, resp. ich poskytuje orgánom štátnej správy, súdom, obciam a vyšším územným celkom a iným orgánom verejnej moci, fyzickým osobám a právnickým osobám, ktorým bol zverený výkon úloh podľa osobitných predpisov, iným členským štátom alebo iným štátom, ak to ustanovuje medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná,
- Rovnako ako pri registri sociálnych podnikov je Ministerstvu práce priznaná kompetencia aj v prípade vedenia osobitného zoznamu organizácií sektora sociálnej ekonomiky a jeho zverejnenie na svojom webovom sídle,
- Ministerstvo práce je z titulu ústredného orgánu štátnej správy na úseku sociálnej ekonomiky zároveň oprávnené na výkon kontroly dodržiavania povinností podľa zákona o SE, čo je bezprostredne spojené s jeho kompetenciou na úseku správno-právneho trestania sociálnych podnikov, registrovaných sociálnych podnikov a strešných organizácií sociálnej ekonomiky, pričom túto kontrolu realizuje a vykonáva podľa postupov a pravidiel kontrolnej činnosť v štátnej správe podľa druhej časti zákona č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe.
- Ministerstvo práce okrem vyššie uvedených právomocí kontroluje výročné správy registrovaných sociálnych podnikov, ktoré tieto majú povinnosť predložiť do 15. júla nasledujúceho kalendárneho roka Ministerstvu práce, prípadne každoročne ukladať vo verejnej časti registra účtovných závierok¹⁰⁶, a pri nesplnení tejto povinnosti má právomoc ukladať registrovaným sociálnym podnikom pokuty,

¹⁰⁶ Registrovaný sociálny podnik z radov nadácií alebo neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby si povinnosť vypracovania a predloženia výročnej správy splní jej uložením vo verejnej časti registra účtovných závierok,

- Ministerstvo práce ďalej zabezpečuje bezplatné poradenstvo pri príprave projektu činnosti registrovaného sociálneho podniku, príprave žiadosti o investičnú pomoc alebo kompenzačnú pomoc a bezplatné poradenstvo o iných možnostiach podpory podľa tohto zákona alebo osobitných predpisov¹⁰⁷ (v súčasnosti je táto kompetencia čiastočne realizovaná Implementačnou agentúrou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v rámci národného projektu „Inštitút sociálnej ekonomiky“), pričom mu zákon zároveň ukladá povinnosť, aby túto kompetenciu zabezpečoval spôsobom, kedy poradenská aj vzdelávacia činnosť Ministerstva práce je zabezpečená pre každé jedno krajské mesto Slovenskej republiky, čo sa realizuje prostredníctvom tzv. Regionálnych centier sociálnej ekonomiky,
- Tak ako aj v prípade iných ústredných orgánov štátnej správy na iných úsekoch štátnej správy, má aj Ministerstvo práce povinnosť, resp. kompetenciu vydávať metodické usmernenia k uplatňovaniu zákona o SE a osobitných predpisov v jeho pôsobnosti týkajúcich sa sociálnej ekonomiky a sociálnych podnikov a zabezpečuje v tejto oblasti aj vzdelávanie,
- Prostredníctvom ostatnej novely zákona o SE sa do paragrafového znenia zákona dostala ďalšia z úloh, ktoré Ministerstvo práce na úseku sociálnej ekonomiky zabezpečuje, a tou je kompetencia na úseku správy informačného systému sociálnej ekonomiky. V zmysle tejto povinnosti Ministerstvo práce spravuje previazanú databázu aktuálnych zdrojov dát, koncepcnej činnosti a elektronického výkonu pôsobnosti príslušných orgánov verejnej moci v oblasti sociálnej ekonomiky,
- Rovnako ako predchádzajúca kompetencia, sa ostatnou novelou zákona o SE na Ministerstvo práce preniesla kompetencia na úseku vypracovávaní a realizovaní národných projektov v oblasti sociálnej ekonomiky. Rovnakú právomoc získalo aj Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (§ 25 ods. 1 písm. l) a §25 ods. 4)

A 2. § 26: Organizácie sektora sociálnej ekonomiky

V rámci výkonu štátnej správy na úseku sociálnej ekonomiky sa do IV. Časti zákona o SE dostali ustanovenia o Organizáciách sektora sociálnej ekonomiky, ktorých podstata tkvie v uplatňovaní práva na združovanie sa subjektov sociálnej ekonomiky v tzv. strešných organizáciách.

Myšlienka umožniť zakladanie strešných organizácií sektora sociálnej ekonomiky vychádza z tradície existencie sociálnych partnerov v rámci kolektívnych pracovnoprávných vzťahov, ktorých úlohou je ochrana a zabezpečovanie záujmov svojich členov v rámci kolektívneho vyjednávania a trojstranných rokovaní na tzv. tripartite.¹⁰⁸ Zákon č. 112/2018 vo svojom ustanovení § 26 umožňuje, aby si subjekty sociálnej ekonomiky¹⁰⁹ vytvárali strešné organizácie sektora sociálnej ekonomiky ako

tak ako im prikazuje zákon č. 34/2002 Z.z. o nadáciách, resp.

Zákon č. 213/1997 Z.z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby.

¹⁰⁷ Napríklad §53f a §53g zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti.

¹⁰⁸ V zmysle zákona č. 103/2007 Z. z. o trojstranných konzultáciách na celoštátnej úrovni a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o tripartite)

¹⁰⁹ Subjektom sociálnej ekonomiky je občianske združenie, nadácia, neinvestičný fond, nezisková organizácia, účelové zariadenie cirkvi, obchodná spoločnosť, družstvo alebo fyzická osoba – podnikateľ, ktorá je zamestnávateľom, ktorí a) nie sú väčšinovo riadení štátnym orgánom, štátny orgán ich z väčšej časti nefinancuje, nevymenúva ani nevolí štatutárny orgán ani viac ako polovicu jeho členov a nevymenúva ani nevolí viac ako polovicu členov riadiaceho orgánu alebo dozorného

reprezentatívnych združení subjektov sociálnej ekonomiky po splnení zákonom ustanovených podmienok.

Zákon o SE v § 26 ods. 8 zároveň dáva strešným organizáciám sektora sociálnej ekonomiky významné oprávnenie, a to vydávať žiadateľom o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku na základe jeho žiadosti osvedčenie o tom, že spĺňa vybrané podmienky na registráciu (§ 6 ods. 1 písm. a) a e) zákona), pričom pri následnom rozhodovaní o priznaní štatútu registrovaného sociálneho podniku bude Ministerstvo práce na toto osvedčenie prihliadať. *„Princíp osvedčenia vychádza z myšlienky, že najlepším posudzovateľom toho, či skutočne ide o sociálny podnik, sú existujúce sociálne podniky. Ide teda o „kolegiálne posudzovanie“ (peer review), ako funguje v zahraničí. Nejde o prenesenie zodpovednosti štátu, keďže osvedčenie nenahrádza samostatný proces posudzovania zo strany Ministerstva v konaní o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku. Predstavuje však spôsob, ako tento proces pre žiadateľa i pre štát uľahčiť – ak existujúce sociálne podniky potvrdia, že považujú žiadateľa za dôveryhodný sociálny podnik, je vysoká pravdepodobnosť, že ním skutočne je/bude.“*¹¹⁰

Zákon ďalej ustanovuje podmienky, ktoré je potrebné kumulatívne splniť, aby organizácia mohla Ministerstvo práce požiadať o priznanie postavenia strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky:

- a) jej členmi je najmenej 30% z registrovaných sociálnych podnikov dosahujúcich merateľný pozitívny sociálny vplyv poskytovaním rovnakej spoločensky prospešnej služby alebo celkový počet zamestnancov jej členov predstavuje najmenej 30% z celkového počtu zamestnancov registrovaných sociálnych podnikov dosahujúcich merateľný pozitívny sociálny vplyv poskytovaním rovnakej spoločensky prospešnej služby;
- b) najmenej 50% jej členov tvoria registrované sociálne podniky;
- c) jedným z jej cieľov zakotvených v základnom dokumente je reprezentovať registrované sociálne podniky;
- d) jej nebolo v období piatich rokov pred podaním žiadosti zrušené postavenie strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky.

V prípade ak by chcela strešná organizácia sektora sociálnej ekonomiky požiadať o priznanie postavenia **najvyššej** strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky, musí združovať viac ako 50% strešných organizácií sektora sociálnej ekonomiky, ktoré spolu združujú najmenej 30% všetkých registrovaných sociálnych podnikov. Rovnako musí splniť podmienku, že jej nebolo v období piatich rokov pred podaním žiadosti zrušené postavenie najvyššej strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky.

Najvyššia strešná organizácia má opodstatnenie v prípade, kedy vzniká potreba ochrany a zabezpečenia záujmov viacerých strešných organizácií sektora sociálnej ekonomiky. Najvyššia strešná organizácia nemôže vzniknúť predtým, než vznikne aspoň jedna strešná organizácia sektora sociálnej ekonomiky, ktorá by sa stala jej členom. Ak je vytvorená najvyššia strešná organizácia sektora sociálnej ekonomiky, prechádza na ňu možnosť vydať osvedčenie žiadateľovi o priznanie štatútu sociálneho podniku o tom, že spĺňa podmienky sociálneho podniku podľa § 6 ods. 1 písm. a) a e). „Bežná“ strešná organizácia túto možnosť, v prípade že je vytvorená najvyššia strešná organizácia, stráca.

orgánu; b) vykonávajú hospodársku činnosť alebo nehospodársku činnosť v rámci aktivít sociálnej ekonomiky; a c) ak podnikajú alebo vykonávajú inú zárobkovú činnosť podľa osobitných predpisov, nevykonávajú ich výhradne na účely dosiahnutia zisku alebo zisk z nich používajú spôsobom podľa tohto zákona.

¹¹⁰ K tomu pozri: Dôvodová správa – osobitná časť k návrhu zákona č. 112/2018 Z. z.

Čo sa týka samotného konania o priznanie postavenia strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky, zákon v tomto prípade upravuje len základné pravidlá konania s tým, že toto konanie začína vždy na návrh organizácie, ktorý sa podáva v elektronickej podobe prostredníctvom elektronického formulára zaslaného do informačného systému sociálnej ekonomiky, ktorý musí spĺňať podmienky podľa § 26 ods. 2 alebo 3 zákona o SE ako aj to, že konanie sa končí priznaním alebo nepriznaním postavenia strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky, pričom rozhodnutie o priznaní sa nevyhotovuje, ale Ministerstvo práce doručí organizácii Osvedčenie o priznaní postavenia strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky alebo najvyššej strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky.

Tak ako zákon o SE upravuje konanie o priznanie postavenia strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky alebo najvyššej strešnej organizácie sektora sociálnej ekonomiky, rovnako upravuje aj podmienky, za ktorých Ministerstvo práce zruší organizácii sektora sociálnej politiky jej postavenie strešnej organizácie a to za predpokladu, že táto organizácia prestane spĺňať podmienky podľa § 26 ods. 2 alebo 3 zákona o SE, resp. viac ako 20% žiadateľov o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku, ktorým bolo organizáciou sektora sociálnej ekonomiky vydané osvedčenie o splnení podmienok na registráciu sociálneho podniku, tieto podmienky nespĺňa alebo im bol zrušený štatút sociálneho podniku z dôvodu porušenia týchto podmienok, alebo vydala žiadateľovi o priznanie štatútu registrovaného sociálneho podniku osvedčenie o splnení podmienok na registráciu sociálneho podniku, hoci vedela, že žiadateľ tieto podmienky nespĺňal.

Organizácie sektora sociálnej ekonomiky sú oprávnené byť prijímateľmi príspevkov na účely podpory svojej nehospodárskej činnosti, a to zo strany Ministerstva práce alebo iných ústredných orgánov štátnej správy v rámci špecializovaných programov. Financovanie organizácií sektora sociálnej ekonomiky je okrem uvedených príspevkov zabezpečené možnosťou získania finančných prostriedkov prostredníctvom členských príspevkov jej členov (t.j. ostatných sociálnych podnikov) ako aj peňažnou odplatom v dohodnutej výške za vydanie osvedčenia sociálnym podnikom v prípade, že spĺňajú podmienky na registráciu podľa § 26 ods. 8 zákona o SE

B. § 27: REGISTER SOCIÁLNYCH PODNIKOV

Pre lepšiu identifikáciu subjektov sociálnej ekonomiky ako aj na štatistické účely bol zákonom o SE zriadený tzv. register sociálnych podnikov. V zásade ide o obdobné registre ako už v súčasnosti existujú napr. pri evidovaní odborových organizácií, registre neziskových organizácií, občianskych združení atď.

Register sociálnych podnikov slúži teda ako zberňa všetkých relevantných údajov o sociálnych podnikoch za účelom ich evidencie, lepšej identifikácie ako aj štatistiky. Register sociálnych podnikov je verejný zoznam, na ktorého vedenie je oprávnené Ministerstvo práce.

Údaje, ktoré sa zapisujú do registra sociálnych podnikov, sú základné údaje, na základe ktorých je možné subjekt neomylné identifikovať. Medzi tieto údaje § 27 od. 2 zákona o SE radí:

- a) obchodné meno a adresa prevádzkarne (len ak je zriadená), pričom ak ide o právnickú osobu, tak pri nej sa zapisuje aj sídlo a pri fyzickej osobe podnikateľovi, ktorý je zamestnávateľom, aj meno, priezvisko, bydlisko, dátum narodenia, rodné číslo a miesto podnikania,
- b) IČO – identifikačné číslo organizácie,

- c) Predmet podnikania alebo činnosti,
- d) Merateľný pozitívny sociálny vplyv,
- e) percentuálna časť zisku, ktorú sa registrovaný sociálny podnik zaväzuje použiť na dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu,
- f) právna forma (t.j. či ide o obchodnú spoločnosť, družstvo, neziskovú organizáciu, občianske združenie, atď.),
- g) meno, priezvisko, bydlisko, dátum narodenia a rodné číslo fyzickej osoby, ktorá je štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu, s uvedením spôsobu, akým táto fyzická osoba koná v mene registrovaného sociálneho podniku a s uvedením dňa vzniku funkcie a po jej skončení dňa skončenia funkcie,
- h) konečný užívateľ výhod,¹¹¹
- i) telefónne číslo a adresa elektronickej pošty.

Okrem zapísania zákonom stanovených údajov má Ministerstvo práce povinnosť bezodkladne zapisovať aj akékoľvek zmeny v zapisovaných údajoch, resp. zánik zapisovaných údajov, pričom Ministerstvo práce pri získavaní zmenených údajov z úradnej povinnosti má primerane postupovať podľa zákona č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente) v znení neskorších predpisov.

Zákon Ministerstvu práce zároveň uložil povinnosť tento register sociálnych podnikov a údaje v ňom uvedené zverejňovať na svojej webovej stránke, okrem údajov, ktoré sú definované ako osobné údaje, konkrétne dátumu narodenia a rodného čísla.

§ 27 zákona o SE zároveň upravuje aj postup sprístupňovania údajov obsiahnutých v registri orgánom štátnej správy, súdom, obciam a vyšším územným celkom, iným orgánom verejnej moci a ďalším subjektom. Túto povinnosť musí Ministerstvo práce vykonávať bezodplatne a v rozsahu plnenia úloh podľa osobitných predpisov.

C. § 28: POKUTY

Zákon o SE upravuje vo svojich ustanoveniach aj tzv. administratívnoprávne trestanie, t.j. sankcionovanie subjektov sociálnej ekonomiky za porušovanie povinností, ktoré im na základe tohto zákona boli uložené.

Správne delikty, ktorých úprava sa nachádza v § 28 zákona o SE, je možné rozdeliť podľa subjektov, ktorým hrozí sankcionovanie za takýto delikt, na pokuty uložené i.) registrovanému sociálnemu podniku, ii.) organizácii sektora sociálnej ekonomiky a iii.) sociálnemu podniku, ktorý nezákonne používa označenie “registrovaný sociálny podnik“ alebo „RSP“.

Medzi jednotlivé povinnosti registrovaného sociálneho podniku, ktorých porušenie **musí byť** (body 1-6) alebo **môže byť** (bod 7) sankcionované, patria:

¹¹¹ Konečným užívateľom výhod je každá fyzická osoba, ktorá skutočne ovláda alebo kontroluje právnickú osobu, fyzickú osobu – podnikateľa alebo združenie majetku, a každá fyzická osoba, v prospech ktorej tieto subjekty vykonávajú svoju činnosť alebo obchod.

1. porušenie zákazu splynutia alebo zlúčenia registrovaného sociálneho podniku so subjektom, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom. Rozdelenie registrovaného sociálneho podniku je možné zrealizovať len na tie osoby, na ktoré prechádza jeho imanie, ktoré sú tiež registrovanými sociálnymi podnikmi.
2. opakované porušenie pravidiel pri voľbe alebo vymenovaní členov poradného výboru, pričom toto konanie by bolo v rozpore so zákonom resp. nebolo by zo strany sociálneho podniku zabezpečené transparentné a spravodlivé vytváranie poradného výboru umožňujúce zapojenie priamo zainteresovaných osôb na výbere členov poradného výboru a kandidovaní za člena poradného výboru, a to bez zásahov zo strany registrovaného sociálneho podniku alebo jeho orgánov do procesu voľby alebo vymenovania,
3. vykonávanie činnosti, na ktorú bola poskytnutá podpora, v rozpore s pravidlom, kedy je táto vykonávaná na území Slovenska (§ 16 ods. 2 zákona),
4. porušenie povinností zakotvených v § 24 od. 2 až 12 zákona, ktoré však platia len pre registrovaný sociálny podnik¹¹², ktorému bola poskytnutá podpora podľa § 17 ods. 1 písm. c) až g) alebo podľa § 19 ods. 2 písm. c) a d), alebo ktorému bol poskytnutý umiestňovací alebo vyrovnávací príspevok podľa § 53f a 53 g zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti, alebo ktorému bola poskytnutá iná výhoda určená registrovanému sociálnemu podniku podľa osobitných predpisov.

V zmienených prípadoch (body 1-4) ide o ex offio povinnosť Ministerstva práce, kedy mu zákon ukladá minimálne začať správne konanie o sankcii za porušenie povinností a uložiť pokutu registrovanému sociálnemu podniku. Ministerstvo tak musí začať konanie v rámci správneho trestania, avšak uloženie samotnej pokuty ako sankcie za porušenie povinnosti ponecháva na správnej úvahe Ministerstva, t.j. Ministerstvo sa môže rozhodnúť, s ohľadom na okolnosti porušenia, či k náprave protiprávneho stavu postačí samotné prejednanie správneho deliktu.

Pokiaľ sa Ministerstvo rozhodne uložiť registrovanému sociálnemu podniku pokutu, tak výška pokuty je v týchto prípadoch stanovená v rámci správnej úvahy Ministerstva práce v rozmedzí od 1.000,- Eur do 10.000,- Eur, pričom pri určovaní konkrétnej výšky pokuty musí Ministerstvo práce prihliadať najmä na povahu, závažnosť, spôsob a následky porušenia povinnosti, ako aj na opakované zistenie toho istého nedostatku.

Ministerstvo v rovnakom režime postupuje aj v prípade nasledovných porušení, avšak s tým rozdielom, že maximálna výška pokuty, ktorú môže za tieto porušenia uložiť, pokiaľ sa nerozhodne, že už samotné prejednanie v správnom konaní postačuje, je 1 000 eur:

5. neoznámenie zmeny skutočností súvisiacich s plnením povinnosti registrovaného sociálneho podniku podľa § 6 ods. 1 písm. a) do 10 dní odo dňa zmien ministerstvu práce zmeny v písomnej forme,
6. neuloženie výročnej správy registrovaného sociálneho podniku do verejnej časti registra účtovných závierok najneskôr do 15. júla nasledujúceho kalendárneho roka,

¹¹² V zmysle prechodných ustanovení zákona č. 112/2018 Z. z. sa povinnosti a obmedzenia podľa § 24 vzťahujú rovnako na neregistrované sociálne podniky (§ 31 ods. 3: *V období od 1. januára 2020 do 31. decembra 2023 je možné registrovanému sociálnemu podniku podľa §16 ods. 5 a sociálnemu podniku, ktorý nie je registrovaným sociálnym podnikom, poskytnúť investičnú pomoc vo forme podľa §17 ods. 1 písm. d); ustanovenie §17 ods. 3 sa vzťahuje rovnako. Na sociálny podnik, ktorému bola poskytnutá investičná pomoc podľa prvej vety, sa rovnako vzťahuje §24.*)

V prípade nasledovného porušenia má Ministerstvo právo sa rozhodnúť, či vôbec začne konanie v rámci správneho trestania za porušenie predmetnej povinnosti alebo nie. V prípade, že konanie začne, tak má možnosť uložiť pokutu od 100 eur do 1000 eur. Ide o porušenie nasledovnej povinnosti:

7. **možnosť** uloženia pokuty registrovanému sociálnemu podniku, ktorý poruší iné ako vyššie uvedené povinnosti, vyplývajúce mu zo zákona č. 112/2018 Z. z. a ostatných osobitných predpisov súvisiacich s jeho činnosťou ako registrovaného sociálneho podniku.

Medzi ďalšie správne delikty na úseku sociálnej ekonomiky patria porušenia nasledujúcich povinností:

8. Ministerstvo práce musí začať správne konanie s možnosťou uloženia pokuty (**má povinnosť začať konanie**) organizácii sektora sociálnej ekonomiky vo výške od 1 000 eur do 10 000 eur, ak vydá osvedčenie o tom, že organizácia spĺňa podmienky na registráciu sociálneho podniku v rozpore so skutočným stavom, ktorý poznala alebo musela poznať,
9. Ministerstvo práce **môže** uložiť pokutu tomu, kto nie je registrovaným sociálnym podnikom a používa vo svojej činnosti alebo v spojení so svojím názvom označenie „registrovaný sociálny podnik“ alebo skratku „r. s. p.“, a to vo výške od 100 eur do 1 000 eur.

V prípadoch č. 8. a 9. Ministerstvo môže v správnom konaní pokutu neuložiť, ak s ohľadom na okolnosti porušenia povinností, na nápravu protiprávneho stavu postačuje už samotné prejednanie priestupku v správnom konaní.

Najvýznamnejšou črtou sankcionovania podľa § 28 zákona č. 112/2018 je tzv. správna úvaha, t.j. možnosť správneho orgánu (Ministerstva práce) sa rozhodnúť, v akej výške porušovateľovi povinnosti pokutu uloží, resp. či vôbec (vo vybraných prípadoch) pokutu uloží. V zmysle § 28 ods. 7 zákona č. 112/2018 Z. z. má totiž Ministerstvo práce pri rozhodovaní o výške pokuty v rámci správnej úvahy povinnosť prihliadať najmä na povahu, závažnosť, spôsob a následky porušenia povinnosti, ako aj na opakované zistenie toho istého nedostatku. Vo všetkých vyššie uvedených prípadoch platí, že **od uloženia pokuty Ministerstvo práce môže upustiť**, ak s prihliadnutím na skutkové okolnosti porušenia povinností postačí k náprave protiprávneho stavu samotné prejednanie správneho deliktu.

Aj v prípade správneho trestania za správne delikty podľa zákona č. 112/2018 Z. z. platí trestná zásada „ne bis in idem“, čo v kontexte zákona znamená, že pokutu za správny delikt Ministerstvo práce nemôže uložiť vtedy, ak za to isté porušenie už bola uložená pokuta iným orgánom oprávneným vykonávať kontrolu podľa osobitných predpisov.

PRÍLOHY

I. PRECHOD CHRÁNENEJ DIELNE NA SOCIÁLNY PODNIK

Azda najčastejšou motiváciou pre založenie chránenej dielne a chráneného pracoviska¹¹³ je vytvoriť pracovné príležitosti pre ľudí so zdravotným postihnutím. V terminológii zákona č. 112/2018 o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch je zamestnávanie ľudí so zdravotným postihnutím považované za napĺňanie verejného záujmu, čím chránené dielne automaticky spĺňajú jednu z charakteristík a podmienok sociálneho podniku, ktorým je dosahovanie pozitívneho spoločenského vplyvu.

A. Rozdiel medzi chránenou dielňou a sociálnym podnikom

Vzhľadom na napĺňanie verejného záujmu a dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu, ktorým je zamestnávanie ľudí so zdravotným postihnutím, sa na prvý pohľad môže zdať, že chránené dielne sú podmnožinou sociálneho podnikania. Tento dojem umocňuje i fakt, že mnoho sociálnych podnikov sa sústreďuje na vytváranie pracovných príležitostí pre ľudí so zdravotným postihnutím, čo je záujem identický so záujmom chránených dielní.

V zmysle zákona č. 112/2018 Z. z. však sociálny podnik musí okrem dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu (ktorým je v prípade integračných sociálnych podnikov zamestnávanie znevýhodnených a/alebo zraniteľných osôb), napĺňať aj ďalšie podmienky (viď § 5 ods.1 zákona č. 112/2018 Z. z.), ktoré nie každej chránenej dielni musia byť vlastné.

Charakteristiky sociálneho podniku v zmysle § 5 ods. 1 Zákona č. 112/2018 Z. z.

Sociálnym podnikom je subjekt sociálnej ekonomiky,

- a) ktorý vykonáva sústavne, samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť hospodársku činnosť,
- b) ktorého hlavným cieľom je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu,
- c) v ktorom k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispievajú tovary alebo služby, ktoré vyrába, dodáva, poskytuje alebo distribuuje, alebo k nemu prispieva spôsob ich výroby alebo poskytovania,
- d) ktorý, ak
 - a. zo svojej činnosti dosiahne zisk, použije viac ako 50% zo zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa podľa písmena b),
 - b. časť zisku rozdeľuje podľa Obchodného zákonníka, rozdeľuje ju podľa postupov a pravidiel, ktoré nenarúšajú hlavný cieľ podľa písmena b),
- e) ktorý do spravovania svojej hospodárskej činnosti zapája zainteresované osoby.

¹¹³ Ďalej aj ako CHD

Schopnosť a ochota naplniť všetky charakteristiky sociálneho podniku v prípade chránených dielni sú často podmienené spôsobom, akým sa zriaďovateľ chránenej dielne rozhodne vykonávať svoju hospodársku činnosť. Zatiaľ čo v prípade chránených dielni zriadených organizáciami neziskového sektora obyčajne naplnenie podmienky v zmysle § 5 ods. 1 písm. d) („socializácia zisku“) alebo písm. e) („participatívne riadenie“) zákona o SE nie je problémom, mnohé z týchto chránených dielni nemusia byť schopné naplniť písmeno a) („pravidelná /sústavná/ hospodárska činnosť“), nakoľko viaceré z nich predávajú svoje tovary a služby len príležitostne.

Na druhej strane u chránených dielni zriadených podnikateľským subjektom (najčastejšie s.r.o) zvyčajne pravidelná hospodárska činnosť (písm. a. ods. 1) nie je problém, otázky však môžu vyvstať v súvislosti so socializáciou možného zisku alebo uplatňovaním princípov participatívneho riadenia.

Ak vybrané atribúty na jednej alebo druhej strane nie sú splnené, nie je možné chránenú dielňu považovať za sociálny podnik (a teda ani podmnožinu sociálnych podnikov) berúc do úvahy definíciu sociálneho podniku v kontexte zákona o SE

Zamieňaniu chránenej dielne a sociálneho podniku bráni i spôsob konkrétnej podoby prevádzkovania CHD v kontexte zriaďovateľskej organizácie. Zatiaľ čo chránenú dielňu možno prirovnať k prevádzke svojho zriaďovateľa, ktorej existencia nemusí mať vplyv na fungovanie zriaďovateľskej organizácie, sociálny podnik ma voči organizácii, ktorá ho prevádzkuje, transformatívny vzťah. Prevádzkovateľ sociálneho podniku sociálny podnik neprevádzkuje ako jedno zo svojich pracovísk, prevádzkovateľ sociálnym podnikom je.

V zmysle zákona o SE nie je možné, aby sa konkrétna organizácia (bez ohľadu na svoju právnu formu) označovala ako sociálny podnik bez toho, aby princípy sociálneho podnikania neuplatňovala naprieč celou organizáciou a podnikaním. V prípade chránenej dielne to možné je.

Chránenú dielňu môže zriadiť subjekt akejkoľvek veľkosti, pričom minimálne percento zamestnancov¹¹⁴ so zdravotným postihnutím sa počíta len na prevádzku chránenej dielne. V praxi to znamená, že subjekt XY zamestnávajúci napr. 1 000 zamestnancov prevádzkuje chránenú dielňu zamestnávajúcu štyroch ľudí, z ktorých dvaja sú so zdravotným postihnutím. V konečnom dôsledku počet zamestnancov so zdravotným postihnutím na celkovom počte zamestnancov celej organizácie (ktorých je v tomto prípade 1 000) nemusí byť viac ako 0,2 percenta, teda dvaja. V prípade, ak by tento subjekt chcel svoju chránenú dielňu transformovať na sociálny podnik integračného typu (ďalej ako integračný podnik), okrem iných podmienok by musel naplniť aj minimálnu hranicu zamestnávania znevýhodnených a/alebo zraniteľných osôb, ktorá je zákonom o SE určená na 30% celkového počtu zamestnancov. Znamenalo by to, že v prípade subjektu XY s celkovým počtom zamestnancov 1 000, by minimálne 300 z nich muselo byť v kategórii znevýhodnených alebo zraniteľných osôb definovaných v zmysle § 2 ods. 6 a 7 zákona o SE

Naplnenie minimálnej hranice počtu znevýhodnených zamestnancov sa v prípade chránenej dielne vypočítava len na úrovni chránenej dielne, ktorá môže predstavovať marginálnu súčasť konkrétnej organizácie, zatiaľ čo v prípade sociálneho podniku sa do úvahy berie celkový počet zamestnancov celého subjektu a všetkých jeho aktivít realizovaných „pod jedným IČO“.

¹¹⁴ Ktoré je v zmysle § 55 Zákona 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti v zmysle neskorších predpisov určené na hranicu 50% všetkých zamestnancov chránenej dielne.

Základným rozdielom vo vykazovaní znevýhodnených zamestnancov medzi chránenými dielňami a sociálnymi podnikmi je širšie chápanie znevýhodnenia v prípade sociálnych podnikov. V prípade chránených dielní je možné započítavať iba osoby so zdravotným znevýhodnením, ktoré sú uznané za invalidné, a ich pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je minimálne na hranici 40%. Minimálny počet zamestnancov so zdravotným znevýhodnením na celkovom počte zamestnancov chránenej dielne je 50%.

V prípade sociálnych podnikov je možné započítavať aj osoby, ktoré nie sú uznané za invalidné, ale dlhodobo trpia zdravotným postihnutím znižujúcim ich telesné, duševné a zmyslové schopnosti, čo im bráni sa plnohodnotne zapojiť do pracovného prostredia¹¹⁵. Okrem zdravotne znevýhodnených osôb je možné započítavať aj osoby znevýhodnené z iného dôvodu akým je zdravotné znevýhodnenie a osoby, ktoré sú v zmysle zákona o SE považované za zraniteľné. Zoznam dôvodov znevýhodnenia alebo zraniteľnosti je pomerne široký a je definovaný v § 2 ods. 6 a ods. 7 zákona o SE. Minimálny počet znevýhodnených a/alebo zraniteľných zamestnancov na celkovom počte zamestnancov integračného podniku je 30%, pričom jednotlivé typy znevýhodnenia a zraniteľnosti je možné kombinovať. Integračný podnik sa nemusí (aj keď môže) špecializovať na zamestnávanie konkrétnej skupiny znevýhodnených osôb (napríklad osôb so zdravotným postihnutím), ale môže zamestnávať osoby s najrôznejšími typmi znevýhodnenia a/alebo zraniteľnosti.

Otázka plnenia minimálneho percenta počtu zamestnancov, ktorých je v zmysle zákona o SE možné označiť ako znevýhodnené alebo zraniteľné osoby, je zvlášť relevantná v prípade najrôznejších neziskových organizácií **poskytujúcich široké spektrum sociálnych služieb a popri svojej činnosti prevádzkujúcich i chránenú dielňu**. Veľká časť z týchto organizácií v plnej miere napĺňa všetky charakteristiky sociálneho podniku, transformáciu nimi prevádzkovanvej chránenej dielne na integračný podnik je však potrebné zvážiť. Ako už bolo uvedené, atribúty sociálneho podniku sa vzťahujú nie len na chránenú dielňu, ale na celý subjekt prevádzkujúci chránenú dielňu. Sociálnym podnikom integračného typu sa teda nestáva len chránená dielňa, ale celá organizácia so všetkými prevádzkami a aktivitami, ktoré prevádzkuje „pod jedným IČO“.

Chránená dielňa častokrát tvorí len marginálnu časť všetkých aktivít organizácie, počet zamestnancov chránenej dielne so zdravotným postihnutím teda obyčajne nenaplní povinnú hranicu minimálneho podielu znevýhodnených a/alebo zraniteľných osôb na celkovom počte zamestnancov organizácie.

B. Možné spôsoby transformácie chránenej dielne na sociálny podnik

V prípade, ak má takáto organizácia stále záujem o transformáciu, v zásade má tri možnosti:

- a.) Uchádzať sa o štatút registrovaného sociálneho podniku (tzv. *všeobecný registrovaný sociálny podnik*, vid' § 11, ods. 2, písm. c) zákona), avšak v prípade ak nenaplní minimálnu hranicu 30% zamestnancov, ktorí sú znevýhodnenými a/alebo zraniteľnými osobami, nemôže byť považovaná za integračný podnik. Preregistrovaním chránenej dielne na všeobecný registrovaný sociálny

¹¹⁵ Prítomnosť zdravotného postihnutia sa u týchto osôb preukazuje prostredníctvom lekárskeho posudku o zdravotnej spôsobilosti na prácu nie staršieho ako jeden rok alebo podľa rozhodnutia o nepriznaní invalidného dôchodku, z ktorého vyplýva pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 20% v porovnaní so zdravou fyzickou osobou, nie staršieho ako dva roky. Dlhodobé zdravotné postihnutie je také zdravotné postihnutie, ktoré má podľa poznatkov lekárskej vedy trvať najmenej dva roky (§2 ods. 5 písm. b bod 2).

podnik zamestnávateľ automaticky stráca nárok na príspevky určené pre chránené dielne vyplácané v zmysle § 56 a § 60 zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov. V zmysle nenaplneného povinného podielu zamestnávania zároveň nedosiahne na možnosť uchádzať sa o príspevky integračnému podniku vyplácané v zmysle § 53g rovnakého zákona. Ide najmä o vyrovnávací príspevok na cenu práce zamestnanca, ktorý je znevýhodnenou alebo zraniteľnou osobou. Napriek tomu, že registrovaný sociálny podnik sa môže uchádzať o iné formy podpory určené registrovaným sociálnym podnikom (napr. investičná pomoc, servisné poukážky, znížená sadzba DPH), strata pravidelných príspevkov na mzdové náklady znevýhodnených/zraniteľných zamestnancov, na ktoré má nárok iba integračný podnik, je obvyčajne vyhodnotená ako veľmi nevýhodná a predstavuje veľkú komplikáciu v ďalšom fungovaní organizácie v súvislosti so zamestnávaním ľudí so zdravotným znevýhodnením.

- b.) Navýšiť počet zamestnancov, ktorí sú v zmysle zákona o SE znevýhodnenými a/alebo zraniteľnými osobami tak, aby tvorili minimálne 30% všetkých zamestnancov organizácie. Ako je už uvedené, výhodou integračného podniku v porovnaní s chránenou dielňou je širšia definícia zdravotného postihnutia a možnosť započítavať aj iné skupiny znevýhodnených a/alebo zraniteľných osôb. Spektrum osôb, ktoré sú v zmysle zákona o SE označované ako znevýhodnené alebo zraniteľné, je natoľko široké, že naplnenie povinnej hranice znevýhodnených a/alebo zraniteľných zamestnancov nemusí v prípade mnohých organizácií predstavovať prekážku.
- c.) Založiť novú organizáciu, ktorá na seba preberie činnosť chránenej dielne. Táto sa bude venovať len činnostiam týkajúcim sa zamestnávaním znevýhodnených a zraniteľných osôb a naplní všetky charakteristiky sociálneho podniku integračného typu. Uvedené riešenie sa na prvý pohľad môže zdať ako najjednoduchšie, netreba však zabúdať na obmedzenia vyplývajúce z § 24 zákona o SE. Uvedený paragraf hovorí o obmedzeniach, kedy sociálny podnik, v prípade ak poberá vybrané formy podpory z verejných zdrojov, nemôže byť dodávateľom alebo odberateľom tovarov a/alebo služieb od závislej osoby. V zmysle **dodania** tovaru a/alebo služieb závislej osobe sa však ustanovenie zákona o SE neuplatní v prípade, ak je závislá osoba registrovaným sociálnym podnikom v zmysle zákona o SE¹¹⁶ alebo je [napríklad] akreditovaným poskytovateľom sociálnej služby v zmysle zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách v znení neskorších predpisov. V takýchto prípadoch je dodanie tovaru alebo služby povolené. Obmedzenie dodať tovar alebo službu závislej osobe neplatí ani v prípade integračných podnikov, u ktorých minimálne 50%ný podiel vlastní miestne alebo regionálne samosprávy, alebo u registrovaných sociálnych podnikov, ktorých jediným podielnikom je obec alebo vyšší územný celok. (Predmetné ustanovenia § 24 zákona o SE rovnako vymenúvajú situácie, kedy registrovaný sociálny podnik nesmie byť **odberateľom** tovaru alebo služieb od závislej osoby. Bližšie pozri: III. Kapitola, časť C))

V praxi to znamená, že v prípade ak by organizácia, ktorá nie je registrovaným sociálnym podnikom alebo akreditovaným poskytovateľom sociálnej služby, svoju chránenú dielnu pretransformovala na sociálny podnik prostredníctvom zriadenia novej organizácie, nemohla by od nej

¹¹⁶ Prípadne, ak ide o organizáciu zo zahraničia, tak výnimka platí aj pre organizácie, ktoré sú podľa právnych predpisov domovského štátu, štátnym orgánom alebo štátom uznanou organizáciou v sektore sociálnej ekonomiky uznané za sociálny podnik a ktoré používajú 100 % svojho zisku na dosiahnutie pozitívneho sociálneho vplyvu.

prijímať (alebo odoberať) tovar alebo služby. Toto ustanovenie je dôležité kvôli zamedzeniu situácii, kedy by najrôznejšie komerčné subjekty mohli chcieť zriadiť integračný podnik, ktorého zamestnanci by boli vyplácaní prostredníctvom dotovanej mzdy a svojim zriaďovateľom by svoje tovary a služby predávali za symbolickú hodnotu. Takýmto konaním by dochádzalo ku nedovolenej štátnej pomoci a zvýhodňovaniu uvedeného komerčného subjektu voči svojim konkurentom.

Na druhej strane, transformácia chránenej dielne na sociálny podnik **prostredníctvom zriadenia novej organizácie** môže byť vhodným riešením pre zariadenia sociálnych služieb¹¹⁷, ktoré popri pobytových službách svojim klientom poskytujú aj možnosť sa zamestnať v chránenej dielni. V prípade, ak by sa do sociálneho podniku transformovalo celé zariadenie, obyčajne by nenaplnilo hranicu 30% zamestnávania znevýhodnených a/alebo zraniteľných osôb, na základe čoho by sa nemohlo uchádzať o štatút integračného podniku a stratilo by nárok na príspevky, prostredníctvom ktorých môže dotovať mzdu znevýhodnených/zraniteľných zamestnancov.

C. Príspevky integračným podnikom

Integračný podnik má právo na každého zamestnanca, ktorý je v zmysle zákona č. 112/2018 kvalifikovaný ako znevýhodnená alebo zraniteľná osoba, žiadať príspevok vyplácaný v zmysle § 53g zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov. Intenzita a trvanie príspevku sa však v prípade jednotlivých skupín znevýhodnených a zraniteľných osôb odlišuje¹¹⁸.

Rovnako netreba zabúdať, že maximálna doba trvania pre započítavanie znevýhodnenej osoby [do povinného podielu 30% znevýhodnených/zraniteľných zamestnancov], ktorá je znevýhodnená z iného dôvodu akým je zdravotné znevýhodnenie, môže trvať maximálne dva roky. Po vypršaní stanoveného obdobia sa osoba stáva bežným zamestnancom a integračný podnik v súvislosti s touto osobou stráca nárok na vyplácanie príspevkov realizovaných v zmysle § 53g zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti. Integračný podnik pritom musí dbať na kontinuálne napĺňanie hranice minimálneho počtu znevýhodnených a/alebo zraniteľných zamestnancov.

V prípade zamestnancov, ktorí sú znevýhodnenými osobami z titulu zdravotného postihnutia, trvanie statusu znevýhodnenej osoby a následne trvanie vyplácania príspevku NIE je časovo obmedzené. Jediným obmedzením je dovŕšenie veku starobného dôchodku: Zamestnanec, ktorý je znevýhodnený z titulu zdravotného postihnutia a stal sa poberateľom starobného dôchodku, sa za znevýhodnenú osobu nepovažuje uplynutím dvoch rokov po začatí poberania starobného dôchodku, čím zamestnávateľ stráca nárok na vyplácanie vyrovnávacieho príspevku. Predmetná osoba sa rovnako nezapočítava do povinného podielu 30%. (§ 12 ods. 3 písm. c) zákona).

Pre účely zákona o SE je za zamestnanca so zdravotným postihnutím považovaná osoba so zdravotným znevýhodnením, ktorá pracuje na trvalý pracovný pomer najmenej v rozsahu štvrtiny ustanoveného týždenného pracovného času.

Pri uvažovaní o transformácii chránenej dielne na integračný podnik je dôležité nezabudnúť, že zákon nedovoľuje súbeh chránenej dielne a integračného podniku. Znamená to, že nie je možná

¹¹⁷ Tie, ktoré sú v zmysle zákona 448/2008 Z.z. o sociálnych službách v znení neskorších predpisov akreditovaným poskytovateľom sociálnej služby.

¹¹⁸ Bližšie pozri vyššie v časti Priama pomoc, Umiestňovací príspevok a vyrovnávacie príspevky integračnému podniku.

situácia, kedy organizácia na časť zdravotne znevýhodnených zamestnancov poberá príspevok v zmysle § 60 zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti¹¹⁹ a na zvyšok v zmysle § 53g uvedeného zákona¹²⁰.

Zároveň však platí, že v období od 1. mája 2018 do 31. decembra 2020 právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá má postavenie chránenej dielne priznané pred 1. májom 2018, priznaním štatútu integračného podniku nezanikne jej priznané postavenie chránenej dielne. V takomto prípade jej však nepatria príspevky podľa § 56 alebo § 60 zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti poskytované chránenej dielni. Je zároveň potrebné mať na pamäti, že právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá má k 31. decembru 2020 súčasne priznaný štatút integračného podniku aj priznané postavenie chránenej dielne, dňom 1. januára 2021 zaniká jej priznané postavenie chránenej dielne.“ To znamená, že podnik sa automaticky a finálne rozhodol pre štatút sociálneho podniku.

Podpora sociálnym podnikom v porovnaní s podporou chránenej dielne

Spektrum podpory zameranej na fungovanie sociálnych podnikov (nie len integračných podnikov) je možné v porovnaní s podporou chránených dielni považovať za širšie a komplexnejšie. Nie každá chránená dielňa v prípade svojej transformácie na sociálny podnik bude mať záujem a kapacitu čerpať napr. investičnú pomoc alebo sa uchádzať o zníženu sadzbu DPH. Doterajšia prax dokazuje, že záujem chránených dielni o transformáciu na sociálny podnik je podmienený najmä možnosťou vyšších príspevkov na mzdu zamestnanca sociálneho podniku vyplácaných v zmysle § 53g zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti.

Napriek tomu, že intenzita ako i konečná nominálna hodnota príspevku na cenu práce zamestnanca integračného podniku znevýhodneného z titulu zdravotného znevýhodnenia sa na prvý pohľad môže v porovnaní s príspevkami pre chránenú dielňu zdať vyššia, v konečnom dôsledku to tak nemusí byť.

Zákon č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti prostredníctvom § 53g (Vyrovňovací príspevok) integračným podnikom v súvislosti so zamestnávaním osôb so zdravotným znevýhodnením ponúka nasledovné:

- príspevok na celkovú cenu práce zamestnanca vo výške 75 % oprávnených nákladov skutočne vynaložených na každého znevýhodneného zamestnanca z titulu zdravotného postihnutia, avšak najviac vo výške 75 % z celkovej ceny práce vypočítanej z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve SR za prvý až tretí štvrtrok kalendárneho roka, ktorý predchádza kalendárnemu roku, v ktorom sa príspevok poskytuje (§ 53g, ods. 1, písm. a) zákona),
- dodatočné náklady spojené so zamestnávaním osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcim v ich zdravotnom stave (§ 53g, ods. 1, písm. d) zákona,
- náklady vynaložené na pomoc zamestnaným znevýhodneným osobám okrem osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcim v ich zdravotnom stave.

¹¹⁹ Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov

¹²⁰ Vyrovňovací príspevok

Maximálna výška príspevku vyplácaného v zmysle § 53g, ods. 1, písm. a zákona o službách zamestnanosti (príspevok na celkovú cenu práce zamestnanca) v roku 2020 predstavuje sumu 1078,89 euro¹²¹ mesačne. Táto však tvorí 75% ceny práce zamestnanca so zdravotným znevýhodnením. Mesačná mzda zamestnanca znevýhodneného z titulu zdravotného postihnutia v roku 2020, v prípade ak maximálna výška príspevku predstavuje 75% ceny práce, dosahuje sumu 1 438,52 eur.

Porovnanie ročnej výšky príspevku pre zdravotne znevýhodnených zamestnancov integračného podniku a chránenej dielne v roku 2020*				
Integračný podnik (príspevok vyplácaný v zmysle § 53g ods.3 písm. b zákona č. 5/2004)		Chránená dielňa (príspevok vyplácaný v zmysle § 60 zákona č. 5/2004)		
	Maximálna výška príspevku ročne	Maximálna výška príspevku ročne		
Celková cena práce / mesiac (príklady)	Pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 20%	Pokles menej ako 40%	Pokles 40% - 70%	Pokles 70% a viac
1 438,52.- €	12 946,68.- € (spolufinancovanie zo strany integračného podniku: 4 315,56.- €)	0	3 596,30.- €	7 192,60.- €
1 900.- €	12 946,68.- € (spolufinancovanie zo strany integračného podniku: 9 853,32.- €)	0	3 596,30.- €	7 192,60.- €
784,16.- € (celková cena práce pri minimálnej mzde)	7 057,44.- € (spolufinancovanie zo strany integračného podniku: 2 352,48.- €)	0	3 596,30.- €	7 192,60.- €

* V tabuľke sú uvádzané situácie, kedy zamestnanec so zdravotným postihnutím pracuje v rozsahu plného úväzku

¹²¹ Celková cena práce v hospodárstve SR bola pre rok 2020 stanovená na sumu 1 438,52 € (súčet priemernej mzdy zamestnanca v sume 1 064,00 € a preddavkov na poistné na povinné verejné zdravotné poistenie a poistné na sociálne poistenie platené zamestnávateľom), maximálna výška príspevku predstavuje maximálne 75% tejto sumy.

Porovnanie výšky príspevku zameraného na vytvorenie/adaptáciu pracovného miesta v prípade integračného podniku a chránenej dielne v roku 2020	
Integračný podnik	Chránená dielňa
príspevok vyplácaný v zmysle § 53g ods.1 písm. b Zákona č. 5/2004 ¹²²	(príspevok vyplácaný v zmysle § 56 zákona č. 5/2004)
100% vynaložených nákladov v maximálnej výške 2,5 násobku celkovej ceny práce v hospodárstve počas prvých troch rokov a 1,2 násobku počas ďalšieho obdobia ročne, t.j. v roku 2020 je maximálna výška príspevku určená na sumu 3 596,30.- € počas prvých troch rokov a 1 726.22.- € počas nasledujúceho obdobia. Uvedené sumy sa týkajú ročného príspevku, čerpanie príspevku je možné každoročne opakovať. Využitím príspevku sa integračný podnik nezaväzuje pracovné miesto alebo integračný podnik udržať.	Výška príspevku je regionálne diferencovaná, v bratislavskom kraji to je najviac 4-násobok celkovej ceny práce v hospodárstve, teda v roku 2020 to je 5 754,08 EUR; v okresoch s priemernou mierou evidovanej nezamestnanosti nižšou alebo rovnakou ako je celoslovenský priemer to je najviac 4,8-násobku celkovej ceny práce v hospodárstve, teda 6 904,89 EUR a v okresoch s priemernou mierou evidovanej nezamestnanosti vyššou ako je celoslovenský priemer to je najviac 5,2-násobok celkovej ceny práce v hospodárstve, teda v roku 2020 to je 7 480,30 EUR. Prijatím príspevku sa chránená dielňa zaväzuje fungovanie chránenej dielne udržať najmenej dva roky.

Pri porovnávaní príspevkov určených pre integračné podniky a chránené dielne určené na podporu zamestnávania ľudí so zdravotným postihnutím treba zohľadniť nie len výšku, ale aj flexibilitu jednotlivých príspevkov.

V prípade integračných podnikov je nominálna výška oboch uvedených príspevkov v porovnaní s príspevkami pre chránené dielne síce vyššia, flexibilita ich využitia je však neporovnateľne nižšia.

Príspevok vyplácaný v zmysle § 53g ods. 3 písm. b zákona o službách zamestnanosti (príspevok na celkovú cenu práce zamestnanca so zdravotným postihnutím) je možné využiť výlučne v prospech celkovej ceny práce zamestnanca. Netreba zabúdať, že príspevok tvorí 75% celkových nákladov, integračný podnik teda musí celkovú cenu práce dofinancovať.

V prípade chránených dielni sa dofinancovanie nevyžaduje a príspevok vyplácaný v zmysle § 60 zákona o službách zamestnanosti je možné využiť na široké spektrum výdavkov spojených s prevádzkou chránenej dielne¹²³. Je v poriadku aj situácia, kedy je celý príspevok využitý v prospech celkovej ceny práce zamestnanca. V prípadoch, kedy chránená dielňa nevie zabezpečiť prostriedky potrebné na spolufinancovanie ceny práce zamestnanca, je pravdepodobne vhodnejšie zotrvať v režime chránenej dielne.

Situácia je podobná i v prípade využívania príspevkov vyplácaných v zmysle § 53g, ods. 1 písm. b a v zmysle § 56 zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti. Oba je možné využiť v prospech vytvorenia/adaptácie pracovného miesta pre zamestnanca so zdravotným postihnutím. V prípade príspevku § 53g, ods. 1 písm. b) zákona o službách zamestnanosti výška príspevku môže byť

¹²² Náklady spojené so zamestnávaním osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcim v ich zdravotnom stave

¹²³ Vid' ods.2 §60 Zákona 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti

v konečnom súčte síce zásadne vyššia (maximálnu výšku príspevku je možné vyčerpať každoročne v súvislosti s každým zamestnancom integračného podniku), v porovnaní s príspevkom vyplateným v zmysle § 56 (tento je možné vyplatiť len raz) flexibilita uvedeného príspevku je však neporovnateľne nižšia.

Zatiaľ čo príspevok realizovaný v zmysle § 56 je možné využiť v prospech akýchkoľvek výdavkov spojených so zriadením pracovného miesta, príspevok realizovaný v zmysle § 53g, ods. 1 písm. b zákona o službách zamestnanosti je možné použiť len v prospech zariadení a vybavenia potrebných na adaptáciu pracovného miesta a na úhradu rozdielu v cene zariadenia bežného a adaptovaného¹²⁴. Znamená to, že za prostriedky príspevku nie je možné kúpiť napr. bežný stôl, nakoľko tento nie je špeciálne určený pre potreby zamestnanca so zdravotným postihnutím. Je však možné uhradiť rozdiel v cene medzi obyčajným stolom a špeciálnym ergonomickým stolom. S čerpaním príspevku podľa § 53g, ods. 1 písm. b zákona o službách zamestnanosti zatiaľ neexistuje dostatok praktických skúseností, je však možné predpokladať, že čerpanie príspevku nebude administratívne jednoduché.

Flexibilitu financovania novovytvorených pracovných miest v integračnom podniku je možné dosiahnuť prostredníctvom tzv. investičnej pomoci (viď § 17 a § 18 zákona o SE). O túto môže integračný podnik (ako i každý iný sociálny podnik) požiadať v prípade, ak má vypracovaný investičný plán, ktorý má silný podnikateľský rozmer a kapacitu garantovať udržateľnosť podnikateľského plánu. Prostredníctvom investičnej pomoci môže integračný podnik získať podporu na vytvorenie jedného pracovného miesta v rozsahu až 30 000.- Euro. Pri investičnej pomoci však ide o kombináciu návratnej a nenávratnej pomoci, integračný podnik je povinný min. 20% schválenej sumy akceptovať vo forme návratnej pôžičky. Detaily investičnej pomoci sú popísané v príslušnej časti výkladu zákona, nie je potrebné ich ďalej rozvádzať. Dôležitá je informácia, že chránené dielne možnosť čerpania investičnej pomoci, tak ako je nastavená zákonom o SE, nemajú.

V prípade zamestnancov so zdravotným postihnutím tak integračného podniku ako i chránenej dielne je v zmysle § 59 zákona o službách zamestnanosti možné žiadať o príspevok na činnosť pracovného asistenta. Pravidlá a možnosti sú pre integračný podnik ako i chránenú dielnu identické, nie je preto potrebné sa porovnaním zaoberať.

Integračné podniky majú v porovnaní s chránenými dielňami možnosť využívať aj príspevok vyplácaný v zmysle § 53f zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti, tzv. „umiestňujúci príspevok“. Tento sa snaží vytvoriť prostredie, ktoré integračné podniky motivuje posúvať svojich zamestnancov na otvorený trh práce. Príspevok je vyplácaný najviac 12 mesiacov od momentu, kedy bol bývalý zamestnanec integračného podniku zamestnaný u zamestnávateľa, ktorý nie je integračným podnikom, závislou osobou¹²⁵ tohto integračného podniku ani chránenou dielňou a pracovný pomer je u tohto zamestnávateľa dohodnutý najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času. Výška umiestňovacieho príspevku pre integračný podnik rastie v trojmesačných intervaloch.

¹²⁴ Bližšie pozri vyššie v časti Priama pomoc, Umiestňovací príspevok a vyrovnávacie príspevky integračnému podniku, Vyrovnávacie príspevky (§53 g zákona č. 5/2004), Dodatočné náklady spojené so zamestnávaním osôb, ktoré sú znevýhodnenými osobami z dôvodu spočívajúcim v ich zdravotnom stave.

¹²⁵ Závislou osobou je v zmysle ustanovenia § 2 písm. n) zákona č. 595/2003 Z. z. blízka osoba, ekonomicky, personálne alebo inak prepojená osoba alebo subjekt alebo osoba alebo subjekt, ktorý je na účely konsolidácie súčasťou konsolidovaného celku.

Okrem rozdielu vo výške príspevkov aktuálne existuje rozdiel aj v pravidlách vyplácania príspevkov, ktoré je možné použiť v prospech celkovej ceny práce zamestnanca so zdravotným znevýhodnením. Zatiaľ čo príspevok vyplácaný v zmysle § 60 zákona o službách zamestnanosti jednotlivé úrady práce, soc. vecí a rodiny po predložení podpornej dokumentácie vyplácajú raz za tri mesiace, príspevok vyplývajúci z § 53g ods. 1 písm. a) zákona o službách zamestnanosti je vyplácaný na mesačnej báze. Kritici môžu namietat', že vyplácanie na mesačnej báze zvyšuje administratívnu záťaž pre integračný podnik, nakoľko podpornú dokumentáciu predkladá každomesačne. Integračné podniky, ktoré s vyplácaním príspevku už majú skúsenosť, si prax pochvaľujú, nakoľko mesačná periodicita vo vyplácaní príspevkov zlepšuje „cash-flow“ integračného podniku a zvyšuje jeho finančnú stabilitu.

Významným rozdielom medzi integračným podnikom a chránenou dielňou je i rozsah maximálneho možného čerpania príspevkov z verejných zdrojov. Zatiaľ čo vo financovaní chránených dielni sa uplatňujú pravidlá pomoci de minimis, teda maximálne 200 000.- € pre jeden subjekt na obdobie troch rokov, v prípade registrovaných sociálnych podnikov sa uplatňujú odlišné pravidlá.¹²⁶ Otázka limitov je extrémne dôležitá najmä pri väčších subjektoch a subjektoch, ktoré sa zapájajú aj do širšieho spektra podporných programov, akým je zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti (teda napr. nenávratnú finančnú pomoc z prostriedkov európskych štrukturálnych a investičných fondov). V prípade takýchto subjektov, hranica de minimis predstavuje vážne ohrozenie rastu chránenej dielne. Integračný podnik má v porovnaní s chránenou dielňou neporovnateľne viac možností sa uchádzať o podporu z verejných zdrojov bez toho, aby bol limitovaný hranicou 200 000.- € počas obdobia troch rokov.¹²⁷

Výhodou integračného podniku voči chránenej dielni je i oslobodenie od viazanosti na priestor. Chránené dielne musia byť lokalizované v uzatvorenom priestore, čím sa napr. znemožňuje zamestnávanie v poľnohospodárstve. Integračný podnik povinnosť viazanosti na priestor nepozná a teda ho ani neuplatňuje.

Dôležitým nástrojom pre finančnú udržateľnosť chránených dielni je inštitút tzv. náhradného plnenia, ktorý môžu uplatniť subjekty, ktorým zo zákona plynie povinnosť zamestnávať ľudí so zdravotným postihnutím a túto povinnosť neplnia. Takého subjekty majú možnosť svoju povinnosť voči zamestnávaniu ľudí so zdravotným postihnutím nahradiť nákupom tovarov a služieb od subjektov, ktoré ľudí so zdravotným postihnutím zamestnávajú. Pred prijatím zákona o SE jedinou možnosťou, kde bolo tovary a služby možné nakupovať, boli chránené dielne a chránené pracoviská. Prijatím zákona o SE sa táto možnosť rozšírila i na integračné podniky. V prípade integračných podnikov sú dokonca podmienky náhradného plnenia z pohľadu integračného podniku/chránenej dielne v porovnaní s chránenou dielňou výhodnejšie v prípade, že ide o verejného obstarávateľa alebo obstarávateľa, ktorý sa náhradné plnenie rozhodne realizovať spôsobom vyhradenej zákazky, pri ktorej limit na jedného zdravotne znevýhodneného zamestnanca predstavuje sumu 2 000 Eur.¹²⁸

¹²⁶ V prípade registrovaných sociálnych podnikov (teda automaticky i integračných podnikov) je tzv. štátna pomoc v prípade viacerých podporných schém regulovaná v zmysle Nariadenia Komisie (EÚ) č.651/2014 (tzv. nariadenie o skupinových výnimkách) a maximálna výška podpory pre jeden subjekt je 15 mil. €.

¹²⁷ Vyrovňavací príspevok integračnému podniku na mzdy pre zraniteľné osoby však je poskytovaný v schéme de minimis.

¹²⁸ Bližšie pozri vyššie v časti III. Podpora podnikov v širšom priestore sociálnej ekonomiky, B Nepriama pomoc, 6. Uplatnenie náhradného plnenia spôsobom vyhradenej zákazky.

II. ZÁKLADNÉ CHARAKTERISTIKY SOCIÁLNYCH PODNIKOV A ICH ODLÍŠENIE OD BEŽNÝCH KOMERČNÝCH PODNIKOV

ZÁKLADNÉ ZNAKY SOCIÁLNYCH PODNIKOV	ROZDIEL MEDZI BEŽNÝM A SOCIÁLNYM PODNIKOM
<p>1) <u>Sociálny podnik</u> sleduje cieľ napĺňania merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu. Tento je jeho hlavným cieľom a vo väčšine prípadov ho dosahuje prostredníctvom udržateľnej ekonomickej aktivity (hospodárskej činnosti), ktorá má podobu spoločensky prospešnej služby. Hospodárska činnosť registrovaného sociálneho podniku je v kontexte Obchodného zákonníka vždy podnikaním. Napĺňanie ekonomických cieľov podniku v zmysle udržateľného vedenia vlastnej hospodárskej činnosti je kľúčové pre dosahovanie jeho pozitívneho sociálneho vplyvu.</p> <p>2) Pri <u>sociálnom podniku</u> nie je dôležitá právna forma, dôležité je jeho poslanie, teda to, čo robí a ako to robí. Sociálny podnik môže mať rôzne právne formy (od družstva, cez neziskovú organizáciu, firmu fyzickej osoby až po obchodnú spoločnosť) – tieto stanovuje zákon č. 112/2018 – pričom musí ísť o jednu z právnych foriem subjektov sociálnej ekonomiky. Hlavným cieľom sociálneho podniku je vždy napĺňanie pozitívneho sociálneho vplyvu.</p> <p>3) <u>Sociálny podnik</u> je konkurencieschopný, autonómne podnikajúci subjekt sociálnej</p>	<p>1) Ak je cieľom bežného komerčného podniku maximalizácia zisku, ktorý sa môže premietnuť do maximalizácie výnosu z investície konkrétneho podielníka, cieľom sociálneho podniku je maximalizácia verejného alebo komunitného úžitku. Ak takýto podnik skončí s prebytkom z hospodárenia či so ziskom, použije ho (i keď len jeho prevažnú časť) opäť k posilneniu takéhoto úžitku.</p> <p>2) Dôležitý rozdiel medzi sociálnym a komerčným podnikom je ten, že sociálny podnik obvykle zamestnáva ľudí pochádzajúcich zo špecifických cieľových skupín (tzv. integračný podnik). Sú to ľudia s mentálnym či telesným postihnutím, ľudia dlhodobo nezamestnaní, ľudia s históriou drogovej závislosti, atď. Naproti tomu komerčné podniky si vyberajú zamestnancov podľa ich profesijnej orientácie a zdatnosti - napríklad elektrikárov, projektantov, počítačových špecialistov či manažérov.</p> <p>3) Časové hľadisko predstavuje ďalší zásadný rozdiel - oproti bežným komerčným podnikom a korporáciám, ktorých cieľom je maximalizovať zisk v čo najkratšom čase; sociálne podniky naopak usilujú o určitú zmenu v spoločnosti, napravenie určitých javov a problémov. To je dlhodobé úsilie a</p>

<p>ekonomiky, ktorý pôsobí na trhu tovarov a služieb. Svoje výrobky a/alebo služby predáva za konkurenčné ceny.¹²⁹</p> <p>4) Sociálny podnik sa nevyhýba tvorbe zisku, jeho maximalizácia však nie je jeho primárnym cieľom¹³⁰. Z ekonomického pohľadu tvorba zisku nakoniec vôbec nemusí byť cieľom sociálneho podniku, cieľom môže byť „iba“ vyrovnaný hospodársky výsledok, kedy sa výnosy rovnajú nákladom. Takýto sociálny podnik potom nesleduje dosiahnutie zisku, ale „iba“ finančnú udržateľnosť, a o prípadnom zisku hovorí ako o prebytku z hospodárenia. Ak sa sociálny podnik usiluje o zisk, tento je prevažne reinvestovaný do ďalšieho rozvoja podniku; podnik sa neriadi požiadavkou jeho maximalizácie v prospech akcionára alebo vlastníka, zisk sa tak primárne neprerozdeľuje, ale socializuje sa - je použitý pre spoločný – verejnoprospešný alebo komunitnoprospešný, teda ne-individuálny úžitok.</p> <p>5) Sociálny podnik nemusí pokryť svoje reálné náklady výhradne z vlastnej hospodárskej činnosti. Pre prevádzkovanie svojej hospodárskej činnosti môže využívať finančné zdroje pochádzajúce z darov, grantov, príspevkov či dotácií. Hospodárska</p>	<p>z tohto pohľadu sa tiež musí hodnotiť ich práca a výsledky.</p> <p>4) Manažment akciovej spoločnosti musí prednostne naplniť očakávania akcionárov - maximalizovať zisk/hodnotu akcií. Akékoľvek iné ciele sa tomuto cieľu v konečnom dôsledku musia podriadiť. Sociálny podnik však podriaďuje všetko svoje úsilie svojmu spoločenskému poslaniu a záujmom svojich zainteresovaných partnerov, ktorí kladú dôraz na riešenie spoločenského problému.</p>
---	--

¹²⁹ Hlavným zmyslom sociálneho podniku je prinášať spoločenský prospech. Tento však nemožno dosiahnuť, pokiaľ sociálny podnik nie je životaschopný. Tak ako bežný komerčný podnik, má sociálny podnik komerčné ciele, no na rozdiel od komerčného podniku sú tieto iba prostriedkom. Cieľom je merateľný pozitívny sociálny vplyv. Prostriedkom k jeho dosiahnutiu je funkčný a úspešný podnik schopný obstáť na trhu tovarov a služieb. To znamená, že i sociálny podnik musí odvieť dobrú prácu, a svoje výrobky či služby dodať v stanovenom čase, kvalite i množstve. Ak sa to nepodarí, sociálny podnik to pocíti rovnako ako bežná firma, zákazníci tovar či službu prestanú nakupovať. Existencia a udržateľnosť sociálneho podniku preto rovnako závisí na jeho úspechu na trhu.

¹³⁰ Výnimku tvoria sociálne podniky, ktoré pozitívny sociálny vplyv naplňajú spôsobom neziskovej činnosti, pričom hospodársku činnosť vedú s cieľom tvorby zisku, ktorý primárne slúži na financovanie zmienenej neziskovej činnosti.

udržateľnosť sociálneho podniku tak **môže byť postavená na viaczdrojovom financovaní**. Sociálny podnik musí dbať o svoju ekonomickú udržateľnosť, no nemusí ju dosahovať plne prostredníctvom trhových zdrojov príjmu.¹³¹

6) Sociálny podnik vyzerá navonok ako každá iná firma – je tak nerozoznatel'ný od bežnej komerčnej firmy. Až po nahliadnutí dovnútra možno zistiť, že ide o sociálny podnik (zamestnanci, spôsob nakladania so ziskom, viaczdrojové financovanie, participatívny spôsob spravovania, atď.)

7) Predmet podnikania integračných sociálnych podnikov môže byť akýkoľvek. Integračný podnik pôsobí vo všetkých oblastiach hospodárstva.

¹³¹ Hospodárska činnosť by mala mať adekvátny trhov'ý výnos, aby bol sociálny podnikateľ schopný pokryť náklady podniku súvisiace s dosahovaním pozitívneho sociálneho vplyvu. Ak to nie je možné, a sociálny podnikateľ nevie pokryť všetky svoje náklady z trhových zdrojov príjmu, môže sa obrátiť k získavaniu filantropických (nenávratných) zdrojov príjmu (dary, granty, príspevky, dotácie, daňová asignácia), a tieto uplatniť na dofinancovanie svojich nákladov. Jeho právna forma, prípadne deklarované ciele, mu však musia prístup k takémuto kapitálu umožniť. Sociálny podnikateľ vskutku môže podnikateľ spôsobom, kedy jeho výnosy nepokryjú súvisiace náklady, rozdiel však musí byť schopný dofinancovať spôsobom, ktorý robí jeho podnikateľský zámer udržateľným. Sociálne podnikanie tak môže byť postavené na modeli, kedy napríklad 75% svojich nákladov podnikateľ pokryje z trhových zdrojov príjmu a 25 % dofinancuje z filantropického kapitálu, prípadne z kompenzačnej pomoci, v prípade, že ju zákon ponúka a on sa pre jej získanie kvalifikuje.

III. SOCIÁLNE PODNIKANIE V PRAKTICKÝCH PRÍKLADOCH

1. Kto je sociálny podnikateľ

Pre sociálne podnikanie musí byť jeho nositeľ – sociálny podnikateľ – „vyzbrojený“ v prvom rade dôkladnou znalosťou spoločenského problému, ktorý si predsavzal riešiť. Mal by vedieť, prečo je daný problém v súčasnosti spoločenským problémom, a prečo je práve teraz vhodný čas na jeho riešenie. Mal by vedieť, koho sa tento problém priamo či nepriamo týka, na akom území (alebo v akom priestore) sa vyskytuje. V neposlednom rade by si mal vedieť zodpovedať otázku, či podnikateľský spôsob jeho riešenia je skutočne pre tento účel tým najvhodnejším. Sociálny podnikateľ nesie víziu cieľového stavu, pozná čiastkové ciele na ceste k jeho naplneniu a je presvedčený o správnosti zvolených nástrojov k ich dosahovaniu. Klasická nezisková činnosť, ako prostriedok k dosahovaniu cieľov, ak sa jedná o MNO, totiž môže zostať v kontexte identifikovaného cieľa rovnako legitímnym prostriedkom ako podnikateľská aktivita.

Podnikanie potrebuje zákazníka

Zatiaľ čo pri neziskovej činnosti sú osoby, ktorým je určený tovar alebo služba, prijímateľmi (v zmysle toho, že vo väčšine prípadov prijímajú tovar alebo službu bezodplatne, pričom ich hodnota je hrazená z darov a grantov získaných od tretej osoby /darca, štát, iné/), v prípade sociálneho podnikania sa stávajú zákazníkmi, u ktorých subjekt očakáva, že za tovar alebo službu budú schopní a ochotní zaplatiť, prípadne sa očakáva, že za nich zaplatí tretia strana, v ktorej záujme je, aby im tieto tovary a služby boli dodané. Ak si teda (oproti klasickej neziskovej činnosti) subjekt zvolí sociálne podnikanie ako nástroj dosahovania svojich spoločensky prospešných cieľov, získavanie zdrojov nevyhnutných na poskytnutie (alebo z opačnej strany: získanie) služby už z väčšej miery nebude spočívať na jeho bedrách – bedrách poskytovateľa, ale presunie sa na stranu prijímateľa-zákazníka. Posúdenie schopnosti prijímateľa stať sa zákazníkom je rozhodujúcim momentom pri rozhodovaní sa pre tú-ktorú cestu v realizácii zvolených cieľov.

Príklad

Uvedené platí napríklad pri organizáciách, ktoré vyrábajú, dodávajú, poskytujú alebo distribuujú tovary alebo služby zraniteľným a/alebo znevýhodneným osobám. Môže ísť napríklad o špeciálnu sadu IT aplikácií, ktorá uľahčuje život slabozrakým a nevidiacim pri používaní inteligentných telefónov, alebo o pomôcky, ktoré špeciálna škola alebo zariadenie sociálnych služieb potrebuje pre svoju pedagogickú a terapeutickú prácu s ľuďmi so špeciálnymi potrebami. V oboch prípadoch by organizácia sledujúca pozitívny sociálny vplyv mohla postupovať spôsobom, kedy by na vývoj alebo nákup aplikácie alebo pomôcok získala filantropické prostriedky a svoj produkt by poskytovala bezodplatne tým osobám (so špeciálnymi potrebami, alebo zariadeniam), ktoré by uspeli v jej výzve na predkladanie zámerov a zdôvodnenie potrieb. Každoročne by takáto organizácia potrebovala získať granty alebo finančné dary od vybraných nadácií, firiem či súkromných darcov, ktorým záleží na tom, aby sa jej produkt dostal k svojim núdzným prijímateľom. Sociálny podnikateľ však v tomto prípade volí cestu, kedy svojich bezodplatných prijímateľov mení na platiacich zákazníkov. To znamená, že ťarcha získavania (filantropického) kapitálu či prostriedkov na zadováženie si potrebného tovaru alebo služby je ponechaná na jeho prijímateľovi a rozsah ich poskytovania tak nie je limitovaný schopnosťou alebo neschopnosťou organizácie/podniku získať v danom roku dostatočné množstvo finančných prostriedkov

pre adekvátne uspokojenie potrieb častokrát nekončiaceho sa radu prijímateľov. Zostáva tak na prijímateľovi, či je alebo nie je schopný získať zdroje na zadováženie potrebného tovaru alebo služby. Ak sa mu to podarí, stáva sa zákazníkom, ak nie, naďalej hľadá možnosti získania potrebného tovaru alebo služby na báze bezodplatnosti a v kontexte nášho krátkého príkladu zostáva „prijímateľom“.

2. Sociálny podnik alebo podnik so sociálnym dosahom

(príklad aplikácie zákona č. 112/2018 Z. z. v praxi)

Nositeľom sociálne podnikateľského zámeru môže byť napríklad podnik, ktorý sa snaží zachytávať nečistoty na nádržiach a vodných tokoch, a týmto (okrem cieľa ochrany prírody) udržiavať ich rekreačnú a oddychovú funkciu pre obyvateľov vybranej obce alebo regiónu.

Svoj spoločensky prospešný cieľ sa podnik v našom príklade rozhodne naplňať spôsobom hospodárskej činnosti, a preto potrebuje platiaceho zákazníka – odberateľa služby. Týmto sa môže stať napríklad obec alebo správca toku - vodohospodársky závod - príslušný danému regiónu, ktorému záleží na vyčistení nádrže alebo vodného toku a za túto spoločensky prospešnú službu je ochotný zaplatiť.

Ak sa náš subjekt – **podnik** rozhodne dosahovanie svojho spoločensky prospešného cieľa povýšiť na svoj hlavný cieľ, preukázateľne splní tri základné atribúty sociálneho podniku v kontexte zákona o SE: **a)** primárne sleduje pozitívny sociálny vplyv – ochrana prírody a zachovanie rekreačnej a oddychovej funkcie vodných tokov a nádrží pre obyvateľov obce a regiónu a **b)** vedie hospodársku činnosť (ktorá je sústavná) a **c)** k dosahovaniu pozitívneho sociálneho vplyvu prispieva službami, ktoré poskytuje: zber odpadu z hladiny riek a vodných tokov. Jeho pozitívny sociálny vplyv sa pritom javí byť na úrovni komunitného záujmu (§ 2, ods. 3 zákona), keďže však ide o ochranu životného prostredia, má sa za to, že ide o verejnoprospešný záujem. V prípade, ak by sa podnik stal registrovaným sociálnym podnikom, predmetná skutočnosť by ho radila medzi verejnoprospešné podniky,

Po splnení prvých troch základných atribútov sociálneho podniku (§ 5 odsek 1 body a-c zákona) je na ceste k sociálnemu podniku potrebné splniť ešte dve zostávajúce podmienky:

1. ak:

- a) zo svojej činnosti dosiahne zisk, použije viac ako 50 % zo zisku po zdanení na dosiahnutie hlavného cieľa,
- b) časť zisku rozdeľuje podľa Obchodného zákonníka, rozdeľuje ju podľa postupov a pravidiel, ktoré nenarúšajú hlavný cieľ

2. do spravovania svojej hospodárskej činnosti zapája zainteresované osoby.

Po ich splnení sa podnik stáva sociálnym podnikom.

Pripusťme však, že náš podnik nemusí mať v skutočnosti záujem splniť všetky podmienky sociálneho podniku. I tak môže samozrejme fungovať ďalej využívajúc jeho vybrané znaky. V takom prípade však nedosiahne na viaceré možnosti podpory, ku ktorým by mohol, ako sociálny podnik alebo registrovaný sociálny podnik, mať zo zákona prístup.

Rovnako však pripustíme situáciu, že náš podnik nedokáže, alebo preň nie je v daných podmienkach výhodné viaceré z uvedených znakov sociálneho podniku splniť. Zákon myslel na túto možnosť a vytvoril kategóriu takzvaného **podniku so sociálnym dosahom**.

Na to, aby sa subjekt stal podnikom so sociálnym dosahom **nemusí** dosahovanie pozitívneho sociálneho vplyvu povýšiť na svoj hlavný cieľ.¹³² Rovnako sa môže rozhodnúť, ktoré z dvoch vyššie uvedených podmienok – socializácia zisku alebo zapájanie zainteresovaných osôb - vie alebo chce naplniť, pričom socializácia zisku sa na rozdiel od sociálneho podniku vzťahuje len na zisk z činnosti, ktorej hlavným cieľom je dosahovanie PSV. Rovnako povinnosť zapájania zainteresovaných osôb sa nebude vzťahovať na všetku jeho hospodársku činnosť, ale len tú, ktorou sleduje pozitívny sociálny vplyv.

V našom príklade, kedy podnik svojou hospodárskou činnosťou - zachytávanie nečistôt na nádržiach a vodných tokoch - priamo dosahuje pozitívny sociálny vplyv a chce sa stať aspoň podnikom so sociálnym dosahom, bude sa musieť rozhodnúť, či použije viac ako 50 % zo zisku po zdanení z tejto činnosti na ďalšie posilňovanie PSV, alebo uprednostní zapájanie zainteresovaných osôb do jej spravovania.

Podnik, ktorý by chcel naďalej rozdeľovať dividendu svojim majetkovým podielnikom v nezmenenom režime, si tak vyberie zapojenie zainteresovaných osôb. Môže pritom uplatniť vlastný spôsob participatívneho spravovania, alebo sa inšpirovať jednou z možností zapájania zainteresovaných osôb do procesu spravovania, ktoré zákon určuje pre registrované sociálne podniky, konkrétne a) poradný výbor alebo b) demokratická správa. Na druhej strane podnik, ktorý by model takéhoto spravovania prijať nechcel, sa môže rozhodnúť pre aspoň čiastočnú socializáciu zisku.

Treba podotknúť, že pri sledovaní spoločensky prospešných cieľov je to práve záujem zainteresovaných partnerov a osôb a ich úžitok, ktorým subjekt/podnik sledujúci pozitívny sociálny vplyv podriaďuje svoje poslanie, a s ním súvisiace ekonomické aktivity. Za zainteresované osoby možno považovať osoby, ktoré majú záujem na tom, aby sociálny podnik uspel. Vychádzajúc z § 2 ods. 7 zákona zainteresovanou osobou môžu byť napríklad zamestnanci podniku, spotrebitelia, obyvatelia obce, zástupcovia odbornej verejnosti či podnikatelia – SZČO, ktorí aktivity podniku finančne podporujú (zákon rozlišuje medzi priamo a nepriamo zainteresovanými osobami).

¹³² Podnik však v každom prípade však musí aspoň jednou svojou hospodárskou činnosťou (ak pripustíme, že ich môže vykonávať viacero) dosahovať pozitívny sociálny vplyv.

IV. MOŽNOSTI ÚČASTI OBCE A VÚC NA SOCIÁLNOM PODNIKANÍ

Keďže spoločensky prospešné služby sa týkajú napĺňania verejného alebo komunitného záujmu, je prirodzené, že takéto služby sú často realizované obcou alebo VÚC, teda administratívno-právnymi celkami, ktorých úlohou je uskutočňovať úkony súvisiace so správou obce, čo nevyhnutne rozvíjanie územia a uspokojovanie potrieb obyvateľov v rámci im vyčlenenej územnej a vecnej pôsobnosti.

Pri výkone samosprávy, t.j. starostlivosti o všestranný rozvoj územia obcí a VÚC majú tieto vo všeobecnosti možnosť zakladať, zriaďovať, zrušovať a kontrolovať svoje rozpočtové a príspevkové organizácie a iné právnické osoby podľa osobitných predpisov.¹³³ Úlohou týchto typov subjektov je potom v mene obce a VÚC sa spolupodieľať na výkone ich samosprávnych úloh.

V zmysle pôsobenia obcí a VÚC na poli sociálnej ekonomiky a zvlášť sociálnych podnikov sa má za to, že tak obec ako aj VÚC môžu v zmysle príslušných ustanovení zákona o obecnom zriadení a zákona o samospráve vyšších územných celkov zriaďovať ktorúkoľvek z dovolených právnych foriem sociálnych podnikov (príp. podnikov so sociálnym dosahom¹³⁴) a zúčastňovať sa tak na sociálnom podnikaní prostredníctvom podnikania tretích osôb s cieľom napĺňania verejného alebo komunitného záujmu. Obec a VÚC takýto podnik môže zriaďovať priamo alebo cez obcou alebo VÚC kontrolovanú organizáciu. (Samotná obec alebo VÚC sa však sociálnym podnikom stať nemôže a to z dôvodu, že ide o osobitnú formu právnickej osoby, ktorá nie je totožná s právnymi formami dovolenými pre subjekty sociálnej ekonomiky, sociálne podniky, príp. podniky so sociálnym dosahom).

Platí, že obce môžu byť zároveň oproti iným sociálnym podnikom i zvýhodnené. Zvýhodnenie sa týka napríklad problematiky poskytovania podpory podnikom v širšom priestore sociálnej ekonomiky, v ktorých majú obce a VÚC podiely väčšie ako 50%. Konkrétne ide o podmienky podľa § 24 ods. 6 zákona o SE viažuce sa na registrovaný sociálny podnik, ktorý čerpá podporu podľa § 17 ods. 1 písm. c) až g) alebo podľa § 19 ods. 2 písm. c) a d), alebo ktorému bol poskytnutý umiestňovací alebo vyrovnávací príspevok podľa § 53f a 53 g zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti, alebo ktorému bola poskytnutá iná výhoda určená registrovanému sociálnemu podniku podľa osobitných predpisov.

Medzi tieto podmienky patrí:

- registrovaný sociálny podnik (ďalej len „RSP“) nesmie dodávať tovar alebo poskytovať služby **závislej osobe**¹³⁵, ktorá nie je registrovaným sociálnym podnikom; to však neplatí, ak ide o integračný podnik, v ktorom má obec alebo vyšší územný celok podiel viac ako

¹³³ Medzi tieto právnické osoby, resp. iné organizácie, ktoré môžu obce a VÚC zriaďovať alebo zriaďovať, patria obchodné spoločnosti, nadácie, občianske združenia, rozpočtové a príspevkové organizácie a pod.

¹³⁴ Podnikom so sociálnym dosahom nemôže byť každý subjekt sociálnej ekonomiky, konkrétne ním nemôže byť neinvestičný fond.

¹³⁵ Za závislú osobu sa v zmysle §2 písm. n) zákona č. 595/2003 Z. z. o daní z príjmov považuje blízka osoba (príbuzný v priamom rade, súrodenc a manžel; iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom sa pokladajú za osoby sebe navzájom blízke, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pociťovala ako vlastnú ujmu); ekonomicky, personálne alebo inak prepojená osoba alebo subjekt (môže ísť o ďalšiu spoločnosť založenú obcou alebo VÚC, resp. spoločnosť a subjekty v rámci ktorých v pozícií štatutárnych orgánov vystupujú osoby, ktoré sú prepojené s RSP, resp. obcou alebo VÚC; a osoba alebo subjekt, ktorý je na účely konsolidácie súčasťou konsolidovaného subjektu (obchodná spoločnosť, štátny podnik, družstvo alebo účtovná jednotka verejnej správy, ktorá má rozhodujúci vplyv v inej účtovnej jednotke, ktorá je obchodnou spoločnosťou).

50 %, alebo ak ide o registrovaný sociálny podnik, ktorý nie je integračným podnikom a v ktorom má podiel len obec alebo vyšší územný celok, a dodávaním tovaru alebo poskytovaním služieb nejde o plnenie zákonom ustanovenej samosprávnej pôsobnosti obce alebo vyššieho územného celku.

- Rovnaké pravidlá o zákaze obchodovania RSP platia v prípade odoberania tovaru alebo služieb od závislej osoby. Nevzťahuje sa to však okrem iných zákonom stanovených prípadov na situáciu, kedy je závislou osobou, od ktorej RSP odoberá tovary alebo služby ďalší RSP, v ktorom má obec alebo VÚC podiel väčší ako 50%.

Výnimky z týchto obmedzení tak majú práve (aj) podniky, ktoré sú čiastočne alebo úplne vlastnené obcou či VÚC.

1. Obce a VÚC v kontexte prevádzkovania obchodných spoločností a neziskových organizácií

V prechádzajúcej časti sme skonštatovali, že obce a VÚC nemajú zákonnú prekážku pri vytváraní vlastných sociálnych podnikov v akejkoľvek zákonom dovolenej podobe, či už hovoríme o obchodných spoločnostiach, nadáciách, neziskových organizáciách a pod. Otázkou však zostáva, či všetky zákonom č. 112/2018 Z. z. dovolené formy fungovania sociálnych podnikov sú aj pre obec a VÚC formami vhodnými. V zásade platí, že akékoľvek formy právnických osôb, kde sa účasť na jej podnikaní meria výškou peňažného vkladu, resp. sa odvíja od majetkového podielu, je pre obec a VÚC vhodná, pričom je dôležité brať ohľad na ručenie za záväzky takej právnickej osoby.

Obec alebo VÚC môže napríklad založiť obchodnú spoločnosť podľa zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka. Obec aj VÚC môže založiť kapitálovú obchodnú spoločnosť ako jediný akcionár resp. jediný spoločník, avšak môže sa stať aj spoločníkom alebo akcionárom obchodnej spoločnosti s majoritným alebo minoritným podielom. Medzi kapitálové obchodné spoločnosti zaradujeme akciovú spoločnosť a spoločnosť s ručením obmedzeným. Ostatné formy obchodných spoločností sú pre obec nevhodné. Napríklad v prípade verejnej obchodnej spoločnosti spoločníci ručia za záväzky celým svojím majetkom a obec disponuje majetkom, ktorý slúži na verejné účely, čiže je nežiadúce, aby ručila za záväzky spoločnosti majetkom všetkých (aj keď to nie je zakázané). Pri komanditných spoločnostiach môže obec vystupovať len ako komandista, ktorý ručí za záväzky len do výšky svojho nesplateného vkladu.

Obec aj VÚC môže byť ďalej zakladateľom aj inej právnickej osoby podľa predpisov občianskeho práva (napr. neziskovej organizácie).

Pokiaľ sa jedná o splnenie, resp. porušenie podmienky napr. 50% majetkového podielu v prípade dodržania § 24 ods. 6 zákona o SE, tak pri obchodných spoločnostiach, v ktorých účasť je možné merať takýmto majetkovým podielom, je to v zásade jednoznačné. Avšak v prípade foriem sociálnych podnikov, kde sa účasť v majetkovom podiele vyjadriť nedá (napr. neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, občianske združenia) sa má za to, že podmienka 50% podielu je naplnená napr. aj vtedy, ak má Obec alebo VÚC v takýchto typoch podnikov predmetný podiel vo forme napr. hlasovacích práv, v tomto prípade väčších ako 50%, resp. má právo nominovať väčšiu časť členov riadiacich a dozorných orgánov týchto subjektov a pod. V tomto prípade sa má za to, že pokiaľ nie je možné vyjadriť vplyv obce alebo VÚC na RSP, resp. podnik so sociálnym dosahom prostredníctvom

majetkového podielu, tak tento podiel sa bude merať prostredníctvom práva obsadiť riadiace a dozorné orgány spoločnosti, resp. sa bude merať pomernou časťou (resp. rozsahom účasti) na hlasovacích právach v danom subjekte.

2. Obmedzenia obecných a VÚC sociálnych podnikov pri získavaní podpory z EŠIF

V tejto časti sa nebudeme venovať konkrétnym schémam podpory sociálnych podnikov v rámci návratnej a nenávratných foriem pomoci, ale len analýze vhodnosti založenia RSP obcami a VÚC s ohľadom na možnosti získania podpory z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF).

Čo sa týka účasti orgánov miestnej samosprávy na sociálnom podnikaní prostredníctvom nimi zriadených sociálnych podnikov, zákony obmedzenia nemajú. Problém však môže nastať v prípadoch, ak chce RSP s účasťou obce alebo VÚC žiadať o finančnú podporu z európskych štrukturálnych a investičných fondov (Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky sociálny fond a Kohézny fond). V zmysle príslušnej európskej legislatívy (čl. 17 a 22 NARIADENIA KOMISIE (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 zmluvy (ďalej len „Nariadenie“) a v kontexte s Nariadením komisie (EÚ) č. 1407/2013 z 18. decembra 2013 o uplatňovaní článkov 107 a 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na pomoc de minimis) sa za subjekty spôsobilé na tzv. investičnú pomoc pre malé a stredné podniky (MSP) ako aj pomoc pre začínajúce podniky považujú len **mikropodniky a malé a stredné podniky** (prirodzene s výnimkou programov, kde sa môžu zúčastniť aj veľké podniky), pričom nariadenie upravuje aj definíciu malých a stredných podnikov. Podľa čl. 2 ods. 1 prílohy č. 1 k Nariadeniu, kategóriu mikropodnikov, malých a stredných podnikov („MSP“) tvoria podniky, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb a ktorých ročný obrat nepresahuje 50 mil. EUR a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 43 mil. EUR, pričom v rámci tejto kategórie MSP sa za malý podnik považuje podnik, ktorý zamestnáva menej ako 50 osôb a ktorého ročný obrat a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 10 mil. EUR.

Je dôležité zdôrazniť, že podmienky definície malého a stredného podniku v rámci kategórie MSP sa ďalej vzťahujú na samostatný podnik. Dôležitý z tohto hľadiska je fakt, či je RSP samostatným podnikom alebo sa nachádza v kategórii Partnerských, resp. Prepojených podnikov. Pokiaľ je totiž RSP tzv. partnerským¹³⁶ alebo prepojeným podnikom¹³⁷, vzťahujú sa na neho iné podmienky, resp. výnimky.

Z pohľadu obcí a VÚC a možností získať príspevky z EŠIF určené na podporu MSP na činnosť RSP, ktoré sú v ich zriaďovateľskej kompetencii, je dôležité hľadisko ročného rozpočtu a počtu obyvateľov zriaďovateľa/zakladateľa. Pokiaľ orgán miestnej samosprávy v zmysle čl. 3 ods. 2 písm. d) prílohy č. 1 nariadenia nemá ročný rozpočet väčší ako 10 mil. EUR a viac ako 5 000 obyvateľov, tak RSP v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti sa považuje stále za malý podnik a je tým pádom spôsobilý na poberanie príspevkov z EŠIF. Európska komisia však spomínané ustanovenie vykladá spôsobom, z ktorého

¹³⁶ Partnerské podniky“ sú všetky podniky, ktoré nie sú zatriedené ako prepojené podniky v zmysle odseku 3 a medzi ktorými je takýto vzťah: podnik (vyššie postavený podnik) vlastní, buď samostatne alebo spoločne s jedným alebo viacerými prepojenými podnikmi v zmysle odseku 3,25% alebo viac imania alebo hlasovacích práv iného podniku (nižšie postavený podnik).

¹³⁷ „Prepojené podniky“ sú podniky, medzi ktorými je niektorý z týchto vzájomných vzťahov: a) podnik má väčšinu hlasovacích práv akcionárov alebo členov v inom podniku; b) podnik má právo vymenovať alebo odvolať väčšinu členov správneho, riadiaceho alebo dozorného orgánu iného podniku; c) podnik má právo dominantne pôsobiť na iný podnik na základe zmluvy uzatvorenej s týmto podnikom alebo na základe ustanovenia v jeho spoločenskej zmluve alebo stanovách; d) podnik, ktorý je akcionárom alebo členom iného podniku, sám kontroluje na základe zmluvy s inými akcionármi tohto podniku alebo členmi tohto podniku väčšinu hlasovacích práv akcionárov alebo členov v tomto podniku.

vyplýva, že RSP založené obcami/mestami/VÚC, ktoré počtom svojich obyvateľov prevyšujú počet 5 000 obyvateľov, nebudú mať nárok na poberanie príspevkov z EŠIF určených na podporu malých a stredných podnikov.

3. Starosta, resp. poslanec obecného zastupiteľstva ako štatutárny orgán sociálneho podniku založeného obcou alebo VÚC

K problematike, či starosta obce alebo predseda Vyššieho územného celku môže byť štatutárnym zástupcom obchodnej spoločnosti, resp. inej formy právnickej osoby, ktorá je sociálnym podnikom založeným obcou, je platné nasledujúce stanovisko:

- **Starosta:** V zmysle § 11 ods. 4 písm. l) zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v platnom znení (ďalej len „zákon o obecnom zriadení“) obecnému zastupiteľstvu obce je okrem iného vyhradené „**zriaďovať**, zrušovať a kontrolovať rozpočtové a príspevkové organizácie obce a na návrh starostu vymenúvať a odvolávať ich vedúcich (riaditeľov), **zakladať** a zrušovať obchodné spoločnosti a iné právnické osoby a schvaľovať zástupcov obce do ich štatutárnych a kontrolných orgánov, ako aj schvaľovať majetkovú účasť obce v právnickej osobe.“

Z citovaného ustanovenia vyplýva, že obec je oprávnená založiť obchodnú spoločnosť a oprávnením obecného zastupiteľstva je schváliť zástupcu obce, ktorý bude členom štatutárneho orgánu tejto obchodnej spoločnosti.

Pokiaľ ide o oprávnenie starostu obce byť jedným zo štatutárnych zástupcov novovzniknutej obchodnej spoločnosti, mohlo by sa zdať, že vymedzenie právneho postavenia starostu ako je zakotvené v § 13 a nasl. zákona o obecnom zriadení, by mohlo spôsobiť problém. Podľa predmetného ustanovenia je starosta predstaviteľom obce a najvyšším orgánom obce. Funkcia starostu obce je verejnou funkciou. To znamená, že na starostu obce sa vzťahuje ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ústavný zákon“). Pochybnosti by mohol vyvolať čl. 5 ods. 3 prvej vety tohto ústavného zákona, podľa ktorej „verejný funkcionár nesmie byť štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu, členom riadiaceho, kontrolného alebo dozorného orgánu právnickej osoby, ktorá bola zriadená na výkon podnikateľskej činnosti, okrem valného zhromaždenia a členskej schôdze.“

Treba však mať na pamäti, že cieľom tohto ustanovenia je zamedziť konfliktu medzi súkromným a verejným záujmom verejného funkcionára – teda predísť situácii, kedy verejný funkcionár podniká (zastupuje podnik) vo svojom záujme, čo môže byť na prekážku pri dôslednom vykonávaní verejného záujmu. Spomínaný ústavný zákon však pamätá aj na to, že verejný funkcionár môže zastupovaním podniku vykonávať **verejný** záujem – a to jednoducho vtedy, keď samotný podnik je tiež verejný. Horeuvedený konflikt vtedy očividne nevzniká. Preto ústavný zákon v nasledujúcom čl. 5 ods. 4 hovorí, že zákaz podľa odseku 3 sa nevzťahuje na:

- a) členstvo verejného funkcionára v orgáne právnickej osoby, ktoré vyplýva zo zákona alebo z výkonu funkcie verejného funkcionára,
- b) zastupovanie štátu v orgánoch právnických osôb s majetkovou účasťou štátu, **na zastupovanie obce alebo vyššieho územného celku v orgánoch právnických osôb**

s majetkovou účasťou obce alebo s majetkovou účasťou vyššieho územného celku.“
(zvýraznenie pridané)

Práve z tohto titulu môže byť starosta obce jedným zo štatutárnych orgánov spoločnosti s ručením obmedzeným založenej obcou, resp. iných obchodných spoločností.

Osobitne sa treba pristaviť pri otázke, či starosta môže zastávať pozíciu štatutárneho orgánu inej formy RSP ako napríklad riaditeľa neziskovej organizácie založenej obcou a pod. v prípade, že majetková účasť obce nie je jasná. Podľa § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka „*podnikaním sa rozumie sústavná činnosť vykonávaná samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku alebo na účel dosiahnutia merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, ak ide o hospodársku činnosť registrovaného sociálneho podniku podľa osobitného predpisu.*“ V zmysle uvedeného sa činnosť RSP považuje za podnikanie. Preto môže vzniknúť otázka, či v súvislosti s citovaným čl. 5 ods. 3 ústavného zákona verejný funkcionár môže byť štatutárnym orgánom (okrem členstva vo valnom zhromaždení a členskej schôdze) v prípade právnych foriem, kde nie je jasne určená „majetková účasť“ štátu, obce či vyššieho územného celku. Avšak dikcia čl. 5 ods. 3 hovorí výslovne o „právnickej osob[e], ktorá bola zriadená na výkon podnikateľskej činnosti“. Nezisková organizácia v zmysle § 30 ods. 1 zákona o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby „môže podnikat’ podľa osobitných predpisov ... za podmienky, že touto činnosťou sa dosiahne účelnejšie využitie jej majetku a nebude ohrozená kvalita, rozsah a dostupnosť služieb, pre ktoré bola založená“. I keď v rámci svojej činnosti sa nezisková organizácia môže stať registrovaným sociálnym podnikom, a v takom prípade bude spadať pod spomínaný § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka, zároveň platí, že je právnickou osobou, ktorá „poskytuje všeobecne prospešné služby za vopred určených a pre všetkých používateľov rovnakých podmienok, a ktorej zisk sa nesmie použiť v prospech zakladateľov, členov orgánov ani jej zamestnancov, ale sa musí použiť v celom rozsahu na zabezpečenie všeobecne prospešných služieb“. Zo zákonnej definície neziskovej organizácie teda vyplýva, že nie je „zriadená na výkon podnikateľskej činnosti“, a teda nespadá pod čl. 5 ods. 3 ústavného zákona. Obdobná úvaha sa vzťahuje i na právnu formu občianskeho združenia a ďalšie právne formy, ktoré nie sú zriadené na výkon podnikateľskej činnosti. Starosta i predseda VÚC teda aj ako verejní funkcionári smú byť v zmysle ústavného zákona štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu, členom riadiaceho, kontrolného alebo dozorného orgánu i takej právnej formy registrovaného sociálneho podniku právnickej osoby, ktorá podľa zákonnej definície nebola zriadená na výkon podnikateľskej činnosti. Opäť treba vnímať najmä účel právnej úpravy v ústavnom zákone, ktorým je predísť konfliktu medzi súkromným a verejným záujmom verejného funkcionára. Pri právnych formách, ktoré nie sú výslovne zriadené za účelom podnikania a u ktorých naopak konštitutívny zákon stanovuje iné účely, ktoré nie sú v rozpore s verejným záujmom, nie je dôvod postaviť verejného funkcionára obmedzovať – nakoľko súkromný a verejný záujem neprichádzajú v takomto prípade do konfliktu.

- **Predseda VÚC:** Z vyššie uvedeného vyplýva, že rovnaký výklad, ako na starostu, sa vzťahuje aj na predsedu VÚC. Postavenie štatutárneho orgánu môže zastávať buď v právnických osobách, ktoré boli zriadené za účelom podnikania, ale v ktorých má VÚC majetkovú účasť, a v ktorých

predseda svoj VÚC zastupuje, alebo v právnických osobách, ktoré síce podnikajú, ale neboli za účelom podnikania zriadené a ich konštitutívny zákon vymedzuje zmysel ich existencie inak.

4. Možnosť RSP založených obcou alebo VÚC zamestnávať osoby po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, resp. z výkonu ochrannnej výchovy

Ako je z právnych predpisov zrejmé, Integračný sociálny podnik v zmysle zákona o SE je sociálnym podnikom, ktorého hlavným cieľom je napĺňanie spoločensky prospešnej služby v oblasti služieb na podporu zamestnanosti. V podstate to znamená, že integračný sociálny podnik svoj PSV dosahuje tým, že zamestnáva tzv. znevýhodnené a zraniteľné osoby v určitom zákonom stanovenom minimálnom podiele.

Zákon o SE, v § 2 ods. 6 písm. k) medzi zraniteľné osoby zaraďuje aj fyzické osoby po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody a to 36 mesiacov od prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody alebo z výkonu ochrannnej výchovy. V prípade, že sa RSP orientuje na zamestnávanie osôb po výkone trestu odňatia slobody, stačí mu naplniť kvótu zo strany zákona a splní svoj PSV.

Môže sa zdať, že v prípade integračných RSP založených obcou alebo VÚC nie je možné zamestnávať fyzické osoby po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, resp. ochrannnej výchovy, nakoľko v tomto prípade ustanovenia zákona o SE zdanlivo narážajú na kogentné ustanovenia zákona č. 552/2003 Z. z. o výkone prác vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov (ďalej len Zákon o výkone prác). Zákon o výkone prác sa totiž vzťahuje okrem iných aj na všetky právnické osoby zriadené obcou alebo vyšším územným celkom. Zároveň v § 3 ods. 1 písm. b) ustanovuje, že zamestnancom zamestnávateľa spadajúceho pod pôsobnosťou Zákona o výkone prác (t.j. každá právnická osoba zriadená obcou alebo VÚC) nemôže byť osoba, ktoré nie je bezúhonná. Za „bezúhonného“ sa na účely Zákona o výkone prác nepovažuje ten, kto bol právoplatne odsúdený za úmyselný trestný čin, pričom svoju bezúhonnosť uchádzač o zamestnanie v integračnom RSP preukazuje výpisom z registra trestov nie starším ako tri mesiace; rovnako je možné bezúhonnosť preukázať aj výpisom z registra trestov alebo odpisom registra trestov vydaným na účely preukázania bezúhonnosti podľa osobitného predpisu.

Treba si však povšimnúť dve výnimky z tohto pravidla. Po prvé, Zákon o výkone prác rozlišuje medzi právnickými osobami, ktoré sú obcou/VÚC zriadené (§ 1 ods. 2 písm. b), a tými, ktoré sú obcou/VÚC založené a v ktorých je majetková účasť alebo súčet majetkovej účasti obce/VÚC 67 % (§ 1 ods. 2 písm. c), a napokon tými, kde nie je majetková účasť relevantná, ale v ktorých obec/VÚC navrhuje väčšinu členov riadiacich, kontrolných alebo dozorných orgánov (§ 1 ods. 2 písm. d).¹³⁸ Inými slovami, zákon sa nevzťahuje na právnické osoby typu s. r. o., nezisková organizácia, občianske združenie atď., v ktorých je majetková účasť obce/VÚC síce nadpolovičná, ale nižšia ako dvojtretinová, a v ktorých obec/VÚC zároveň nemá väčšinovú kontrolu. Ide teda napríklad o spoločný podnik

¹³⁸ Rozdiel medzi zriadením a založením právnických osôb obcou v zmysle §1 ods. 2 písm. b) a c) Zákona o výkone prác spočíva v pojmosloví používanom v jednotlivých právnych predpisov. Pokiaľ ide o právnické osoby podľa §1 ods. 2 písm. b) zákona o výkone prác, ide o rozpočtové či príspevkové organizácie, keďže práve tie obec či VÚC zriaďuje. Na druhej strane v prípade právnických osôb podľa §1 ods. 2 písm. c) Zákona o výkone prác ide o obchodné spoločnosti podľa Obchodného zákonníka, o neziskové organizácie či združenia právnických osôb, keďže pri týchto typoch právnických osôb platí, že sú niekým založené.

obce/VÚC s mimovládny partnerom (či už NO alebo OZ), v ktorom obec nemá dvojtretinový majetkový podiel, ani kontrolujúci podiel na rozhodovaní.

Čo je možno ešte podstatnejšie, povinnosť bezúhonnosti nepokrýva **všetkých** potenciálnych zamestnancov RSP. Zákon o výkone prác totiž v § 1 ods. 5 výslovne hovorí, že sa nevzťahuje „na zamestnancov, ktorí vykonávajú pracovné činnosti remeselné, manuálne alebo manipulačné s prevahou fyzickej práce“. Z hľadiska tejto vety sú pritom vyššie pomenované rozdiely medzi jednotlivými právnickými osobami obce/VÚC, rovnako ako ich [majetková] účasť, úplne irelevantné – hovorí sa v nej totiž o tom, že sa na týchto zamestnancov nevzťahuje zákon ako taký.

Zo spomínaných ustanovení môžeme teda vyvodit', že zákon o výkone prác zakazuje, aby bola trestaná osoba napríklad v manažérskej, administratívnej, či vysokokvalifikovanej technickej pozícii právnickej osoby zriadenej obcou/VÚC, alebo takej, v ktorej má obec/VÚC viac ako dvojtretinový majetkový podiel, či inak o nej väčšinovo rozhoduje. Nevylučuje sa však, aby integračné RSP založené obcou alebo VÚC zamestnávali tie zraniteľné osoby, ktoré boli prepustené z výkonu trestu, resp. ochranej výchovy a odsúdené za úmyselný trestný čin, pokiaľ tieto osoby vykonávajú najmä fyzickú prácu remeselnej, manuálnej alebo manipulačnej povahy.¹³⁹

¹³⁹ V integračných RSP založených obcou/VÚC, v ktorých je ich majetková účasť menšia ako 67 %, môžu byť osoby po výkone trestu aj na manažérskej, administratívnej či vysokokvalifikovanej technickej pozícii – **pokiaľ** však nejde o podniky, **u ktorých väčšinu členov riadiacich, kontrolných alebo dozorných orgánov navrhuje obec alebo vyšší územný celok** (§ 1 ods. 2 písm. d) zákona o výkone prác). Osoby prepustené z výkonu trestu, resp. ochranej výchovy a odsúdené za úmyselný trestný čin tak môžu byť vo vysokej pozícii aj pokiaľ by išlo o RSP spolu-založený obcou/VÚC a napr. mimovládnu neziskovou organizáciou, pokiaľ v nej má obec/VÚC menej ako dvojtretinový majetkový podiel a pokiaľ by ho väčšinovo neriadila. Ak jedna z týchto podmienok nie je splnená, potom sa osoba v minulosti odsúdená za úmyselný trestný čin v takejto pozícii ocitnúť nemôže.